

ZSOLT BÉLA

A KIRÁLYNŐ CSALÁDJA

REGÉNY

PANTHEON-KIADÁS

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2023
ISBN 978-963-417-576-6 (online)
MEK-21588

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ

I.

A walesi herceg kézfogása

II.

A királynő lába

III.

A királynő hazatér

MÁSODIK RÉSZ

I.

A nős ember

II.

Mi ujság otthon?

III.

Bűnügy

HARMADIK RÉSZ

I.

Különvillamos

II.

Lili doktorné lesz

III.

Mimi

ELSŐ RÉSZ

I. A walesi herceg kézfogása

1.

Lángné Nagykanizsánál felébredt. A lány a másik divánon összekuporodva, lélegzet nélkül aludt a mintás pléd alatt. Lángné a kezefejevel rést dörzsölt a kupéablak párafüggönyén: a szomszéd sínen marhaszállító vonat állt, sovány, fehér ökrök álmatlan szemekkel bámultak rá vissza. A vonat fele kívül maradt a fedett hangáron, a salaktöltésekből kinőtt akácfák télies kopaszsággal rezegtek a hajnali bőséggel ömlő fűtőházi füstben. Most a marhavonatot tolatni kezdték, sikítottak a vasutas fütyülők, piros zászló lebbent meg a résben, majd összezsattantak az ütközők, dallamos reccsenésük végigszaladt a kocsisoron. A másodpercnyi csendben, amely a dörrenést követte, éles, örvendezően alázatos férfihang szólalt meg: „Jó reggelt, méltóságos uram, hova, hova?” A választ már nem értette, mert a kupé ajtaja kinyílt, karszalagos fiatalember állt meg a küszöbön és az útlevelet kérte. Lángné átnyujtotta a passzusokat és feszülten várta a hatást. A fiatalember egy pillanatra fürkészve kipislogott a felgyűrt katonakabát gallérja és a szemébe húzott sapka közül, aztán közönyösen ennyit mondott: „Köszönöm.” A vámvizsgálat hasonlóan símán, eseménytelenül, agnoszkálás nélkül folyt le. Lángné ingerült csalódással csapta be a félig nyitvahagyott fülkeajtót.

Négy hét előtt Hegyeshalomnál másként viselkedtek a hatóságok. A községi előljáróság kivonult a perrónra, a főjegyző üdvözlő beszédet tartott. Csakugyan, fehér ruhás lányok: egy nyolcéves csöppség átnyujtott Lilinek egy fehér rózsacsokrot és elszavalt egy hazafias verset. A rendőrkapitány, a vámőrparancsnok és a főhercegi uradalom intézője levizitelték a kupéban. Mikor a vonat kigördült, a helybeli rezesbanda a himnuszot játszotta.

Most is, amikor felébredt és nem is a hangokból, szavakból, hanem a jellegzetes hazai indóházi zajból megérezte, hogy a határra érkeztek, felkészült valamelyes ünneplésre - utóvégre az országért is eleget strapálták magukat. A hazai lapok is folyton írták, hogy Magyarországnak szereztek dicsőséget a külföldön. A walesi herceg kezefogott Lilivel s vidáman megkérdezte:

- Hogy van, hogy van, kisasszony?

Lili elpirult és hebegett valamit, az ostoba, pedig előre a szájába rágták, hogy mit kell felelnie. Egy rendező az utolsó pillanatban odaugrott és válaszolt helyette angolul. Aztán a herceg még megkérdezte, hogy milyen nemzetiségű.

- Á, magyar? - lelkesedett. Érezni lehetett, hogy szereti a magyarokat. Végül búcsúzáskor megegyeszer megrázta Lili kezét. Ő úgy látta, bár Lili nem vett észre semmi különöset, hogy alaposan, majdhogy nem jelentősen megszorította. A Casino Municipálban, ahol a nagy gálát tartották, egész éjjel a herceget figyelte s megállapította, hogy többízben Lilin felejtette a tekintetét.

Mindenki egyetértett abban, hogy Lilinek volt a legszebb lába és a legtökéletesebb felsőteste. Deauvilleben a leghíresebb francia szobrász könyörgött, hogy megmintázhassa Lili félaktját, rózsaszín márványból, de ebbe már nem egyezett bele. Mindenki el volt ragadtatva Lili mellétől. Viszont a választás eredménye nem volt meglepő. Mindenki tudta, hogy most valamelyik nagy államra kerül a sor. Ezt a francia diplomácia előre kicsinálta. De három héten keresztül Lili mégis a világ érdeklődésének középpontjában állt. Egy egyszerű, dunamenti magyar lány, akinek a képét minden illusztrált lap lehozta Európában és Amerikában, a mozikban vetítették, el akarták szerződtetni Hollywoodba! Egy délamerikai higanynábob névjegyen

megkérte a kezét. Egy norvég erdőmilliomos el akart válni miatta kártyás feleségétől, - igaz, hogy végül kiderült, hogy nem is a felesége. Egy kis magyar lány, akivel a walesi herceg kezét fogott! S most megérkeznek Nagykanizsára, a magyar határra és mindezt egyszerűen nem veszik tudomásul!

2.

Tulajdonképpen már Nizzában kezdődött a lehangoltsága. Az ünnepségek befejeződtek, a táncverseny után, hajnalban, egy francia rendező hazakísérte őket, mert a magyar kísérők már délután elszöktek Biarritzba. A Hotel Ruhlban laktak, az olaszok szomszédságában. Az olasz lánynak csak a nagy fekete szeme szép, egyébként csontos és lomha. Velük barátkoztak össze leginkább, de velük sem tudtak beszélni. Általában, az volt a legkellemetlenebb, hogy senkivel sem tudták igazán megértetni magukat. Ő valahogy gagyog németül, de franciául, vagy legalább angolul kellett volna tudni. A többi anyák állandóan a zsűritagok körül lebzseltek, gyúrták, puhították, kapacitálták őket, de ő csak mosolyogni tudott rájuk. A holland anyáról azt pletykázták, hogy minden éjjel másik zsűritagnál aludt, - testes, szőke, aránylag fiatal nő volt - el lehet képzelni, hogy a pletyka igazat mondott. Ő természetesen... ő semmiféle tisztességtelen eszközt nem vett igénybe, de mégis Lilinek volt a legnagyobb erkölcsi sikere. Annál bosszantóbb, hogy az elutazást megelőző délelőtt egyszerűen ott felejtették őket a hotelben, többé feléjük sem nézett senki a rendezőség tagjai közül. Délután félháromkor indult a vonatjuk, ő Lilivel és az olaszokkal még egyszer végigsétált a Promenade des Anglais-n. Bosszantotta, hogy a korzózó tömeg milyen közönyösen vonult el mellettük. Fel sem ismerték őket. A norvég erdőmilliomos két lépésre autózott el a nőjével és nem is köszönt.

Igaz, hogy Lilit főképp csak estélyiruhában és fürdőtrikóban látták s ekkor már útrakészen, azt a szürkésbarna angol kosztűmöt viselte, amit a pesti szalon ajánlott fel s amit nem kell visszaadni. Az estélyi ruháért, sőt a strandpizsamaért már korán reggel elküldték a boyokat a cégek. Lili előbb alig akarta felvenni az estélyi ruhát: elől két laza ezüstfehér lebernyeg, alig hogy elfedi a kebleket, hátul viszont egészen a tarkóig ér a széles, lepkeszerű gallér. A pipacspiros pizsama viszont teljesen szabadon hagyja a hátat, jóval derékon alul, - kétségkívül szokatlan modell. Lili, miközben valósággal erőszakkal öltöztette, bölgve hajtogatta:

- Mit szólna ehhez Lajos, ha látná?

- Ne bögj, - förmedt rá Lángné. - Ilyen szemekkel akarsz kiállni az emberek elé?

- Én inkább nem állok ki, mama! - válaszolt a lány kapkodva, mert a kebléről folyton elcsúszott a lebernyeg. De végeredményben mindig azt teszi, amit az anyja akar.

- Ne sírj! - vigasztalta végül. A Lajos nem szól semmit, most a Szarvasban sakkozik dr. Spanyolal.

Pál Lajos bőrgyógyász, Lili nemhivatalos vőlegénye, dr. Spanyol fogorvos, a Sakkör titkára a legjobb barátja. Lajos kezdettől tiltakozott, hogy Lili résztvegyen a versenyen - háromszor szakítottak is emiatt. Lili szerelmes Lajosba, aki a házasság dolgában tartózkodóan, kitérően viselkedett, de mégis a legszigorúbban ellenőrizte Lili minden lépését. Másfél éve, hogy megnyitotta a rendelőjét és tekintettel a gusztustalan szakmára, amit választott, nem megy tulságosan jól neki, mert a város szinte egyetlen nagy szemmel leleskedik, hogy ki lép be a kapuján. A rendelő, eléggé bután, a Nádor-utcára nyílik, majdnem szemközt a cukrászdával. Csak a katonatisztek fordulnak be hetykén, szinte vidáman, de ebből még nem lehet megélni.

3.

A vonat elindult, Lili még mindig nem ébredt fel. Lángné, hogy kissé túladdott a méltatlankodásán, a nizzai rendezőség figyelmetlensége és a hazai fogadtatás elmaradása miatt, kénytelenül foglalkozni kezdett a közeledő kisvárossal, ahonnan négy hét előtt a csöcselék nagy ünneplése és magnéziumfényképezés kíséretében világgá indult a lányával. A család és Szafirék társasága, a polgári előkelőségek nem jelentek meg a pályaudvaron, - a férjét is erőszakkal tudta csak kicipelni. Őszintén szólva, legmélyebben azt hitte, hogy soha többé nem fogja viszontlátni őket. Párizsban és a Riviérán sokszor úgy érezte, hogy sohasem látja többé a Nádor uccát, ahol egy nagy fűszerkereskedés és a város legnagyobb vendéglője férjének, Láng Edének nevét viseli a homlokán.

Most, hogy a vonat pillanatonként közeledett a Nádor uccához, ismét tudomásul kellett vennie az otthonát: elől a bűdös söntés, az olcsó pálinka és a patkányszagú csavargók bűzével. Nemzeti szenteket és gömbölyű szerzeteseket ábrázoló plakátok alatt állandóan üldögélt négy-öt rongyember, a város hulladéka: trógerék, akikért ide szalajtották a kocsisokat vagy a cselédeket, ha valami piszkos és baromian nehéz alkalmi munka akadt: szénlapátolás, jég-hordás, pöcegödörtisztítás, vagy ha valami iszonyú terhet kellett cipelni a város egyik végéről a másik végére. Jóformán a családhoz tartoztak, mindent tudtak, ami a házban történt, mert szabadon beszéltek és veszekedtek előttük. A söntésben az idősebb lány, Viki dolgozott egy paraszt csapossal. A következő szoba már vörösabroszos volt: itt iparosok, vasutas altisztek és vásáros parasztok szoktak spriccerezni, hadonászni, hazulról hozott szalonnát és kolbászt falatozni. Ennek a szobának fokhagyma és állottsörszaga volt. A következő szobában már fehérrel volt terítve: a különszoba, itt kezdődött Lángné tulajdonképpeni munkaköre. Ide jártak az agglegények, a nőtlen, kisebbbrangú köztisztviselők, a fatelepi és gázgyári hivatalnokok, általában azok a jobbfejta emberek, akiket nem vettek fel a kaszinóba. Az asztalokon gyűrűben foltos szalvétahengerek, só- és paprikatartó, ecetesüveg, sőt imitt-amott fogpiszkálótartó is. A falon nagy arányrámás tükör, jobboldalt Kossuth, baloldalt Rákóczi olajnyomata. Aztán egy nagy, üres terem következett, a városi vigadó. Fehér, aranypettyes falak, nagy, már hólyagos tükrök, régi foszló színlapok. Pókhálós gázlámpák, amelyekről évek óta nem került le a poros fenyőgirland. A terem végében kis deszkaszínpad, a félig félrelebbent függönyön aranylantot tartó múzsa. Itt szokták tartani a bálakat és a műkedvelőelőadásokat.

A bálterem ajtaja az udvarra nyílt, amely két részre volt osztva. Hátraljégvermek, kocsiszínek, istállók és a szemétdomb, az elülső rész kis kert, nyáron régebben ott vacsoráztak a kaszinói urak. Nagy, árnyékos ecetfa, körülötte két ágyás gombvirággal, árvácskával és tearózsatókéval. Az egésztest elkeríti a magas zöld rács, amelyre repkényt futtattak. A kertből nyílik a kaszinó, a barna dohányzószoba, ahol kiült bőrfotójok csücsülik körül a nagy, ovális asztalt. A falon még Tisza Kálmán olajképe bizonyítja, hogy a kaszinó urai mindig tisztelték a hatalmonlévőket. A második szoba a vöröstepétás társalgó, ahol aranyifjak biliárdoznak és idősebb urak diskurálnak, a harmadik a kártyaszoba, ahol valamikor havi fizetések és sikkasztott százasok úsztak el egyetlen estén.

4.

Lángné az utolsó pillanatig bízott, hogy mindezt nem látja többé. Hitt a mesében, hogy Lilibe beleszeret valami nábob, a helyszínen gyorsan megesküsznek s őt is elviszik magukkal világkörüli nászutukra. A leggyűlölködőbb viharok után indultak el. A férje, aki egyébként közömbös, öszvérszerűen türelmes ember, két hétig ordított, hogy mit akar ezzel a szegény gyerekekkel és mibe fog mindez kerülni, de ő nem engedte eltéríteni magát. Mindent feltett erre

a lapra. Kétezer pengőt fektetett bele, jóformán mindent pénzt, amit még megmozdíthatott. A legnagyobb harcot Jenő sógora vívta ellene, a pesti gabonacég bevásárlója, földbérlo, akinek fogata van s tagja az úri kaszinónak is. Jenőék már tizenkét éve nem érintkeztek velük, az asszonyok csak családi temetéseken szoktak találkozni. Jenőnek német felesége van és két förtelmesen csúnya lánya, az asszony halálosan gyűlöli őt. De Jenő - ahogy szélteben-hosszában mondja a városban - sajnálja az öccsét s amikor a háború után egymásután háromszor fizetési nehézségekbe került mindig kisegítette, de mindig azzal a megjegyzéssel, hogy utoljára, mert nem hajlandó a sógornője könnyelműségét finanszírozni.

Még a férje özvegy nővére is, aki fehéreneművarrásból élt, szembefordult vele, amikor Lili megváltását kierőszakolta. Ez a cigánykodó öregasszony, aki Jenőéktől a pletykákat hordta, s akinek ő annyi alamizsnát dugdosott, egyszerre a legalattomosabb ellensége lett. Az egész városban hirdette, hogy el akarja keríteni a lányát. Csak az idősebb lánya, Viki, állt törhetetlenül mellette. Végigdrukkolta a helyi és budapesti izgalmakat, a legkisebb irigység, féltékenység nélkül. Viki két évvel idősebb, mint Lili és pontosan az ellenkezője. Fekete, kócosan göndör haja van, nagy szenvedélyes szeme, széles szája, csípőben kissé túlhízott, vaskos, kövér lábszára, de mégis sokkal mozgékonyabb, mint a karcsú, szőke, álmoszemű, vékonybokájú kisebbik lány. Viki ritka eszes, már kislány korában mindenfélét összeolvasott. Csupa temperamentum, az üzlet lelke, akárcsak ő volt lánykorában és fiatalasszony korában. Lili félénk, alig érdekli valami, sokszor szinte mafla, hamar sír és unalmasan szolid. Gyönyörű, ezt az egész világ elismerte, de mikor például félmeztelenül végigillegett a deauvillei strand pódiumán, ő, mint anya, megérezte, hogy csak úgynevezett hideg elragadtatást ébreszt. Érezni lehetett a levegőben, hogy nem gyújtotta fel az igazi, perzselő lelkesedést. A francia szobrász is azt mondta, igaz, hogy rajongva - hogy a legszebb gyerekteste van.

Lili inkább az apjára üt, nem testileg, de természetben. Viki ráhasonlít, a fia... a fia egyikükre sem. Talán szegény bátyjára, aki harminc év előtt minden kimutatható ok nélkül öngyilkos lett Győrben.

5.

Most először gondolt rá, mit szólhat Elemér Brünbnben Lili sikeréhez. Talán nem is jutott el hozzá a hír és ha eljutott, bizonyára utálattal napirendre tér felette. Lángné régebben sokat töprengett, hogyan került a fiú a családba. Mióta beszélni kezdett, mindenkivel szemben bizalmatlan, tartózkodó volt. Közepes tanulóként elvégezte a gimnáziumot, anélkül, hogy egyetlen barátot szerzett volna s hogy akármelyik tanára rájött volna különc hallgatagsága nyitjára. Nőtlen professzorai, akik a Láng-féle vendéglőben abonáltak a kosztot, gyakran mondták neki, hogy nem értik. A fiú olvasmányaiába bújt, sokat mászkált egyedül a határban, az üzletben nem lehetett hasznát venni, mert a vevőket szórakozottságában elengedte fizetés nélkül. Egyformán távoltartotta magát az apjától és az anyjától. Egyszer, talán tizenkétéves lehetett, váratlanul megkérdezte tőle:

- Mondd, mama, igaz, hogy te megcsalod a papát?
- Ki mondta ezt neked? - kérdezte rémülten.
- A Rózsi néni mondta németül a Jenő bácsinak.

Egyszer tizenötéves korában rajtakapták, amikor kilopott a napipénztárból egy ötkoronást. Akkor az apja elverte, s ő faggatta félórakig, hogy kivegye belőle, mire akarta elkölteni a pénzt. A fiu hirtelen nőtt, anyajegyes arcán már kiütköztek a szakállszőrök. Lángné először eszmélt rá kellemetlen meglepetéssel, amit a lányainál természetesnek tartott, hogy a fiú is

nemi lény. A városban két év előtt országos botrány kerekedett, egy fiatal tanár véletlenül összetalálkozott nagy csapat diákkal a nyilvános házban s ahelyett, hogy kellő lélekjelenléttel feltalálta volna magát s megjátszotta volna a nyomozót, aki csak azért ment oda, hogy rajtakapja őket, ijedten tárgyalásba kezdett velük és végül kölcsönös hallgatásban kiegyeztek. A fiúk azonban nem tudták megőrizni a titkot, mire a tanárt állásvesztésre ítélték, négy hetediket kicsaptak, három hatodikost és két ötödikest eltanácsoltak, ahogy ezt annakidején olvasni lehetett a fővárosi lapokban is. Lángné most arra gondolt, hogy a fiú, ahogy a városban nevetve és szemhunyorogtatva mondani szokták - szintén „lejárt a Pöltenberg Ernő uccába”, mert a szerelem uccáját a városi tanács az aradi vértanuról keresztelte el. De a fiú pirulásából, dühösen szégyenkező tiltakozásából érezte, hogy nem erről van szó. „Hát akkor mire kellett neked a pénz?” - kérdezte most már dühösen, mert amíg azt hitte, hogy a fiú szerelmi célokra lopta a pénzt, átfűlt izgalommal, de jóindulatúan beszélt vele. A fiú csökönyösen hallgatott, mire dühében ő is megpofozta. Máig sem tudja, mire kellett neki az öt korona. Könyvet, füzetet számlára vásárolt a könyvkereskedésben, cukrászdában sohase látták, nem sportolt... most arra gondolt Lángné, hogy már akkor meg akart szökni, világgá akart menni az öt koronával.

Akkor csúnyán elverte, de a fiú ettől kezdve még kevésbé állt szóba vele. Csak érettségi után engedett fel a komor egykedvűsége. Az elutazását megelőző hetekben szinte derűs lett, nyilván örült, hogy elszabadul hazulról. Brünnben a vegyészmérnöki fakultásra iratkozott be és az év végén nem jött haza vakációra. Nyárára egy besztercebányai családhoz ment nevelőnek két fiú mellé, akiket a pótvizsgára készített elő. A második év derekán, hosszú hallgatás után levelet írt és bejelentette, hogy megnősül. Láng azonnal felutazott Brünnbe, de harmadnap már vissza is érkezett, mert a fiú gorombán kikérte magának, hogy apja a magánügyeibe beleszóljon. Majdnem kidobta. A harmincnyolcéves morva menyasszonynak könyv- és műkereskedése volt Brünn legforgalmasabb uccáján. Láng megnézte közelebről az üzletet. Értelmetlen, fantasztikus képek lógtak a kirakatban, a német és cseh könyvek glédái fölött, amelyeknek kiállításáról lerítt, hogy úgynevezett forradalmi kiadványok. Láng tanácstalanul érkezett haza. Megvonta a fiú havi pénzét, mert azt hitte, hogy ezzel eltéríti örült szándékától. Azóta - most már ötödik éve - a fiú nem adott életjelt magáról s ők is csak kerülőúton, volt osztálytársától tudták meg, hogy csakugyan megnősült, elvégezte az egyetemet, jó állása van egy textilgyárban és van egy hároméves fia. Lángné alapján könnyen beletörődött fia elvesztésébe. Hogy a férje hogyan intézte el magában a dolgot, nem tudja, mert huszonnyolcévi házasság után még mindig nincs tisztában azzal, hogy Láng Ede a világ legsivárabb, legérzelmetlenebb, legostobább, vagy pedig legzárkózottabb embere-e?

Őt annakidején a rokonok hozták össze a férjével, miután előzően változatos események történtek vele.

6.

Az apja ispán volt egy nagy zsidó bérleten, az anyja korán meghalt s ő tizennégyévesen egyedül maradt a parasztok és az állatok között. Megszokta, hogy a béreslányok tizenhároméves korukban kazlakban, bokrokban, istállóknál asszonyokká lesznek s közömbös lett az állatok szeme előtt lejátszódó, vegetációjával szemben. Tizenhatéves korában a bérlelő fia, gazdásznövendék, beleszeretett, ekkor az apját el akarták bocsátani a birtokról. Ő útálta a fiút, ugyanakkor már Pestre akart szökni egy mezőgazdasági gépügynökkel. Az apja azonban, hogy megmentse állását, már előbb felküldte a fővárosba. Pesten távoli rokonoknál kapott lakást és varrni tanult. A gépügynökkel egyszer beszélt telefonon, randevút adott neki, de az ügynök nem ment el a randevúra. Többé sohase látta. A rokonok földhözragadt szegény

emberek voltak, a nagybácsi pincérközvetítő, a nagynéni egy nagymezőuccai éjszakai kávéházban ruhatárosnő. Éjjel-nappal szabadon mászkálhatott volna, de este nyolckor mindig hazatért és lefeküdt. A varroda mellett volt egy szép csemegeüzlet, ennek a kirakatában látott először ananászt és lazacot. Ez az emléke olyan elevenen élt benne, hogy a Rivierán állandóan lazacot és ananászt követelt a pincérektől. Jól fésült, szőke, csucsorított szájú segéd szolgálta ki, ha leszaladt uzsonnáért. A segédnek megtetszett a zömök, melles, vöröshajú leány, beszédbe elegyedtek, egyszer a segéd megvárta s azontúl minden este hazakísérte. A segédet Albert úrnak hívták, mint kiderült, híres műkedvelő volt a kereskedelmi alkalmazottaknál. Felvitte a körbe s a legközelebbi előadáson már rá is kiosztottak egy kis szerepet.

Mérsékelt sikere volt, de előadás után elmentek egy körúti zenészkávéházba, végül a segéd a kissé becsipett lányt konflison elszállította a lakására. De nem történt semmi, mert a segéd még a télikabátját sem tudta lefejtetni róla, olyan keményen védekezett. Ekkor szakított Alberttel és mikor másnap a segéd várta a varroda előtt, nem fogadta a köszönését, nem állt szóba vele, peckesen elment mellette.

- Mi az, kisasszony, haragszik? - kiáltott utána Albert és úgy nevetett, mint ahogy a szerep szerint szokott a műkedvelőelőadáson.

Ekkor megútálta Albertet. Rövidesen hazakerült Pestről, mert az apja gyorsan férjhez akarta adni.

7.

Egy rokon bőrkereskedő hozta össze a partit Láng Edével, akinek akkor még csak fűszerkereskedése volt. Ötezer korona hozományt kapott. Láng Ede csendes, magas, sovány, száraz fiatalember volt. A komikumig szerényen viselkedett, ő butának tartotta. Láng nem akarta vele elhitetni, hogy szerelmes belé. Megtörtént az esküvő s az asszony a nászéjszakán látta a férje arcán a meglepődést, amikor megállapította, hogy ártatlan szűzet vett feleségül. A férfi ismerte rossz hírét, amelyet a környéken el is túloztak, mert Pestre való hirtelen távozását azzal magyarázták, hogy ott akarja megszülni vagy elhajtatni a gyermekét.

Most, utólag, sajnálta, miért nem engedett a gépügynöknek, akit háromszor is kikergetett a szobájából, amikor egy hétig náluk lakott, hogy a környékbeli birtokosoknál lebonyolítsa az üzleteit. És megbánta, miért nem hagyta, hogy Albert a műkedvelőelőadás utáni hajnalon levegye a télikabátját. Félévi monoton házasság után teherbe esett a fiúval, idejében és szinte a baba segítsége nélkül megszülte. Három hónap múlva vaktában írt Albert régi címére, nem volna-e kedve elszerződni első segédnek a Láng Ede céghez. Valójában azt hitte, hogy a levél nem találja meg Albertet, de harmadnap jött a válasz, hogy a segéd a hét végén érkezik. A férje csak aziránt érdeklődött, hogy ismeri-e a szakmát, nem kifogásolta, hogy Albert egy asztalnál étkezett velük s hogy általában úgy bántak vele, mint családtaggal. Az asszonynak három éven át volt csendes viszonya Alberttel, közben megszületett Viki, de az asszony egész biztosan tudta, hogy a lánynak Láng Ede az apja. Három év után Albert ráúnt az asszonyra és csúnya, előbb suttogó, majd egyre hangosabb, a kirobbanás veszedelmével fenyegető veszekedések után egy éjjel búcsúzás nélkül távozott. Az asszony ekkor sokat szenvedett és szinte mániákusan rávetette magát az üzletre. A férje hajnaltól estig talpalt, de rossz üzletember volt, nem vezető egyéniség, saját magánál is alkalmazott. Ő kezdeményezett, ő csinált meg mindent. Ekkor építtetett a Jenő jótállásával a banktól fölvelt pénzen új szárnyat az üzlethez és szinte egymaga megcsinálta a kocsmát és kimesterkedte, hogy a kaszinó is hozzájuk költözzék. A kaszinót egy fiatal fővárosi iparművésszel rendeztette be.

A városban akkor pletykázni kezdték, hogy az asszonynak viszonya van a fővárosi iparművésszel. A pletyka teljesen alaptalan volt, sőt éppen ebben az időben már beletörődött a férjéhez való közelségébe és amikor már a kocsmá, a kaszinó és a vigadó üzemben volt, megengedte magának a fényűzést, hogy megszüljön Lili. Röviddel Lili születése után azonban egészen megmagyarázhatatlanul csakugyan viszonya volt egy idősebb, kocsisbor-ívó, erősen alkoholista, nőtlen alügyéssel, akit végeredményben mindig útált. A vonat éppen kifordult a Balatonhoz, amikor az asszony az alügyészhez érkezett. Szép kék reggel volt égen és vízen s ő sóhajtva állapította meg, hogy összesen két férfi volt az életében - a férjét beleszámítva, három. Ha ma kezdhethné, bizonyosan sokkal több lenne. Ha ő jutott volna el tizenhétéves korában Párizsba és a Rivierára, ha vele fog kezni a walesi herceg, ő nem reked meg a Nádor uccában.

Lehet, hogy ő a legelvetemedettebb anya a világon, de ő... ő nem esett volna kétségbe, ha a walesi herceg nemcsak kezni fog Lilivel... Ostobaság, de azon az estén olyan feltűnően kedves volt Lilihez s olyan jelentősen megszorította a kezét, hogy szinte várta, hogy a hotelajtón bekopogjon az udvarmester és diszkrétan megkérdezze, hogy a királynő nem volna-e hajlandó kettesben vacsorázni a trónörökösrel? Lehet, hogy alávalóság, de egész természetesen el tudta képzelni, hogy lányai épúgy asszonyok, mint ő, aminthogy nővé érésük kezdetétől nyíltan beszélt velük, higiéniai tanácsokat adott nekik, ellenőrizte idomaik kozmetikáját. Lili mindig nehézkes, tartózkodó és humortalan volt, de Vikivel sokszor úgy elmalackodott, mint a vele egykorúakkal.

8.

Lángné tulajdonképpen kezdettől tudta, hogy Lili nem való a szerepre, amit szánt neki s amire a teste látszólag kijelölt. Ő, nemcsak mert minden idejét lekötötte az üzlet, de hajlamból és meggyőződésből is, szabadjára hagyta a lányait, ám félszemmel azért mindig figyelte őket. Tisztában volt például azzal, hogy Vikinek kislánykorában voltak szenvedélyes barátkozásai fiúkkal s tudta, hogy tizenhatéves korában hosszú ideig egy aranygalléros vasúti tiszttel volt jóban, valami Ardó Gusztival, akit három év előtt áthelyeztek Gyöngyösre. Ez az Ardó, ha szabadnapos volt, állandóan ott lebzelt a rosszszagú söntésben, tréfálva komiskodott a rongyba bugyolált törzsvendégekkel. Ha Vikinek le kellett mennie a pincébe, vagy a jégverembe, hogy lerakassa a frissen érkezett árut, segítség örve alatt gyakran lekísérte. Sohasem mentek le kettesben, a csapos, a kocsis vagy egy pincér mindig velük volt, de Viki azért ilyenkor mindig kivörösödve és kócosabban került elő. Lángné eleinte meg is kérdezte tőle:

- Mit csinálsz tulajdonképpen Ardóval a pincében?

- Én? - felelt vissza Viki hetykén. - Mit csinálnék?

Nem firtatta tovább és sohasem jutott eszébe, hogy hirtelen meglepje őket, mert érezte, hogy nincs szükség rá, Viki minden fülledtsége ellenére sem veszi el a fejét, ha nem akarja. Liliről sokkal kevesebbet tudott. Életében jóformán Lajoska az első férfi s ennél meg is ragadt. Sohasem dolgozott a boltban: az apja, akinek családi kérdésekben sohasem volt álláspontja s aki tulajdonképpen sohasem akart határozottan semmit, ezt az egyet nagyon határozottan nem akarta. Lángné is, bár a nagyobbik lányt sokkal jobban szerette, szintén rájött, hogy Lili nem a kocsmába való. Vikinek örömet okozott a durva munka, a talpalás, emelgetés, a részeg népséggel való ordináre felelkezésben lehűtötte a túlfűtöttségét. Úgy tudott pattogni, káromkodni, mint egy munkásasszony, ha szombat éjjel utána megy az urának a kocsmába, ahol a férfi már elitta egész heti keresetét. A kocsmázó népség respektálta is, egy-egy energikusan felcsattanó mondattal meg tudott akadályozni már-már elháríthatatlan verekedéseket, egy-egy

kedélyes szóval kinyitotta a megkeményedett öklöket. Az urak között is népszerű volt, a kaszinótagok is be-belátogattak hozzá, jövet-menet megálltak a söntésasztal előtt és leereszkedő, száftos galantériával dévajkodtak vele, újonnan hallott pikáns vicceket meséltek neki. A lány nem ijedt meg a disznóságoktól, kigyulladt tőlük, nagyokat nevetett és ötletesen riposztózott. Lángné is beszaladt a nevetés hallatára, elmondatta magának mégegyszer a viccet és együtt nevetett rajta Vikivel. Lili, ha néha bement a söntésbe, annyira idegenül, kellemetlenül finoman hatott, hogy még az idült alkoholisták is észrevették, kényelmetlenül érezték magukat és bosszúsan elcsöndesedtek.

A lány a lakásban élt, többnyire egyedül, mert alig érintkezett valakivel. Nem azért volt magányos, mert utálta az embereket, vagy félt tőlük, de nem keltett benne különösebb hiányérzést a magányossága. Általában kevés dolog érdekelte és születése óta olyan házban élt, ahol rengeteg ember fordul meg félórákra és többé-kevésbé valamennyi közönyös. Magányossága nemcsak rajta múlt. Rosszhírű család volt a Láng-család. Az asszonynak Alberttel való viszonyáról épúgy beszélt annakidején az egész város, ahogy mindenki tudta, hogy az alügyéssel, mikor és hol találkozott, mert ez a viszony már egészen nyílt volt. A gazdag fakereskedő és építővállalkozó Szafirék társaságához tartozó jó családok nem engedték, hogy a lányaik a Láng-lányokkal barátkozzanak.

9.

Lili egyetlen barátnője Kormos Lenke volt, akivel együtt járt a polgári iskolába. A lány apját, a pénzügyi szemlést korrupsága miatt nyugdíjazták. Lángékkal is régi, illegális összeköttetésben állt s az anyja, amikor a szemlést még hatalom volt, erősen forszírozta ezt a barátságot. Kormos Lenke a polgári után a tanítónőképezdébe iratkozott, az apácákhoz, de az első év végén kimaradt. Győrben három hónap alatt megtanulta a nőialap-szakmát. A magas, asszonyos külsejű, kreol lány ezután is egyike volt a város kegyes hölgyeinek, akik Úrnapkor a körmenet sátrait pünkösdi rózsával díszítették. Sokat dolgozott és jól keresett, mert együtt haladt a divattal, de megvolt benne az a közönségesség és vidékiesség is, amely a divatos modellt annyi ízléstelenséggel ellensúlyozta, hogy a város konzervatív hölgyei is felteheték a fejükre. Este a lány nagy csapat fiatalemberrel mászkált a korzón, nyáron kirándult velük a hegyekbe s ő volt az első nő, aki a szigorúan kettéválasztott uszoda helyett már évek előtt a szabad Dunába járt fürödni a fiúkkal. Lili nem tartott vele. Nem érzett különösebb vonzalmat Lenke iránt, de egyrészt az anyja rákényszerítette a barátságát, másrészt magányosságában mégis jól esett neki, hogy néha benéz hozzá egy félóra és elfecsegi pletykáit és furcsa eseteit. A képzeletét nem indították meg, a pletykák csupa közömbös emberről szóltak és szinte értetlenül hallgatta végig vallomásait a különös érzésekről, amelyek a férfiakkal való egyelőre még nem „jóvátételten” handabandázásai közben támadtak benne - de mégis Lenke volt a kapcsolata a családon túli világgal.

Tulajdonképpen Lajoskával is Lenke révén ismerkedett meg, mert a fiatal urológusnak, aki csak nemrég telepedett le a városban, eleinte nem volt társasága és szinte akaratlanul Lenke udvarába sodródott. Lajoska is Lángéknál abonnált ebéd- és vacsorakosztot. Már fél éve járt oda délben és este, amikor még nem is tudott Lili létezéséről. Egyszer, nyáron negyedórával a vacsora előtt a Megyei Gazdasági Takarékpénztár előtt ácsorgott s várta, hogy a Szent András-templom elüsse a hetet. Jött Kormos Lenke.

- Hova megy ilyen korán? - kérdezte a doktor, mert a korzó félnyolckor, vacsora után kezdődött s ezt az időpontot épúgy be szokták tartani, ahogy a korzó határait, a takaréktól a tisztikaszinóig terjedő uccarészt, nem volt ildomos átlépni.

- Lángékhoz! - felelte Lenke.
- Mit keres maga Lángéknál?
- Megnézem Lilit. Két hete nem voltam nála.
- Micsoda Lilit? Én csak Vikit ismerem. Lángéknál van egy Lili is?
- Nem ismeri? Szép lány. Csak egy kicsit furcsa.
- Mért furcsa?
- Olyan csöndes és hideg.
- Hogy lehet, hogy én még nem láttam?

Együtt fordult be Lenkével a Láng-ház kapuján. Átvágtak a kaszinókerten, az udvar végébe, ahol a doktor még sohasem járt. Szemben a jégveremmel volt Lángék privátlakása, az alacsonyabb házrészben, amely tulajdonképpen az ősház, mert ekörül épült ki Lángné nagyra-vágyásából a hatalmas épülettömb, a város legnagyobb háza. Míg az épület uccai frontja és általában üzleti szárnyai részben cseréppel, a kaszinórész pláne palával volt fődve, a lakó-házon megmaradt a régi mohos fazsindely. A lakással is keveset törődtek. Három szobából állott, de az első tulajdonképpen nem számított, mert a nagy, egész falat ellepő garderób-szekrény nem ruhát rejtegetett: ide raktározták el a pezsgőt, a finom francia konyakokat és likőröket, amelyekre csak ritkán volt szükség, évenként egyszer-kétszer, ha valami miniszter érkezett, vagy fővárosi vállalkozó, aki a megkaparintott közmunka után bankettet adott a városi uraknak, vagy ha valaki sikkasztott. A szoba közepén volt egy aranyozott rokokóasztal és három szalónszék, amelyet vidéki fotografusok használnak a fénykép díszletéül, de senki sem emlékezett rá, hogy valaki leült volna a garnitúra köré. A másik szoba afféle ebédlő volt, négyszögletes asztal, mintás kelimterítővel, körül bőrülékes, bőrtámlás székek, régimódi trumeau, támlás dívány, a falon néhány családi fénykép és fürdőfénykép fatörzsön. Ebben az ebédlőben emberemlékezet óta nem ebédelték. A család a kocsma különszobájában étkezett, de sohasem egyidőben, mert valamelyiküknek mindig dolga akadt. Lili az ebédlő díványán aludt, de napközben a hálósobában tartózkodott, az összetolt ágyak előtt nyújtózó sézlongon, mert az ebédlő sötét volt az ablak előtt terebélyesedő akácfától. Lenke a hálószoba ablakán szokott beszólni, ha meglátogatta Lilit s rendszerint az ablakon át mászott be a szobába. Ezúttal Pál doktor is elkísérte és benézett az ablakon. A lány piros grenadin-slafrokban feküdt a díványon s mikor észrevette a feketebajúszos, fehérruhás, panamakalapos, középmagas, jómegjelenésű férfit, zavartan feltápáskodott, miközben esetenül a térdére feszítette a slafrokját. Lenke bemutatta a doktort, aki erőltetett fölényel, de a lány szépségétől érezhetően megilletődve szólalt meg:

- Furcsa... féléve idejárom és még egyszer sem láttam Lilikét az étteremben!
- Ritkán megyek fel! - mondta Lili.
- Nem is magának való az a környezet.

Lili megrázta a fejét.

- Nem azért... de úgysem tudják a hasznomat venni.
- Hát mit csinál egész nap? - kérdezte Lajoska.
- Mit csinálok? Istenem... semmit. Rakosgatok és kézimunkázok.

10.

Igy ismerkedtek meg. Pál doktor ezentúl naponként megállt az ablak alatt. Vagy tíz nap múlva egyszer Lángné meglátta és megkérdezte tőle:

- Mért nem megy be a szobába, doktor úr?

Ettől kezdve háromnegyed órával a vacsora előtt beült a hálósobába. Később délben is találkoztak. Ebéd előtt sétáltak vagy tíz percet, de szigorúan az emberek szeme előtt. Lángné ismerte Lili alárendelt természetét, amely minden határozottan ráirányuló indulatnak, sőt rendelkezésnek azonnal engedelmeskedik, hacsak nincs alapvető ellentétben a hajlamaival. Mindig azt tette, amire felszólították, amire figyelmeztették, amit parancsoltak, vagy tanácsoltak neki: az anyjára is, bár sohasem volt köztük igazán bensőséges viszony, rendszerint ellenkezés nélkül hallgatott - igaz, hogy soha fontos dolgot nem beszélt meg vele. De Lilinek eddig is voltak fontos dolgai. Pál doktor imperatív természet volt: az a férfifajta, amelyik nyomban neveli, kommandírozza a nőt. Amikor - egy-két beszélgetés után - ráeszmélt, hogy Lili lényére sem a Láng-család rossz híréből, sem a kacér Lenkével való barátságából nem lehet következtetni, nem is gondolt többé holmi könnyű flörtre. A mosdatlan szájtól hangos kocsma tövében, ilyen anya és ilyen nővér mellett meg tudott maradni gyanútlanul, pirulónak és csendesnek - elsősorban ez a felfedezés lelkesítette Pál doktort.

Hiába gyógyította a szerelem undok betegségeit s hiába flangírozott szinte tüntetően Lenke társaságában - legőszintébben szigorú morális és illendőségi követelése voltak azzal a nővel szemben, akit méltónak tartott arra, hogy szeresse. Kéthetes ismeretség után otthagytta Lenke társaságát és eléggé hálátlanul, eltiltotta Lilit a lánnal való érintkezéstől, függetlenül attól, hogy neki köszönhette a most már szerelemmé fejlődött ismeretséget. Sőt egy hétre összeveszett dr. Spanyollal is, akihez pedig eddig egyik legkomolyabb szenvedélye, a sokszor hajnalba nyúló sakkparti fűzte, mert dr. Spanyol kijelentette, hogy Lili sem lehet külön, mint az anyja és a nővére, csupán eddig még „nem jött ki belőle”. Pál nem hitt dr. Spanyolnak, de a gyanu megfogant benne és szigorúan irtotta a tüneteket, amelyeket öröklött feslettsége önkéntelen jeleinek tartott. Keményen rászólt Lilire, amikor észrevette, hogy szokása keresztbevetni a lábait. Ha néha, nagyritkán Lili valami könyvet vett a kezébe - inkább azért, hogy tétlen és gondolatlan várakozását valahogy megszceniozza -, elkérte a könyvet, összevont szemöldökkel felülbírált és ítélte:

- Ez az ocsmányság igazán nem magának való.

Lili mindenben engedelmeskedett neki, nemcsak, mert szerette, de hálásan is azért, mert engedelmeskedhetett valakinek. Mindeddig szabadjára hagyták, azt csinálhatott, ami jól esett neki, de eddig nem esett jól neki semmi, igaz, hogy rosszul sem. Most jött valaki, aki mindenbe beleszólt, aki minden mozdulatát számontartotta, minden szavával törődött: aki végre megmondta, hogy milyen legyen és ő olyan lett.

11.

A vonat megállt, nyomban meg is indult és Lili felnyitotta a szemét.

- Hol vagyunk? - kérdezte riadtan.

- Csak Fonyódon. Nem vagy éhes?

- Nem nagyon.

- Menj ki a mosdóba, hozd egy kicsit rendbe magad, aztán majd átmegyünk az étkezőbe.

A leány először felhúzta a térdeit, aztán kibujt a pléd alól. Csak harisnya volt a lábán, a cipőjét betolta a dívány alá s most lenyúlt érte. Amikor ülve, magasra feszített lábfejét belebujtatta, látni lehetett a világsikert aratott lábszárakat. Aztán a térdére könyökölt, majd lassan talpraállt, lesimította a ruháját. Az ajándékba kapott angol kosztüm gyűrött volt. Lángné meg is jegyezte:

- Ez se valami prima gyapjú!...

A vékony, nyúlánk gyerekestest olyan elcsigázottan imbolygott a hullámozó fulke közepén, hogy Lángnének egy pillanatra megesett rajta a szíve. A kék szemei elszürkültek, kicsinyek voltak, szinte beragadtak, mint a csecsemőé, az orra sápadt és fényes, a szájaszéle barnáspiros. A karját hátrafonta és ásított.

- Na, este tízkor otthon vagyunk! - mondta Lángné szinte gyengéden.

- Bárcsak már otthon lennénk! - sóhajtott a lány.

Az anyja most a kezébe nyomta a nécessaire-t:

- Itt van! Menj, hozd rendbe magad. Aztán iszol egy forró kávét és mingyárt másképp fogod érezni magad.

A lány az ujját beledugta a bőrtáska fülébe és néhány pillanatig szórakozottan himbálta. Bámulta a pesti parlament fotográfiáját, amely a kupé falát díszítette.

- Csak Pesten ne kellene kiszállni! - sopánkodott hirtelen.

- Várnak bennünket a déli vasútnál, nem lehet becsapni őket. De majd megmondod nekik, hogy fáradt vagy!

A lány kiment a fülkéből. Lángné arcáról még több rosszkedvűség tükröződött, mint eddig. Aztán rándított a vállán. Ha hibát elkövetett, nem azt, hogy a lányt kizavarta a jégveremre néző szobából. Jót akart neki, megpróbálta, hátha ki tudja szabadítani a piszkos, sárga, nagyképű, hazug, zabálástól bőfögő és ívástól ökreendező városból, amelyet huszonnyolc éve útált és szinte élvezettel megbotránkoztatott. Ezt a szép, fehér, vékony testet otthagyni a pocakosoknak és a szőrösfülűeknek, amilyené ott a legkülönb férfiak is lesznek! Jót akart neki, igaz, hogy - magának is. Ő is el akart valahogy menekülni vele együtt. Jobbat kívánt neki, mint azt a szerelmet, házasságot, csalást, amit végigcsinált a városban. De egy szépségkirálynő, akivel a walesi herceg kezefogott és folyton a vidéki urológus után bánkódik! Mindennap levelet írt Lajoskának, de Lajoska egyszer sem válaszolt. S most mindez rá, Lángnéra fog szakadni, mert nem elég, hogy otthon a fejetetején áll minden, hogy szinte megoldhatatlan anyagi bajok várják, amelyeket a férje, ha lehet, távollétében még inkább összekúszált: a bankkal való hadakozás, mert a váltók lejártak, a megalázkodás Jenő előtt, most ráadásul itt van ez a Lajoska is! Nem merte megmondani Lilinek, hogy Viki még Párizsba megírta neki, hogy Lajoska az utazásukat követő napon felmondta a vendéglői abbonement-t is, Staubnélól, a volt főállatorvos özvegyétől hazahordatja a kosztot s azóta mindennapos vendég Szafiréknál. Ha megmondta volna, még kevésbé bírt volna vele.

12.

Ő tulajdonképpen sohasem lelkesült a gondolattól, hogy Lili Lajoska felesége lesz.

Sokszor összezördült a doktorral, így a pesti választás előtt is, amikor nyílt színvállásra akarta kényszeríteni a házasság dolgában. Akkor egy hétre el is maradt, Láng Jenőnével járt a cukrászdába, de végül megint visszajött. Szereti a lányt s akkor mégis csak az látszott az

egyedül elképzelhető megoldásnak, hogy Lajoska idővel, ha majd lehet, elveszi. Hozomány... erről a mai viszonyok mellett szó sem lehet. A városban eléggé közismert a Láng-üzlet állandóan hajszálon függő sorsa: mindenki őt okolja, pedig ő csak annyiban hibás, hogy túlbecsülte ezt a parasztian, baromian igénytelen fészket, ezt a szekértábor. Mégis csak harmincezer ember lakott benne s amikor ő odakerült, nem volt az egész városban valamirevaló helyiség, ahol jobbfejta ember egy félórára letelepedhetett volna valamit enni-inni és kicsit eldiskurálni. A régi kaszinóba alig járt valaki. Igaz, hogy az új helyiség is csak eleinte fizetődött ki, amíg meg nem szokták. A Szarvas-kávéház, a Dunaparton, afféle félbordély volt, a férfiak a kövér kaszírnöért és a női zenekarért látogatták. Ő azt hitte, hogy ezeknek az embereknek mégis vannak igényeik, elkezdett építkezni, szervezni. Talán, ha a házassága jobban sikerül, a férje jobban leköti, nem tombol benne ennyire az alkotási vágy, de még a gyerekszülés is csak hetekre tudta benne elcsitítani a türelmetlenséget: hogy történjék valami. Szeretett tárgyalni építőmesterekkel, veszekedni a lomha kőművesekkel, szerette a mész és malter szagát, a rumlit, amivel az építkezés járt.

De ennek a városnak nem kellett semmi újítás. Itt tulajdonképpen békében sem voltak abban az értelemben úriemberek, mint másutt, ahol a környékbeli földbirtokosok a városban is tartanak lakást. A kaszinó tagjai jórészt a városi és járási tisztviselők, tanárokból, néhány tiszteletbeli ügyész-ügyvédből, orvosokból, a két bankigazgatóból és pár jobbmódú zsidóból kerültek ki, mint amilyen a sógora. De ezek sem bírták a klubéletet, ebéd után inkább aludnak egyet otthon, a bórdíványon, este átjártak egymáshoz, nyáron a kertekben ingujjban kártyáztak a lámpahólyag udvarában, saját szüretelésű boraik mellett s nem is vették észre, hogy az erős, borsos jázminillat összekeveredik a kánikulai disznóólak bűzével. Télen korán lefeküdtek, vagy piknikeltek vagy a kultúrházban hallgatták a gimnáziumi történelemtanár beszámolóit a környékbeli ásatásokról s vetített állóképeken megbámulták Chilét vagy az azbesztgyártást, aszerint, hogy milyen képeket kapott kölcsön a Közművelődési Egyesület a központtól. Még nem vált szükségletükké a nyilvános élet, ami már kultúráltabb, nagyvárosibb jellegzetesség. A köztisztviselők különben is többnyire iparos vagy paraszti sorból cseperedtek fel, a polgármester apja például papiszabó; ma is él az öreg Tahanyi, természetesen nyugalomban, de körmenetkor, még mindig ő tartja a baldachin első oszlopát Stanzl prelátus-kanonok előtt. Csörsz bácsi, a főjegyző apja valamikor a kutakat tisztogatta, ha megiszaposodott bennük a víz s azonkívül, bár sohasem tanulta a hentességet, az egész környéken ő volt a legkeresettebb böllér. Csak az árvaszéki elnök eredt úricsaládból, az apja, a cseh kapitány tizenkét évig élt a garnizónban és mikor meghalt, az özvegye, aki összebarátkozott a városi családokkal, végkép ottrekedt, különben is a fia akkor már a harmadik gimnáziumba járt. De vitéz Králikban sem maradt semmi a kincstári apából, ő is eliparosodott, sörtébajszot növesztett, hasa támadt, az inge mindig kilátszik a mellény és nadrág résén, akárcsak a polgármesternek, mert a százhuszkilós polgármester diktálja a divatot, aki afféle „természetes” ember, megvet minden mesterkedést és úgy beszél, ahogy a szája nőtt.

A zsidó ügyvédek és bérlők természetesen hozzájuk idomultak, a kalapjuk zsírosabb, mint az igazi uraké, túlzott zaftossággal beszélnek a tájszólást, bicskával szalonnáznak, bűdös parádi vízzel isszák a bort s a lányaik a legduhajabbul táncolják a csárdást a bálokon. Ezeknek építtette ő a kaszinót, rendeztette be a pesti iparművésszel, tapétáztatta ki a falakat, amelyekre másnap már ráfirkálták a biliárd-pointeket. Ezeknek hozatott fayence-virágcserepeket a társalgóba, hogy a nyugdíjasok beléjük verhessék a pipájuk szutykát. S mindezeket túl három-négy hónap múlva a kaszinó fokozatosan elnéptelenedett, az öregebbek otthon maradtak, az aranyifjúság visszaszokott a Szarvasba, a női zenekarhoz - három aggregálynak kellett égetni egész este a gázt és télen fűteni a rengeteg fát zabáló zöld cserépkályhát. Csak nyáron, mikor az udvarban lehetett kártyázni, emelkedett kissé a forgalom, ha történetesen aznap este nem hívták meg egymást a présházakba. Természetes, hogy ilyen körülmények

között az építkezés nem amortizálódott, mert a kaszinó nem fizetett bért. Ő annakidején azt hitte, hogy ha szép otthont nyújt nekik, odaszoknak és a fogyasztásból búsásan megtérül a befektetés.

A különszoba eleinte kifizetődött, mert a város jóhírű borvidék központja volt s azelőtt egész éven át jártak-keltek a pesti, sőt a külföldi borkereskedők és ügynökök. De a háború óta a bor nem cikk, különben is, a gazdák a háború alatt elhanyagolták a szőlőjüket. Nem kaptak rézgálicot, a tőkék elsorvadtak, a minőség nagyon leromlott. Most már csak kilenc fixfizetéses, kiszámított pénzü abonáns ül délben és este a különszobában és szombaton, a függetlenségek, a város vékonypénzüjei és dühöse, akik nincsenek benne semmiféle pakliban, üzletben. A vigadó valamikor, farsangban minden szombat és vasárnap estére előre le volt foglalva, de a háború után, mióta megépítették a Kultúrházat, a Katolikus Kört és az Ipartestületet, ott tartják a jobbfejta bálokat és nekik csak a szervezett munkások és a gázgyári temetkezőegylet táncestélyei jutnak. Minden évben próbálkozik egy odavetődő szintársulat a vigadóban, de három féligüres háznál többet nem tudnak kicsikarni a városból. Ő már régen mozit akart csinálni a teremben, de a moziengedélyt egy cséplőgéptulajdonos, az alpolgármester sógora kapta meg.

A söntés és a fűszerkereskedés aránylag még jövedelmezne, de nem tudják fedezni a költségeket és a kamatokat. Ő megpróbált az infláción keresni, német márkára spekulált, de rosszul. A tőzsdén is kísérletezett, ez sem sikerült. Ekkor szinte mindent előlről kellett kezdeni. A viszonyok közben folyton romlottak. Az emberek adósak maradnak: nincs pénz és nincs munka. Állandóan túl voltak terhelve, folyton fuldokoltak. Amikor elutaztak, a helyzet már menthetetlennek látszott. Ő tulajdonképpen azért is erőszakolta ki a választást, mert ezzel akarta kivágni magát. Ki tudja, ha szerencséjük lesz, talán otthagyják az egészet és aztán bánja is ő, ha a háta mögött összedől minden. Arról álmodni sem lehetett, hogy Jenő még egyszer megmentse őket. A német felesége kikaparná a szemét, ha segítene. Jenő meg is mondta Edének a választás után:

- Remélem, ezek után nem számítsz rám többet?! Hiába is számítanál.

A férje kétségbe volt esve és először életében ordított vele, később sírt is.

- Csak bízd rám - nyugtatta meg fölényesen -, nem fogunk többet rászorulni a jószívére! Majd még ők lesznek boldogok, ha szóba állunk velük!

Valljuk be, hogy a hengegés kicsit korai volt! Nem sikerült úgy semmi, ahogy elképzelte. Igaz, hogy a walesi herceg kezefogott Lilivel, de kinek imponál a Nádor uccán a walesi herceg? Kétezer pengőt elköltött - ismerjük be, hogy semmi haszna. Ő nem bánta meg, legalább látta Párizst, az Atlanti óceánt, meg a Földközi tengert - ezzel mindenestre többet ér az élete -, de Lili mégcsak nem is látta. Üres szemekkel, folyton holtfáradtan, az idegen beszédűtől megsiketülten, az idegen ételektől éhesen és szerelmétől szenvedve lézengett az éjszakai villanyfényben épúgy, mint a trópusi napsütésben.

- Bárcsak már otthon lennének - mondta az előbb is.

Most tehát mennek haza. A walesi herceg kezefogott Lilivel, ez az egész, amit hazavisznek. Megbuktak. A határon nem fogadták őket, a kalauz és a kupé utasai sem veszik észre, hogy a királynő utazik a vonaton. Nincs nábobvőlegény, nincs filmszerződés, nincs kétezer pengő. Szegény Lili, még nem tudja, hogy Lajoska sincs. Még ha meg is bocsátaná neki, hogy királynő lett, azt, ami most következik, a bukást, a hangos összeomlást, ezt biztosan nem állja végig. Nem olyan fából van faragva.

II. A királynő lába

1.

A királynő lába a Váci uccában volt látható, a CPBH harisnyagyár főelárusítóhelyének kirakataiban. Füstszínű és ahogy a kereskedelmi költészet stílusában mondani szokták: lehelletszerű selyemharisnya feszült a királynő lábán és fenn, ahol hirtelen, mint egy torzó, befejeződött, fodros, zöldselyem harisnyakötő díszítette. A királynő lába rózsaszínű volt, egy árnyalattal rózsaszínűbb, mint amilyen a valószínű testszín. A viasz színezését kissé eltúlozták, bár nem túlságosan, mert Fillér úr, az ortopédiai szobrász, akivel a CPBH az öntést végeztette, kijelentette, hogy sohasem látott ilyen rózsaszín lábakat, bőrkeményedés, szépséghiba nélkül, nem beszélve a formák arányáról és összhangjáról.

A királynő lábát ezer pengőért vette meg a CPBH örök áron és azzal a joggal, hogy öntvényben, fotografián és ujsághirdetésben szabadon sokszorosíthatja. A váciuccai korzózók csapatosan megálltak a kirakat előtt. A nők általában azt állították, hogy a láb idealizálva van, különösen a szára, mert a bokák vékonyságát az illusztrált lapokban megjelent képek után nem lehetett kétségbevonni. A férfiak, főképpen az idősebbek és a diákok, hosszabb ideig tartózkodtak a kirakat előtt és a maguk alantas módján elképzelték a királynő lábáról. Egy középkorú arisztokrata, aki hirhedt volt a női lábak iránt tanúsított különös érdeklődéséről, beállított a CPBH-hoz és meg akarta vásárolni a királynő lábának szobrát, de a cég, a vezérigazgató, Hoffer úr legnagyobb sajnálatára, nem állhatott rendelkezésére. Egyéb híján az arisztokrata is vett két tucat CPBH-harisnyát.

Ugyanakkor, amikor a láb „eredetije” megjelent a CPBH kirakataiban, a hirdetési oszlopokon is feltűnt életnagyságú fényképreprodukciója a következő szöveggel:

„Az egész világ a királynő lába előtt hevert, mert CPBH harisnyát viselt. - Kapható mindenütt.”

A CPBH az első héten négyezer pár selyemharisnyát adott el a királynő lábának segítségével.

A harisnyagyár fiatal, alig hároméves vállalkozás volt és mindeddig nem tudta magára vonni a közfigyelmet. Egy Amerikából hazatért harmincötéves fiatalember, Hoffer S. Sándor alapította a CPBH-t, minden előzetes szakismeret nélkül, mert Clevelandban minden egyébgel foglalkozott, csak textiliákkal és kötött-szövött áruval nem. Párizsban megismerkedett egy magyar textilmérnökkel, akinek volt egy műselyemszínezési „eljárása” s amikor Hoffer hazatért Budapestre és nem talált semmi életképeset, amibe bekapcsolódhatott volna, hazahozatta a textilmérnököt és az Aréna úton, egy volt nyári kabaré helyiségében megalapította a gyárat a kolorista találmányára. Úgynevezett félkészítményekkel dolgozott, a gyár tulajdonképpen csak a színezést végezte. De hiába dobta piacra a legandalítóbb pasztellszíneket, a vállalkozás sehogy sem akart virulni. Már a tőkéje végére járt, amikor ezer pengőért megvásárolta a királynő lábát.

Lángnét Gordon, egy elterjedt illusztrált lap fotóriportere hozta össze a CPBH-val. Az asszony sohasem hallott a CPBH-ról, nem tudta, mit jelent a négy betű. Megkérdezte a fotóriportertől, de a fotóriporter zavartan kijelentette, hogy ő maga sem ismeri a négy betű megfejtését. Csak annyit tud, hogy a CPBH ügyesen hirdető, feltörekvő selyemharisnyagyár. Aminthogy Hoffer valóban önkényesen választotta a cég nevét a CPBH-t. Csak utólag tudta meg, amikor már a céget bejegyeztette és védjegyeztette, hogy az efajta betűk kezdőbetűk

szoktak lenni, tulajdonképpen a vállalat teljes nevét kellene lerövidíteniök. Ő csak abból indult ki, hogy a harisnyagyárak, fonalgyárak és általában a nagystílu vállalkozások egymásmellé rakott nagybetűket szoktak átvilágítani a transzparenszekkel a newyorki Broadwayn, a párizsi nagy boulevardon és a berlini Kurfürstendammon.

De a titokzatos négy betű csak a királynő lába révén lett közismert Budapesten.

2.

Pontosan harmincnyolc főnyi csoport várakozott a Déli vasút perrónján, a rendőrök érezhető bosszúságára, mert olyan nagy számban rendelték ki őket a királynő fogadtatására, mintha tömegeket kellett volna kordában tartaniok. A rendőrök most a harmincnyolc emberen tombolták ki rendfenntartó szenvedélyüket, percenkint oszlatták, hátraszorították, előreküldték, jobbról balra átcsoportosították őket. Javarészt masamódok, boltilányok, mozisínésznőjelöltek, környékbeli budaiak és uccagyerekek adták a tömeg zömét, s akadt köztük öregasszony is, aki a farkasréti temetőbe indult sírlátogatásra s most megszakította útját, hogy lássa a királynőt. De alig jelent meg öt-hat férfi, nem számítva az újságírókat, akik benfentesen sétáltak a kordonon belül kissé gúnyos vagy fölényes arckifejezéssel, mintha nem vennék egészen komolyan a riport-alkalmat. Csak a fotoriporterek viselkedtek halálosan komolyan, gépeikkel megszállták a perrónnak azt a részét, amely előtt fehérkesztyűs állomásfőnök szerint a gúnya-budapesti közvetlen kocsinak meg kell állnia.

A vonat hat perc késéssel befutott. A kupé ablakában először Lángné jelent meg, mosolyogva integetett a koromtól maszatos, sárgakesztyűs kezével. A vonat még mozgásban volt, amikor Gordon Benő, a mozisínészkülsejű fotóriporter felugrott a lépcsőre és nemsokára ő is feltűnt a fülke ablakában. Aztán, mintha lökdösték volna, előkerült Lili, sápadt arccal, zavartan, ijedten. A perrónról felhangzott az éljen, kissé egyenetlenül és bizonytalanul, a hangzavarban erősen dominált a női cénahang. Most Lili kényszeredetten elmosolyodott: érezni lehetett, hogy nem saját jószántából. Lángné mozdulatlan, de elvékonyodott szájjal, sziszegve rászólt:

- Mosolyogj, te szerencsétlen!

Gordon közben letolta a kupé ablakát és kiadogatta a bőröndöket a hordároknak. A perrón összevissza csipogott, kotkodácsolt, lökdösődött, a rendőrök sorfala megingott. Közben kattogtak a kazetták, a mozioperatőr kurbilizott, valaki, inkább viccből, megint elkiáltott egy éljent és a közönség most már lelkesebben üvöltött. A rendőrök ekkor nagy erővel rohamoztak, azzal az ürüggyel, hogy a királynőnek szabaddá akarják tenni a kijáratot. Egy idősebb utast, akinek semmi köze sem volt az ünnepélyhez, sőt epebajos ellenszenvvel nézte az egészet, feldöntöttek, s csak a hordároknak sikerült megakadályozni, hogy a hölgyek végig ne tapossanak rajta. Lili szédülten, száraz torokkal, csikaró gyomorral, a ragadós mosdatlanság tudatával, gyámoltalanul sodródott a tömeggel és mosolygott, mert Lángné, szinte gonoszul, állandóan rajta tartotta a szemét. Az újságírók közrefogták a lányt, aki nem tudott kinyögni egy összefüggő mondatot. Végül igazi királyi stílusban ezt ismételte:

- Nagyon szép volt, igazán nagyon szép volt...

Lángné időközben megszólalt:

- Beszélj valamit a walesi hercegről...

Az újságírók várakozásteljesen fölemelték a ceruzájukat. Lili esdekelve nézett az anyjára. Az asszony alig tudta türtőztetni a dühét.

- Mondd el már, hogy mit mondott.

- Mit mondott, nagyságos asszony? - kérdezték az ujságírók mohón.

- Azt mondta, hogy nagyon szereti a magyarokat, s hogy Budapest a legszebb város a világon.

Az ujságírók feszülten jegyezték. Lili félve figyelte a ceruzák szaladását. Arra gondolt, hogy a mama hazudik, a walesi herceg nem is mondott semmit. Csak azt mondta: how do you do - és végül: thank you! Egy pillanatra megrettent, hogy a mama hazugságából valami nagy kellemetlenség lesz. Végre kisodródtak az uccára. Gordon már a taxiban ült, a csomagok között, a mama mellette helyezkedett el és neki csak kettőjük között, a résben jutott tenyérnyi kényelmetlen hely. Fájt a feje és a háta és alig vett részt a diskurzusban, ami mögötte Gordon és az anyja között élénken megindult. Álmosan nézegette az uccákat: melegen sütött az őszi nap a Várhegyre és a Vérmezőre. A budai gyér forgalomban még feltűnt a járókelőknek, a Lánchídon túl már közönyösen haladtak el mellettük és csak azok a kisvárosias férfiak és nők néztek utánuk, akik minden autóba benéznek, mintha állandóan ismerősök után kutatnának.

3.

A taxi megállt a körúti hotel előtt, amelynek árbocán tiszteletükre kibomlott a nemzeti zászló. A kapuban zsakettes hoteligazgató fogadta őket, virágcsokorral a kezében. Aztán villásreggeli a szálloda breakfast-roomjában. Gordon a királynő reggelijét is megörököltette, de ekkor Lilin végkép kitört a fáradtság.

A hotel az elsőemeleti luxusappartement-t ajánlotta fel a királynőnek. Gordon is fölment velük, mert le akarta fotografálni a királynőt abban a lakosztályban, amelyben előtte nagy külföldi művészek, politikusok laktak, sőt nemrégiben egy vallásalapító is.

- Üljön le, Ben - mondta bizalmasan és otthonosan a mama -, ja igaz, hoztam magának olasz cigarettát - és megkínálta a retiküljéből kihalszott dobozból. - Lili előbb megfürdik és átöltözik.

Csengetett a szobalánynak és megrendelte a fürdőt. Gordon, aki amerikai foglalkozásához illően Bennek becéztette magát, leült a díványra, Lángné a plüssfotójba. Lili állva maradt.

- Lilike, Lilike, hát nem mesél semmit? - kérdezte Gordon atyaian.

- Nagyon szép volt - mondta Lili fásultan -, de most olyan fáradt vagyok.

- Állandóan fáradt, ott is mindig fáradt volt és mindig valami baja volt, hol a fejével, hol a gyomrával - mondta Lángné ingerülten, mert Gordonnal leplezetlenül beszélt, előtte nem kímélte a királynő presztízst. Gordon a választás óta szinte a családhoz tartozott.

Most az asszony mesélni kezdett: elmondta a legaprólékosabban a párizsi, a deauvillei és a rivierai tartózkodás részleteit. Aztán panaszkodott is: hogyan bízták őket a sorsukra Nizzában, hogyan nem vették tudomásul Nagykanizsán. Gordon fel volt háborodva a nizzaiakra és mentegette a kanizsaiakat, de miközben beszélt és a fülével, a mamára figyelt, a szemét állandóan Lilin tartotta. Már a választás előtt, az első pillanatban kiválasztotta magának a királynőjelöltek közül Lilit. Mikor megismerte a könnyed mamát és a szilaj nővért, azt hitte, hogy nem lesz túlságosan nehéz eset. A választás előestéjét is velük töltötte, egy divatos café-restaurant-ban megvacsoráztatta őket, egész éjjel tartotta a lelket a túlizgatott mamában.

- Ahogy én látom az anyagot, a kislány hors concours áll! - mondotta vagy tízszer is és a mama egyre nagyobb optimizmussal nézett a másnap elé. Éjfélután bárba mentek. Ben Lili mellé ült, az asztal alatt nyomban átfogta a csuklóját, de a lány keze olyan élettelenül csüggött ki az ujjai gyűrűjéből, mint egy juxbaba a zsinóron. Gordon azután táncba vitte: a lány

könnyed, de nincs igazi ritmusérzéke. Kétségkívül hatással volt rá a fotóriporter eleganciája, olajfényes, közepén elválasztott fekete haja, ábrándos, nedves szemei, nyúlánk, hajlott alakja, amelyet a kissé színészesen túljól szabott ruha dekoratíven öltöztetett, de a fiú és a mulatóhely bűvölete csak pillanatokig tartott, mert a lány végig rosszkedvű volt, tele félelemmel, lelki-furdalással. Állandóan a bejáraton függött a tekintete, összeresztette, ha valaki belépett. Azt hitte, hogy Lajoska titokban feljött utánuk, hogy kikémlelje őket, bármely pillanatban itt lehet, megáll a jazz előtt, csípőre tett kézzel és gúnyos dühvel.

A fotóriporter eleinte abban bízott, hogy Lili lehangoltsága csak vidékies elfogódottság, gyakorlatlanság. Miután megivott három pohár pezsgőt, tánc közben egészen közelsimult hozzá és a fülébe súgta:

- Csinálnék magáról egy aktfényképet!

A leány nem húzódott el, kötelességszerűen végigtáncolta vele a túrt, amíg a jazz abba nem hagyta, de mikor visszakísérte az asztalhoz, másik székre ült, szemben Gordonnal. A fotóriporter Viki mellé került, dühében duhaj lett, egymásután öntötte tele a saját és a Viki poharát. Viki jó partner volt, hamarosan szintén becsípett, pertut ivott vele és viszonzta az asztal alatt a térdével küldött üzeneteit. Végül egész féloldalával rádőlt és lehúnyt szemmel énekelt.

Másnap a fotóriporter minden idejét lefoglalták a választás eseményei. De nem feledkezett meg Lángékról, sőt a fotográfus látszólagos tárgyilagosságával, mint aki foglalkozásszerűen ért arcokhoz és formákhoz, próbálta a zsűritagokat Lili mellé hangolni. A lány végül első lett és Gordon nem győzte eléggé hangsúlyozni Lángnének, milyen döntő szerepe volt a győzelemben. Az ünneplés során a fotóriporter némiképp háttérbe tolódott, mert a királynőt egyszerre körülvették a notabilitások, drámaírók, színészek, nyugalmazott miniszterek, kokottok, úgyannyira, hogy Gordon csak hajnalban válthatott vele néhány szót a hotel kapujában.

4.

Ben azóta is folyton vágyódott Lilire. Most idegesen hunyorogva figyelte, amint a lány lerakja a kosztümkabátját s a zöld, ujjatlan blúzból kicsüggnék az oltásos, fehér gyerekkarjai s ahogy lassú pihegéssel emelkednek a kis mellek, majd a köhögéstől hirtelen, rémülten ugornak egyet, mint a megzavart házinyulak.

- Meghült? - kérdezte Ben.

- Kicsit! - felelt Lili.

- Hát mi ujság, Gordonka? - kérdezte Lángné, miközben kirakta a toalettszereket.

- Van ujság! - mondta Gordon.

- Na, micsoda?

- Remek ajánlatot kaptak.

- Milyen ajánlatot?

- Ne nevéssenek: a CPBH megvenné reklámcélokra Lilike lábát!

- Hogy hogy? - kérdezte Lángné, meghökkenve a furcsa üzleti ajánlattól.

Lili elképedve nézett rá.

- No, nem kell megijedni mingyárt, nem vágják le a lábát, Lilike - nyugtatta meg Ben nevetve.
- Csak viaszmásolatot csinálnak a lábáról és ráhúzzák a reklámharisnyát.

Lángné kis szünet után megrázta a fejét.

- Nem, Ben, ezt mégsem lehet!

- Nem látom át, hogy miért ne lehetne? - erősködött Gordon. - Öt perc alatt elkészül és a gyár ezer pengőt fizet érte!

Lángné gondolkozni kezdett. Ezer pengő, a költségek fele megtérülne. De nem, mégsem... ezt igazán nem teheti meg ezzel az ijedt, agyongyötört gyerekkel. És... akárhogy is van, az otthoniakkal sem.

- Nagyon szép - mondta -, de ezt... úgy-e mégsem lehet, hogy a meztelen lábát valaki kitegye a kirakatba?

- Először is nem meztelen, mert rajta van a harisnya!

- Ehhez nincs is szükség Lili lábára - okoskodott Lángné. - Csináljanak egy szép lábat és fogják rá, hogy a Lilié.

- Sajnos, nem lehet - magyarázta Gordon. - De meg, ha ráfogják, hogy a Lilike lába, akkor az, ugyebár ugyanannyit jelent, mintha csakugyan az övéről mintázták volna. Másrészt a cég közjegyző előtt akarja megcsináltatni a másolatot, hogy a közönség elhiggye, hogy csakugyan az övé.

- És hogy képzeled? - kérdezte Lángné. - Hogy csak úgy odatartja pucéran az egyik lábát?

- Nem kell megijedni! Fölvesz egy fürdőtrikót és negyedóra alatt kész az egész. Máskor is látták már fürdőtrikóban. És negyedóra alatt keres ezer pengőt.

Lángné töprengett.

- Nem, fiam... nem. Ez mégis sok lenne... - mondta csendesen.

Lili eddig rémülten hallgatott. Most rekedten megszólalt:

- Mama... én úgysem csinálom meg! Erről ne is beszéljen Gordon.

- Ahogy parancsolja - felelte Gordon rosszkedvűen -, én csak azt akartam, hogy a dicsőségen kívül valami haszna is legyen ebből a históriából.

- Nem kell! Úgy-e, mama, te sem akarsz?

- Nem fiam. Most csak menj be a fürdőszobába, hozd magad rendbe, fiam.

A lány gyanakodva fürkészte az anyja tekintetét. Észrevette a hangján, hogy már kevesebb biztonsággal tiltakozik.

- Úgy-e nem egyezel bele, mama? - szólt vissza az ajtóból.

- Ugyan, hagyj, kérlek! - förmedt rá Lángné. - Majd megbeszélek mindent Gordonnal.

5.

Lili levetközött, enyhe jóérzése támadt, amikor lehámozta magáról az utazás kormától és izzadságától impregnált ruhát. Amikor beült a fürdőkádba, önkéntelen kíváncsisággal megnézte a lábát, amiért ezer pengőt akarnak adni. Aztán hirtelen elmerítette a víz alá, mintha attól tartana, hogy valaki a kulcslyukon leselkedik. Nem volt tudatosan szemérmes, a testével

szemben nem érzett semmiféle ideges vonzalmat vagy idegenkedést és nem is ápolta nagyobb izgalommal, mint amilyenel fészülködött vagy manikűrözött. Még a Lajoskával való csókolódzás után sem támadt olyan élménye, amely a saját fizikuma iránt szenvedélyesebb érdeklődést keltett volna benne. Tudott mindenről, de még képzeletben sem élt át semmit.

Fürdés közben, évek óta először, eszébe jutott a bátyja. Ritkán foglalkozott vele, de szinte misztikus szerepet játszott a képzeletében. Hat évvel idősebb nála, ő tizenhároméves volt, amikor a fiú elkerült hazulról. Nem laktak egy fedél alatt, mert a fiúnak a kaszinó-fronton alakítottak át a raktárból egy szobát s ez még titokzatosabbá avatta. Egyszer bement a szobájába, amit Elemér rendszerint gondosan lezárt. A fiú nem volt otthon, közben véletlenül szédült a mértani idomait. Elemér azt hitte, hogy Viki követett el ellene szándékos merényletet. Sokat veszekedtek, most is összeverekedett vele, de Viki erősebb volt, a falnak szorította és véresre karmolta a kezefejét. Viszont, mikor egyszer őt verte meg az anyja, önkéntelenül a fiú szobájába menekült. Elemér akkor odaadta neki a pasztellkrétait s ő úgy emlékszik, mintha ma lenne, hogy egy elrontott rajzlap másik oldalára katonákat rajzolt. S most fölmerült egy emléke, amely mindeddig teljesen elmosódott. Ő nem lehetett több hétévesnél, Viki tíz, Kormos Lenke kilenc, Elemér tizenhárom. A fiú a jégverem mögött, napon melegített esővízben fürdött és öreg függönyökből sátrat eszkábált a kád köré. Vikinek jutott eszébe, hogy kilessék: milyen a férfi. Lassan a függönyhöz lopózkodtak s a szakadáson egymásután bekukucskáltak. Ő is benézett, de sokkal jobban félt, semhogy látott volna valamit. A fiú nem is vett észre semmit, míg Lenke, aki nem tudta türtőztetni izalmát, hangosan föl nem vihogott. Elemér kiugrott a fürdőkádból, meg akarta kergetni őket, de összezsuklott, mert ráeszmélt, hogy teljesen pucér és rémülten visszamenekült a sátorba. Onnan kiabált felháborodott szégyennel a röhögve menekülő lányok után. Ő aztán el is felejtette az egészet és mindmáig nem is jutott eszébe.

6.

Lajoskával a nyáron együtt járt a strandra. Lajoska csókjaitól borzongásmentes boldogságot érzett s többnyire az jutott az eszébe, hogy doktorné lesz. Doktornénak lenni: ez nem csupán annyit jelentett, hogy társadalmilag magasabbra jut, hanem főként, hogy végre olyan házban fog lakni, amelynek nincs állandóan tárva-nyitva a kapuja. Mióta emlékszik, mindig az volt az érzése, hogy az uccáról látni lehet az ágyát, minden intím mozdulatát. A lakás, a folyton nyitott kocsmán keresztül, belefolyt az uccába: soha sem érezte, hogy négy zárt fal között él. Ettől volt egy ideges tudata, amely hasonlított a meztelenséghez, védtelenséghez. Mindig irigyelte azokat a lányokat, akik az iskolából hazafelé jövet, hazatértek a zöld- vagy fekete-rácsos kapukon, amelyek rendszerint zárva voltak, hogy csengetni kellett vagy legalábbis dühös kutyák rohantak elő a kapu csattanására. Ezeknek a házaknak lefüggönyözött ablakaik voltak, madeirahímzésű vitrázsok zárták el a kíváncsi tekinteteket. A kapufelőli oldalon, a fehér fal és a szomszéd kert magas palánkja között szűk, kavicsos vagy sárgaföldes szoros vezetett befelé, amíg az udvar kертté szélesedett. Virágágy volt a kert közepén, porcellángolya meresztette piros csőrét a virágok közül, a rózsafák karóin üveggömbök s a kerti utak mohos kővel vagy jogtalanul megtartott színes szódásüvegekkel voltak beszegve. A ház előtt veranda, amelynek oszlopai közül nyáron ki lehetett szedni az üvegablakokat. Ilyen házban akart Lili doktorné lenni s az igényei Párizs és a világfürdők után sem növekedtek.

De Lajoska igazságtalan volt, amikor a választás miatt összeveszett vele. Hiszen eleinte ő büszke volt a győzelemre! Csak amikor doktor Spanyol, aki mindig intrikált ellene, hírül hozta neki, hogy a városban fel vannak háborodva s hogy Szafirné szerint „Lángné már megint nem fér a bőrébe” - kezdett tiltakozni.

- Remélem, ebből elég volt - mondta szigorúan. - A pesti választáson talán mégsem fognak résztvenni?

Lilinek eszeágában sem volt Pestre menni, bár a fényképe megjelent a fővárosi illusztrált lapokban és az országos választás rendezőse levelet írt, hogy különös súlyt helyez a megjelenésére. Lángné sem határozott még végképpen. De a doktor egyszer nagyképűen, inkább az atyai barát hangján, ám azért óvatosan, nehogy valami kötelezőt mondjon, szóval minden célzás nélkül kifejtette álláspontját Lángné előtt, hogy szerinte „nem helyes Lilit kitenni az effajta izgalmaknak, esetleges csalódásoknak, azonkívül a pletykáknak, amelyek ilyenkor elkerülhetetlenül fölmerülnek”.

- Kedves doktor - mondta Lángné nyersen -, valamit már régen akartam mondani magának. Ha maga most megkéri a Lili kezét, akkor azt parancsolhatja neki, amit akar.

- Jól tudja, nagyságos asszonyom, hogy megtenném, ha módomban állna... - hebegett Lajoska.

- Én nem tudok semmit - folytatta az asszony most már nagyon agresszíven -, csak azt tudom, hogy amíg én vagyok az anyja, addig azt teszi, amit én akarok!

- Ahogy parancsolja, nagyságos asszony, - mondta Lajoska hideg udvariassággal és energikusan húzott egyet a nyakkendőjén.

Sértődötten távozott. Este már be sem ment Lilihez és ettől kezdve nem járt étkezni a különszobába sem, a szállasadónője fiával hazahordatta a kosztot. Lili, amikor aznap Lajoska késett, azt hitte, hogy sok betege volt és eléje ment a Nádor uccára. Lajoskával nem találkozott, de a kultúrház előtt beleütközött dr. Spanyolba.

- Nem tudja, Józsi, mi van Pál doktorral?

- Azt hiszem, a cukrászdában láttam.

- A cukrászdában?

- Ha jól láttam, Láng Jenőékkel.

Lili tudta, hogy Lajoska csak felületesen ismeri a nagybátyja családját és hogy a két lányt, a vele egykorú Lujzát és az egy évvel idősebb Trudet még nem is mutatták be neki. Az anyja a két visszataszítóan csúnya lánynak tulajdonítja a sok keserűséget, amit Jenőektől el kellett szenvedniök. Jenő felesége, Rózsi néni, a bécsi nő, Lángné szerint egészen csinos volt, amikor idekerült és amíg a két, szinte ikerszerűen egymásra hasonlító, kampósorrú, fésülhetetlen hajú, sötétbarnabőrű lány a világra nem jött, jó viszonyban voltak egymással a sógornők. De ezeket a lányokat nem tudta megbocsátani Rózsi néni a mamának, mert ők hárman, beleértve Elemért is, kiskorukban feltűnően szép gyerekek voltak. A gyűlölködés a bölcsőjüknel kezdődött s minél inkább nőttek, annál inkább életre-halálra ment. Jenőné szövetekezett Szafirékkal, akik főképp azért gyűlölték őket, mert az építkezésekhez nem tőlük szereztek be az épületfát, a cserepet és a palát. Ebből az üzleti gyűlöletből fajult el később a társadalmi hajsza. Jenő bácsi nem azonosította magát a feleségével, de az agresszív, okos nő a vagyonát egészen a kezében tartotta. Ha Jenő bácsi a kaszinóba ment és találkozott velük az udvarukon, mindig megállt néhány barátságos szóra, de a viselkedésében volt valami ijedten tartózkodó, mintha attól tartott volna, hogy rajtakapja a felesége.

Ezekhez ült be Lajoska a cukrászdába, doktor Spanyol szerint.

- Nézze, Lilike - szólalt meg a fogorvos protektori hangon -, már régen meg akartam mondani magának valamit. Tudom, hogy ellenségének tart, de higgye el, hogy én csak jót akarok.

- Elhiszem - mondta Lili és érezte, hogy kiszárad a szája.

- Csak azt akarom mondani magának, Lili, hogy hagyja a Lajost. Biztos, hogy a Lajos is szereti magát, de megjósolom magának, hogy nem fogja feleségül venni. Lehet, hogy ma még akarja, de nem fogja.

Lili érezte, hogy homloka kihül a kánikulai alkonyban.

- Nem kényszeríti senki - rebegte.

- Egy ilyen fiúnak, aki két éve hagyta ott az egyetemet, nem szabad ilyen korán megnősülnie. És ha egy orvos megnősül, akkor - ne haragudjék - a mai világban csak sok pénzzel nőülhet. Első asszisztens volt Nékámnál, igazán nem arra való, hogy itt dögöljön meg. Én is rövidesen szedem a sátorfámat. De ha egyszer megnősül, az Isten se kaparja ki innen.

Lili jódarabig nem válaszolt.

- Mondja, Józsi - kérdezte aztán csendesesen -, Lajos bízta meg magát, hogy ezt megmondja nekem?

Spanyol ijedten tiltakozott.

- Isten ments! Sőt, meg is kérem, ne szóljon neki erről a beszélgetésről. Én csak jóindulatúan figyelmeztetni akarom magát.

7.

Ez a diskurzus sokban hozzájárult ahhoz, hogy Lili engedett Lángnének, aki közben csak azért is, mert mindenki ellenezte, elhatározta, hogy fölmennek a pesti választásra. Lajoska egy hétig nem jelentkezett és Lili vörösre sírta a szemét. De megint megjelent az ablakban Kormos Lenke: a friss pletykái szerint Pál doktor közönséges hozományvadász, el fogja venni a szörnyeteg Láng Trudet. Tegnap Szafiréknál egymás mellé ültették őket az uzsonnánál. Lili kínlódott, szügyelte magát és most már ő sürgette, hogy induljanak Pestre. Lenke kinevette:

- A legnagyobb sikered van, Pesten meg fognak bolondulni érted és egy ilyen vacak bőrorvosért tönkreböngöd magadat! Tudod, hányat kaphatsz ebből a fajtából?

De Lili nem akart kapni egyet sem, ő Lajoskához ragaszkodott, hogy doktornőt csináljon belőle egy rácsoskapus házban. Azért az indulás előtt néhány nappal mégis kihúzta magát, szinte hősieken próbálta megjátszani a szépségkirálynőt. Végiglejtett Lenkével a korzón, erőltetetten mosolygott, fogadta a gratulációkat, amelyekkel a távoli, közönyös ismerősök bosszantották. Egyik este a takaréknél majdnem beleütközött Lajoskába és Láng Trudeba. Ekkor megragadta Lenke karját és berántotta magával a sötét Eötvös uccába, mielőtt Lajoska észrevette volna őket. Hazáig böngött.

8.

A pesti választás eredménye, az országos siker mégis imponálhatott Lajoskának, mert a hazatérésüket követő harmadik napon beállított.

- Gratulálok! - mondta gúnyosan. - Remélem, a mama meg van elégedve?

Lili elsírta magát.

- Lajoska, drága Lajoska, ne bántson engem. Maga tudja legjobban, mennyire nem tehetek semmiről!

Keservesen, megállíthatatlanul sírt, majd csuklani kezdett, mint egy csecsemő.

A doktor megindult és vigasztaló szavak közben símogatta a haját. A lány ráomlott a mellére és körmeivel megkapaszkodott a hátában, a szövetben. Ekkor Pál doktor a térdére ültette és hosszú, oktató szónoklat után megbocsátott neki.

De Lili már másnap észrevett a doktor magatartásában bizonyos feszélyezettséget, tartózkodást. Következtesen kibújt a séták alól. Mióta Láng Jenőékkel és Szafirékkal összebarátkozott, úgy látszik, nem szívesen mutatkozik vele. Ki tudja, miket hallott róluk ezektől? Tudta, hogy az asszonyok az anyját halálosan gyűlölik. De az anyja végül is nem csinál mást, csak reggeltől éjfélig harcol a kocsmában a részegekkal és a pökhendiekkel. Lajoska óvatos perfidiával sokszor belekezdett, hogy „a mamáról megmondja a véleményét” - ilyenkor elállt a szívverése, attól félt, hogy kimond az anyjáról valamit, amit neki nem szabad hallania, ami neki fájni fog, amiért szégyelnie kell magát.

Mikor a párizsi útra került a sor, Lili mégis megkötötte magát és kijelentette az anyjának, hogy nem megy el. Ekkor Lángné idézte a beszélgetést, amelynek során a doktor a házasságra való célzás után dadogva kitért a nyilatkozás és a további tárgyalás elől.

- De egyáltalában? - kérdezte Lángné -, megkérte-e tulajdonképpen valamikor a kezedet?

- Direkt nem kérte meg - mondta Lili -, de sokszor célzott rá. Dehát, mondd mama, mit akar akkor tőlem, ha nem akar feleségül venni?

- Mit tudom én? - kérdezte dühösen Lángné és otthagya a lányt, mert a különszoba ajtaja csengett, vendégek érkeztek.

De mégsem utazott volna el, ha Lajoska napról-napra lanyhábban nem viselkedik. Hirtelen még kevesebb ideje volt számára. Eddig nem volt fontos ember a városban a kezdő urológus, de most éppen a Lilivel való kapcsolata révén lett jelentékeny. Szafirék fölfedezték és mindent elkövettek, hogy elhódítsák. Lajoska tulajdonképpen kezdettől respektálta a város hierarchiáját s éppen, mert eleinte nem kapott sehova meghívást, mert nem vették be a jó társaságba, csatlakozott annakidején Lenkéhez. De most, hogy Lili révén híres ember lett, kezdte átérezni a jelentőségét: hogy az elithez kezd tartozni s nem is esett olyan nehezére érvényesüléséért lassú érzelmi áldozatokat hozni. Lili abból is érezte, hogy elhidegül tőle, hogy már a kommandírozást sem csinálta a régi nyerseséggel. Ekkor, mint akinek minden mindegy, beleegyezett, hogy elmegy Párizsba. Mikor közölte Lajoskával, a doktor előbb meghökkent, majd száraz, hivatalos hangon így szólt:

- Helyes, csináljon, ami akar! De nekem ma is változatlan az álláspontom.

Lili úgy látta, hogy megkönnyebbült, amikor elment. Szinte örült, hogy van ürügye még inkább lazítani a kapcsolatot. S ő megint végigsírta a napokat, miközben Lenke és Viki vigasztalták.

- Hidd el, nem rendes ember!

Ő már tudta, most is tudja, hogy nem rendes ember, de szerette és még ma is szereti. Nem szakítottak formálisan és egész mostanáig élt benne egy csöppnyi reménység, hogyha hazamegy, talán még rendbe lehet hozni a dolgot...

Az anyja bekopogott a fürdőszobaajtón:

- Mi lesz? Lekéssük a vonatot!

Kiszállt a fürdőkádból.

9.

Egy pillanatra olyan haragot érzett az anyja ellen, amilyenhez eddig sohasem volt bátorsága. Ezt a rettegő szenvedést főképpen neki köszönheti. Az apjára gondolt: mi történhetett vele és az üzlettel négy hét alatt? Az apját akkor látta először haragosnak, mikor elutaztak és látta dühében és tehetetlenségében sírni is. Furcsa, hogy az apja, ez a csöndes, lassújárású, őszülő, kopaszodó ember eddig mennyire nem szerepelt az élete alakulásában. Valahogy sohasem számított.

Most elképzelem, amint áll a fűszerboltban, hajlott nyakkal, mintha mindig kelése lenne s kibámul az uccára, nem a szemközti házra, hanem a kövezetre - vagy ahogy korán reggel lábujjhegyen átsiklik az ebédlőn, hogy fel ne ébressze, de ő egy pillanatra mindig fölveti a szemét! Valamikor sokat ült a térdén, most is valahogy vonzódott hozzá, de mert soha nem kért, parancsolt, vagy nem tiltott el semmit, ez a vonzalom nem volt több egy érzésnél, amelyből sohasem lett sajátos, személyes viszony. Az anyja volt minden, nemcsak az üzletben, de a családban is, mióta visszaemlékszik. Amikor az apja indulata négy hét előtt hirtelen kitört, szeretett volna szolidáris lenni vele. De a papa dühe hamar kifáradt - a mama hangja, svádája, lendülete, okossága pillanatok alatt legyűrte. Végül a papa tehetetlenségében elsírta magát s akkor a mama hideg ereje végkép győzött. A papa ezután már csak az összeomló üzletet siratta, de a mama maliciózus volt, hetykén hengegett, végül megnyugtatta, hogy amíg őt látja, addig ne féljen. Mi lehet otthon? Lajoskán kívül is, mi vár rájuk otthon? Most szinte lelkiismeretfurdalást érzett, hogy kétezer pengőbe került a királynősége, ezzel is sietteti az összeomlást. Megnézte a lábát, amely e pillanatban ezer pengőt ér. Gyorsan felöltözött, mintha el akarná rejtetni a lábát - de közben egész biztosan tudta, hogy az anyja már megkötötte a vásárt. És tudta, hogy a mama erejének épúgy nem tud ellenállni, ahogy az apja, senki sem tudott.

10.

Mikor kilépett a fürdőszoba ajtaján, azonnal leolvasta az anyja arcáról, hogy a lábeladást elhatározták. Az anyja előbb hízelkedve, majd bölcselkedve bizonygatta, hogy az „ügy csak az első pillanatra látszik olyan fantasztikusnak”. Lili nem hevesen, inkább csak a maga számára sírt. Gordon csitította atyáskodva:

- A legelőkelőbb úrinők hagyják magukat lefotografálni, szépségápoló-, fürdősó-, melltartó-reklámokhoz. Ma mindenki úgy keres pénzt, ahogy lehet - természetesen tisztességes úton...

Végül a mama határozott. Lili tudta, hogy minden további ellenkezés hiábavaló. Elnyomta a sírást és most már csak percenként pottyant a mellére egy nagy könnycsepp. Már nem is haragudott a mamára, nem tudott rá haragudni, mert a cinikus elhatározottságában is megérezte a kétségbeesést. A mama kétségbeesése mindig dacos volt. Ilyenkor a legkeményebb és a leghazárdabb. Ha elvesztett egy csatát, nem adta meg magát, hanem kétségbeesésében mindig valami fantasztikus módon próbálta kivágni magát. Most csak azt akarta, hogy a kétezer pengőből legalább ezer visszatérüljön, hogy ne érkezzenek egy fillér nélkül haza, ami pillanatnyilag még súlyosabbá tenné a helyzetet. Ha ezer pengő van a retiküljében, mégsem érzi magát annyira védtelennek.

Hát jó, adják el az ő lábát. Otthon, a nádoruccai korzón azóta már úgyis azt mondják, hogy az egész testét eladták. Behúnyta a szemét és képzeletben kinyújtotta a lábát. Kinyitotta a szemét, mert Gordon kezét érezte a vállán. Gordon mosolygott s azt mondta, hogy „egy női láb nem is erotikus, hanem művészi látvány, mint a görög időkben. Kinek jut eszébe egy

görög szobor előtt arra gondolni, hogy...?” Lili nem is hallotta, mit beszél, távolról szűrődött hozzá a hang, amikor Gordon megtelefonálta a CPBH-nak, hogy az ügy rendben van, tizenkettőkor ott lesznek a telepen.

Háromnegyedtizenkettőkor érkeztek meg az arénaúti gyárba. A kapuban, javarészt izgatott nőkből álló személyzet élén, Hoffer S. Sándor vezérigazgató várta őket. A vezérigazgatónak három szál rózsza volt a kezében. Afféle „gumiember” volt, alacsony, kövér, de nem pocakos, inkább, mintha minden testrésze, a feje, a karja, a törzse, a lába különböző alakú felfújt léggömbökből állna. Barna, bőrszárú nadrágja, kicsiny, szinte női nagyságú cipőkre omlott, kabát nem volt rajta, sárga selyemingéhez félkemény, hosszúszerű gallért és piros selyem nyakkendőt viselt. A haja nullásgéppel volt nyírva, mint a birkózóké, a tarkójától a füléig forradás húzódott - amerikai autókatasztrófa emléke. Nagy, gömbölyű, barnára sült arca volt, erős álla, fényes tokája, kis, mosolygó szája és gyermeki kék szeme: az egész ember arra való, hogy megtestesítse az európai képzelet szerint az amerikai üzletembert. Amikor a királynő és az anyja leszálltak az autóról, eléjük sietett és kézcsók helyett erőteljesen, fiúsan megrázta a kezüket. Átnyújtotta Lilinek a csokrot és betuszkolta őket a kapun.

11.

Az üvegfalas irodában nagyméretű amerikai íróasztal uralkodott s talán a gyár egész eddigi levelezése tornyosult rajta. Telefon, házitelefón, diktafón, rugonyra szerelt vastag ceruza, sasszárnyú írókészlet, csiszolt üveg papírnyomó: a modern üzletember leltári fölszerelése. A falon távlatos felvétel a gyártelepről, a fényképezés korlátlan technikai ravaszságának jóvoltából óriásra túlzott méretben, kiszakítva az arénaúti házsorból, amelyben a barakkszerű épület valójában eltörpül a három- és négyemeletes bérházak között. A képen valósággal felhőkarcolóvá nőtt: teherautók álltak a kapu előtt, sürgő-forgó munkások rakták meg őket a CPBH harisnyásdobozáival. A másik falon nagy, bekeretezett kartonlap, hosszú, lefelé keskenyedő téglalap-alakú tarka skálával, a gyár sajátos színekreációival. Az iroda előterét csőbútorgarnitúra töltötte ki. A vezérigazgató a kipárnázott fotőjökbe ültette le Lángékat és a fotóriportert. Az asztal meg volt terítve, bizarr, aszimmetrikus kék ábrák tarkították az asztalkendőt s a kis szalvétákat, amelyekhez harmonikusan illettek a hasonló mintájú piros-kék tányérok. Lángné furcsálkodva vette szemügyre a garnitúrát.

Hoffer mingyárt meg is jegyezte:

- Ezt még Amerikából hoztam. Ott most nagy üzlet a modern iparművészet. Teljesen kiszorította az antikot.

Lángné nem volt túlzottan tájékozva a régebbi amerikai ízlésről sem s ezért csak ennyit mondott:

- Úgy?

- Igen és ez nagyon helyes - mondta Hoffer nagyképpén. - Itt, az óhazában lassan terjed ez is, mint minden. Cégünk például minden frappáns dolgával megbukott. Itt még a régi ízlés uralkodik!

Gordon helyeselt.

- Ahhoz viszonyítva, hogy csak a mi szakmánkban mi van Berlinben - mondta -, mi bizony rettenetesen maradiak vagyunk!

Hoffer eddig is Lilin tartotta a tekintetét, de Lángnéhoz beszélt. Most a lányhoz fordult:

- Amerikában egy szépségkirálynő annyit keres ilyenkor reklámon, hogy egész életére el van látva. Én ott voltam Galvestonban, mondhatom... Miss Universe egészen közepes volt és ma villája és jachtja van!

Lili bíborvörös lett, feszengett.

- Hja, Amerikában - mondta Gordon sóhajtva -, Amerika egészen más.

Lágné tartani akarta a rangját és bizonyos méltósággal jegyezte meg:

- Nálunk az ember nem is azért csinálja az ilyesmit, nem üzleti szándékkal. Csakhogy kiszabaduljon kicsit a kisvárosból, megnézze a nagyvilágot, szórakozzék.

Hoffer közbevágott:

- Ez is a helyes. De a szórakozást össze lehet kapcsolni az üzlettel. Én például akkor is el lennék ragadtatva a kisasszonytól, ha... egy szalónban vagy bárban találkoznék vele. Ugyanakkor azonban nekem kell a kisasszony lába - és szakszerű pillantással újra megnézte Lili lábát. A lány ijedten behúzta a csőfotój alá. - Gratulálok magamnak az ötlethez, hogy eszembe jutott - folytatta Hoffer - s a kisasszonynak sem kell szégyelnie. Egy ilyen láb közkincs, az egész világe. És úgye, költségeik is voltak az útra, a rezsi így megtérül...

Lágné arra gondolt, hogy csak a fele térül meg.

- Ha ebben a városban lenne üzleti szellem, a kisasszonyból ezeket lehetne kihozni. Például, amilyen fogai vannak: egy fogpasztagyárnak ezeket érne ez a fogsor. És így tovább - elnevette magát. - Nem akarom részletezni. Mindenesetre egy jó menedzser kellett volna.

Gordon védekezve közbeszólt:

- Szó sincs róla, normális időkben sok mindent lehetne csinálni, de mikor olyan rosszak a viszonyok. Kinek lehet itt már eladni valamit?

Hoffer öntudatosan, magabízó mosollyal felelt:

- Majd én megmutatom magának, hogy kinek! Az emberekből ki lehet venni az utolsó fillért is, csak ötletek kellenek, ötletek! Egy ilyen reklám, mint a kisasszony! - mondta bókolva. - De - és előre nevetett az ötleten, ami eszébe jutott - rádiógyárnak nem lenne jó reklám.

- Miért? - kérdezte Lágné.

- Mert nem beszél.

- Miért nem beszélsz? - kérdezte Lágné édeskésen, de a hangján átütött a bosszúság.

A szolga ekkor behozta a lunchöt. Hideg fogas, hideg sült csirke, mignonok, banán, grapefruit, amerikai mogyoró. Lili alig nyúlt az ételhez. A mama sokat evett, még a grapefruitvel is megbírkózott. Hoffer közben közelebb húzta Lilihez a széket.

- De, úgy-e, boldog, hogy az ország legszebb lányának érezheti magát?

- Igen! - mondta Lili fásultan.

- És most mit fog csinálni?

- Hazamegyek, aztán majd... lesz valahogy.

- Persze, már van valaki, akit szeret? - tudakolta Hoffer hamiskásan.

Lili kényelmetlenül összecsuclott, nem felelt. Lágné túlhangosan közbevágott:

- Van; kinek nincs ebben a korban! De persze, az ilyesmi még nem számít. Hol vagyunk még attól?!

Lángnét ebben a pillanatban az érdekelte, hogy ez a jóképű Hoffer nős-e, vagy nőtlen. Szerette volna tudni, van-e valakije. Nem, nem volt éppen a walesi herceg, inkább olyan volt, mint egy jó pofa jazzdobos, de sugárzott belőle az életrevalóság, eszesség, egészség. Egy világlátott üzletember, ízig-vérig amerikai és férfinak is kifogástalan. S bár szemtől-szembe látta a gyárat, a kis, sáros udvar végén a régi, garázszerű épületet, amelynek alacsony falaira ferdén, párhuzamos síkokban aránytalanul nagy üvegtetőt raktak, mint amilyenekkel a komoly gyárvállalatokat fedik, hogy szinte az egész úgy festett, mint egy gyerek az apja cilinderében, - most mégis a szemtelenül felnagyító fényképnek hitt, amely szemben lógott a falon. S megint működött anyai-asszonyi képzelete, akárcsak akkor, mikor a walesi herceg kezettfogott Lilivel. Ismét észrevette, hogy ez a Hoffer az üzleti kapcsolaton jóval túl izgul, lelkesedik Liliért. S ezúttal nem is tévedett, mert Hoffer közben valóban sok kellemes eshetőséget gondolt végig Lilivel kapcsolatban, ha egyelőre nem is adta fel az amerikai üzletember nyersen kedélyes hangnemét és tárgyilagosan közvetlen pózát. De amikor Gordon felállt, hogy felvételt készítsen a lunchről, Hoffer még közelebb tolta a csőfotójt Lilihez és széles, kiváltázott vállával, valahogy kísérletképpen, súrolta a lány vékony karját. A lány elhúzódtól tőle.

12.

Megérkezett a közjegyző, alacsony, tojásfejű, keménykalapos, szakállas, ráncosszemű, pápaszemes, az állam és a törvény tekintélyét reprezentáló öregúr, fekete zakó, fehér, kemény ing, fekete nyakkendő: mert ennek az aktusnak is olyan komolyan és néma ünnepélyességgel készült neki, mint egy végrendelet felbontásának. Megindultak a gyártelep felé, a sáros udvaron át. Elöl a közjegyző, aktatáskával a hóna alatt, mögötte Lili és Hoffer, végül a mama és a fotóriporter - mint egy lakodalmi menet. A közjegyző szótlan, gólyaszerű méltósággal haladt a műhely felé, ők egy pillanatra megálltak az udvar közepén, a napban csillogó kék Buick-kocsi előtt. Hoffer megnyomta a kürtöt, az állati üvöltés egy pillanatra megnevette őket. Lángné, mikor ismét megindultak, félhangon megkérdezte Gordontól, hogy a Buick Hoffer saját kocsija-e, mire Gordon csípősen megjegyezte, hogy az övé, de nem bizonyos, hogy ki van fizetve. Lángné meglepetten nézett rá, aztán védelmébe vette Hoffert: „Na hallja, ez egy ilyen embernek igazán nem lehet tétel” - mondta -, mert egyre több szolidaritást érzett vele. Gordont ez a szolidaritás is lehangolta: nem tépázhatta meg túlságosan Hoffer presztizsét, mert mikor rábeszélte Lángnét az üzletre, csupa szépet mondott róla. De már az irodában kezdte megbánni, hogy összehozta őket. Kétségkívül ő is keresni akart, de amikor észrevette, ahogy Hoffer a lány csupasz karjához törleszkedik s ahogy beszélgetés közben mintegy véletlenül, mint aki leejt valamit, több ízben a kezefejére fekteti a tenyerét, az üzletiességén felülkerekedett a féltékenység.

- Mit szólna ahhoz, nagyságos asszony, ha délután én is leutaznék magukkal? A lapnak is kellene még fotografálni! - kérdezte hirtelen, mert a négyórás utazásra gondolt, amikor hármasan lesznek a kupéban s a kisvárosra, ahol az egyetlen fővárosi ember jelentősége egyszerre megnövekszik. Lángné nem fogadta lelkesen az ajánlatot. Tudta, mi vár rá otthon: a háború abban a pillanatban megkezdődik, amikor átlépi a küszöböt. A férje, szegény, eleinte talán megint próbál ordítani, majd, amikor ő túlordítja, gyámoltalan rémülettel összeroskad. Viki beszámol az intrikákról és az orvtámadásokról, amiket a sógorék azóta elkövettek. Elmondja a piszkos pletykákat, amiket terjesztettek róluk s hogy Lajoskával hogy áll az ügy. Lili még aznap este beszélni akar majd Lajoskával... Nagy robaj, szaladgálás, mindnyájan egyszerre fognak beszélni... ő csapkodja az asztalt, Viki bevágja az ajtót, a férje időnként szinte komikusan összezsápmagja a tenyerét, Lili bög, - már látta a különszobaasztalt, amelyre

végül, amikor a vihar elcsitul, Láng Ede két karral rákönyököl és a tenyerei közé szorítja a fejét. Láta a hálósobadívánt, amelyen Lili hason fekszik, arcát a szarvasgobelines párnába nyomva, hogy csak a teste rángásán lehet észrevenni, hogy sír - mint egy gyásházban. Hogyan helyezze el ebben a tablóban Gordont?!

De visszautasítani nem lehet, mert Gordon a lap számára akar fotografálni és különben is le van kötelezve a fotoriporternek. S arra gondolt, hogy talán jó is, ha idegen is lesz jelen, talán ő is és a többiek is tekintettel lesznek rá, mérsékelik magukat s a vihar elhalasztódik másnapra. S hogy így előre elképzelte és részletezte a vihart, már nem is félt tőle olyan nagyon. És az állomáson azért biztosan sokan lesznek: külváros, a gyárilányok, a katonák elöntik a perrónt, a cselédek elkéredzkednek a féltizeshez. Ők mindig népszerűek voltak lefelé, különösen ő értett a nép nyelvén, elbeszélgetett a vasutas altisztnékkal a fűszeresboltban, tegnapi maradt sós kiflit adott a gyerekeknek, ha hozták a vasárnapi borosüvegeket. Nem volt olyan nagysága, mint a többi boltosné, aki, ha kiteszi a lábát az üzletből, egyszerre dává, magánemberré változik, peckesen lépked s biccentve köszön vissza az iparosasszonyoknak, mintha nem belőlük élne. Vikit is szerették, mert húszéves korában is tegezte a gyárilányokat, akikkel együtt járt a Deák Ferenc uccai elemibe és mert minden leereszkedés nélkül, meggyőződéssel, hajnalig táncolt a munkásbálokon. Lilit viszont egyszerűen azért szerették, mert olyan hibátlanul szép volt, mint azok a moziszínésznők, akiknek levelezőlapportréi egyre inkább kiszorították a szentképeket a külvárosi lakásokból.

- Nagyon örülünk, ha lejön velünk, Ben - mondta végül -, bár kicsit zavaros odalent a helyzet. Képelem, milyen rendetlenség van. Négy hét óta egyedül áll a ház. Igaz, hogy Viki otthon van...

- Ha Viki otthon van, akkor nincs baj! - felelt Gordon meggyőződéssel.

Megérkeztek az épülethez, beléptek az üres, üvegtetős, világos raktárterembe, amelynek egyik sarkából Hoffer rövid piros plüssdívánnal, plüssfotójjal, állótükörrel és spanyolfallal budoárt rögtönzött.

13.

Lili lábának plasztikai megörökítése tulajdonképpen csak jelképes aktus volt: az anyja fürdőruhára vetköztette, eperszínű flanel-fürdőköpenyt vetett rá s aztán Filler úr megkérte, hogy foglaljon helyet a széken és fektesse végig vízszintesen, könnyedén a lábát a lábából kidomborodó viaszanyagon. Mikor elkészült a negatív, bokán felül bele kellett nyomnia a lábfejét a puha, nyúlós tömegbe - s már át is esett rajta. Lili a mennyezetnek fordított fejjel, siralmas arccal dőlt hátra a széken s eleinte nem is annyira utálatot és megaláztatást érzett, inkább rendkívül félszegséget. A terem végében, közel az ajtóhoz, várakozott Hoffer és Gordon, mert Lángné megkérte őket, hogy ne tartózkodjanak a közelben: a lány rendkívül szégyenlős. Nyujtott nyakkal lesekedtek, de a látvány nem volt izgalmas. Legfeljebb egy pillanatig, amikor Lili a szorosán összevont flanelköpenyből kidugta a csupasz lábát, hogy úgy hatott, mintha a köpeny alatt nem lett volna rajta semmi. De mikor az ingujjas, kötényes Filler úr munkához látott, dagasztani kezdett és planírozta a viaszt s a láb érintkezésbe jutott a maszatos masszával, a látvány elvesztette minden vonzóerejét. Legfeljebb groteszknak hatott, semmiesetre sem erotikusnak.

Lángné a szék mögött állt, mint az aggódó anya az operációs-szobában, ha a lánya a műtőasztalon fekszik. Abban is volt valami az operáció szcenérijából, hogy a férfiak a sarokban várakoztak, az obligát férfirokon, vőlegény vagy még inkább a csábító, aki idegesen szívja a

cigarettáját, amíg meg nem bizonyosodik, hogy a lány komplikációk nélkül túlesett a veszélyen. Amikor Fillér úr végül bejelentette: „Köszönöm szépen, készen vagyunk, kis-asszony” - Lili felugrott és egy lábon, sántikálva, beszaladt a spanyolfal mögé. A lába viszkett, csiklandóan: szégyenében és undorában is szinte nevetnie kellett. Egy munkáslány forróvízzel telt lavórt tett elé, mosolygós áhítattal letérdelt előtte s miközben az anyja nevetve vigasztalta, szappannal lemosta a lábát. Lili leszegette a fejét, komoran figyelte a munkáslány kezmozgását és nem szólt egy szót sem. A férfiak közben átbeszéltek a spanyolfalon, Lángné tréfásan válaszolt nekik, majd kiment hozzájuk.

14.

Liliben most feltört az utálat és önútálattá fokozódott. Önbűntető gondolatai és elhatározásai fogantak. Ezek után ő szakít Lajoskával, ő szabadítja meg minden kötelezettségtől. Mikor nagy kinnal beleegyezett a lábeladásba, nem is gondolta végig a következményeit. A választás végeredményben csak játék volt, hiszen minden vidéki majálison választanak szépségkirálynőt. A tengerparton is csak strandolt és táncolt, legfeljebb többen és intenzívebben bámulták, mint otthon a Duna-strandon. Mindez bármelyik jóképű és jóalakú gazdag lánnyal is megtörténhetett volna, aki nem szépségkirálynőként utazik Deauville-ba és a Riviérára, hanem saját passziójából. Az estélyi ruha és a strandpizsama, bár gyűlölte, végeredményben olyan volt, amilyet a nagyvilági nők viselnek, ha egyébként a legdecensebbek is. De ez az utálatos aktus, ez a tárgyilagosságában komikus és talán éppen erotikátlansága miatt megalázó üzlet, ez az ipari célokra való reklám-prostitúció egy csapásra elértéktelenítette, elzüllesztette önmaga előtt. Ha viszonya lett volna valakivel, nem lenne ekkora baj, mert nem plakátíroznák ki. De hogy vegyen el egy komoly orvos egy lányt, aki eladta a lábát? - kérdezte magától és önkínzó objektivitással eleve igazat adott az orvosnak, aki nem vesz el egy ilyen lányt. Hogy lehet valaki feleség, akit térden felül az egész világ ismer a kirakatból és a plakátról?! Gordon azt mondja, hogy minden reklámhoz élő modellt szereznek, a haskötökhöz és a miderkekhez is. De hol akad egy jóízű úriember, aki ilyen modellt feleségül venne? Összerándult. Rémes, hogy a mama mi mindenbe beleviszi! Most hát itt van, vége mindennek: holnapután kiteszik a lábát a Váci uccán, egy hét múlva kiragasztják a plakátokat a Nádor uccán: Lajoska minden sarkon láthatja az ő meztelen combját, amit valójában még sohase látott.

Ó, hiszen ha lenne ereje, bátorsága, odamenne a viasszal telt ládához és széttaposná a mintát. De az anyja egyetlen szigorú pillantásával úgyszólván megfékezné. Mi lesz ezután? Mi lesz vele Lajoska nélkül?... Még ha most, amikor hazaérnek, ki is békülne vele, mi lesz, ha majd kiragasztják a plakátokat és Szafírek röhögve körülállják? Dermesztő, szoros fájdalmat érzett a szíve körül. Ki kellett belőle ölnie Lajoskát, mert méltatlanná vált Lajoska szerelmére. Most már tudta, hogy sohase lesz esküvő, cigányzenés lakodalom a Vigadóban, nász a rácsoskapus, üvegverendás házban, a madeira-hímezés mögött. Lehet-e elképzelni, hogy egymás mellett feküdjének a két ágyban, férj és feleség és a férj gyengélkedés közben hirtelen megkérdezze: „Melyik is az a lábad, amelyiket eladtál?” Lehet-e elképzelni, hogy Lajoska - aki gyűlölte a rövid szoknyát, az anyjáról szokott beszélni s a vénkisasszony nővéréről, aki azért maradt meg örökre lánynak, mert a vőlegényét elgázolta a vicinális - meg tudja ezt bocsátani?

Ő nem tudja még, mi lesz. Mit ér azzal, hogy királynő? Ha legalább tanult volna valamit! Ha Lenkétől megtanulta volna a kalaposságot vagy járt volna továbbképzőbe, ahol varrni és gépírni tanítottak. Ő nem tudja mi lesz, az anyja majd megint kitalál valamit. Talán belehal vagy beleőrül ebbe a boldogtalanságba, de Lajoskát nem lehet felelőssé tenni és... az anyjára sem tud igazán haragudni. Az anyja is boldogtalan s ha a spanyolfalon túl vidáman nevetgél

is, ő tudja, hogy üvölni szeretne a kétségbeeséstől, mert nincs semmi terve és most belekapaszkodik minden képtelenségbe...

15.

Mialatt Lili öltözködött, Lángné és a férfiak az ablaknál beszélgettek. Hoffer diszkréten már átnyújtotta az asszonynak az ezerpengős borítékot. Lángné, amikor kivette a zsebkendőjét, hogy kifújja az orrát, a retiküljébe csúsztotta.

- Gyönyörű láb, gyönyörű test! - lelkesedett Hoffer csámcsogva. - Kár, hogy már délután utaznak. Nem lehetne holnap reggel? Csinálhatnánk még egy autópartit.

- Sajnos, nem - mondta Lángné -, már úgyis tótágast áll otthon minden.

- A nagyságos asszony három üzletet vezet otthon! - magyarázta Gordon, aki attól félt, hogy Lángné esetleg marad és reggelig át kell engednie Hoffernek a terepet.

- Három üzletet? - kérdezte Hoffer respektussal.

- Egy éttermet, egy gyarmatárut s azonkívül az enyém a kaszinó - mondta Lángné.

- Vidéken ez jó üzlet szokott lenni!

- Valamikor! - vágta rá Lángné indulatosan. - De a mai viszonyok között?

- Az ember azt hinné itt, Budapesten, hogy a kisvárosban kisebbek a bajok! - jegyezte meg fontoskodva Gordon.

- Hogy mondhat ilyet, Ben? - kiáltott fel Lángné. - A vidék döglött meg először. Egy pengő olyan nagy pénz, hogy mindenki megbámulja.

Hoffer energikusan közbeszólt:

- Akkor fel kell költözni Pestre!

- Hja, ha ez ilyen könnyű lenne. A pestiek meg vidékre menekülnek...

- De maguknak igazán könnyű, nagyságos asszony! Most itt a konjunktúra. Fel kell jönni, nyitni egy éttermet: „Étterem a királynőhöz!” Én mingyárt egy évre előre abonálnék. Ha Lilike minden étkezéskor megmutatja magát az étteremben...

- Ó, én nem hiszem, hogy erre lehet bázírozni - vágott közbe Lángné. - A pestiek nem ilyenek. Egy-két hónapig még izgatja őket, de aztán jön az új szépségkirálynő és...

- Egy ilyen lány, kérem - erősködött Hoffer - ne haragudjon, ez több mint reklám. Ez már üzleti tőke - természetesen jó értelemben mondom. De ne vegye rossznéven, maguk ezt itt Európában nem értik. Már maga az, elköltözni valahonnan, ez maguknak szinte elképzelhetetlen! Amerikában az ember úgy változtatja a városokat, mint a pipáit. Ha az egyiket kiszította, jön a másik. Ha valahol kezd rosszul menni, az ember megváltja a jegyét, még csak csomagot sem visz magával. De itt, ha valaki négy órát utazik, végrendeletet csinál, mintha az Óceánon kelne át, pedig az is gyerekjáték - nyolcszor megtettem! Itt inkább egy helyben maradnak akkor is, amikor szabad szemmel lehet látni, hogy nem érdemes, hogy nincs üzlet, nincs vevő, nincs kilátás! Kényszeregyezkednek, tovább vurstliznak, csődbe mennek, rokonoktól könyörögnek, végül éhenhalnak vagy öngyilkosok lesznek. Nem gondolnak arra, hogy másutt, esetleg a szomszéd városban az uccán fekszik egy csensz és egyszerre megint fenn vannak a magasban.

- Ez így van - mondta Gordon -, csakhog...

- Így van - szakította meg Lángné -, de ha ismerné például az uramat! Az uram csakugyan inkább a Dunába ugorna, semhogy most, ötvenöt évvel, megszokjon egy új életet. Ha öt évben egyszer, fel kell ugornia Pestre, félholtan jön haza. Két napig vattát dug a fülébe, mert a lármától zúg a füle.

- De itt van a lánya, nagyságos asszony! - szólt közbe Hoffer.

- A lányaim, igazgató úr, mert kettő van! És hogy lehet őket férjhezadni a kisvárosban, ahol harmincötéves fiatalembereknek még nincs egzisztenciájuk vagy ha van, éppen csak annyi, hogy nem halnak éhen és ruházkodnak valahogy?

- Na látja. Azért mondom, hogy fel kell költözni Pestre.

- Én jönnék, akár haza se mennék többet.

Hoffer szinte a vonat indulásának percéig állandóan kapacitálta Lángnét a Pestre költözésre. A körúti étteremben együtt ebédeltek. Hoffer egyre lelkesebb lett; bár Lili nem változtatott hűvös magatartásán, az asszony viselkedését bízató ígéretnek tartotta. Már pezsgőt akart bontani, de Lángné, hogy demonstrálja polgári szolídását, lealkudta burgundi vörösre. Hoffer vitte a szót, amerikai analógiáival, bókjaival, viceivel - Gordon kedvetlenül kontrázt neki az asztal végén. Lili időnként mintha fölélenkült volna, próbálta tartani magát, de újra és újra visszaesett sötét hangulataiba. Egyre gyorsabban dobogó szívvel félt a kisvárostól, ahova négy héten keresztül gyötrelmesen hazavágyott.

- Aztán, ha majd feljönnek, én veszem kezembe a Lilike dolgát! - mondta Hoffer. - Nagy nőt csinálunk belőle, divatos nőt. S a végén férjhez fogjuk adni! - és az koccintásra emelte a poharát.

Mikor félórával a gyorsvonat indulása előtt fölmentek a hotelszobába, hogy csomagoljanak, Lángné megjegyezte, hogy „Lili kicsit kedvesebb lehetne Hofferrel”. A lány csodálkozva ránézett: ennyi sírás után az anyja még mindig nem tudja, hogy mi ment végbe benne? Hogy micsoda rémület van benne - amúgy is rettegett a hazatéréstől, hát még így, eladott lábbal! S hogy mégis rejteget valahol a tudata legmélyén egy szikrányi reménységet: hátha csoda történik és Lajoska megérzi, hogy nem tehet semmiről, őt sajnálni, vigasztalni, gyógyítani kell. Mindezt nem tudná a mama?

De talán az anyja is tisztában van vele, hogy Lajoska nem fogja sajnálni és gyógyítani. Ezzel, úgy látszik, az anyja hamarabb számolt, mint ő. Már a Riviérán számolt vele, amikor mindenkivel, aki egy pillanatra rajtafelejtette a szemét, össze akarta hozni. Most Hofferre spekulál. Már talán azt is elhatározta, hogy fel fognak költözni Pestre. Talán azt is, hogy Hoffer el fogja venni feleségül.

A vezérigazgató kocsiján hajtattak ki a keleti pályaudvarra.

Most hát elkerülhetetlenül indulnak haza. A pályaudvar perrónján nagy a mozgalmasság, ujság- és banánárusok, cigarettáslányok, hordárok, üzletemberek, tyúkok, csempészek, rokonok, vőlegények, menyasszonyok és detektívek gomolyognak. Nemzetközi vonat; ezzel mennek haza a világ végére. Vajjon utazik-e ismerős? Nem lát egyetlen hazai arcot sem. Gordon lefoglalt egy fülkét, már elhelyezte a csomagokat. Lili leül a leeresztett ablakhoz. Az óráját nézi: három perc és aztán...

- Komolyan mondom, gondolja meg, nagyságos asszony - ismételte Hoffer, isten tudja hányadszor. - Ha feljönnek, minden elképzelhető el fogok követni... Rám biztosan számíthatnak!

Már sipolt a kalauz, amikor odaugrott a nyitott ablakhoz és feladott Lilinek egy doboz bonbont.

- A viszontlátásra, Lilike! - lihegte ágaskodva és keztenyujtott a lánynak.

A lány tétován adta oda a kezét. A vonat mozgásba jött. Lángné elővette zsebkendőjét és integetni kezdett.

- Integess te is! - szólt oda Lilinek.

A lány keservesen felállt, elővette a zsebkendőjét és lanyhán, gépiesen lobogtatni kezdte.

III. A királynő hazatér

1.

A megérkezésre így emlékszik vissza Lili:

A kivilágított perrón zsúfolt volt, ő még a mozgó ablakból cikkázó gyorsasággal és pontossággal végigmustrálta az arcokat. Mingyárt megállapította, hogy Lajoska nincs a várakozók között. Elsőnek Kremsiernét fedezte föl, a rituális mészáros feleségét. Azután Vikit látta Pepi nénivel, a papa fehérneművarrónő húgával - mit keres itt, hiszen ő terjesztette a leggonoszabb pletykákat? Majd a feketebajuszú bankpénztárost, aki az uccán mindig úgy megnézte. Tornallyai bácsit az ármentesítőtől. Pufit, Elek tisztiorvos tizennégyéves kövér fiát, akinek akkora keble van, mint egy lánynak. Mikor megállt a vonat és őt lesodorták, Kormos Lenke nyakába esett, Lenke adta tovább Vikinek, Viki Pepi néninek, Pepi néni Annusnak, a cselédjüknek, aki kezecskélt neki. A szemlész is ott volt, Lenke apja. Távolabb, rezerváltan, a főállatorvos a feleségével, aki valamikor színésznő volt, biztos, az cipelte ki. Aztán csak összemosódó masszát látott. Hallotta az éljenekeket és az artikulátlan össze-vissza beszédet.

- Mi az, hivatalos üdvözlés nincs? - harsant fel a közelében Gordon hangja.

Aztán a mama hangja és Vikié:

- Mi az? Miért nem jött ki a papa?

- Nem tudott jönni, majd megmagyarázom.

Pepi néni hangja a mamához:

- Rossz néven veszed, fiam, hogy itt vagyok? - sápítozza a szegény, gonosz rokon hanglejtésével. - Akkor már itt sem vagyok.

- Csak maradjon, Pepi néni - válaszol a mama megvetéssel. - De nekem mindent vissza-mondtak, amit maga...

Majd Gordon üvöltő hangja a tömeg felé:

- Egy pillanatra tessék együttmaradni!

Magnéziumvillanás, kattanás, újabb éljenzés. A tömeg eloldozódik.

Lili a kocsiban a mamával és Gordonnal. Vasút ucca, a kapuk előtt lócák, báméskodó gyerekek, utálkozó asszonyok, ugató korcs kutyák. Tóbi bácsi, a rendőr. Ma az alsó patika inspekciós. A vörös segéd kinn áll az ajtóban. Mióta elmentek, egy ház leégett, a Dorner kalaposé. Az árok szélén rokkant teherautó, elgurult a hátsó kereke. A Vasút uccából nyílik a Pöltenberg Ernő ucca, most indul a katonai patrul ellenőrizni a házakat. Kilenc óra elmúlt, a takarodót már elfűjták.

A kocsi befordult a Nádor uccára. Lili szeme egyre furcsább képeket lát. Mikor a Mezőgazdasági Takaréknál elé értek, az egyemeletes palota, ormán a méhkassal, egyszerre elkezdett inogni. Ferde szögben egymáshoz hajlottak a falak, majdnem összeértek, mint a nevetséges, örült képeken, amilyeneket Lili Párizsban egy tárlaton látott. A könyvkereskedő kirakatából szinte kihajolt a nagyfülű Penkala-ember, a ruhásboltban a viaszfejű nők gögösen biccentettek - kiknek a feje lehet, kik adták el a fejüket? - A templom méltóságos gyásszal állt a város fölött, mint a pap ornátusban a koporsó előtt. Féltizet kongatott. A Szarvas-kávéház nikotinszínű függönnyel fedett ablakán piros plakát hirdette a női zenekart. A kövér kaszírő és

Lehotay szolgálatonkívüli százados, a tulajdonos, az ajtóban állnak. A női zenekar már játszik és énekel:

Ki örli tested s lelkedet?

A nő.

Ki szül s ki az, ki eltemet?

A nő, a nő, a nőőőő...

Lajoska már sakkozik Spanyollal. Talán most üti le a királynőt.

Az ucca, szerencsére, üres. Féltíz. Ilyenkor jobb emberek már nem szoktak sétálni a Nádor uccán. Néhány tiszt csörtet el a járdán, megállnak és röhögnek. Végre, végre a Láng-ház! A fűszerkereskedés már zárva, a söntésben még ég a gáz, a csapos az ajtóban áll, a padon egy ismerős tróger a mellére esett fejjel alszik.

Végre az udvar, a kaszinó-kert, a pinceszag, a gúlába állított söröshordók. A kaszinó ablakai sötétek. A papa a vigadó ajtaja előtt áll, keménykalapja a füléig ér. Nem tesz egy lépést sem feléjük, ő odaér, az apja félszegen, nem haragtól, inkább aggodalomtól megdermedt: fel kell ágaskodnia, hogy elérje a borotvátlan állát.

- Hát megjöttél? - kérdi Láng monotónul.

- Igen, papa.

Már az anyja is odaér Gordonnal.

- Szervusz - mondja a mama hűvösen. - Mi ujság, Ede? - de be sem várja a választ:

- Gordon úr, pesti szerkesztő, lekísért bennünket.

- Részemről a szerencse! - és olyan búsan nyújtja a kezét, mintha kondoleálna. Aztán hirtelen rászól Gordonra, aki már tovább akar menni: - Tessék vigyázni, ott egy tócsa van!

- Mi az, esett? - kérdi Lángné.

- Délután vihar volt.

Délután vihar volt - hallja Lili, mikor Kormos Lenkével, aki közben áradozik és lelkesedve kérdezik, elindul a lakás felé.

2.

A következő negyedórán azonban már teljes erővel tombolt a vihar.

Lili Kormos Lenkével hátramegy a lakásba, ahol állott, szirupos szag árad a garderober-szekrénybe rejtett italoktól. A büszke cselédlány lelkesen sűrög körülötte a piros grenadin-slafrokkal, amelyben Lajoska először látta.

- Hát hogy volt? - kérdi Kormos Lenke sürgetődzve. - Mesélj, mesélj!

- Majd mesélek! - mondja bágyadtan. - Itthon mi ujság? - kérdi aztán élénkebben, de hangsúlytalanul, mintha nem túlságosan érdekelné.

- Itthon... semmi - felel Lenke szintén tetetett közönnyel. - Készülök fel Pestre őszi modellt nézni. Különböztetnem majd kikérdezem az anyádat, mit látott Párizsban.

Lili most egyenesen megkérdi:

- Mi van Lajossal?

- Mi van? Mi lenne? Ami volt. Remélem, már nem izgat? Olvastam a lapokban, hogy a walesi herceg... hogy hányan megkérték a kezdet.

- Nem is kérték meg! - mondja Lili. - Szóval, mi van vele?

- Semmi. Ami volt.

Lili lefekszik a dívánra, előbb nyitott szemmel nézi a gázlámpát.

- Csak nem vagy boldogtalan, te hülye! Ilyet még senki sem látott! Az ember nem hinné, hogy valaki, akivel ilyen nagy dolgok történtek, úgy jön vissza, mintha...

- Lenke, drágám, olyan dögfáradt vagyok. Ne haragudj, de olyan...

- Nekem ne beszélj, én látom...

- Hagyj most egy kicsit. Gyere el holnap délután, majd beszélünk...

Most hirtelen nem állta tovább, megfordult s ahogy Lángné már Pesten vizionáriusan előre látta, belefúrta az arcát a szarvasgobelines párnába. Lenke a díván szélére ült és a hátára tette a kezét.

- Hogy milyen ostoba vagy! Igaz, hogy én is ostoba vagyok, hogy első este így kipakkolok neked mindent. De hogy lehet valaki olyan számár, hogy még most is így a szívére veszi?

Lili nem szól, kapálódzik egyet a gyönyörű lábával.

- Mit törödsz vele - folytatja Lenke -, az egész világ a tied lehetne és most bőgsz itt, mert a bőrgyógyász nem ment ki az állomásra. Ezért a jellemtelen fráterért! Ötödnap, hogy elutaztál, már week-endre ment velük Aligára...

- Kivel? - kérdi Lili tompán.

- Szafirékkal és Láng Jenőékkel. Szombat délutántól hétfő reggelig az egész banda lenn volt. Amikor hazajött, Viki meg is mondta neki a véleményét.

Lili rémülten visszafordul.

- Viki beszélt vele?

- Mi az, hogy beszélt? Leszedte róla a keresztvizet.

- Mit mondott neki? - rebegi Lili szinte eszméletlenül.

- Az egész városban per „szegény gyerek” emleget téged. Hogy te egy „szegény gyerek” vagy, a mamád feláldoz téged. Hogy ő végtelenül sajnál téged és ilyesmit. Viki aztán megmondta neki, hogy lehet, hogy te nem vagy olyan gazdag, mint Láng Trude, de azért nem vagy olyan szegény se, hogy Pál doktor nélkül ne tudj egzisztálni.

- Rémes! - mondta Lili sötéten. - És mit felelt Lajoska?

- Azt mondta, hogy nem érdemli meg ezt a hangot, mert ő szeretett téged. Azt is tudja, hogy nem tehetsz semmiről, de senki se kívánhatja tőle, hogy lehetetlenné tegye magát...

- Én nem is kívánom! - mondta Lili alig hallhatóan.

- Na látod. Hej, ha én a te helyedben lennék! Mit tudnék én csinálni, ha a helyedben lennék!

Lili nem felelt. A szája összehúzódott, mintha timsóval kenték volna be, a szemei megnőttek.

- Holnap azért is lejössz velem a korzóra - erősködött Lenke -, röhögni fogsz mindenkire. Kivisszük ezt a jóképű Gordont is. Majd meglátod, milyen pukkadás lesz, ha ezzel a Gordon-

nal meglátnak. Spanyol doktor úgyis azt hiesztelte, hogy az anyád fix tarifáért árult. Most úgy kell viselkedni, mintha igaz lenne: meglátod, hogy fognak respektálni, ha úgy viselkedsz.

Lili hirtelen felült. Gyorsan, nagyon gyorsan egyedül akart maradni.

- Hagyj, Lenke - mondta könyörögve -, szeretnék lefeküdni. Hetek óta nem aludtam ki magamat.

Lenke felállt.

- Hát jó. Szervusz. Azt hittem, annyit fogsz mesélni. No, ne hülyéskedj. És aztán igazán aludj, ne kínlódj.

Elment. Lili becsukta az ablakot, mert behallatszott rajta az össze-vissza kiabálás a külön-szobából, ahol az anyja, az apja és Jenő bácsi már javában harcoltak. Átment az ebédlőbe, nem gyújtott világosságot. Gyorsan ledobta magáról a slafrokot s csak úgy, nadrágban és kombinében bemenekült a paplan alá, mint a gyík a kő alá, hogy semmi sem látszott ki belőle. Összekuporodott, a térdait maga alá húzta. Nyitott szemmel feküdt a paplan barlangjában, lélegzetvisszafojtva, mintha azt akarná, hogy ne vegye észre senki, hogy a világon van.

3.

Lángné a meghökkent Gordont Vikire bízta, mikor kiderült, hogy a vihart nem lehet elhalasztani. A férje, amint egyedül maradtak, közölte vele, hogy Jenő tíz órakor átjön, hogy minél előbb tisztázza velük a dolgokat.

Viki a kaszinóba vezette Gordont. A társalgóban már nem volt senki. Zöld kártyaasztalon szervizolta fel Viki Gordon vacsoráját, a hideg karmonádlit céklával. A fotóriporter kényelmetlenül érezte magát, mert a levegőben tömör, piszkos felhők alakjában lógott a családi veszekedés. De Vikin nem fogott a súlyos hangulat. Nyugodt, fesztelen, fölényesen cinikus volt. A Pesten abbamaradt flört hangján kezdte a beszélgetést Gordonnal:

- Úgy örülök, Ben, hogy itt vagy! - Gázság, hogy soha egy sort se írtál nekem.

- Annyi dolgom volt, fiam, ezzel a választással. De úgy is tudtam, hogy lejövök és akkor majd... De hol van Lili?

- Lili lefeküdt! - mondta Viki.

- És ki volt az az asszony, aki vele volt?

- Lány. Kormos Lenke. A barátnője. Lili biztos egész éjjel nem fog aludni a hülyeségektől, amikkel tíz perc alatt agyontraktálta.

- Hallom, hogy a Lilinek itt van valami szerelme?

- Ugyan!... egy szélhámos...

Gordont érezhetően lehangolta, hogy Lili nélkül kell töltenie az estét. Nem így képzelte. Azt hitte, hogy nagy fogadás lesz, bankettszerű vacsora a királynő megérkezésének tiszteletére, lelkes, álmélkodó vidékiek, akik előtt lehet reprezentálni a nagyvárost és a férfiszépséget. Vidéki muri, ivászat és ki tudja, mi még. Most itt ül a bor-, pipa- és gázszagú szobában, szemben Tisza Kálmánnal és a dákótartóval, mely mint egy rokkant hárfa, lapult a falhoz a homályos sarokban. Megint meg kell elégednie Vikivel, aki, mióta Pesten utoljára látta, hízott valamit, asszonyosodott. Most fölfedezte, hogy fekete bajusza van és arany szemfoga. A kezei durvák, a körmei manikűrözöttek, fényezettek, de szegélyük szürke a munkától. Szinte érthetetlen volt, hogy a királynő testvére. Annyira másfajta: egészében tulajdonképpen jól hat,

de a teste igazán nem arra való, hogy szemet gyönyörködtessen. Pattanásig vérmes, szinte provokatíven követeli, hogy egészséges, nem túlságosan finom igényű férfiakban gyors gerjedelmet támasszon. Zöld, jószabású, divatos ruhát visel, de anélkül, hogy meg lehetne magyarázni, mitől, lomposnak hat. Valamikor a széles medencéjével arra való lett volna, hogy gyerekeket szüljön. Az a nőtípus, aki ha egyszer valakié, mindig neki fontosabb a férfi, mint amilyen fontos ő a férfinak. Tulajdonképpen nem is lehetetlen, hogy már volt valakié. Ahogy egy pillantással végigtekintett a nagy házon, udvaron s elképzelte a sok zeg-zugot, a színeket, a jégvermet, a pincét, a raktárakat, a hordóhegyeket, arra gondolt, hogy itt lehet bujkálni, meglapulni, itt sok minden történhetett vele. Viszont Lilit a szőkeségével, érzékenységgel, enervált fáradtságával, tejfehérségének született tisztaságával, eleganciájával és a csendességével nem tudta elhelyezni ebben a környezetben.

- Szóval, miattam jöttél le? - kérdezte a lány évvőde.

- Elsősorban tényleg miattad.

- Jó vicc!

A szemben lévő különszobában ekkor már dübörgött a veszekedés. Csak össze-vissza hangzavart lehetett hallani. Gordon hiába fülelt, nem jutott el hozzá egy artikulált szó s ez még inkább idegesítette. Csodálkozva bámulta a lányt, aki mintha nem is vette volna tudomásul, hogy mi folyik odaát.

- Mondd, tulajdonképpen mi van itt? - tudakolta.

- Krach! - felelte Viki és vállat vont.

- Mit jelent az, hogy krach?

- Családi perpatvar, - felelte Viki gúnyosan. - Derék nagybátyám van odaát.

- Úgy látszik, mégis rosszkor jöttem.

- Ugyan, mit törődsz vele. Látod, engem egyáltalában nem zavar.

- Mondd, van itt egy valamirevaló hotel? - kérdezte, mert szeretett volna odábbállni.

- Csak nem képzeled, hogy máshol fogsz hálni? Van hely elég! A vendégszobában már csinálják az ágyadat.

A vendégszoba valamikor Elemér diákszobája volt, mostanában csak ismerős kereskedelmi utazóknak szokták kiadni egy éjszakára vagy az újonnan áthelyezett köztisztviselőknek, akik még nem béreltek állandó lakást. A szoba a kaszinószárny végén volt, az ablakai már a léckerítésre, azon túl a Dunapartot szegélyező beépítetlen telkekre néztek. Ardó Guszti, a vasutas is itt lakott két hétig, amikor áthelyezték Gyöngyösre, mert már 15-ére felmondta a lakását. Viki akkor esténként belopódzott hozzá, lihegve és röhögve éjfélig dulakodott vele, kéjesen elkeseredett védekezéssel. Kék foltok maradtak a karján, hosszú csókok szürke nyomai a nyakán - Gusztinak viszont véres, csíkos hegek huzódtak a kezefején, azonkívül izomláza támadt -, de egyéb nem történt. Ennek már több mint három éve, azóta jóformán meg sem fordult a vendégszobában, ahol ma Gordon fog aludni.

4.

Odaát most tetőfokára ért a vihar. Láng Ede támadásával kezdődött, amelyet Lángné törvényszerűen, pillanatok alatt visszavert.

- Te teszel nekem szemrehányást? Huszonnyolc éve dolgozom itt egyedül! Az egész életemet elnyújtam ebben az üzletben! Dolgoztál volna te!

Láng már erre a megjegyzésre letört. Ő csakugyan nem tudott dolgozni. Testileg kiskora óta gyenge volt s ha néha rábízták egy üzlet diplomáciai lebonyolítását, mindig a feleségének kellett rendbehozni, amit elrontott. Nem is a kockázat miatt, de a kisméretűsége, áttekinthetősége miatt ragaszkodott annakidején csak a fűszerüzlethez s értetlenül, szédülő félelemmel nézte, ahogy a felesége körül a nagyüzem kibontakozik. Az apja még hajnaltól késő estig a szentkönyvek mellett ült, mialatt az anyja és a nővérei az üzletben dolgoztak. A bátyja tizenegyéves korában Bécsbe került, self made man, csak mikor már meggazdagodott, tért vissza a kis városba. Akkoriban az volt a dolgok rendje, hogy a férfi érintkezik az Istennel és a szellemmel és az asszonyok az emberekkel és az anyaggal. Ő már nem bűvárkodott a tanokban, csak a világtól elfordult apja félszegségét, az emberekkel szemben való bizalmatlankodó félelmét és az emberekkel való bánásmód ügyetlenségét örökölte tőle. Már nem volt bölcs, de hiányzott belőle az üzleties okosság, az adok-veszek triviális tudományához való érzék is. Mélabús ember volt, aki rosszul érzi magát a világon, mert már elszakadt a múlttól és nem tud kapcsolódni a jelenhez. A családjá is a jelent jelentette számára. A fejét mindig kissé lehajtotta, mintha kelés lenne a nyakán és attól félne, hogy hozzáér a kemény gallérhoz. Állandó lelkiállapota a félelem volt. Félt a tűztől, mert gyerekkorában leégett a szomszéd ház, - ha valaki tíz lépésre eldobott egy cigarettát, odaszaladt és eltaposta. Félt a kutyáktól, félt a katonáktól, általában mindenkitől félt, aki közelített hozzá. A rendőrök kedélyesen bejártak a kocsmába egy pohár borra vagy sörre, szemhunyorítással fizettek, de ha Láng meglátott egy rendőrt, mindig azt hitte, hogy rájöttek valamire. Egyszer a tisztiorvos, aki új ember volt a városban, feljelentette őket egészségügyi kihágásért: ekkor kezdődött a gyomorsava, belebetegedett a tárgyalásba, holott a felesége ügyes védekezésére felmentették őket. Amikor jött a háború, egyre-másra jelentek meg a tilalmak és rendeletek: akkor attól félt, hogy haditörvényszék elé állítják, mert rémülten látta, hogy az asszony, függetlenül a rendeletektől, azt csinált, amit lehetett: árut halmozott, a ritka cikkeket, a csokoládét, a rizst eldugta, maximális áron felül árult lisztet és cukrot a beavatottnak, kenyérjegy nélkül adott kenyeret és láncolt is, ha alkalom volt. A Károlyi-forradalom alatt beverték az ablakaikat, mert náluk volt az úri kaszinó. A kommün alatt túsznak vitték el, a család, szerencsére, baj nélkül eljutott Burgenlandba.

Mint túsznak nem volt éppen rossz dolga, a földművesiskolában tartották fogva huszonketté-magával. Ott még volt ennivaló, de a városban már koplaltak a forradalmárok. Négy hétig nem mert aludni, mert attól félt, hogy érte jönnek és felkötik. A fehérek a feleségét vitték be a különítményparancsnokságra, mert valaki feljelentette, hogy román tisztekkel tivornyázott. Éjfélkor engedték el, miután egész sereg tanuval bebizonyította, hogy csak a románok kivonulása után tért haza Burgenlandból. Aztán megindult a pénz: az asszony házardul valutázott, akkor kellett először Jenőhöz fordulni, amikor az egész forgótőkét, sőt a lányok félretett hozományát is elvesztette német márkán. Aztán következtek az adóvegzatúrák: a forgalmiadóellenőrök, volt századosok és menekült főszolgabírók, eredeti úri hivatásuk hangját és modorát használták vele szemben, nem vették le a kalapjukat, nem adtak neki kezet, úgy bántak vele, mint a vádlottal. Ő rettegett tőlük és még mélyebbre hajtotta a fejét, ha beléptek. De jött a felesége, néhány percig diskurált s már meg is teremtette velük a jó viszonyt. Aztán következett a második összeomlás. Egy rumgyári ügynök 1928-ban azt tanácsolta Lángnének, hogy a tőzsdére kell menni; ő szokott, elszánt módján minden mozgatható pénzén papírt vett a tőzsdén. Megint elveszett minden. A harmadik összeomlásnak már nem a felesége volt az oka. Az üzletek kezdtek maguktól rosszul menni. A kaszinó elnéptelenedett, a fűszerbolt és a söntés forgalma csappant, az abonánsok elmaradtak. A forradalom után alakult keresztény nemzeti Városi Takarékpénztár összeomlása elvitte a fél város pénzét,

a kereskedők tönkrementek, a gyárak redukáltak, a hivatalok leépítettek. A környékbeli parasztok eladták a lovaikat, hogy be sem tudtak többé jönni a hetivásárra. Ő mindezt tehetetlenül nézte és most már attól félt, hogy öreg korára éhen fog halni. Legjobban félt a feleségétől, aki okos asszony, de ezekkel a végzetes jelenségekkel, amelyekkel az egész világ nem tudott megbirkózni, még mindig egyénien, ötletekkel, trükkökkel próbálja felvenni a harcot.

5.

Láng azt hitte, hogy a bátyja és a sógornője elsősorban folytonos nyugtalanságáért, szeszélyes vállalkozókedvéért haragszanak a feleségére, mert ezek a tulajdonságai végeredményben mindig nekik kerültek pénzükbe. Nem tudta, hogy Jenő felesége elsősorban a gyerekek miatt akarja kiüldözni őket a világból és talán azért is, mert az asszonyok évtizedek óta irigyelték Lángnét, mert aféle hetérának tartották, aki fenéig kiélvezi az életet. Láng nem tudott arról, amit az egész város tudott, hogy a felesége megcsalta. Sohasem szeretne szenvedéllyel a feleségét, ötezer korona hozományért vette el, rokon házasságközvetítő hozta őket össze. Lánykorában rossz híre volt, de a valóság rácáfolt a rossz hírére. Végeredményében rendes asszonynak tartotta, aki állati módon tud dolgozni, a maga módján szereti is a családját. Mindig elismerte, hogy eszesebb, különb nála, csak az izgága természetétől, a folytonos aktivitásától rettegett, mert mindig új és új dolgokat talált ki, hogy a végén új és új bajok támadjanak.

A gyermekei közül Vikit szerette a legkevésbé. Túlságos temperamentuma, vihogó életkedve époly idegen volt neki, mint a felesége túlzott aktivitása. A lány sem mutatott iránta soha semmi gyengédséget, sőt később, amikor már az üzletben dolgozott, komisz volt hozzá s mert üzletemberi tehetetlenségét korán felismerte, nyíltan le is nézte. Láng nem sokat foglalkozott vele sem valóságban, sem képzeletben. Szinte észre se vette, hogy a szeme előtt nővé érik, sőt túléri. A fia... a fia fájt neki. A fiú époly konok volt, mint az anyja, az anyja agresszivitása, kapálódzó színessége és felületessége nélkül. Konok volt, de emögött a konokság mögött valami titkot sejtett, valami mélységet, ami visszariasztotta.

Mikor megjött a levél, melyben bejelentette, hogy megnősül, felutazott Brünnebe és először beszélt vele egyszerű, érzelmes apa módján, ahogyan mindig szeretett volna. A fiú nem hatódott meg, már késő volt, ehhez a hangnemhez kisgyerekkorában kellett volna hozzászoktatni. Nem bírta az érzelmességét és kereken kétségbevonta az apja jogát, hogy beleavatkozzék a dolgaiba. Mikor hazautazott, a vonaton egyszerűen, apaian, majd kiszakadt a szíve. Tizenhat óráig utazott, talán először életében volt ideje, nyugalma, békessége átengedni magát hosszabb ideig egy fájdalomnak. Otthon a zűrzavarban, a forgószélben, amit állandóan tevékeny felesége és Viki kavartak s az állandó drukokban, hogy valamit megint rosszul csinált s hogy valamiből megint valami baj lesz, sohasem ért rá ennyire átélni egy érzést. Később a seb behegedt, ám néha, amikor bajban volt, eszébe jutott, hogy ha az Isten jobban szeretné, lehetne olyan fia is, aki élete nehéz pillanataiban mellette van.

6.

Lilit szerette legjobban. A szőkesége és a fehérsége zavarba hozta ugyan, ha testi közelbe kerültek, ahogyan a durva, izzadt kéz fél megérinteni a minden ujjenyomatra érzékeny selymet, de a lány passzív, fáradt, mélabús természete leginkább hasonlított az övéhez. A három gyerek közül csak az ő jövőjével törődött mintegy lelkiismeretfurdalással s néha még a

nevelésébe is próbált beleszólni. A felesége és a gyerekek kiskorukban természetesnek tartották, hogy az életük a boltokban zajlik le, ott játszanak, ott készítik el a leckéket, segítenek, ha hirtelen segíteni kell, mert a bolt nemcsak fárasztó és fülledt volt, de érdekes is. Emberek jöttek-mentek, látni lehetett az uccai forgalmat és a városból befutott minden friss hír. Egyszer Láng, amikor Lili tizenkétéves korában a söntésben játszott és egy részeg ember obszcénül elkáromkodta magát, megfogta a gyereket a karjánál fogva és szinte durván átlökdöste a lakásba. Akkor érthetetlen eréllyel elrendelte, hogy „a gyerek többé ne tegye be a lábát az üzletbe”. Viki is jelen volt, de ez csodálatosképpen nem bántotta Lángot. A felesége könnyen belenyugodott Lili elkülönítésébe. Ügyetlen és gyáva volt, amúgy is alkalmatlan arra, hogy valaha is hasznát vegyék. De Lángot legnagyobb kétségbeesései idején is megnyugtatta, hogy legalább a gyerek élete nem olyan csúnya és zaklatott, mint az övék. Többet, mint ennyit, nem tudott adni neki apai szeretetéből, legfeljebb még némi gyengédséget: hogy reggel lábujjhegyen haladt át a szobán, ha aludt s ha hátrament a magazinba, néha megállt a másik oldalon és belesett a hálószoza ablakán.

7.

Az ő elképzelése a családi életről más volt, mint amilyent élni kényszerült s különösen ünnepek idején fájt neki, hogy ez az idill megvalósíthatatlan. Családfő volt, de még sohasem prezideált az asztalfőn. A család sohasem ült körül egy ünnepre megterített asztalt, amelyre két ezüst gyertyatartó fénye vetül. A különszobában, ahol két óra tájban, amikor az abonánsok már elmentek, ebédelni szoktak, egyiküknek sem volt állandó helye, mindenki oda ült, ahová eszébe jutott... Amikor Lilit szépségkirálynővé választották és a fűszerbolt vevői rajongtak a szépségeért, előbb csak örült, hogy a lányát mások is a legszebb lánynak tartják, nemcsak ő. De a bátyja másnap beüzent érte a kaszinóból és az udvarban hosszan fel és alá sétált vele. Megmagyarázta neki, hogy a család nem tűrheti, hogy egyik tagja résztvegyen egy nyílt leányvásáron. Megígértette vele, hogy eltiltja a feleségének, hogy Pestre vigye Lilit. Akkor gondolt rá először, hogy az ő kislányának is olyan teste van, amilyent a férfiak megkívánhatnak. Ez annyira megrémítette, hogy elhatározta, hogy szembeszáll a feleségével. Lángné nagy meglepetésére a sarkára állt, „nem tűröm” - mondotta -, „nem engedem”, de végül a felesége hideg, támadó ellenállásán hamarosan összeomlott az ereje. Tehetetlenségében és reménytelenségében sírt is. Hiába volt minden veszekedés és sírás. Nem tudta megakadályozni, hogy elutazzanak. Másnap hallotta, hogy dr. Pál, akit jóra való, rokonszenves fiatal embernek tartott és ismerte Lili iránt tanúsított komoly vonzalmát, lemondta az abbonement-t. Amikor ezt Viki előtt szóba hozta, a lány hepciásan vállat vont: „ez legyen a legnagyobb baj” - mondta - a mama úgysem szívesen adná Lilit a doktorhoz s általában, bízson csak a papa mindent a mamára. Ő titokban, bármennyire félt is, azért bízott a mesében, hogy az asszony valamilyen eredménnyel tér haza, talán valóban férjhezadja Lilit egy milliomoshoz. De a bátyja közben nem hagyta nyugton. Világos volt, hogy nem önként teszi, hiszen ők mindig szerették egymást, de a sógornője uszítja s Jenő Rózsától majdnem ugyanúgy fél, mint ő a feleségétől. Nem múlt el nap, hogy ne érte volna újabb fenyegetés. A váltólejáratok napja közeledett. A megérkezés délelőttjén megint nála járt Jenő és bejelentette, hogy még este eljön „tisztázni a dolgokat és leszámolni”.

- Veled nem tárgyalok! Te hagytad, hogy a fejedre nőjjenek, majd Bertával elintézek mindent!
- mondta baljósan.

8.

Most hát itt ült a feleségével, aki kemény léptekkel fel-alá járkált a szobában. Az asszony már felülkerekedett.

- A bátyád nem ajándékozott neked egy fillért se - magyarázta hevesen -, minden be van táblázva a házra. Az épület legalább kétszer annyit ér, amennyi teher van rajta!

- De ha most a bank nem prolongál? - kérdezte Láng siralmasan.

- Akkor se fogunk kétségbeesni.

- Mit lehet akkor tenni?

- Sok mindent. El is lehet menni ebből a városból.

- Elmenni? - motyogta Láng maga elé nézve. - Hova lehet menni?

- Mindenhova. Máshova. Pestre, ha éppen akarsz tudni. Láttad volna, mit csináltak velünk Pesten!

- De ebből még nem lehet megélni. És én... én, fiam, nem tudnék Pesten lakni, ahhoz én már idős és fáradt vagyok, hogy...

- De a lányaid fiatalok és... és még akarnak valamit az élettől! Férjhez is akarnak menni és itt...

- A doktor is kimaradt az étteremből! - panaszkolta Láng.

- Annyi baj legyen - mondta Lángné -, sohasem voltam elragadtatva tőle. Ha rajtam áll, nem is adnám hozzá. Éhenkórász.

- De hogy képzeled, hogy én el tudok menni innen?! - tört ki ismét Lángból.

- Nem én akarom, a bátyád túr ki a városból!

Nem folytatta, mert az ablakból kivetődő fényben meglátta Jenőt. Lassú léptekkel, a tócsákat kerülgetve közeledett, fekete keménykalapban, sárga gumikabátban. Jóarcú, egészségesen piros, jól ápolt úriember volt, valamivel magasabb és pocakosabb, mint Ede, akihez hasonlított. Olyan fekete bajusza van, amelyről látni, hogy mindennap kiköti, mialatt a gazdája a reggeli lapot olvassa. Négy évvel idősebb Edénél, de tíz évvel fiatalabbnak látszik. Tudatos, rugalmas léptekkel jár, a potentát fontoskodó mozgásával. Lakkorrú cipője van s a fényes bőr beszélgetés közben gyakran odavonzza a tekintetét.

- Jó estét! - köszöntött be komolyan, gesztus és arcjáték nélkül.

- Jó estét - felelt Lángné nyomban élesen.

Csak most emelte le lassú mozdulattal a keménykalapját, amely alól előtűnt fényes, őszes-fekete, gondosan elválasztott frizurája. Minden haja megvolt, holott az öccse tarkója már fénylett. Aztán úgy bujt ki a gumiköpenyből, mintha valaki lesegítette volna róla és felakasztotta az álló fogasra. A mutatóujjával lepeckelt egy láthatatlan pelyhet a kék kabátjáról.

Leült, hogy a székek nyikorgott, mert a testével együtt a tekintélyét is ráhelyezte.

- Hát megjöttetek! - mondta és maga elé nézett, mint a bíró, aki megnyitja a tárgyalást.

- Amint látod! - felelt Lángné élénken.

- Ideje volt! - jegyezte meg minden hangsúly nélkül.

- Addig maradtunk, amíg értelme volt! - válaszolt Lángné agresszíven. Aztán még élesebben:

- És addig, amíg jól esett!

- Teljesen igazad van - mondta Jenő elfojtott bosszúsággal, erőszakoltan mosolyogva. - De nem ártott volna, ha hamarabb megjöttök, mert a dolgok most már a körmünkre égnék. Kevesebb időnk van, hogy kitaláljunk valamit.

- Ahhoz, hogy kitaláljunk valamit - felelt Lángné csipősen -, elég öt perc is. Feltéve, ha csakugyan ki akarsz találni valamit!

- Én mindenesetre véget akarok vetni ezeknek a komédiáknak - mondta Láng selypítve, mert közben elharapta egy szivar végét.

- Én is! - vágta rá Lángné.

- Hiszen akkor együtt vagyunk! - szögezte le Jenő és rágyújtott a szivarra.

- Hát kérlek - szólt sürgetve Lángné.

Jenő, aki igazában gyenge, puha ember volt s borsódzva indult el hazulról a nagy leszámolásra, a biztonság kedvéért elővette úgynevezett tárgyalási modorát, a rutinos keménységet, amellyel üzletfeleivel szokott érintkezni.

- Ahogy parancsolod - mondta hűvösen. - Azt tudod, hogy csütörtökön lejárnak a váltók. Én, sajnos, nem tudok többé befolyást gyakorolni a bankra.

Láng Ede a tenyerei közé szorított fejét most mélyen leejtette, hogy az orra szinte beleütközött az asztallapba.

- Nézd - szakította félbe Lángné Jenőt -, most ne arról beszéljünk, ezt úgyis tudjuk. Arról beszéljünk, hogy a feleségednek miért olyan sürgős, hogy még ma este, hogy jóformán meg se tudtam mosakodni...

- Kérlek - szakította félbe Jenő energikusan -, a feleségemet hagyd ki a vitából. Rózsi egyáltalában nem befolyásol abban, amit csinálok.

- Ezt magad se hiszed el! - nevetett fel élesen Lángné. - Te nem vagy olyan komisz ember, hogy egy éjszakát se tudj várni.

Jenő egy pillanatra lehiggadt, mert még most is hízelt neki a sógornője jó véleménye.

- Én nem vagyok komisz ember - mondta kissé nyugodtabban -, de el akarom intézni ezeket a dolgokat.

- Holnap is van nap. De a feleséged...

- A feleségem legfeljebb a könnyelműséged miatt haragszik rád. És a viselkedésed miatt haragszik, amivel megbotránkoztatod az egész várost!

Most már benne voltak a nyílt ütközetben.

- Az egész várost? - sipította Lángné gúnyosan. - Csak benneteket és a dicső társaságot, a haute volée-t! Én csakugyan nem vagyok olyan finom és előkelő, mint ti. Csak kocsmárosné vagyok, reggeltől éjszakáig bűdös parasztokkal és gonosz hatóságokkal verekszem. Én sohasem akartam betolakodni közétek. Én csak rakkoltam és senkivel sem törődtem. Miattam...

- De tönkretetted a családot a nagyzási mániáddal. Nem elég, hogy anyagilag tönkretetted, erkölcsileg is. Belevitted ezt a szegény gyereket egy históriába...

- Mibe vittem bele? - kérdezte Lángné fenyegető hangon.

- Kellett neked végigcipelni az egész világon, meztelenül? Mit gondolsz, mit hisznek ilyenkor az emberek? Mindenki előre figyelmeztetett, hogy mi lesz ebből.

- De hát mi lett belőle? - kérdezte Lángné műcsodálkozással.
 - Én is figyelmeztettem Edét - folytatta Jenő - és ahogy hallom, ez a Pál doktor is megmondta. Itt van egy rendes fiatalember, akihez tisztességgel férjhez mehetett volna és most...
 - Nem fáj érte a fejem! - vágott közbe Lángné hetykén. - Lilinek igazán különb sorsot szántam, mint ezt a...
 - Képzelem, hogy milyen sorsot.
 - Az az én dolgom, hogy milyen sorsot! Mindenki törődjön a saját gyerekeivel!
- Láng Ede riadtan közbeszólt:
- Berta, fiam... csendesebben, Berta, fiam...
 - A fiaddal is sokat törődtél! - dobta oda Jenő.
 - A fiamat ne sajnáld. A fiam a maga útját járja. Rám sincs szorulva, nemhogy rád. A fiamat is ti vadítottátok el tőlünk. A feleséged már gyerekkorában rágalmakkal uszította ellenünk.
 - Mondtam már, hogy a feleségedről ne beszélj! Én nem azért vagyok itt, hogy veszekedjek. Békés likvidációt akarok. Azt akarom, hogy az öcsémet öreg napjaira ne a város tartsa el.
 - Azért teszed a torkára a kést!
 - Semmiféle kést nem teszek a torkára. De ebből a folytonos toldás-foldásból elég volt. Ne tetszett volna építkezni! Ne tetszett volna nagyzási mániába esni! Ez nem Párizs, nem a Riviéra! Ennek a városnak nem volt szüksége luxusrestaurantra. Itt szolid emberek laknak, akkor is szolidak voltak, amikor még nem volt ilyen nagy a nyomorúság! Annak is a feleségem az oka, hogy te...
 - A feleséged is segített bennünket tönkretenni!
 - Ugyan mivel? - kérdezte gúnyosan Jenő.
 - A télen is ő vitte el tőlem a kultúrházba a nőegyleti bált.
 - Nem igaz. Honnan veszed ezt?
 - A húgod mondta, Pepi néni mondta. Rózsi kardoskodott lehangosabban, hogy az idei bált ne itt a Vigadóban tartsák.
 - Azt tudod, hogy én szeretem a húgomat - mondta Láng Jenő védekezve -, de azt is tudom, hogy a legrosszabb szája van az egész városban. - Aztán ismét támadóan: - A nőegyleti bál azért ment el tőletek, mert tavaly három asszony kiszakította a ruháját a székekből kiálló szögeken. Mert itt mindig olyan wirtschaft volt, hogy soha senki sem törődött semmivel.
 - Megfizettem a ruhákat. Ócska, átcsinált vacakok voltak és én megfizettem, amennyibe újonnan kerültek!
 - Különben se lehet tönkremenni azon, hogy egy bállal kevesebbet tartanak nálatok! - vitatkozott Jenő.
 - De nemcsak a bál! Az egész társaság harcolt az üzlet ellen is. Mit szóljon egy idegen, ha a saját sógornóm nem tőlem vásárolja a fűszert?
 - Mert messze van. A város másik végéről küldje ide élesztőért a cselédet?
 - Ha egy szót szóltok, hazaküldtettem volna. De másról van itt szó. Ahol lehetett, ártani akartatok nekem. És ebben a pizsokfészekben semmi sem könnyebb. Kell is ezeknek tiszta szalvéta, rendes áru! Vályú kell nekik, nem restaurant. Én már úgyis azzal az elhatározással jöttem haza, hogy pakkolunk...

Ede riadtan nézett fel, de Jenő is meghökkent. Ő azzal a szándékkal indult el, hogy kitessékeli őket a városból, mert a feleségétől addig úgysem lesz nyugta. Elhatározta, hogy áldozatokat is hajlandó hozni a családi nyugalma érdekében. Pénzt is felajánl, amivel másutt kezdhetnek valamihez. De most annyira belehevült a vitába, hogy már nem tudott egykönnyen beletörődni, hogy letromfolják.

- Hohó, ez nem megy olyan könnyen! - mondta.

- Miért?

- Előbb itt mindent el kell intézni.

- Akár most elintézhetjük. Ugyis tudod, hogy nem tudok fizetni. A bank akár holnap elárvereztetheti az egészet! Bánom is én!

Ede rémülten nézett rá.

- Jenőkém - mondta aztán a bátyjának -, csak nem hagyod, hogy ez a szégyen...

- Minden a banké lehet és a tettek, nekem semmi sem kell! A Rózsi akár holnap beülhet a kocsmába.

- A feleségem nem ül be kocsmába! - kiáltotta Jenő sértődötten. - Kikérem magamnak, hogy folyton a feleségemet...

- Én már régen kikérhettem volna magamnak, hogy beleszólj a családi dolgaimba, hogy a gyerekeimmel mit csinálók! Aki így viselkedik, az hitelező, nem rokon! Aki annyira hagyja befolyásolni magát egy asszonytól, az nem férfi, nem testvér...

Jenő felállt.

- Így nem tárgyalok tovább. Holnap gyere be az irodába, Ede, ott majd megmondom, hogy mit határoztam.

Ede is fölkelt a székről és az ujjait tördelve, állt a veszekedők közé.

- Jenőkém, ne menj el... Berta, az istenért...

9.

Ekkor nyílt az ajtó és belépett Viki. Az arca piros volt az indulattól és a pohár bortól, amit Gordon társaságába elfogyasztott.

- Mi van itt? - kérdezte. - A rendőr bekopogott a kaszinóablakon, megkérdezte, hogy kit gyilkolnak Lángéknál! Összeszalad az egész város erre az ordításra.

- Mert nem tudnak várni reggelig! - lihegte Lángné és leült a székre. - Azt szeretnék, ha most éjfélkor nekivágnánk gyalog az országútnak.

- Senki se kívánja! - mondta Jenő ridegen.

Viki arrogánsul fordult felé:

- A Rózsi néni megmondta előre dr Spanyolnak...

- Rózsi néni nem is beszélt dr Spanyolal.

- A Rózsi néni szerint a mama végleg kompromittálta a családot és most betelt a mérték! Németül mondta: Der Krug ist voll!

- A Rózsi néni nem szokott beszélni az anyádról.
- Csak az anyámról beszél! Rögeszméje a mama. Azért akarja kikergetni a világból, mert a gyerekei...
- Hallgass! - kiáltott fel váratlanul Láng Ede, aki tudta, hogy mi következik.
- ... mert a gyerekei csúnyák, mint az ördögök és mi mégis csak kinézünk valahogy! - fejezte be Viki nagy lendülettel s az arca szinte gonoszra változott.
- Hazudsz! - lihegte Láng Jenő sápadtan és ugyanakkor Lángné is közbekiáltott:
- Fogd be a szád! - mert ezt a kegyetlen kártyát még ő sem akarta kijátszani Jenő ellen.

Jenő visszazökkent a székre. Viki brutális megjegyzése szíven találta. Mióta a lányai megszülettek, gyötrő kérdés volt számára, hogy mások is észrevették-e, amit önmaga előtt is rejtegetett. Előbb azt hitte, hogy „ki fogják nőni” csúfságukat, később az apai szem kissé megszokta a barna bőrüket, a négeres dróthajukat, a lapátfogakat és az orrhangot, amelyen beszéltek. S mert szerette őket, idővel ezekből a torz arcokból kierőszakolt a maga számára valami bájt is. Értelmes lányok voltak, könnyen megtanultak a nevelőnőktől németül és franciául, tudtak társaságban viselkedni s mert egyforma magasak s hasonlítottak is egymáshoz, a Pestről hozatott elegáns gyerekruhákban jól hatottak. Legalább is azt hitte, hogy jól hatnak.

Egyszer, vagy hét év előtt, egy hazafias jótékonyági ünnepélyen, amelyre a megyeszékhelyről az alispán is átjött, a két lány is szerepelt: nemzeti viseletben táncoltak tizenkettőmagukkal palotást. Akkor az alispán, aki az első sorban ült, pontosan előtte, hirtelen megigazította a cvikkerét és miközben az egymással szemben bokázó lányaira mutatott, elképedt mosolygással odafordult a mellette levő polgármesterhez:

- Kiék ezek a förtelmes gyerekek? - kérdezte.

A polgármester tudta, hogy Láng Jenő ül a hátamögött, riadtan az alispán fülébe súgott valamit, mire az alispán komikus meghökkenéssel bekapta az ujját:

- Puff! - mondta.

Őt akkor valósággal földhözvágta ez a megjegyzés. Az alispán, hogy jóvátegye az önkéntelen tapintatlanságot, előadás után megkereste és tüntetően gratulált neki: ő vérvörös lett, átizzadt a keze, hamarosan el is ódalgott az alispán közeléből, pedig szeretett a megyei urakhoz törleszkedni. Aztán minden erővel igyekezett elfelejteni ezt a sérelmet. S hogy a lányok nőttek, a kisvárosi társaságban egyenrangúak voltak a többi úrilánnyal s a fiúk is ugyanúgy táncoltak velük s ugyanúgy küldték nekik a születésnap csokrokat, mint barátnőjüknek, a feltűnően csinos Szafir Évának: lassanként el is mosódott az emléke. De most, hogy Viki kegyetlenül az arcába vágta, hogy „ördögien csúnya” gyerekeknek az apja, ez az elaltatott fájdalom és szégyen teljes erővel kiújult. Viki durva őszintesége úgy hatott rá, mint a közvélemény, a város kritikája, amit előtte époly gondosan titkolnak, akik függnek tőle, vagy csak egyszerűen kímélni akarják, mint ahogy a férjek előtt a feleségek csalásait. S a biztonságérzete, amely amúgy sem állt erős lábon, amikor ennek a mégis csak kínos, testvérgyilkos aktusnak nekikészült, egy csapásra megingott. Lángné is megérezte ezt és mert minden elszántsága és ordinársága ellenére is volt benne emberség, rászólt Vikire:

- Menj ki, Viki. Senki se hívott. Menj vissza Gordonhoz.

Ede kétségbe volt esve és a vonakodó lányt kituszkolta az ajtón. Ekkor kis szünet támadt.

- Rémes! - mondta Láng Ede.

Jenő összeráncolt homlokkal nézett maga elé. A szivarját gyors egymásutánban döfögette a hamutartóba. Lángné felállt:

- Tulajdonképpen mit akartál velünk közölni? - kérdezte csendesebben. - Mert eddig csak kiabáltunk!

Láng Jenő nagynehezen összeszedte magát:

- Igazad van - mondta hangsúlytalanul, vigyázva, hogy nyitott sebét el ne árulja. - Rémes, hogy ezeket a dolgokat nem lehet nyugodtan megbeszélni.

- Nem én vagyok az oka! - vágta oda Lángné megint támadóan.

- Én sem! - felelt Jenő megint keményebben.

- Az Isten szerelmére, ne kezdjétek újra! - nyöszörgött Ede.

- Nem, dehogy kezdjük - legyintett búsan Jenő. - Te, úgy-e, azt mondod - fordult Lángné felé -, hogy úgyis el akartok költözni innen!

- Legfőbb vágyam!

- De Jenőkém - szólalt meg hirtelen Ede -, hogy képzelitek, hogy mi most elmenjünk innen? Itt születtem, veled egy házban, itt van mindenkim eltemetve. És...

- Majd lejársz sírlátogatásra! - intette le Lángné. - Most nem a halottakról van szó, hanem az élőkről.

- Nézd - kezdte újra Jenő egész más hangon, mert egyre jobban ellágyult -, én is másképp képzeltem. Te is tudod, hogy nem vagyok komisz ember... hogy szeretem az öcsémet.

Lángné még most sem tudta megállni, hogy közbe ne vágja:

- Csak az a bajod, hogy hagyod befolyásoltatni magadat.

Jenő most már nem reagált a piszkálódásra.

- De a viszonyok elvadultak - folytatta -, te is önfejű vagy...

- Nem én vagyok önfejű! - mondta Lángné dacosan.

- Te is sok mindenben hibáztál, talán Rózsának sincs mindenben igaza...

- Egész biztos, hogy nincs!

- Mindegy. Hát... én is azt hiszem, hogy jobb lesz, ha elmentek innen. Hajlandó vagyok elhinni, hogy a Lilivel nem történt semmi baj...

- Nyugodt lehetsz, nem történt.

- Sőt, hogy másutt, például Pesten ez nemcsak, hogy nem baj, hanem előny. De itt senki se mossa le erről a szegény gyerekről, hogy...

- Engem abszolúte nem izgat! Ellenben... - és most Lángné egy hirtelen ötlet sugallatára elszánta magát a győzelmes hazugságra. - Ellenben megmondhatod mindenkinek, Rózsának is, hogy a „szegény gyerek” rövidesen férjhez megy.

- Hogy-hogy? Kihez? - kérdezte Jenő meglepetéssel.

- Egy gyároshoz!

- Na hiszen... - dadogta Jenő elképedve -, hát akkor... akkor direkt jó, ha fölmentek innen Pestre!

- De miből fogunk Pesten megélni? - kiáltott fel Ede sopánkodva.

- Nem fogunk éhen halni - nyugtatta meg Lángné érdesen.
- Erről is akarok még beszélni - folytatta Jenő egyre idegesebben. - Tudniillik, az üzletre lenne vevő.
- Kicsoda? - tudakolta Lángné élesen.
- Lehotay százados, a Szarvas-kávés. Vállalná a terheket és még adna párezer pengőt is.
- És hogy képzeled, hogy neki jobban ki fog fizetődni, mint nekünk? - kérdezte Lángné gúnyosan.
- Azt hiszi, a hatóságok jobban pártolnák és talán megint ideszoknának az urak is. Mégis csak nyugalmazott százados és másképp vezetné az üzemet, mint ti. A Szarvast becsukná és áthozná a kávéházat a Vigadóba, mert ez a hodály úgylát holt tőke.
- Szóval... - mondta Lángné epésen - amíg oda voltunk, eladtátok a fejünk fölött a háztetőt.
- Nem adtuk el - mondta Jenő ismét ingerülten -, még most is rajtatok áll. Különben is, jogom volt tárgyalni...
- Jogod volt, hogyne lett volna jogod! - szólt közbe Lángné lesujtóan. - És már egy szót sem szólok! Minden megállapodást aláírok. Akár most.
- Nem olyan sürgős.
- Ráér holnap is, úgy-e?

Jenő felállt, a fogashoz ment és lassan belebújt a gumiköpenyébe.

- Ede holnap alá fogja írni! - mondta Lángné és leült egy székre - és én leszek a legboldogabb ember abban a pillanatban, amikor aláírta és amikor a vonat elindul velünk innen! Most végre majd élhetek embermódra és a leányaim is! Rózsik nem is tudja, hogy milyen jól cselekedett velem. Huszonnyolc éve egyetlen imádságom: elmenni innen. Egyébként ne felejtse el megmondani Rózsiknak, hogy a lányomat azért nem adom Pál doktorhoz, mert egy pesti gyáros veszi feleségül.

Jenő már az ajtó kilincsén tartotta a kezét. Mélabúsan nézett az öccsére. Mikor ide jött, az egész úton keményítenie kellett magát, hogy minél kérlelhetetlenebb legyen. Abban a biztos tudatban ült le az asztalhoz, hogy a kezében van minden ütőkártya, hogy a végén annyira győzni fog, hogy még nagylelkű is lehet s most rosszízűen érezte, hogy legyőzték. Atyai szíve olyan ütést kapott, hogy megint hosszú időbe telik, amíg fájdalmas zavar és gyanú nélkül tud ránézni a lányaira. Bertát végeredményében boldoggá teszi, hogy kikergeti innen, hogy felköltözteti Pestre. A kislány, akiről azt hitték, hogy elzüllött, állítólag egy gyáros menyasszonya. Minden jót kíván ennek a kislánynak, de most az ő szegény csunya kis gyerekeire gondolt s irigyelte tőle a gyárost. Hogy ő ezt megmondja a feleségének, ha most hazamegy, ahol az asszony vérszomjasan várja, hogy mit végzett? Hogy ő most ezzel a családi himenhírral állítson be hozzá? Nem örült meg, hogy még forróbbra hevítse a poklot, amit ez a száraz, okos, kegyetlen német asszony fűtött az életéből.

Lassú léptekkel kopogott hazafelé a néptelen főuccán és csak mikor már egészen keserű volt a szája, vette észre, hogy idegességében elrágta szivarja végét. A Regalia Média levelei megoldódtak s megállt egy gázlámpánál, hogy megpróbálja összenyálazni. De nem sikerült. Ekkor csüggedten eldobta.

Mikor Viki az elfajult veszekedés lármájára mégis elszánta magát, hogy beavatkozik, Gordon egyedül maradt egy félbe maradt butéliával a kaszinó kártyaasztalánál. Gordon nem volt mindig fotóriporter, fiatalabb korában verseket írt, újságíró is volt egy napilapnál. Régen olvasott és gondolkozott is, de egyszer kiment két hónapra Berlinbe s ráeszmélt, hogy a jövő a kameraé. Ettől kezdve a színház és a sport körül élt. Volt néhány nagyszerű ötlete és néha szépen keresett. Szerette a foglalkozása mozgalmasságát, kalandosságát, szeszélyességét, a tömegektől túlterhelt sporttribünöket, az operettszínházak görli-öltözőinek sikoltozását, mintha valaki kerti öntözőcsővel kergetné a vidám, meztelen lányokat. Érkező külföldi nagyságokat fotografált, nagyképű politikusokat vett orvul célba, amikor nem voltak beállítva a nyilvánosság számára és minden évben egyszer végigkísérte gépével a szépségkirálynőválasztást, amelynek döntésére csakugyan némi hatást gyakorolt. Ilyenkor mindig szerzett magának egy félévre való kis barátnőt, bár a királynőt sohasem sikerült elérnie, meg kellett elégednie valamelyik udvarhölgygel.

Most, hogy itt ült az alacsonymennyezetű, falusias szobában s körülötte dült a kisvárosi családi patália, már megbánta, hogy a királynőt lekísérte otthonába. Az egyetlen enyhítő körülmény Viki, aki vacsora közben már elmondott neki mindent, a gonosz rokonságot, amely számlálta, hányat kell aludniok, amíg Lángék hazaérkeznek, hogy abban a pillanatban megrohamozhassák őket, Lili urológusszerelmét, aki elárulta a királynőt a gonosz rokonoknak és a „társaság”-nak, amely évtizedek óta gyűlöli a mamát.

Tulajdonképpen számárság volt, hogy lejött velük. De mikor Pesten ismét meglátta Lilit, úgy megkívánta megint, hogy minden határozott cél nélkül utána kellett jönnie. S hogy észrevette, hogy Hoffer egyre fényesebb szemmel nézi s egyre szorosabban kerülgeti, csak azért is ragaszkodott hozzá. De a boldogtalan szerelem nem az ő esete. S a cigányveszekedés, amely közben állandóan áthallatszott és lármája egyre erősödött, szintén lehűtötte.

Amikor egyedül maradt, hirtelen az eddiginél is élesebben felsivített Lángné hangja. Neki is régi emléke a családi patália s ha tizenhétéves korában, amikor először kezdett újságok körül forgolódni, el is költözött hazulról egy garszónházba, jól ismerte a lélektanát: a kispolgári mohóságot, amellyel minden veszekedési alkalmat megragadnak. Veszekedés színház előtt, színház után, utazáskor, általában, amikor a monoton életben valami kisszerű vagy nagy fordulat áll be. Ezek is, a hazaérkezés pillanatában, rákezdtek, mint a szenvedélyes kártyás, akit ha meghívnak vacsorára, alig tudja kivárni, hogy leszedjék az asztalt. A veszekedés az egyetlen alkalom, amelyen keresztül túladatainkon indulatainkon: hiszen mindenkit respektálnak, mindenkitől félnek, aki fölöttük vagy alattuk van. A gazdagoktól, az erős emberektől és a hatóságoktól, nemcsak kényszerből, de önkéntelen tisztelettel is, a néptől, mert belőle kerülnek ki a betörők, gyújtogatók, a kommunisták, az ébredők, az ablakbeverők, a rendőrök, a terrorista mindenese és a vevők. De egymásba korlátlanul beletéphetnek a vérségi kapcsolat jogán s meg is teszik. A dühös családfőnek sohasem jut eszébe a vendéglőben, hogy földhözvágja a levesestálat, de otthon, a saját szervizével bátran hűsködik. Egymás között, a családban megvívhatják az összes küzdelmeket, amelyekből kint az életben, a nagy dimenziók között gyáván vagy csak óvatosan kivonják magukat. Minden öntudatlan osztálygyűlöletüket, lázadásukat, elnyomott elnyomó-ösztönüket és uralkodói kegyetlenségüket szabadjára eresztetik egy ilyen nagyobbbszabású családi patáliában. Itt Lángné a forradalmár, Viki a petrolőr, a nagybácsi és a nagynéni képviselik a hatalmat, a vagyont és a tekintélyt, az apa az öntudatlan, mindig begyulladt kispolgár és Lili az elnyomott, aki, ha felszabadítják is, nem tud mihez kezdeni a szabadságával.

Azt lehetett hinni távolról, hogy boldoggá tették ezzel a királynőséggel. Hogy majd tudja élvezni a legmagasabb kozmetikai és szexuális rangot, amellyel megajándékozták s kiaknázni

a premier plant, amelyben odaállították a férfiak többsége elé, akiknek számára a legszuggesztívebb kerítő a nyilvánosság. Vannak férfiak, akik csak a nyilvánosság szankciójával tudnak szeretni s nem is képesek megkívánni a nőt, mielőtt egy széles közvélemény nem nyilatkozott meg a nő kívánatossága mellett. De ez a Lili alkalmatlan arra, hogy a nagyszabású testi reklámnak hasznát lássa. Olyan szép, hogy minden rendkívüli megtörténhetett volna vele, még a filmregény is: hogy egy milliárdos első látásra annyira beleszeret, hogy a helyszínen nyomban törvényesen feleségül veszi. De a szépsége jóformán semmiféle kapcsolatban sincs az értelmével, még az idegrendszerével sem - ezt hamarosan észre kell vennie annak, aki közelebbről megismeri. Ez az alapjában enervált, fáradt, egyáltalában nem cukros szépség, akiről szemre azt hinné az ember, hogy a teste szinte determinálja a színes szerelmi életre, hogy tele van lappangó komplikációkkal, valójában csakugyan arra való, hogy egy kétágyas hálószoba és egy kisvárosi veranda méretei között maradjon. Gordon élete legunalmasabb órái közé sorolta a délutáni utazást Pesttől hazáig. Lángné jóformán végigszunyókálta a négy órát s ő már félóra múlva nem tudott Lilivel mihez kezdeni, mert semmiféle témát sem tudott végigvinni. Nem érdekelt semmi abból, amit látott, amit átélt, csak kicsinyes szorongás ült a szemében, időnként vacogott a foga és úgy olvasta az elszaladó állomások neveit, mint az elháríthatatlanul közeledő végzet jelzéseit. Nem, azért nem buta, csak az érdeklődése szűk a kisvárostól, a kispolgáriságtól és a született kisstílústól. Nem való arra, hogy a testével házardjátékot űzzön, amely esetleg hajnalra, egy vad parti után a házasság nyereségével zárul, de ha a lap rosszul forog, esetleg tovább kell játszania a teste tétjével.

Ez a vásári szépségkultusz nem véletlenül, ötletszerűen keletkezett. A szélső, önmagát feladó polgárság, amely valamikor csak a függöny résén engedte a világba kukucskálni a lányát, akire kérlelhetetlen apák és vadul érzékeny idősebb férfitestvérek vigyáztak, mint a vérebek - ma azon a ponton lett a leghazárdabb, ahol valamikor a legóvatosabb volt. Az agyonőrzött fiatal lány ma kinn van a piacon, nemcsak mint szépségkirálynő, de mint egyszerű testi plebejus is. A cél, minél többet megforgatni a nyilvánosság előtt, hátha éppen ott, ahol nem is lehet rá számítani, sikerül valamilyen megoldás. A polgárlányok már a régi, szabályos házassági piacon nem kelnek el, saját körükben, nem találják meg a tisztességes, házasulandó fiatalembert, nem marad tehát más hátra, mint hercegekre vagy milliomosokra spekulálni vagy egy lengyelzsidó filmmágnásra, aki megleti bennük azt a sex appeal-ideált, amelyből néhány hónapig öt világrészben dollárt lehet kitermelni. De Lili sem a főúri mésalliance-ra, sem a démonságra, sem a filmszínésznőiségre nem alkalmas. Ő vagy a saját módján intéződik el, vagy sehogy.

Nem, mintha erkölcsösebb lenne, mint ma általában mindenki, de körül van határolva. Az ő számára az egyedüli megoldás a vidéki orvos. Ő arra való, hogy egy életen keresztül egy ádámcsutkás, tirannizmusra hajló, ápolt bajuszú, ereskező férjnek ellenkezés nélkül engedelmeskedjék, az édes gyereksípóit szétterpessze a gyerekeitől, a férj gallérjait megmentse a klór pusztításaitól s ügyeljen, hogy a cseléd sámfára tegye a lakkcipőjét, ha hazajönnek a bálból s az ezerszer ismételt, buta szentenciáit tartsa a világ legbölcsebb arany szabályainak s a világ legnagyobb tudományos eredményének, hogy egy könnyelmű főhadnagy vére háromszori oltás után negatív.

Ezt a nyílegyenes sorsot most alaposan elgörbítette a nyilvánosság, a királynőség. A doktor enélkül tán elvette volna, talán a család ellenére is, amelynek deplaszirtságát, társadalmonkívüliségét Gordon nyomban megérezte bizonyos, nem is határozott jelekből, amikor leszálltak a vonatról. Elvette volna annak ellenére, hogy - amint Vikitől értesült - itt anyagilag is baj van. De most már nem fogja elvenni, mert ha akarná, sem merné - talán önmagának sem hinné el, ha közvetlenül meggyőződne is róla, hogy a lány ártatlanul tért vissza. Mert innen

érthetően úgy képzelik el ezt a négy hetet, mint egy színestáblás, pikáns regényt, amelynek legalább minden oldalára esik egy hálókocsi-kaland vagy grandhotel-orgia.

A publicity, amelynek Gordon kamerájával szenvedélyes és indiszkrét munkása volt, itt szemmel láthatóan bajokat okozott. Az ilyesmit persze nem lehet előre tudni. Vannak nők, akik udvari szobából, házmesterlakásból, amelybe sohase sűt a nap, olyan biztosan lépnek ki a vakító rivalda elé, mintha a bába jupiterlámpa világításánál segítette volna őket a világra. Tegnap még a szobaúr gyömöszölte őket az előszobaszekrényénél s másnap úgy tudják kézcsókra nyújtani a kígyófejben végződő kezüket a walesi hercegnek, mintha meg lennének győződve arról, hogy az egész világon csak egyedül ők vannak a nőiség testi titkának birtokában. Ezeknek nincs nemzetiségük, fajuk, osztályuk, vallásuk - ezeknek nincs talajuk, egyformán humusz nekik a főúri függőkert, a frakk gomblyuka és az ucca. De Lilinek a kisvárosi, kispolgári ablak cserepében volt a talaja s arra való volt, hogy idővel a doktor konyhakertjébe plántálják kalarábé és kapor között, hogy lassanként hozzájuk dísztelenedjék és hasznosodjék.

11.

Erre a kis társadalomtudományi kiruccanásra tanácsstalanságában fanyalodott Gordon, mert egyébként hivatása már régen leszoktatta az elmélkedésről. Az ő számára a világ mindig annyit ért, amennyire érdekes és főként aktuális volt. Amikor a közönség az átmeneti gazdasági fellendüléstől optimista volt és az arisztokrácia és a nagyvilág élete iránt érdeklődött, pólóversenyeket, főúri vadászatonkat, skotch-terriereket, angoramacskákat és premiertoaletteket fotografált, amikor megnőttek a bajok és minden társaságban az ínség, a munkanélküliség és a kommunizmus veszélyeiről beszéltek, kilakoltatottak pillanatfelvételeivel, szegényházi imbecillisek, alkoholisták, koldusok és éjszakai intellektuális hólapátolók zsánerképeivel tűnt fel. A munka izgalmaiban már régen nem érezte át az ellentétes témák közt a távolságot. A gép közönyös volt a kép szociális tartalmával szemben s egyformán reagált a fényre és az árnyéokra. A szépségkirálynőválasztás is csak fotografálási alkalom volt, nem is komoly s fontos Gordon számára, legfeljebb akkor vált szubjektivebbé, ha egyik-másik jelöltet erősebben megkívánta. Lili valahogy fontosabb volt neki, mint eddig bármelyik királynő, azért is jött le utána Pestről teljesen megalapozatlan reménységekkel. De most már csak azt érezte, hogy csapdába esett, a hétórás gyorsig nem tud mozdulni s a kiábrándító körülmények között egyelőre az vált számára legsürgősebbé, hogyan lehet innen leggyorsabban kikászolódni. Az elmélkedő intermezzo tehát csak rövid ideig tartott, mert Gordon annyira sem volt komoly ember, hogy akár a saját gondolatait hosszabb ideig komolyan vegye. A mestersége olyan, mint a vadászé, aki ha a puskát célzásra emeli, nem érez ellágyult részvétet a vaddal szemben, de azért a vadásznak is vannak másodpercei, amikor kényelmetlenül vizionálja a haldokló öz szemeit. Ilyen elérzékenyülés volt a röpke kis részvét Gordon részéről Lili iránt, de a következő pillanatban már csak morcos volt, mert eljött Pestről. A körüti kávéházba vágyódott, ahol hajnalig szokott ülni ujságírókkal, könyvügynökökkel, bohémkedvű magántisztviselőkkel, professzionátus kártyásokkal, elzüllött sportemberekkel, akikkel csak az kötötte össze, hogy javarészt egyfelé laktak, hogy egyikük sem szerette, hogy hajnalban, amikor az ember szédül a nikotintól s inkorrektiségei, adósságai, meg nem írt levelei foglalkoztatják, egyedül kelljen hazabandukolnia. S a pesti lakása hiányzott, az ötödikemeleti üvegtetős műteremszoba; ott hullamód tudott aludni délig, annak ellenére, hogy a szomszédban zeneiskola volt, amelyben az utóbbi években már nem zongorázni, hegedülni és gordonkázni, tanítottak, hanem szaxofónozni. S ha már itt van a vidéken, legalább megnézhetné a vidéki éjszakát, amelynek durva regényessége úgy vonzza a nagyvárosi fantáziát, mint

valami exotikum, holott a lényegben nem különbözik a pestitől, csak méreteken és dekorációkban és legfeljebb abban, hogy az obszcenitásokat és az érzelmes tangók szövegét tájszólásban ejtik ki. De a vidéki kaszírő, a vidéki hotelszobaasszony, a vidéki éjszakai mulató - ez az, amiről a pestiek azt mondják, hogy „feltétlenül meg kell nézni” s ő, ha a laptól leküldték valamilyen vidéki városba, mindig meg is nézte leereszkedő ál-tárgyilagossággal, fontoskodó érdeklődéssel, mint a fehér ember, aki a bennszülöttek furcsa élvezeteit tanulmányozza. Igaz, hogy végül többnyire kiesett a tanulmányozó szerepből, mert mindig talált egy „érdekes arcot”, amely különlegesen vonzotta, vagy egy „eredeti” nőt, akivel érdemes volt elheccelődni - s különben is a vidéki városokból a vonatok hajnalban indulnak, már nem volt érdemes lefeküdni a hotelben s valamivel el kellett verni az időt. Mikor kocsiztak befelé a pályaudvarról, felfedezte a Szarvas-kávéházat, hallotta a női zenekart: „Békebeli dolog, ilyesmi már nincs Pesten” - mondta Lángnének. Mennyivel érdekesebb lenne közelebről szemügyre venni a tamburáslányokat, mint itt ülni ebben a búskomoly szobában s hallgatni a családi rikácsolást. Viki kedves, mulatságos, tulajdonképpen egészen gusztusos, de vele sem lehet ebben az atmoszférában kezdeni valamit... A legokosabb lenne odébbállni, mielőtt Viki visszajön. Nem törődik vele, hogy mit gondolnak ezek róla. Különben sem találkozik velük talán soha többé az életben.

12.

Már el akart tűnni, amikor megállapította, hogy a gépe és a kizárólagos nincs a szobában. Viki már biztosan beszállította a vendégszobába. Reggel ugyan visszajöhetne értük, hiszen a kocsmát bizonyára korán nyitják, de mégsem lehet csak úgy szó nélkül faképnél hagyni őket. Sokkal egyszerűbb, ha minél hamarabb bemegy a szobába, mintha lefeküdnék és amikor már minden elcsöndesedik, kiszökik a városba. Valami csak nyitva lesz még éjjel után is. Ebben aztán meg is állapodott magával és elhatározta, hogy amint Viki visszatér, azonnal elvonul.

A lány már ott is volt, a szokottnál pirosabb, vörösgő arccal és a szokottnál is temperamentumosabb mozdulattal bevágta maga után az ajtót. Belevetette magát a karosszékre, keresztbe dobta a lábát és a karosszék támláját a karja alá szorította.

- Na mi az? Mi történt? - kérdezte Gordon.

- Most végre megmondtam a magamét! - lihegte s arc kifejezésében a düh és a kielégültség derűje keveredett.

- Hát mi a baj tulajdonképpen?

- Semmi. Sok minden. Ez egy hosszú történet, téged úgysem érdekelné, Gordonkám. De én megmondtam a nagybátyámnak, amit még a mama sem mert volna megmondani. A végén szinte kidobtak, - de hallod, hogy azóta milyen csönd van odaát?

- És most mi a helyzet? - kérdezte Gordon nem túlságos érdeklődéssel.

- Jaj de melegem van! - s a tenyerével legyezte magát. - Tíz évet adok az életemből, hogy így megmondhattam a magamét.

- Szóval... rendbejönnek a dolgok?

- Gordonkám - szólalt meg a lány más hangon, szinte lelkesen -, Gordonkám, én azt hiszem, hogy felmegyünk Pestre!

- Kicsoda? - kérdezte Gordon meglepetve.

- Mindnyájan! Itthagyjuk ezt a pocsolját. Ha tudnád, hogy én milyen boldog leszek, ha igaz lesz!

- És mikor? - tudakolta Gordon.

- Ha megyünk, akkor biztos, hogy rövidesen. Te, ha ez sikerül... Most tárgyalnak róla... Én nem félek Pesttől, inkább reggeltől-estig dolgozok az egész család helyett, mint egy barom, hiszen itt is ezt csináltam. De úgy-e, te is segíteni fogsz nekem?

- Hogyne! - mondta Gordon.

- Neked vannak összeköttetéseid. Láttam, mikor Pesten voltunk, hogy mindenkit ismersz. És talán ezzel a buta Lilivel is lehet kezdeni valamit. Talán ott jobban férjhez is lehet adni. Vagy... mit tudom én?!

- Egész biztos - mondta Gordon fanyarul, mert Hoffer jutott az eszébe.

- De mondd, mit lehet nekem Pesten csinálnom? - kérdezte hirtelen kétellyel.

- Mit? Sok mindent. Majd utána nézünk - felelte Gordon bizonytalanul.

- Csak huszonegyéves vagyok, fiam, úgy-e nem is hinnéd? Elhíztam egy kicsit.

- Dehogy!

- Elhíztam, ne tagadd, dehát, mért vigyáztam volna itt magamra? Nekem itt nem kellett senki, nem tartottam érdemesnek. Lili más, ő nem dolgozott, különben is sovány típus. Eddig ez nem volt élet, fiam, az egész életemből az a néhány nap számít, amíg fenn voltam a választáson. Örökre hálás vagyok neked, hogy olyan kedves voltál hozzám...

A kipirult, izgatott lányt szinte átlelkesítette és megszépítette az emóció és az új élet elképzelése s ahogy élénk mozdulataitól a teste megfeszült, az izgalmából lassanként Gordonra is átragadt valami.

- Igazán örülök, hogy Pestre jöttök - mondta most már több hévvel -, nem is nektek való a falu, Lilinek sem, neked sem, meg az anyádnak sem. Az anyád is nagyszerű asszony.

- Ugy-e, gondomat viseled, Ben?

- A legnagyobb mértékben - felelte Gordon.

Viki most évvődni kezdett:

- Majd meglátom. Nem vagyok benne olyan biztos. Ha Pesten leszünk, másképp fogsz beszélni.

Gordon erősködik:

- Tévedsz.

- Ismerem a pestieket. Ha vidékre jönnek, mindent megigérnek, aztán Pesten...

13.

Egy ajtó kinyílt és becsapódott. Viki, aki minden ajtó hangját ismerte a házban, felpattant, mert a különszoba udvarra nyíló ajtajának gyereksíráshoz hasonló nyikorgása hallatszott.

- Most megy el! - mondta, amikor egy pillanatra meglátta a lassú, kedvetlen léptekkel elvonuló Jenőt.

Aztán kilépett az ajtón az anyja, majd Láng is, aki hátramaradt, hogy eloltsa a gázt és lezárja az ajtókat. A mama egyenesen a világos kaszinóablak felé tartott, Láng Ede, anélkül, hogy feléjük nézett volna, hátrament a lakásba.

Mire az asszony odaért, Viki már ki is nyitotta az ablakot.

- Na, mi van, mama? - kérdezte izgatottan.

- Hála Isten, túl vagyunk rajta - felelt Lángné sóhajtva, rekedt fáradtsággal a hangjában. - Szegény Gordon, maga alaposan megjárta. Így szórakoztatjuk vidéken. Úgy-e, nem haragszik, de nem tehetünk róla.

- Ugyan, kérem.

- Adtál neki legalább rendes vacsorát? - kérdezte Lángné Vikitől.

- Ó, igen, kitűnő volt! - felelte Gordon.

- Azt mondd meg, mama, hogy mit végeztetek - sürgetődött Viki. - Megyünk Pestre?

- Valószínű.

- Ben, hallod, megyünk!!?

- Remek! - mondta Gordon minden meggyőződés nélkül.

Lángné ásított.

- Erről még szeretnék magával tanácskozni, Ben - mondta és a tenyerével a száját verdeste. - Örülök, hogy Pestre megyünk, de tudja... félek is egy kicsit.

- Mitől, nagyságos asszony?

- Úgy-e maga majd segít nekünk?

- Nekem már megígérte! - vágta közbe Viki.

- Hoffer is megígérte! - mondta Lángné. - Mondja, milyen embernek tartja Hoffert? Mert én, úgy-e, csak egy délelőtt voltam vele együtt.

Gordon egy pillanatig töprengett a válaszon. Ezek most Pestre mennek és belé vetik minden reménységüket. Nem volt túlságosan lelkiismeretes ember, de kényelmesebb, hogy akár elméletben is kötelezettségeket vállaljon. Ezért nem merte Hoffert lekicsinyelni, holott szíve szerint jólesett volna, mert ha letett is Liliről, még mindig ingerelte a gyáros délutáni mohósága.

- Azt tudom, hogy elég jól áll. A gyárnak kezd jó híre lenni. Azt hiszem, rendes ember.

Lángné sóhajtott.

- Majd meglátjuk - mondta. - Nagy elhatározás. De most meg kell néznem, mi van Lilivel.

- Lili már lefeküdt - mondta Viki.

- Én is rém fáradt vagyok. Most jön ki belőlem. Csak rokonok ne lennének a világon!

- Tessék csak egész nyugodtan lefeküdni, nagyságos asszony - mondta Gordon.

- Te is lefekhetnél Viki. Gordonkám, úgy-e, látom még reggel?

- Sajnos, nem valószínű. Délben muszáj Pesten lennem.

- Van egy tízórás vonat is!

- Azzal csak félháromkor érkezhetnék Pestre.

- Sajnálom, Ben... Na, de hiszen majd Pesten! Hova lehet írni magának?
- Legjobb a laphoz.
- Hát jóéjszakát, Ben! Viszontlátásra Pesten!

Az asszony eltűnt a gúlába rakott söröshordók mögött. Visszaültek az asztalhoz. Még volt vagy kétujjnyi bor a butéliában, kiöntötték és kiitták.

Amikor a sötét udvaron keresztül megindultak a vendégszoba felé, Viki belékarolt, mert Gordon majdnem elbotlott a sötétben.

14.

Viki meggyújtotta a gázlámpát, afféle zavaros berendezésű szoba tűnt elő. Diákszoba: amelynek gyarlóságait vidéki hotelszoba-garnitúrával pótolták. A régi könyvespolc még a sarokban állt, most kétéves menetrend feküdt rajta, egy utazó felejtette ott. A falon egyetlen reprodukció ráma nélkül, rajzszegekkel odaerősítve: Rembrandt öreg rabbinusa. Még Elemér ékesítette vele a szobát, mikor hetedikes korában művészettörténetet tanult. Az ajtón régi felragasztott tanrend maradványai, máig sem sikerült lekaparni. Egyébként barna faágy, frissen húzott párnákkal, piros szőrtakaró fekete csíkokkal, zöldterítős asztal, tálcán vizesüveg, vizespohár, hamutartó, vaskályha, vasmosdó, fehér pléhlavór és pléhkancsó, a szokott fekete sebekkel.

- De hiszen ez remek! - mondta Gordon búsan és leült az ágyra.
- Remeknek éppen nem remek - mondta Viki -, de egy éjszakát ki lehet benne bírni.

Az ablakhoz ment és lehúzta a megsárgult vászonrollót, melyen két széles, párhuzamos piros sáv szaladt függőlegesen végig. Az alsó szélén egyenetlen mintájú, cikk-cakkos ábrát hagyott a nyirokká tömörödött esővíz. A rolló szerkezete rosszul működött, a zsinór vagy kétszer kicsúszott Viki kezéből. Végül fel kellett állnia egy székre, hogy a zsinórt újra elcsípje. Amikor sikerült megfékeznie a rakoncátlankodó függönyt, a zsinórt dühösen rácsomózta az ablak kilincsére.

Gordon hátradőlt az ágyon és rágyújtott. Miközben a lány a rollóval erőlködött, figyelte a mozdulatait, amelyek túlélénken fejeződtek ki az alakján, mintha nagy testi megerőltetésébe kerülnének. Minden izma dolgozott, szinte az egész testével végzett minden kis mozgást. Amikor a lány felállt a székre s ágaskodó teste megfeszült, Gordon gyorsabban szívta a cigarettáját.

A lány leugrott a székről, megállt az ágy előtt és nevetve mondta:

- Gordonkám, aludj jól! Reggel még látlak, mert én nyitom ki az üzletet.

Gordon felült.

- Maradj még egy kicsit... Szívjunk el még egy cigarettát.
- Lekésel a vonatról! - mondta a lány. - Összesen három órád marad alvásra.
- Legfeljebb lekések. Na, maradj még egy kicsit.

- Kérlek, szívesen, de csak egy kicsit... - felelte a lány -, rágyújtott és leült a székre. - Egészen kifulladtam ettől a vacak rollótól... és ezektől az izgalmaktól. - Majd újra, szinte extázisban: - Gordonkám, ha ez igaz, hogy mi Pestre megyünk lakni!

Gordon nyugtalanul felállt, az ablakhoz sétált s megrántotta a rolló szélét.

- Pompás, hogy feljöttök! - mondotta szórakozottan.

- Te, Ben - lelkesedett a lány -, nekem volna egy ötletem! Mit szólnál ahhoz, ha megtanulnék fényképezni? Természetesen tőled! Nagyon tanulékony vagyok.

- Látod, erről lehet beszélni! - mondta Gordon minden lelkesültség nélkül és az ágy fejének támaszkodott.

- Mondd... és mennyi idő alatt lehet megtanulni?

- Attól függ... Ha szorgalmas vagy, azt hiszem, félév alatt.

- Műtermed is van, vagy csak a lapnál dolgozol?

- Hogyne lenne. A Munkácsy uccában. Akkora, mint egy táncterem. Van egy kis öltöző és persze... fürdőszoba... teljes komfort.

- Képzelem, mi van ott!... - vihogott Viki.

- Semmi különös.

- Hallom, hogy most mindenki aktot fotografáltat.

- Na és? Nekem olyan mindegy, hogy bundában vagy meztelenül. Én akkor fotografus vagyok.

- Mondd, lányok is?

- Lányok is! Nincs benne semmi...

Viki fölnevetett.

- Most jut eszembe... Jó alak vagy. Lili elmondta, hogy már első este följánlottad neki, hogy lefotografáld az aktját.

Gordon zavarba jött.

- No igen - mondta -, minden szép alakot szeretek lefotografálni.

- Akkor rám nem lenne gusztusod.

- Hogy mondhatsz ilyet? Rád? Nemcsak mint fotografusnak, hanem elsősorban mint férfinak - és a szék mögé lépett.

- Ezt elhiszem! - mondta. - Ehhez nem kell éppen szép akt!

- Angyali nő vagy, Viki! - szólt Gordon meleg megvetéssel és szorosan mellé állt.

A lány hátravetett fejjel visszanevetett rá.

A fiu lehajolt, gyorsan megcsókolta, aztán hirtelen elengedte.

Viki felugrott a székről, megrázta magát.

- Mégis megyek, fiam - lihegte és a tenyerével legyezte magát.

- Ne menj még - és keményen megfogta a csuklóját.

- Nem tudsz fölkelni idejében.

- Mondtam már, hogy ne törődj vele!

A lány ki akarta tépni a karját a tenyeréből. A fiú erősen szorította.

- Mi az? Birkózni akarsz? - kérdezte a lány rekedt nevetéssel.

- Szívesen!

- Na, engedj!

Gordon elengedte. A lány megint búcsúzott.

- Szervusz, Ben és aludj jól!

- Szervusz - mondta Gordon. - Te... - kiáltott rá szinte durván - hát mégis elmész?

- Mit csináljak itt? Éjfél van, fiam!

Gordon az ajtóhoz került és nekitámaszkodott.

- Nem méész!

- De mennem kell.

A fiú átkapta a derekát, de a lány erős volt, minden izmát meg kellett feszítenie, hogy ki ne szakítsa magát. Most dühös, passzionátus birkózás kezdődött, ökölcsapások, karmolások estek, kíméletlen inzultusok, amelyeknek nyoma később úgy fog sajogni, mintha egy bot vagy a szekrény sarka ejtette volna őket, de egyelőre csak a támadási kedvet és a támadási kedvet fokozó kéjes ellenállást növelték. Viki már kétszer kiszabadította magát, de Gordon újra és újra megkaparintotta. Végül a lány ellenállása gyengült, ha kezeivel tovább hadakozott is. Valójában lett volna testi ereje, hogy megvédje magát, de a vad, befejezetlennek induló játék közepén hirtelen eszébe villant, hogy ők Pestre költöznek, most valami más kezdődik, eddigi életétől elszakad. Ettől a ráeszméléstől önkéntelenül lazult a védekezése. Eddigi flörtjei közben mindig vigyázott magára, mert minden elvadultsága ellenére is respektálta a testi ártatlansága jelentőségét, de most, amikor az egész család sorsa a levegőben lóg, amikor üzlet, otthon felborul, ez a respektus nem volt eléggé hatásos fék. Az izmai nem a fáradtságtól és gyengeségtől ernyedtek, hanem ettől a hirtelen támadt felismeréstől. A következő pillanatban azért tovább küzdött, de érezte, hogy a harc rövidesen eldől, hogy az ösztönös ellenállása nem működik igazán és már csak ijedtséggel és némi kómikummal vegyes érdeklődéssel várta, hogy mi történik vele, ha legyőzik.

15.

Csend és sötét volt a szobában, csak a gyufa sercegett egyszer, mikor Gordon rágyújtott és a cigaretta piroslott.

Váratlanul éles csettenés hallatszott. Viki felpattant az ágyról. Gordon is felült. Mindketten az ablak felé néztek. Gordon elnevette magát.

Csak a rolló szabadult el az ablakkilincsről.

Viki megkönnyebbülten fellélegzett. Gordon kényelmesen, fáradtan visszacőlt a párnára.

- Na, megyek - suttogta Viki, mert ösztönszerűen nem mertek hangosan beszélni.

- Aludj jól, fiam - mondta Gordon, láthatóan beletörődve a lány távozásába.

- Reggel látlak, úgy-e?

- Hogyne - felelte a lány.

Megfogta a kilincset, visszanézett és valahogy nem érezte szükségét, hogy gyengéden vagy éppen csókkal búcsúzzanak. Kilépett a sötét udvarra, elindult a lakás felé. Félúton megállt, mintha végig akarta volna gondolni, ami történt vele, de mielőtt még eszmélkedett volna, megvonogatta a vállát és tovább ment. Lábujjhegyen haladt át az ebédlőn, egy pillanatra meg-

állapodott Lili dívánánál: a királynő aludt. Mikor belépett a sötét hálósobába, az anyja a félálom hangján megszólalt:

- Bezártad az előszobaajtót?

- Igen - felelte Viki.

Lángné visszasüppedt az álomba. Évek óta minden éjjel ezt kérdezte tőle, mert rendszerint Viki szokott utoljára lefeküdni. Ő most is bezárta az ajtót, ezt az automatikus mozdulatot épúgy elvégezte, mint máskor.

MÁSODIK RÉSZ

I. A nős ember

1.

A nős emberrel a nagykörúti drogériában ismerkedett meg Viki. Fogpasztát, kézfinomítót, borotvaszappant és szemöldökcsipeszt vásárolt és a nős ember ráadásul „bevaporizálta” japán chiprepermeteggel. A nős embert Korompaynak hívták, övé volt a nagy, kétkirakatos körúti drogéria s egy svéd önborotvagyár kizárólagos képviselője. Volt egy felesége is, negyvenéves, magas, korán öszült, csontos, szótlan, barátságtalan hölgy, aki a kasszában ült, fehér köpenyben és egész életunalma, minden feladott küzdelme s egy hosszú testi betegség már megszokott fájdalma benne volt az undorodó tekintetben, amellyel a pénzt a vevőktől elvette és a fiókba hányta. A nős ember magas, sovány, szőkés, komikusan fürgé mozgású férfi volt, az arca kissé hasonlított a feleségére, a lépései inkább táncmesterre vallottak, mert chassékban csúszott át egyik vevőtől a másikhoz. Mindenkivel a hirtelen kitörő lelkesültség hangján beszélt s a nőkre úgy nézett világoszöld szemével, mintha kancsal lenne: ferde szögben, alázatos rajongással, alattomos csábítással. Viki, amikor kétszer-háromszor megfordult a drogériában, azt hitte, hogy a nős ember rajongása csak üzleti rajongás, de egyszer, amikor Korompay átnyújtotta neki a csomagot, észrevette, hogy az ujjáival lágyan végigzongorázik öt ujjá billentyűjén. Akkor az ajtóig kísérte, még jobban félrehajtotta a fejét, hogy kancsalabbul nézhessen rá és megkérdezte tőle:

- A környéken méltóztatik lakni?

- Igen! - felelt Viki nevetve, közvetlenül. - Itt a Dohány ucca és az Akácfa ucca sarkán.

- Ez csakugyan közel van! Az én rayonom! - jegyezte meg Korompay lelkesen. - Boldog leszek, ha minél gyakrabban lesz szerencsém!

2.

Ebben az időben Viki már ritkán találkozott Gordonnal. Nyolc hónap telt el, mióta felköltöztek Pestre. Ő mingyárt azután, hogy a lakással valahogy rendbejöttek, feljárt Gordon műtermébe, hogy kitanulja a fotografálást. Eleinte nem került sor tanulásra, heteken át még a kazetta szerkezetét sem ismerte meg Viki. Minden alkalommal elhatározták, hogy legközelebb hozzáfognak, de mindig a következő találkozóra halasztották.

Vikinek körülbelül három hónapig volt úgynevezett forró viszonya Gordonnal. A hatodik héten mindketten úgy érezték, hogy egy kicsit szeretik is egymást. A hatodik héttől kezdve azonban fokozatosan ellanyhultak s már voltak olyan pásztorórák, amikor mindketten szívesebben foglalkoztak volna a fotografálással, mint egymással. De erre sem került sor, mert Gordon, aki realista volt, előbb óvatosabban, később nyíltan lebeszélte: „Nem pálya - mondta -, amúgy is túl van zsúfolva!” - hogy Vikire úgy hatott, mintha féltékeny lenne a foglalkozására, nem szeretne konkurenst nevelni magának. A harmadik hónap után Viki néhányszor a megbeszélte időben fölment a műterembe, de zárva találta: Gordon nem volt otthon. Később ő sem tartotta be a rendez-vous-kat, de szeszélyesen és rendszertelenül a viszony tulajdonképpen még akkor is tartott, mikor Viki közelebbről megismerkedett a nős emberrel. Érzelmileg az elhidegülés már teljes volt, de Viki számára nem volt különösebb eset, ha néha azért fölment hozzá és egy délutánt vagy egy estét együtt töltött vele.

Tudta, hogy előbb-utóbb végkép el fognak szakadni egymástól, de nem vette tragikusan a szakítás kilátását. Röviddel Pestre költözésük után hamarosan rájött, hogy Gordon nem az az ember, akire rábízhatja magát és aki akár neki, akár a családnak komolyan hasznára lehet. Sok hazugságon rajtacsípte s bár csakugyan mindenkit ismert, bárhol megfordultak, színházi főpróbák, filmbemutatókon, futballmeccsen, Viki megérezte az emberek vele való viselkedéséből is, hogy Gordon jelentéktelen, nem fontos ember, az úgynevezett nagyvilágnak, csak a periferián él, csak statisztája és kelléke annak a színháznak, amelynek a kisvárosi távlatból egyik hőseként hatott. Azt is hamarosan megállapította, hogy állandóan két-három jelentéktelen színházkörűli nővel bajlódik és hogy folytonos pénzzavarral küzd. Pestre költözésük második hetétől kínos ügy lappangott köztük. Az anyja jégszekrényt akart venni, mert az októberi idő váratlanul fölmelegedett. Otthon nem volt jégszekrényük, a romlandó dolgokat a jégveremben tartották. Gordon ajánlkozott, hogy kedvezményes áron szerez valami újfajta hűtőkészüléket. Lángné átadott neki százötven pengőt és Gordon megígérte, hogy három-négy nap múlva leszállítja a frigidaire-t. Négy nap eltelt, az ötödik napon még meleg volt és Lángné egész nap izgatottan várta a hűtőszekrényt. A hatodik napon azonban lehűlt az idő s a következő héten már nemhogy jégszekrényre nem volt szükség, de fűteni kellett. Aztán jött a locs-pocs és jöttek új izgalmak és bajok - el is felejtkeztek az egésztől. Csak mikor már megint számítani kezdett minden fillér, jutott eszébe Lángnének, hogy Gordonnál van százötven pengője, amit vissza lehetne kérni. De kellemetlen lett volna nyíltan visszakérni, mert Gordon eleinte sok szívességet tett nekik, reprodukciókkal látta el a csupasz falakat, színházi és mozijegyeket szerzett s néhányszor, ha kint vacsoráztak s véletlenül Hoffer nem ért rá s Láng Ede - mint rendesen - nem akart velük menni, ő fizette a cechet és taxin vitte őket haza. De most megint május volt s a dohányuccai ötödik emeleti lakásban négy fokkal melegebb a hőmérséklet, mint az uccán.

3.

A pénz abban az időben vált ilyen fontossá Lángéknak, mikor Viki a drogériában barátkozni kezdett a nő emberrel. Lehotay nyugalmazott százados, aki átvette az otthoni üzleteket, az adósságok vállalása után még tizenegyezerötszáz pengőt fizetett le Lángné kezéhez, mikor felköltöztek Budapestre. Lángné a pénzből csemegekereskedést akart nyitni: mióta pesti lakos lett és a lánykorából ismerős uccákat járta, egyre gyakrabban kísértette a lazac, az ananász és Albert emléke. Disztingvált, gusztusos üzlet a csemegebolt, majdnem olyan, mint a boltok arisztokratája, a patika. Finom és tiszta árú van benne s a vevők jobb fajta emberek, mert hideg vacsorát vagy ingyencséget nem a cselédek, sőt rendszerint még csak nem is a feleségek, hanem többnyire a férjek vásárolnak. Kocsmáról, fűszerkereskedésről hallani sem akart: lazac és ananász, a két előkelő ételnemű azt jelentette a volt kocsmárosnének, amit a vassal és acéllal dolgozó lakatosnak az arany és a platina. Hoffer személyesen segített neki helyiséget keresni, de belső városrészekben minden tíz lépésre díszeltek a kirakatokban a csábító csendéletek s a bérek magasak voltak.

Az Aréna úton, közel a CPBH-hoz volt egy üres bolthelyiség, de Lángné az utolsó pillanatban visszalépett a bérlettől, mert volt annyi üzleti érzéke, hogy ráeszmélt, hogy a nyomorúságos vidéken nem lehet lazacot és ananászt eladni, itt a kenyér is ingyencfalat. Végre sok meddő keresés és tárgyalás után elhatározták, hogy tavaszra halasztják az üzletalapítást. Közben természetesen fizetni kellett a háromszobás lakás bérét és az élet is pénzbe került. Lángné optimista volt, eleinte nem túlságosan vigyázott a pénzre. Csak akkor riadt meg, amikor januárban megkapta a folyószámlakivonatát a bankfióktól, ahol a kis tőkét elhelyezte s megállapította, hogy néhány hónap alatt a pénz egyharmadának a nyakára hágtak.

Pedig Lili révén is befolyt vagy 1500 pengő. Hoffer csakugyan kezébe vette Lili menedzselését. Egy autókarosszériagyár, egy szappangyár és egy iparművészeti műhely megvették a képét plakátnak és vignettának. A képeket Gordon készítette, vonzó eredetiséggel, de amely sorrendben követték egymást a vállalatok, olyan sorrendben fizettek kevesebbet. Ezt a hanyatló értékelést Lángné az egész vonalon észrevette. Amikor először jelentek meg, mint állandó pesti lakosok, a dunaparti korzón, a tömeg összetorlódott körülöttük, mutogatták egymásnak Lilit, leplezetlenül mustrálták, amit nem is lehetett rossznéven venni, mert hiszen önként szolgáltatta ki magát a nyilvánosságnak s mindenkinek joga volt, hogy a „hivatalos” bírálat után egyéni véleményt is alkosson róla. Nemcsak Lilinek, még neki is kínos volt ez az első kivonulás - hamarosan be is menekültek az egyik szálloda halljába. Amikor először jelentek meg egy főpróbán, a szenzáció még eleven volt s egy sereg ismert név, írók, színészek, színésznők és női szabók és autóképviselők mutatták be magukat nekik Gordonnal. De már az első vacsora az előkelő café restaurantban főképp a pincérek között támasztott izgalmat, mert a hüvös, tudatosan tartózkodó közönség azzal érezte exkluzivitását, hogy a tömegszenzáció hősnőjéről nem vesz tudomást. A következő főpróbán már látni lehetett, hogy kezdik megszokni őket, kezdenek napirendre térni fölöttük. Ismeretségi körük tulajdonképpen alig bővült. A sok ember közül, akikkel összejöttek, senkinek se váltak annyira fontosakká, hogy keresse a velük való gyakori érintkezést. A jelentősebb ismerősöket visszatartotta a társaságuktól hírességük ordináre exponáltsága, aminthogy volt ebben a hírességben valami komikum is, ami miatt nem lehetett őket egészen komolyan venni. S amellet Lili félszége, társalgási tehetetlensége még azokat is elbágyasztotta, akiket nem zavart a nyilvánosság leplezetlenségére feljogosított érdeklődése. Lilivel egyelőre nem lehetett mihez kezdeni. Egy színigazgató jelentékeny összeget ígért, ha fellép az őszi revüben. Nem lett volna semmiféle aktív szerepe, csak a képek végén, a tabló centrumában kellett volna megjelennie sokféle kosztümben. Előbb hallani sem akart a színházról, majd, amikor az anyja, Hoffer és Gordon együttesen megpuhították, végre elszánta magát, megjelent a próbán. De két-három nap múlva kiderült, hogy hasznavehetetlen, mert ha színpadra lép, megdermed, a mozdulatai mint egy automatáé s ijedtében annyira elváltozik az arca, hogy a szépsége eltűnik. Az igazgató lemondott a szerepeltetéséről, holott a királynő színpadi debütjét már erősen reklámozták. Ugyanígy járt a filmmel is: amikor a gép elé állt, hogy próbafelvételt csináljanak róla, az arca eltorzult, kiderült, hogy „nem jó filmarc” s hogy alig észrevehető orrhangja, amely beszédhangjának szinte megindító lágyságot adott, a mikrofonon túlságosan megnőtt. Ez a két út, a színház és a film tehát bezáródott Lili előtt. Közben körülbelül el is teltek a királynőség mézeshetei s Hoffer rájött, hogy a reklámkonjunktúra múltóban van. Lángné is beletörődött, hogy kevésbé csillogó megoldásról kell gondoskodnia. Mi lehet Liliből? - dobta fel Lángné többször a kérdést, egymásután elvetette a varrodát, a kalaposságot, az irodát, az iparművészetet, mert megállapította, hogy effajta munkákhoz nincs készsége. Megint nem maradt más, mint a szépsége, a teste s ez a test is csak a szabályos keretek között, a házasságban válhatik értékké. Viki más. Viki már alig bírja a tétlenséget. Két cseléd helyett dolgozik, főz, takarít, ő sürgeti a legtürelmetlenebbül, hogy kezdjenek már valamihez, nyissák meg a boltot, különben elmegy máshová, elszegődik boltilánynak, akár a nő emberhez, Korompayhoz, a drogériába, de nem tud így élni, megőrül az unalomtól. A férje és Lili minden melankóliájuk ellenére is láthatóan otthonosan érezték magukat az ötödikemeleti zárt szobákban, de neki és Vikinek folyton hiányzott a világgal való állandó kapcsolat, amelyet a kocsmán keresztül megszoktak. Hiányzott a mozgás, a robaj, az uccán jövő-menő emberek változatossága, a hírek, amelyek frissiben eljutottak hozzájuk - itt, az ötödikemeleti, pesti bérházban, ahol csak a szomszéd háztető látszott, szinte vidékibbnek érezték magukat a tétlen és eseménytelen délutánokon, mint a Nádor uccában. Vikivel nem lesz baj, ő majd megtalálja a helyét. Bár semmi kézzelfogható bizonyítéka nem volt rá, egészen bizonyosra vette, hogy Vikinek viszonya van Gordonnal. Nem esett éppen jól neki, de nem is volt lesújtva, mert tudta, hogy Viki sorsa ezen

múlik. Az ő sorsára se volt különösebb hatással, hogy kinek adta oda magát. De Lilinél minden azon múlik, hogy feleségül vegyék, Lilit férjhez kell adni.

A legtermészetesebb és legegyszerűbb az lenne, ha Hoffer venné el feleségül. Kicsit Hofferben is csalódott ugyan, az ő rangját, jelentőségét, nimbuszát is megtépázta a közelség, amelyben most, a gyakori együttlétben látta. Már tudta, hogy nem az ország nagyiparosai közül való s lassanként észrevette az iroda falán kifüggesztett gyári felvétel túlzásait is: hogy a CPBH kis betónbódé a sáros udvar végén, amelyhez valahogy, nem egészen arányosan, jogosan kapcsolódik a belvárosi üzlet és egy fél házat ellepő transzparens az Oktogonon. De ha már a régebben megcsodált amerikaissága is széllelbeleltségnek hatott rá, mégis jobb parti, mint otthon a kisvárosban akárki, Lajoskáról nem is beszélve.

Természetesen nem biztos, hogy elveszi, mert erről eddig még nem beszélt. Aztán Lilin is múlik valami. Lajoskát már nem emlegeti, de unalmas rosszkedve sokszor az idegekre megy.

4.

Lángné tehát elhatározta, hogy Hoffer elveszi Lilit feleségül. Hogy Hoffer el is vegye, ehhez arra volt szükség, hogy mindenképpen megtartsák a környezetükben. A lány láthatóan nem tartott ellenszenvet iránta, sőt a sok új, futó ismerős között, a zavarban, amely Pestre költözésük óta elfogta, szinte beléfogódzott, mint egy régebbi, már meghittebb barátba. S aztán hatással volt rá Hoffer buzgalma is, amellyel segíteni akart rajta. Már beletörődött, hogy a szépségét megpróbálják értékesíteni, megszokta, hogy a saját lábával találkozzék valamelyik uccasarkon, ahol hónapok után még nem ragasztották át orfeum- és poloskairtó-plakátokkal a királynő lábát. A láb-plakát egyébként a Nádor uccán sem keltett felháborodást. Szafírek megpróbálták ugyan járni a szájukat, de a városban akkorra már elterjedt a hír, hogy Láng Edék Pestre költözik, hogy Lilit egy gyáros veszi el feleségül s a szóbeszédtől eltúlzott legendák is elterjedtek. A kisváros közönsége bizonyos büszkeséggel olvasta a plakát szövegét, szinte komolyan vette, hogy az „egész világ a királynő lábánál hevert”.

Pál doktorral nem találkozott többé. Kormos Lenkétől értesült másnap, hogy Lajoska hazautazott az anyjához, aki állítólag súlyosan megbetegedett. Lili tudta, hogy megfutott előle. Egyszer arra gondolt, hogy talán félt, hogy nem állja meg és mégis elmegy hozzá, hiszen azért szerette. Máskor viszont arra gondolt, hogy a demonstratív elutazással hozta végkép tudomására a városnak, hogy többé nincs közük egymáshoz. Lángné szerint Rózsi néni tanácsolta neki, hogy elutazzék. Egyre valószínűbben hangzott a pletyka, hogy Láng Trudet össze akarják hozni Lajoskával.

Mikor elköltöztek, Lili szinte ünnepélyesen lemondott Lajoskáról, de boldogtalansága változatlanul hozzákötötte. Sőt, mióta nem látta, nem tudott róla, nem csókolózott vele, nagy átalakuláson estek át az indulatai: testileg kezdte nélkülözni Lajoska közelségét. Azelőtt legfeljebb, ha gondolt rá, hogy valamikor, ha majd megesküdek, Lajoskáé lesz testileg is, most sokszor féléljszakán keresztül nem aludt, mert átfűt a teste eddig ismeretlen, elcsigázó nyugtalanságtól. Eleinte közös szobában aludt Vikivel. A néniére már otthon gyanakodott, anélkül, hogy önmagának be merte volna ismerni. Sokszor lesütötte a szemét a kékárkú szemétől, - már abban az időben, amikor Ardó Gusztó két hétig Elemér szobájában lakott s Viki minden este éjfélig benn volt nála. De most szinte lehetetlen volt észre nem vennie a lány leplezetlen manipulációit, hogy viszonya van Gordonnal. Úgy viselkedett, mint aki nem is titkolja, mint egy asszonynővér. Lilinek eleinte szégyenletesen fájt a felfedezés, hogy a testvére nem szűz. De később, néha irigyelte is Vikit, mert azé lehet, akit szeret. Viki már tizenkétéves kora óta hajtogatta, hogy nem várja meg a házasságot, ha egyszer szeretni fog

valakit, gondolkozás nélkül az övé lesz. Már hétéves korában tőle tudta meg Lili, hogy ők hogy születtek. Akkor még ő is a hálósobában aludt együtt a szülőkkel és hosszú ideig remegett, hogy egyszer a Vikitől teljes részletességgel ismertetett aktus a füle hallatára lejátszódik.

5.

Most néha úgy vágyódott Lajoskára, hogy megundorodott magától. De Lajoska nem volt ott, ellenben délutánonként Hoffer jött fel feketére. Az anyja ilyenkor tízperces diskurzus után bocsánatot kért, mert nem tudja nélkülözni a délutáni alvást, Vikinek a konyhában akadt dolga. Az apját Lángné, röviddel Pestre érkezésük után, délutánonként száműzte egy közeli kávéházba.

- Ne ülj folyton itthon, egy férfinak mégis csak kell valami után nézni! - mondta Lángné.

- Mit keresek én a kávéházban? - kérdezte Láng Ede csodálkozva.

- Próbálj ismerkedni, valami üzletet csinálni. Pesten minden a kávéházban történik! - magyarázta Lángné.

Láng szeretett volna otthon maradni, csendesen meghúzódni egy sarokban, vagy bevásárolni a boltokban, vagy segíteni a ház körül, de sohase volt rá szükség. Végül olyan lelkiismeret-furdalást érzett a feleslegessége miatt, hogy szinte örült, hogy a kávéházban vezekelhett. Rendszerint uzsonnáig olvasgatta a lapokat, amelyek egész kevésbé érdekelték, aztán elindult hazafelé, óvatosan körülnézve minden sarkon, mert félt a forgalomtól.

Egyszer valamivel korábban érkezett haza s hosszas csengetés után Lili nyitott neki ajtót. Egyszerre eszméltek rá mindketten, hogy Lángné tervszerűen hagyta a lányt egyedül Hofferrel. Amikor apa és lánya egyedül maradtak, nem mondták ki, amire gondolnak, de mindketten tudták, hogy ugyanazt gondolják.

- Régen ment el a mama? - kérdezte Láng rosszkedvűen.

- Fogalmam sincs - felelt Lili.

- Hova mehettek ilyenkor?

- Nem mondtak semmit.

Lángné negyedóra múlva hazaérkezett. A közelben megtekintett egy bolthelyiséget. Mikor Lili átment a másik szobába, Láng Ede, hosszú idő után először, ismét megpróbálta összeszedni magát.

- Legalább Viki maradt volna itthon! - kezdte.

- Viki a dolgai után jár.

- Hogy lehet egy lányt egy fiatalemberrel egyedül hagyni a lakásban?

- Miért? Mi történik vele?

- Tudom, hogy semmi - mondta Láng gyorsan -, de... nem szokás. És mit gondol az a fiatalember, ha látja...?

- Semmit se gondol. Hoffer nem a te kedvedért, nem is az én kedvemért jár ide, hanem Lili kedvéért. Veled hagyjam egyedül? - kérdezte megsemmisítő gúnnyal.

Láng nem felelt, legszívesebben már visszavonult volna.

- Hoffer szereti Lilit, ezt a vak is látja és én azt akarom, hogy elvegye feleségül. Ez csak elég tisztességes dolog?

Lángot nem nyugtatta meg ez a beszélgetés. Ezentúl korábban járt haza a kávéházból. Rendszerint nem találta a feleségét otthon, de ha nem is ment el hazulról, a konyhában vagy a harmadik szobában tartózkodott. Ő a szomszédban, a hálóban leült a dívánra és csendesen cigarettát töltött. Időnkint benyitott, mintha dolga lenne az uccai szobában, az ebédlőben, ahol Lili a régi dívánja sarkában kuporgott, Hoffer szemben ült vele a széken, amit közelebb húzott a dívánhoz. Láng sohasem tapasztalt semmi rendelleneset, de nyomban azután, hogy benyitott hozzájuk, az asszony is bekukkant és mintha hirtelen sürgős közölnivalója lenne, látszólag nyugodtan rászólt:

- Ede, gyere csak!

Ilyenkor nagy összecsapások voltak köztük. Egy alkalommal Lángné nyíltan odavágta:

- Mit zavarod folyton őket? Szeretik egymást és ha akármi lesz is? Ma a férfiak vagy azt a nőt veszik feleségül, akinek százezrei vannak, vagy azt, akivel...

- Berta, az Istenért! - vágott közbe Láng. - Hogy mondhat ilyet egy anya a saját lányáról?!

- ... akivel jól érzi magát - fejezte be Lángné enyhébben, mint ahogyan eredetien elgondolta s aztán hátatfordított neki. De Láng ezután még hamarabb jött vissza a kávéházból és nem mozdult az őrhelyéről. Hoffer egyre idegesebb lett a tudattól, hogy az öreg a szomszéd szobában csöszködik. Holott eddig igazán nem történt semmi, legfeljebb, ha a kezét vette néha a kezébe, de hamarosan el is eresztette, olyan élettelenül, mártíri eltökéltséggel engedte át. Hoffer sejtette, hogy az asszony meg akarja fogni, férjhez akarja adni hozzá a lányt. Ezen sokat mosolygott magában, mert fölöttébb ravasz embernek érezte magát s tudta, hogy nincs olyan mesterkedés, amellyel őt be lehetne fonni. De a lány tetszett neki, egyre jobban kívánta s tartózkodása, amelyet ajándékokkal, látszólagos önzetlen buzgalomával nem tudott leküzdeni, ingerelte is. Sokszor viszont éppen ez a tartózkodás vette el a kedvét a céltalan időtöltéstől.

- Mondja, Lili, úgy-e maga nem szívesen van velem?

- Dehogynem - felelte a lány.

- Mindig azt érzem, ha itt ül mellettem, hogy valahol egész máshol van.

- De igazán nem.

- Tudna maga engem szeretni?

- Erről még nem gondolkoztam, - felelte a lány őszintén.

6.

Ilyen válaszok után határozta el, hogy nem megy többet Lángékhoz. Egyszer három napig elmaradt, akkor Lángné fölkereste a gyárban.

- Erre jártam, gondoltam benézek, - mondta az üzleties udvariassággal viselkedő Hoffernek.

- Nagyon örülök. Foglaljon helyet, nagyságos asszony.

- Mondja, Sándor, mért nem jön hozzánk? Maga is cserbehagy bennünket? Gordont hetek óta nem látni. Így bízson az ember a barátaiban?

- Rengeteg dolgom van most, - mondta Hoffer. - Kezdődik a tavaszi szezon.

- Egy félórája csak van néha a mi számunkra is? Legyen hozzám őszinte. Összevesztek Lilivel?

Hoffer most hangot változtatott.

- És különben is - mondta panaszkodóan -, őszintén szólva, azt hiszem, hogy Lili nem örül nagyon a látogatásaimnak.

- Téved! - vitatkozott hevesen. - Ha éppen tudni akarja, ő küldött ide.

Mikor Lángné hazament és elmondta Lilinek, hogy meglátogatta Hoffert és az ő nevében, az ő megbízásából elosztatta a félreértéseket, Lili tiltakozott, de végül az anyja elhallgattatta.

- Én azt akarom, hogy ez a Hoffer elvegyen.

- De én nem szeretem, mama. És különben is, sohasem fog elvenni.

- Honnan tudod?

- Ha el akarna venni, beszélne róla.

- Lajoska beszélt róla, mégsem vett el, - vágott vissza Lángné gúnyosan.

Hoffer három nap múlva ismét megjelent s megint elkezdődtek a kettesben töltött, akadozó, eseménytelen üldögélések. Egy tavaszi délután azonban, amikor Láng Ede a szokottnál is gyakrabban zavarta őket, búcsúzáskor ezt mondta Lángnének:

- Holnap megkocsikáztatnám Lilit a hegyekben. Ma van az első szép nap. Remélem, hogy holnap is...

- Én elengedem, csak ne hajtson túlgyorsan.

- Na és... Lilike?

- Én még mindig influenzás vagyok - felelte Lili védekezve.

- Annál inkább - erősködött Hoffer -, a tiszta hegyi levegő csak használhat.

Láng Ede másnap egész délelőtt tiltakozott, de nem tudta megakadályozni, hogy Lili délután két órakor be ne üljön Hoffer kék Buickjába. Budán még tél volt, de a Hidegkúti úton már érezni lehetett a poshadt avar párás, fülledt, tavaszeleji szagát. Lili elálmosodott, alig tudta nyitvatartani a szemét. Mikor a hűvösvölgyi erdőhöz értek, Hoffer lassított, majd egy szép tájkép előtt megállította a kocsit.

- Nézzen itt körül! Én gépember vagyok, de ez gyönyörű! Hát nem jobb itt, mint a szobában?

- De igen - felelt Lili révedezve.

- Maga még talán nem is látta a budai hegyeket? De érzem, most is másra gondol...

- Dehogy.

Lili megfeszítette a nyakát, de - másodpercnyi tusakodás után - nem akadályozta meg, hogy Hoffer ráhajoljon és megcsókolja. A kis, húsos száj rátapadt és Lili minden ellenállása abban merült ki, hogy szorosan összezárta ajkait. Aztán érezte, hogy a férfi keze a keblére téved. Nem ellenkezett. Nem volt kellemetlen érzés, sőt a szédülés, ami elfogta, majdnem jólesett. De ez a kellemesség nem volt semmiféle kapcsolatban Hoffer személyével. Amikor Hoffer egészen magához szorította, hirtelen erőiesen kitépte magát a karjából.

Hoffer nem bántódott meg, egyelőre megelégedett ennyi eredménnyel.

- Halad a dolog - állapította meg ravaszul.

7.

Lili ezen az éjszakán szinte semmit sem aludt. Ébren hánytorgott a nyugodtan alvó Viki mellett. A délutáni kaland felzaklatta, de Hoffer kerek arca fel sem merült a képzeletében. Az izgalom, ami benne rekedt, megint csak Lajoskához kapcsolódott. Másnap gyűlölte magát, hogy nem védekezik Hoffer csókjai ellen. Ezentúl hetenként kétszer-háromszor kiautóztak, hol Budára, hol Gödöllő vagy Fehérvár felé. Hoffer egyre fesztelenebb és mohóbb lett és Lili sokszor halálosan kétségbe volt esve, mert ellenállás nélkül engedi, hogy napról napra többet derítsen fel belőle. Egy este az autó nem kanyarodott be a Dohány uccába, tovább futott a Rákóczi úton, befordult az Aréna útra és megállt a gyár előtt. Hoffer csak ott mondta meg, hogy egy fontos aktát, amelyre még este szüksége lesz, magához akar venni. Bementek az irodába. Az igazgató felcsavarta a lámpát és mintha csakugyan papírért jött volna, keresgélni kezdett az íróasztalon.

- Pech! - mondta és csettintett az ujjával -, azt hiszem, bent felejtettem a főüzletben. No, de ha már itt vagyunk, megiszunk egy cointreau-t.

Beöntött a poharakba, leült a lány mellé a dívánra, folytatta a flörtöt, átkarolta és megcsókolta. A lány hirtelen ráeszmélt, hogy komoly veszélyben forog. Elhúzódott tőle, de a férfi most már vehemensen rátámadt.

- Ne, Sándor! - mondta előbb rémülten, könyörögve.

De Hoffer most már le akarta gyűrni s ekkor a lányból kitört a kiáltás. Olyan hang szakadt ki belőle, amely neki is idegen volt.

- Hagyjon engem! - förmedt rá durván.

- Hát nem szeretsz? - lihegte Hoffer.

- Nem szeretem! - rikácsolta Lili azon a hangon, amelyen valamikor az anyja pörlekedett a kocsmában. - Nem szeretem! Ki nem állhatom!

Hoffer elengedte, megigazította a nyakkendőjét.

- Miért van úgy megijedve? - kérdezte nyersen. - Nem bántja itt magát senki! Na, menjünk!

Lili kivette a tükröt a retiküljéből és rendbehozta a haját. Hoffer leoltotta a villanyt és udvariatlanul, anélkül, hogy hátranézett volna, kilépett az udvarra. A lány megszeppenve kullogott utána. Az úton hazafelé nem beszéltek.

8.

Körülbelül ezzel a kínos esettel egyidőben történt, hogy Viki egy tavaszi délelőtt elment a nő ember drogériája előtt, egy pillanatra megállt s megnézte a kirakatot, aztán elindult a Belváros felé, ahol Gordonnal volt bizonytalan randevúja. A Rákóczi út sarkán megállt, mert a jelzőlámpa tilost mutatott, amikor valaki oldalról beköszönt az arcába.

- Kezeit csókolom - mondta a nő ember hosszú kacsintás kíséretében. - Hova ilyen korán?

- A városban van dolgom - felelte Viki nem barátságtalanul, de nem is túlságosan invitálóan.

- Ha megengedi, együtt mehetünk! Megláttam az üzletből és ha nem haragszik... - mosolygott Korompay és ferde tekintete alázatos hálát sugárzott.

- Kérem - szólt Viki kurtán.

Gyalog indultak el fölfelé a piszkos, a napfényben rikítóan rongyos és fültépően lármás Rákóczi úton. A nő ember először számonkérte tőle, hogy régen nem járt az üzletben.

- A multkor annyi mindent összevásároltam - magyarázta Viki -, hogy most hosszú ideig nem lesz szükségem semmire.

- Azért benézhetne egy pillanatra - kérlelte Korompay lágyan. - Igazán boldog lennék, ha befújhatnám egy kis parfümmel.

A beszélgetés eddig még az üzletember és a vevő közt folyt. Viki is ebben a hangnemben válaszolt:

- Nem szeretem túlságosan a parfümöt és nem akarok visszaélni a szívességével - válaszolta.

- Ó, ezt minden állandó vevő igénybe veszi, de a kisasszony különös örömet okozna, ha igénybe venné.

- Miért?

- Mert szeretném megtartani az állandó vevőim között. Tudniillik... a boltos is ember, a droguista is. Ő is különbözőképpen reagál azokra, akik megfordulnak az üzletben. Ne haragudjon, kisasszony, de már az első pillanatban nagy hatással volt rám.

Viki nevet.

- Mivel?

- Hát kérem?... ki tudja ezt pontosan megmondani... a megjelenésével, az egész lényével.

- Nagyon hízelgő - mondja Viki nevetve. - És ha még el is hinném!...

- Higyje el... A legkomolyabban.

- De ilyet nem illik mondani egy házas férfinak. Tudtommal Korompay úr nő ember. Az a hölgy, aki a kasszában ül, a felesége?

Korompay lehúnyja a szemét, felsóhajt:

- Igen, a feleségem... szegény!

- Miért szegény?

- Nem akarom ezzel a családi szerencsétlenséggel úntatni a kisasszonyt.

- Csak egészen bátran... Szimpatikus, csinos hölgy.

- Valamikor csakugyan csinos volt, de...

- Most is az! - vágja közbe udvariasan Viki.

- De tizenkét év óta beteg.

- Mi baja?

A nő ember néhány pillanatig hallgat.

- Nagyon beteg - mondja aztán -, kicsit kényes megmondani, de megpróbálom. Szóval, olyan baja van, hogy az orvos tizenkét év óta eltiltotta a házastársi élettől.

Viki meghökkenve elnémul, nem akar többet tudni az asszony betegségéről. Nem szeméremből, inkább közönyből, mert ez a gusztustalan intimitás nem érdekli különösebben. De a nő ember most már panaszkodik.

- Elképzelheti a kisasszony, mit jelent az egy férfinak, aki, mint én, még fiatal - mert hála Istennek, bár negyvenhétéves vagyok, de olyan fiatalnak érzem magam, mint egy húszéves.

- Szegény asszony! - sajnálkozik konvencionálisan, türelmetlenül Viki.

- Igen, az asszony is szegény, de én talán még szegényebb - mondja a nő ember. - Tizenkét évig úgy élni, ahogy én! És nemcsak, hogy feleségem van és még sincs feleségem. De ilyen helyzetben mindkét fél állandóan ideges, az asszony is, én is. Nagyon sokat kínlódunk mind a ketten.

Viki most oldalról rápillant és fölfedezi, hogy a nő ember bánata hazugság. Majdnem elneveti magát a ripacsszerűen eltúlzott hamis borongáson, amely az arcát beárnyékolja. Ez a svihák nem úgy fest, mint aki a felesége betegsége miatt lemondott az élet örömeiről. S bizonyára nem ő volt az első, akinek ujjain végigzongorázott, amikor átadta a csomagot.

- Úgy-e, nem haragszik - folytatta Korompay -, hogy ezzel kipakkolok, de ilyenkor, amikor ilyen szép, fiatal, nekem való nővel találkozom, mindig szörnyen el vagyok keseredve. Sokszor gondoltam már rá, hogy elválok az asszonytól.

- Ilyenre gondolnia sem szabad - mondja Viki fölényesen.

- De az embernek csak egy élete van - szavalja Korompay - és ezt az egy életet nem áldozhatom fel végképpen másért, bármilyen sajnálatraméltó is az illető.

- Nem szabad ennyire önzőnek lenni!

- Hát a feleségemnek szabad? Ha én néha azt mondom neki: nézd, anyukám, ez az élet tűrhetetlen, én neked adom a péceli házamat és adok tisztességes havi apanázst - a tíz körmével rohan nekem. A feleségem megkövetelheti tőlem, hogy véglegesen lekössem magam?...

- De hiszen segít az üzletben is!

- Segít, segít, de ezt egy alkalmazott is elvégezhetné.

- Nézze csak, Korompay úr - akarja most már befejezni Viki a kényelmetlen beszélgetést -, hogy jövök én ahhoz, hogy ezeket a diszkrét magánügyeket végighallgassam?

- Higye el, kisasszony, nem mondom el mindenkinek! Csak annak mondom el, akiről érzem, hogy érdemes rá és megért engem. De a kisasszonyt az első perctől, amikor bejött az üzletbe...

- De hiszen nem is ismer!...

- Nem fontos... nekem van szemem.

- Nem is tudja, hogy ki vagyok, a nevemet sem tudja.

- Az sem fontos... De ha meg akar tisztelni, akkor most megmondja.

Viki nem becsüli sokra Lili királynőségét, de ha idegenekkel összekerül, mégis mindig a királynővel való kapcsolatának hangsúlyozásával vezeti be az ismerkedést. Most is megmondja, hogy az ideai szépségkirálynő nővére.

- Á, igen - mondja a nő ember más hangon, kicsit csalódottan, nagyképpően, fontoskodva, mint akinek a dolgról véleménye van -, szép lány, láttam a képét, valami kozmetikai reklámon is rajta volt. De ha szabad őszintének lenni...

- Csak tessék!

- Megmondom nyíltan, nem vagyok túlságosan elragadtatva ezektől a szépségkirálynő-választásoktól.

- Miért? - kérdi Viki megütődve. - Manapság...

- Igen, de az emberek ma is arra gondolnak, hogy...

Viki kényszeredetten nevet.

- Mire gondolhatnak? És ha ismerné a húgomat...?!

- Igen, tudom, biztosra veszem, dehát szóval, ezen a téren más ízlésű vagyok. Általában konzervatív ember vagyok. A hangoshíradóban láttam egy ilyen választást, olyan, kérem, mint amikor a lóversenyen fölvezetik a starthoz a lovakat. Volt már lóversenyen?

- Még soha. Nem is érdekel.

- Engem sem - mondja felvillanó szemmel. - Csak az ügetőre járok.

Viki még ügetőn sem volt.

- Pedig meg kell néznie. Ha egyszer megnézte, minden versenyre kimegy. Én is így jártam: egyszer kimentem, nem volt jobb dolgom és egy év múlva már két lovam futott a mezőnyben zöld-piros dresszel. Sajnos, a kezem alatt nem nyertek a lovak, de ahogy eladtam őket, azonnal favoritok lettek. Ilyen az én formám. Ha megengedi, egyszer kikísérem az ügetőre.

- Majd egyszer - hagyta helyben Viki szórakozottan, mert az Eskü tér és Váci ucca sarkán már fölfedezte Gordont, aki hosszú idő után először hamarabb jelent meg a rendezvous-n, mint ő.

- Bocsásson meg - mondta Viki hirtelen -, várnak rám.

Korompay csalódottan kérdezte:

- Elmegy? Jaj, de sajnálom.

- Hiszen találkozunk még.

- Úgy-e, megígéri, hogy hamarosan bejön az üzletbe.

- Ha arra járok, örömmel.

De két hétig nem ment be a drogériába, mert minden megmagyarázható ok nélkül Gordonnal való viszonya új lángra lobbant. Délutánonként megint együtt voltak a műteremben.

9.

Lángné akkor vesztette el először a lélekjelenlétét, amikor Hoffer elmaradt a háztól. Kifaggatta Lilit, de a lány az inzultustól még mindig megzavartan, nem mondta el a részleteket, bár körülbelül sejtette, hogy mi történt. Lángné nem tehetett neki szemrehányást - mégsem követelheti a lányától, hogy engedje, hogy elcsábítsák a gyárirodában. Viki is próbálta kivallatni:

- Nekem csak megmondhatod! - erőszakoskodott, amikor az eset után következő negyedik estén együtt vetkőztek.

Lili már fölvette hálóingét, bebújt az ágyba, hátatfordított neki.

- Nem, nem, utálok! - mondta sötéten.

- Miért? - kérdezte Viki. - Miért nem mondd el, hogy mi volt?

- Hagyj békén - förmedt rá a lány, behúnyta a szemét és nem szólt egy szót sem.

Viki nem érdeklődött tovább. Sohasem voltak egymással bizalmas lábon. Nem, mintha Viki szeretne volna, hogy ugyanolyan legyen, mint amilyen ő, de sokszor azt hitte, hogy nem is nő. Önmagára gyakran dühös volt, hogy ki van szolgáltatva a testének és bár Gordonhoz semmi sem köti, legkevesébé valamilyen érzés vagy megbecsülés, néha ebéd után, ha elnyújtózik a dívánon, pillanatok alatt ellenállhatatlanul megérlelődik benne a kívánság, hogy elmenjen

hozzá. Ilyenkor lehúnyja a szemét és erőltetetten aludni próbál, de pár perc múlva többnyire felpattan és elindul a Munkácsy ucca felé. Sokszor gondolt rá, amikor hosszabb ideig nem járt Gordonnál: mi történék, ha a fiú közben elköltözött volna a Munkácsy uccából s a műteremben egy idegen fényképészt vagy festőt találna? Nem, nem bizonyos, hogy visszafordulna a küszöbről. Gyakran megleckéztette magát, mert rossz taktikus: nem tudja elhitetni a férfiakkal, mint a legtöbb nő, hogy az „ügy” kevésbé fontos neki, mint nekik, holott a nőnek általában úgy kell viselkednie, mintha odaadása önfeláldozás lenne, mintha azért, amit ad, nem kapna semmit. Sőt később, amikor Gordonnal való szerelmük lanyhult, dühös szégyenkezéssel állapította meg, hogy a férfi viselkedésében egyre több az erőltettség - mintha csak udvariasságból, a szituáció kényszeréből vagy gyávaságból ölelte volna meg, de őt ez nem zavarta: legfeljebb utólag, hazafelé menet bosszankodott rajta. Sokszor a homlokáig elpirult, ha nyilvános helyeken fölfedezte magában, hogy pillanatok alatt úgy kíván meg férfiakat: színészt a színpadon, fiatal arisztokratát a bárban, sőt a szép szőke pincért az étteremben, ahogy a férfiak kívánhatják meg a nőket. Önmagáért való jóság és szükségesség volt számára a testi szerelem, melyben pillanatnyilag fel tudott áldozni minden tisztességet és méltóságot és nem értette, hogy Lili ilyen halálos útálattal védekezik ez ellen az alapján jóképű, rokonszenves, gavallérosan áldozatkész és szemelláthatóan szerelmes Hoffer ellen, akit ő férfinak is egészen kíváncsnak tartott.

10.

Viki ezután nem firtatta tovább, hogy mi történt a gyárirodában, de Lángné sehogy sem tudott beletörődni Hoffer elvesztésébe, mert kétszeresen keresztülhúzta a számításait. Egyrészt gondolatban már túlságosan beleélte magát, hogy a veje lesz, másrészt - és pillanatnyilag ez volt a súlyosabb szempont - szüksége volt Hoffer segítségére, sőt anyagi közreműködésére is. Most már legfőbb ideje, hogy megnyissa az üzletet. Tisztán látta, hogy ha sürgősen nem fog valamihez, tél elejére felélik a pénzüket. Éppen most akart komolyan hozzálátni, hogy ismét helyiséget keressen s arra számított, hogy Hoffer autóján bejárhatják egy délután a várost s aztán, ha a bolt alapítására kerül a sor, ha nem is kér közvetlenül pénzt Hoffertől, majd úgy irányítja a dolgokat, hogy a gyáros önként felajánlja vagy talán ő fogja ajánlani neki, hogy csendestársként lépjen be az üzletbe néhány ezer pengővel. A bankban levő pénzüik máris kevés volt a csemegeüzlet megnyitásához, a berendezésre talán elég lett volna, de árura és forgótőkére alig. Most az egész terv felborult. Hoffer tíz napja nem jelentkezett. Sokszor szeretett volna nekiesni Lilinek, de nyíltan nem vonhatta felelősségre és szeszélyekkel, ingerültségével gyötörte. Lili büntudattal tűrte a szekatúrát, mert érezte, hogy egy kicsit a család sorsáért is felelős. Végül Lángné elhatározta, hogy kimegy Hofferhez a gyárba és beszél vele.

Hoffer ezúttal nyílt barátságtalansággal fogadta, hogy nem is merte a keresztnévén szólítani. Igazgató úrnak címezte, mint amikor először volt a gyárban, hogy eladja a királynő lábát.

- Nagyon rosszul esik mindnyájunknak - kezdte bizonytalanul -, hogy igazgató úr ilyen hirtelen elmaradt tőlünk.

Hoffer most is túlhalmozott munkájára hivatkozott, majd külföldi üzletbarátai látogatására.

- És nem is számíthatunk rá, hogy rövidesen szerencsénk lesz? - kérdezte Lángné.

Hoffer letette a ceruzát az íróasztalra, felállt, keresztbevetette a lábát s a tenyerével megtámaszkodott a csőfotójban.

- Nézze, nagyságos asszony - mondta ünnepélyesen, de ridegen -, nyíltan akarok magával beszélni.

- Ez a legokosabb! - mondta Lángné reménykedve, lelkesebben.

- Nem akarok kertelni - folytatta Hoffer. - Ön is tudja és hazudnék, ha tagadnám, hogy nekem Lilike nagyon tetszett, sőt ma is tetszik.

- Maga is tetszik Lilinek! Ez nem vitás.

- Lehet, hogy nem vitás... de Amerikában megszoktam, hogy kimondom nyíltan, amit gondolok és akarok. Igyekeztem bebizonyítani, hogy Lilike...

- Ne haragudjon - vágott közbe Lángné -, de én, mint tapasztalt asszony mondom, hogy nem tudott vele bánni.

- Lehet, hogy nem tudtam vele bánni, de mindenesetre bebizonyítottam, hogy mióta csak felköltöztek, állandóan törődök az ügyeikkel. Sajnos, nem rajtam múlt, hogy nem lehetett nagyobb eredményeket elérni.

- Ebben tökéletesen igaza van. Lili olyan ügyefogyott...

- És a viszonyok is rosszak. Sajnos, ma nem lehet egy ilyen szépségkirálynőséget hosszú ideig gyümölcsöztetni. Színház, mozi nem sikerült, a reklámok befagytak. De még mindig itt voltam én! - mondta hangsúlyozottan.

- Ezért nagyon is hálás vagyok magának!

- Erről van szó, nagyságos asszony. Én kimondtam nyíltan, végül is maga okos asszony, magának meg lehet mondani. Hajlandó lettem volna komolyabb áldozatokra is...

- Ha...? - vágott közbe Lángné idegesen.

- Nézze - folytatta Hoffer más hangon -, én nem titkolom: nem akarok megnősülni. Elvből. Sohasem fogok megnősülni, ostobaságnak tartom, hogy az ember lekösse magát. Tizenhét-éves koromtól vándoréletet élek, megszoktam a szabad mozgást. Ezt kijelentem nyíltan, én nem nőülök, de mellettem egy nőnek akkor is jó dolga van, épúgy megbecsülöm... csak éppen az a tudat, tudja...

Lángné kábultan hallgatta. Végül monotónul ezt mondta:

- Furcsának tartom, igazgató úr, hogy ezt így szemtől szembe megmondja egy anyának.

- Mert őszinte vagyok - mondta Hoffer önérzetesen -, egy pillanatig sem akartam félrevezetni. S hogy látom, hogy nem érem el a célokat, nem erőszakoskodom, hanem lojálisan visszavonulok.

Lángné néhány pillanatig tanácstalanul ült a széken. Végül nagynehezen felállt.

- Hát akkor... igazán sajnálom!

- Én még jobban. De becsületes ember vagyok, nem akarok becsapni senkit...

11.

Lángné letörten lépett ki az uccára. Nem, nem viselkedhetett másképp. Ilyesmiről még csak tárgyalni sem lehet, ez az, amiről egyáltalában nem lehet tárgyalni. A legnagyobb ostobaság, hogy Hoffer tárgyalt róla. Azzal, hogy kijelentette, hogy semmi körülmények között nem vesz feleségül senkit, elejét vette minden további diskusszióknak. Csak nem köthet nyílt üzletet

Hofferral azon az alapon, hogy hajlandó lenne bizonyos áldozatokra? Ő mégsem kerítője a lányának. Az is elég kínos, hogy Vikinek valószínűen viszonya van Gordonnal, - de ezt csak sejti, ezt még nem mondta ki senki hangosan és ehhez nem kérték ki előre a beleegyezését. Ezt neki nem kell tudomásul venni s ha úgy tetszik, azt hiheti, hogy nem is igaz. S ha igaz lenne is, nem tehetne ellene semmit. De ha ezek után visszahívná Hoffert: már csakugyan nyílt vásár lenne, nyílt beleegyezés. Arra is gondolt néha, hogy vannak anyák, akik egész símán tűrik, hogy lányaik eltartják a családot a barátjukból. De ő, amikor Lilit Hofferral mindenáron össze akarta hozni, nem sajátmagára, nem is a családra gondolt, csak Lilit. Ha a lányok sorsa elintéződne, abbahagyná ezt az egész handabandázást. Ő, éppen azért, mert férjhez akarta adni, nem királynőien, csak ahogyan egy polgárlányhoz illik, elvesztegette a nyolc hónapot, nem vitte sehová, nem mutogatta, egyedül hagyta őket a lakásban, elengedte őket autótúrára... és különben is, Hoffer mindig inkább úgy viselkedett, mint a szerelmes s nem mint csábító...

Most mi lesz? Minden terve Hofferen alapult. Honnan kerítsen pénzt az üzletnyitáshoz? Itt nem lehet bankhoz fordulni, nincs Jenő, aki jótáll. Tajtékzó dühvel gondolt Hofferre, aki még csak annyi fáradságot sem vett magának, hogy hazudjon, még egy kis házasságszédelgésre sem volt hajlandó...

Most először életében volt pesszimista, sokkal inkább, mint amikor német márkán elvesztette a lányok hozományát, vagy mikor eltözdézte a forgótőkét, vagy amikor hazafelé jöttek a Riviéráról. Július volt és ő kiszámította, hogy ha nagyon óvatosan élnek, akkor is legfeljebb csak novemberig futja a pénzből. Először életében érezte a hiányát, hogy a férjére ilyenkor nem lehet számítani, nem lehet áthárítani semmit a gondoktól, még csak kibeszélni se lehet magát vele az embernek.

12.

Lángné egyelőre azzal adott túl kétségbeesésén, hogy ingerültségével és kíméletlen megjegyzéseivel naphosszat kínozza férjét és Lilit. Ezekben a napokban fedezte fel például, hogy „Lili egész nap nem csinál semmit”, hogy „a konyha és a takarítás derogál a királynőnek” - a „királynőt” olyan gúnyosan hangsúlyozta, mintha Lili lett volna felelős a rangjáért. „Ingyenélőkről” beszélt és a férjével való egyoldalú vitákban ismét sor került a családra: Jenőre és Rózsira, akik végeredményben minden bajnak okai. Láng Ede ebben az időben naponkint korán reggel eltávozott hazulról. Az asszony meg sem kérdezte, hova megy: azt hitte, hogy csak veszekedés elől menekül. Ede még nem tudta, hogy a bajok közelebről fenyegetnek, bár azt már közölte vele, hogy az üzletnyitásról egyelőre le kell mondani. Igaz, hogy abban a formában, hogy „ma, amikor mindenki tönkremegy, egyelőre nem érdemes pénzt fektetni a bizonytalanba”.

- De hát akkor - kérdezte Ede -, mit csináljak én?

- Találj ki valamit! - mondta az asszony. - Ideje lenne, hogy kitalálj valamit. Próbálj alkalmi üzleteket kötni.

Láng Ede tudta, hogy sohasem fog kitalálni valamit s hogy a világ legalkalmatlanabb embere az alkalmi üzletekre. Ő kiismerte magát a fűszeresboltban, ahova folyton visszavágyott, ahol a fiókokon kis zománcablák jelezték az áru nevét, ahol mérlegek vannak, amelyek pontosan mutatják a súlyt és ahol szabott árak uralkodnak. De hogy ő anélkül bonyolítson le egy üzletet, hogy tudná, hogy az áru micsoda, hogy valójában mit ér s megpróbáljon keresni egy hasonlóan gyanútlan, akit becsaphat? Nem is tudta végiggondolni egy ilyen kávéházi üzlet bonyodalmait és kockázatait; a márványasztalon való titokzatos számításokat két vizespohár

tövében, miközben az áru valahol vidéken van beraktározva, vagy zárolva, vagy a vámhivatalban, ahonnan a címzett nem tudja kiváltani, vagy most került árverés alá egy tönkrement nagykereskedő szuterénjében, vagy egy urasági lakásban, - sőt gyakran anélkül is megkötik az üzletet, hogy az áru egyáltalában nincs, nem is létezik. Ő az apróhirdetési oldalon csak az „Állást kap” rovatot böngészi. Nosztalgiát érzett egy jelentéktelen, alárendelt állás után, amelyben reggeltől estig keményen dolgozni kell, mindig megmondják, hogy mi a teendő és csak szorgalmasnak, hűségesnek és becsületesnek kell lenni. Mióta nem ült a boltban, elvesztette önmaga előtt is a létjogosultságát, de leginkább fájt neki, hogy amikor beleszól valami családi ügybe, valahogy maga is érzi, hogy ebben a tétlenségben, feleslegességben még kevésbé van joga tiltakozni és rendelkezni, mint valamikor. Délután a kávéházban kiírta a címet és reggel korán elindult, sorfalat állt, ahol raktárnokot, fűszerkereskedősegédet, helyi ügynököt, vagy idősebb bizalmi embert kerestek.

Legmélyebben volt egy titkolt terve, amit önmaga előtt sem konkretizált, annyira forradalmi volt. Ő, aki szerelem nélkül vette el feleségét, ahogy apái sora is - mert az volt a dolgok rendje, hogy összeillő családok és kis vagyonkák egyesüljenek -, vakbuzgón tisztelte a házasság és a család fogalmát. Bár sohasem érezte jól magát benne s jóformán csak meglapult a felesége mellett, most hogy az asszony dühös letörtségéből megérezte, hogy elvesztette a biztonságát, arról álmodozott, hogy ha valami szerencse álláshoz segítené, végre magához kaparinthatná a család vezetését. Ő, ha most alapíthatna valamilyen, akármilyen kicsiny egzisztenciát, amiből lakást és ennivalót lehetne előteremteni: megmutatná, hogy az ő csöndességének, türelmének is vannak határai! Rendet teremtené itt, ha egyszer lenne jogcíme hozzá. Huszonnyolc éve tűr, de most letörné az asszony hóbortjait - minek az a háromszobás, komfortos lakás, melyben szinte szégyenkeznek az otthoni repedt bútorok; kettőben, ha muszáj, egyben is el lehetne lakni?! Csemegeboltot akar nyitni, holott nem ért hozzá és ez a flanc, amit az öltözködéssel művelnek s az esti mászkálások, vacsorázások! És letörné Vikit is, aki a legbántóbban viselkedik, nem felel a kérdéseire, reggel elmegy, délután elmegy, senki sem tudja hova. Néha éjjel jön haza és az anyja meg sem kérdi, hol volt. Ilyen lehetett az anyja lánykorában, mikor az egész környéken azt beszélték, hogy... Amikor az egész család tiltakozott, hogy elvegye, a rossz híre miatt... De az anyja jobb volt a hírénél... Lehet, hogy ez is jobb, mint amilyennek látszik. Vad és lelketlen, de talán azért mégsem... De ő, akármilyen gyalázatosság is... s akárhogy erőlködik is, ha isten megbünteti is: nem tudja szeretni ezt a lányát. S ha - isten ments - bebizonyosodnék róla, hogy elbukott, hogy elzüllött... akkor... akkor „elúzná a háztól”. Eszébe jutott, hogy Zentay méltóságos úr, az Ármentesítő főmérnöke is „elúzta a háztól” a lányát, amikor egy főhadnagy elcsábította! És ha az anyja, aki él-hal a lányért, tiltakoznék, akkor azt mondaná neki: rendben van, mehetsz vele te is! S akkor ő kettesben maradna Lilivel. Nem merte beismerni önmagának sem, hogy tulajdonképp erre vágyódik, ez a célja. Embertelenül szenvedett, mikor a szomszéd szobában Lili egyedül maradt Hofferrel s neki túrnie kellett... Bár végeredményben nem félt, mert tudta, hogy Lili más, Lili nem Viki, vele nem történhetik semmi baj. Ez az édes, szomorú kislány inkább meghalna... Napról napra jobban hasonlít szegény boldogult édesanyjára...

Ilyen ábrándokkal és bánatokkal indult el mindennap, hogy délben letörten és kétségbeesve térjen haza s még nagyobb szögben meghajtsa a fejét, mint máskor. A feleségének nem merte bevallani, hogy miben kereskedik, mert bizonyosra vette, hogy kicsúfolja.

- Most keresel állást, mikor mindenki leépít? - kérdezné metszően Berta és igaza is lenne, ha ezt kérdezné. Hiszen nyár óta, mióta a gazdasági válság mindent megölt, a gyárak beszüntették a munkát, halomszámra mennek tönkre az emberek és a kávéházban is már csak tilos valutákban van üzleti forgalom. De most már csak azért sem tudta feladni délelőtti útját, mert ez a mindennapi reménység tartotta benne a lelket.

13.

Nem Láng Ede kapott állást, hanem Viki. A nő embernél, Korompaynál a drogériában.

A Hoffer-ügy zavarában tulajdonképpen nem is jutott eszébe a nő ember. Eddig az anyjának csak futólag beszélt róla, mint valami jelentéktelen, kissé komikus alakról, aki legfeljebb arra jó, hogy a boltoslegényes érdeklődése révén olcsóbban jutnak droguákhoz. De most, amikor Viki látta az anyját tanácstalanul és fantáziátlannak, amilyennek még sohasem, hogy először életében semmit sem tud kitalálni: felvetette, hogy beszél a nő emberrel. Az anyja bizalmatlanul legyintett.

- És ha akceptál is, mit tud az ilyen fizetni? Legjobb esetben nyolcvanat.

- Egyelőre az is valami!... És ha egyszer már bent vagyok...

A lány déltájban lement a drogériába, ahol véletlenül egész sereg vevő nyüzsgött. Korompay éppen egy idősebb feketeruhás hölgyet szolgált ki, de mikor észrevette Vikit, átadta a vevőt a segédnek és hazzálejtett.

- Csakhogy végre látom! - lelkendezett. - Azt hittem, végleg megfeledkezett rólam.

- Dehogy! - felelt Viki. - De, sajnos, nem jöhettem. Családi dolgaim voltak.

- Tudja, hogy én már nyomoztam maga után! - mondta Korompay szemhunyorítva. - Megtaláltam a házukat: úgy-e ötödik emelet négy alatt laknak?

- Igen - mondta Viki jólesően, mint aki céljai számára kedvezőnek tartja az atmoszférát. Hirtelen hátrafordult, mert érezte, hogy valaki erősen nézi. Az asszony szegezte rá a tekintetét, hogy szinte a bőrét szúrta. Ez a tekintet nem volt fenyegető, inkább firtató, megállapító és lekicsinylő. Mintha ezt akarta volna kifejezni: tehát ez lesz az új nője, ez a szélescsípőjű, vastaglábú, ez a trampli? Nem féltékeny tekintet volt, sőt inkább utálkozóan, tehetetlenül belenyugvó, - mint aki megszokta, hogy időnként bejön a drogériába egy nő, aki miatt a férje otthagyja azt a vevőt, akit éppen kiszolgál, mert a „zsánere” tűnt fel a láthatáron; kövérkés, kissé tömzsi, egészséges színű, nagymellű, ahogy ő szokta mondani csámcsogva, „akin van egy kis hús”, „akin van mit főgni” - szóval pontosan az ellenkezője a létratermetnek, deszkamellnek, csontnak, bőrnek, ami ő. Korompayné tizenkét év alatt számtalanszor asszisztált férje nőügyeinek kezdeténél s már gyakorlata volt, hogy ösztönösen megérezze, mikor kezdődik egy új eset. Már nem is volt kíváncsi a férje új nőire, sohasem beszélt róluk, nem vonta felelősségre. Most is csak jól megnézte s amikor a lány visszanézett, elfordította a fejét és kibámult az ajtón.

Viki ettől kezdve kényelmetlenül érezte magát a drogériában és hirtelen a vevő hangján szólalt meg:

- Egy üveg szájvizet kérek!

- Ó, parancsoljon - szólt Korompay meghökkenve s ellibeggett és hozta az üveget. - Nagy üveg, de kicsinek számlázom - mondta aztán édeskésen.

Viki kivette a retiküljéből a pénztárcát és elindult a kassza felé. Az asszony hidegen, maliciózan, mint egy köztisztviselőnő a felet, végigmérte és így szólt:

- Nagy üveg?

Viki zavartan felelt:

- Igen.

Az asszony a nagy üveg árát kérte. Korompay odaugrott és rákiáltott az asszonyra:

- Mondtam, hogy a nagy üveg kicsinek számít!
- Nem tudtam - felelt az asszony közönyösen és vállat vont.
- Kifizethetem a nagy üveg árát is! - mondta Viki agresszíven.
- Szó sincs róla! - tiltakozott a nős ember.

Korompay, hogy eloszlassa az incidens kínos hatását, rajongóbban kancsalított rá, mint bármikor.

- Mikor láthatom? - kérdezte az ajtóban suttogó légysággal.

Viki már az aszfalton állt, el akart köszönni, rosszkedvű és bizalmatlan volt. De hirtelen meg-gondolta magát.

- Én is szeretnék magával beszélni - mondta.
- Boldoggá tesz. Mikor és hol?
- Magának mikor a legalkalmasabb?
- Amikor parancsolja.
- Most nem ér rá? Volna egy szabad órám.
- Most? - kérdezte Korompay tűnődve. - Hogyne, most is ráérek! Kérem, akár mingyárt... Tíz perc múlva rendelkezésére állok. Merre megy?
- Haza fogok menni...
- Tíz perc múlva találkozhatunk valahol. Hát hol?
- Igazán nem tudom, hogy itt a közelben...
- Mondjuk, a Nemzeti Színház mögött.
- Nekem mindegy. Most jut eszembe, úgyis van még valami elintéznivalóm. Tehát tíz perc múlva várom. Biztosan jön?
- Biztosan! - mondta Korompay lelkesen.

Viki lassan elindult a Nemzeti Színház felé. Az asszonnyal való jelenet után sokkal bonyolultabbnak látta a drogériában való elhelyezkedést. Ezzel az asszonnyal mindennap találkozni, sőt megbarátkozni vele, hízelegni neki?! A beteg emberek mind gonoszak s ez már most gyűlöli őt, amikor még nem is gyanakodhat, amikor még nincs is ok rá. Maga a nős ember is tulajdonképpen elviselhetetlen lenne, ha ugyanakkor nem lenne komikus is. A szöcskeugrásai, kábító kacsintása, gyors, makogó beszéde s a nevetéskor W-alakban gyűrődő ránc a beesett arcán, mely mögött hiányoznak a fogak; állandóan külön-külön hívják fel magukra a figyelmet és külön-külön groteszkek. Ez az a férfi, akinek aztán igazán könnyű lesz ellenállni! Ettől nem félti magát. Tegnap délután Gordonnál volt, ma délután ismét odakészül. Most egyszerre megbolondultak, megint nem tudtak egymás nélkül meglenni, újra felfedezték egymást. Soha ilyen zavartalan, soha ilyen passzionátus nem volt a viszonyuk; már egyáltalában nem érdekelte őket, hogy mi történik velük innen és túl a másfél órán, amíg együtt vannak. Viki például a fürdőszoba ajtaján és öltözködés közben elmesélte Gordonnak a Hoffer-ügyet. Gordon egy elromlott öngyújtót próbált lángrakeltetni s végül minden megjegyzése ez volt:

- Lili egy reménytelen eset!

Gordon már régen közömbös volt a Láng-család sorsa iránt és Viki nem vette tőle rossz néven a közönyét. Tudta, hogy a háztól való elmaradásának igazi oka az elsikkasztott frigidaire, erről neki is megvolt a lesujtó véleménye, de végeredményben nem is bánta, hogy Gordonnal otthon nem kell találkoznia. Már régen unalmasnak és feleslegesnek tartotta a vele való diskurzust. De, amikor az otthoni bajok őt is kihozták a sodrából, szinte hálás volt Gordonnak, mert nála nem kellett gondolkozni, hallgatni a sóhajokat és a mama zavaros terveit, mert a vele töltött délutánok mindig visszaadták már-már megrendült cinizmusát, frivol optimizmusát, amely megakadályozta, hogy a fenyegető veszélyeket túlságosan a szívére vegye.

A Nemzeti Színház sarkán most feltűnt a nő ember. Sietett, a szökkenésektől szabályosan megszaggatott tánclépései hasonlítottak a síelő mozgásához. Mikor odaért, le kellett fékeznie magát, mert majdnem nekiütközött.

- Itt vagyok, parancsoljon! - lihegte.

- Van egy kis ideje? - kérdezte Viki.

- Amennyit parancsol.

- Talán menjünk be egy mellékuccába.

Befordultak a Röck Szilárd uccába. A lány kis fontolgatás után beszélni kezdett.

- Arról van szó, kedves Korompay úr... Úgy-e, maga nekem jó barátom?

- Hogy lehet ilyet kérdezni?

- Szóval arról van szó, hogy nálunk, otthon bizonyos zavarok vannak...

- Mint mindenütt! - mondta udvariasan Korompay.

- Nem akarom most részletesen elmondani, hogy mi történt. Azt tudja, hogy nemrég költöztünk fel Pestre. Voltak némi kilátásaink, sajnos, csalódtunk sok mindenben és...

- Mindent tudok! - szólt közbe Korompay bátorítóan.

- Szóval - folytatta Viki -, én nem tudom tétlenül nézni, ahogy a bajok összegyűlnek. Szeretnék valamit dolgozni.

- Dolgozni? - kérdezte csodálkozva Korompay és összeráncolta a homlokát.

- Igen. És... most azt akarom megkérdezni magától, nem tudná-e hasznomat venni a drogériában?

Korompay füttyentett.

- Tudniillik én szeretek dolgozni - folytatta Viki. - Gyerekkorom óta folyton dolgozom. Vidéken üzletünk volt.

- Biztos, hogy tudnám használni a kisasszonyt a drogériában - mondta Korompay fontoskodva - és nincs is elvi kifogásom ellene. De... - és hirtelen elakadt.

- Kérem - mondta Viki lehangoltan -, ha valami akadálya van, csak mondja meg egész nyugodtan.

- Szó sincs róla, nincs semmi akadálya, de... Muszáj magának mindenáron dolgozni? - kérdezte lágyan.

- Mondtam, hogy szeretek dolgozni.

- Nagyon szép, hogy szeret dolgozni, de azt a pénzt, amit munkával megkereshet, én például szívesen felajánlom anélkül is. Én sem állok valami rózsásan - folytatta hirtelen óvatosan -, de

maga igazán megérdemelné, hogy... és azért, hála Isten, a drogéria még mindig a legelső a környéken. Szóval én szívesen...

- De miért adna maga nekem pénzt, ha nem dolgoznék? - kérdezte Viki ártatlanul.

- Hogy miért? - álmélkodott Korompay, aki e pillanatban elhitte, hogy Viki nem érti el a célzást. - Hogy miért? Hogy könnyítsek a helyzetén. Már a multkor megmondtam magának, hogy mennyire érdekel, milyen szimpatikus, mennyire tetszik nekem! S ha megengedné, hogy időnként együtt legyünk, elmenjünk valahová, moziba, ügetőre, strandra, week-endre... Hát ezért...

- Ne vegye rossznéven - mondta Viki határozottan -, de nekem ez nem konvenióál. Én dolgozni akarok s ha nem megy...

- Hogyne menne! - vágott közbe a nő ember. - Maga nem kérhet tőlem olyat, amit nem teljesítenék. Ha a drogériában akar dolgozni, már el is van intézve. Csak... - kezdte hirtelen más hangon, elkomolyodva.

- Csak mondjon el mindent! - bátorította Viki.

- Tudja - folytatta rosszkedvűen -, a feleségem, mint minden beteg ember, szeret kellemetlenkedni. Nem akadályozhatja meg, hogy szerződtessem, nincs beleszólása... De jobb szerettem volna, ha...

- Majd igyekszem megbarátkozni vele!

- Nehéz lesz! Nekem se sikerült! - mondta a nő ember viccesen.

- Szóval, magának mégis kellemetlen lenne!

- Ugyan! - legyintett búsan. - Attól félek, hogy inkább magának.

- Akkor talán mégsem.

- Hova gondol? Azért nem olyan veszélyes a helyzet. Meg tudom én védeni magát. Mikor akar belépni?

- Akár holnap - felelt Viki.

- Mondjuk holnapután - szólt Korompay, aki örült az egy napnak is, amellyel prolongálhatja az elkerülhetetlen kellemetlenséget. - Bár, őszintén szólva, jobb szerettem volna, ha...

Átvágtak a Rákóczi úton, egy autó elválasztotta őket egymástól és csak akkor kerültek össze ismét, amikor befordultak az Akácfa uccába.

- Nézze, Korompay úr - mondta Viki -, nekem családom van. Mit mondanék az apámnak, miért kapom a pénzt, ha nem dolgozom?

- Igaz, igaz - bólongatott a nő ember, mint aki kifogyott az érvekből.

- Legyen szerencsém egyszer nálunk - mondta Viki.

- Ha megengedi? - mondta nem tulságosan lelkesen.

- A szüleim nagyon fognak örülni.

A kapuhoz értek.

- Mikor lenne a legalkalmasabb?

- Amikor maga akarja.

- Mondjuk, holnap.

- Akár holnap is.

- Holnap még mint privát ember! - mondta Korompay viccesen. - Mert holnapután már én vagyok a főnök. És maga nem ismer engem. Én vagyok a legszigorúbb főnök Budapesten.

Mindketten erőltetetten nevettek, amikor elbúcsúztak.

II. Mi ujság otthon?

1.

Tavernari mester, a telepatikus fenomén, megjelent a pódiumon. Nagy taps fogadta. Frakkban volt, a fekete mellényéből vörös zsebkendő buggyant a fehér ingmellre és a félhomályos teremben úgy hatott, mint a vér, vagy mint az ördög parolinja. A Vigadó nagyterme három-negyedrészen megtelt várakozásteli kispolgári okkultistákkal. Korompay és Viki a második sorban ültek. A nő embert minden érdekelt, ami látványosan érzékfölköti, vásárian misztikus. Ez a hajlama a harctéren kerekedett, amikor koronát táncoltattak a papíron és szegény Rehák önkéntesnek, Kecskemétről, kijött, hogy a legközelebbi ütközetben el fog esni. Harmadnap csakugyan ott maradt a Strypánál. Korompay akkor még csak azt mondta: „Lehet, hogy van benne valami”. Mikor azonban 1917-ben tizennyolcnapi szabadságra hazaengedték a frontról, egy ezredtársával, akivel a kávéházban találkozott, fölkeresett egy jósnőt, aki megjósolta neki, hogy nem lesz hősi halott. Csakugyan, egy hét múlva, kicsapongó éjszaka után, szerzett egy nemibetegséget és többé nem is ment vissza a frontra. Igaz, hogy a jóslat erejét egész sor szolgálatvezető őrmester megvesztegetésével is fokozta, de ettől kezdve hívő okkultista lett, a divatbajótt akaratátviteli, grafológiai, kézjósói és kézrátevői mutatványoknak állandó publikuma és páciense. 1921-ben tagja lett egy asztaltáncoltató társaságnak: az Erkel uccai udvari lakásban beszélt Napoleonnal és boldogult nagyanyjával s azonkívül itt ismerkedett meg ismét egy tömzsi, kövér nővel, akivel majdnem két évig vigasztalódott felesége betegsége miatt. Az okkultizmus irodalmába is belemélyedt és elméletből és gyakorlatból azt a meggyőződést szűrte le, hogy egy ilyen kitűnő, melegszívű és eszes ember nem fejezheti be halállal a létezését, hogy Korompay droguista nem veszhet el a természetben.

Tavernari mesternek olasz neve volt és vékony, fölfelé pödrött olasz bajusza. Egész folyékonyan mímelte a tört magyarságot, de pillanatnyi önfeledtségében néha egész folyékony magyarsággal beszélt.

Némi teoretikus bevezetés után: hogy „vannak az emberben titokzatos erők” és hogy „az ember mindenáron hinni akar valamiben” - elmondotta, hogy már Mussolini előtt is bemutatta tudományát és a Duce autogrammos fényképet adott neki. Londonban Lord Rothermere, a magyarok nagy barátja is megtisztelte produkcióját jelenlétével. Amikor a kissé hosszadalmas elméleti és történeti előzmények végére ért, harsányan ezt mondta:

- És most be fogok önöknek mutatni egy sereg jellemző példát!

Izgatott moraj a teremben.

- Ki lenne olyan szíves a nagyérdemű közönség köréből - folytatta -, hogy felfáradna a pódiumra? De olyan hölgyet vagy urat kérek, aki mediális képességet érez magában!

A moraj megduzzadt: mozgás, csoszogás, női nevetés, kíváncsi fejforgatás. Mielőtt azonban bárki elhatározhatta volna magát, Korompay már elindult a pódium felé.

Viki az utolsó pillanatban elkapta a nadrágja szélét.

- Hova megy? Maradjon, Dezső! - suttogetta dühösen.

De Korompay nevetve kiszakította magát az ujjai közül és már fenn is volt az emelvényen. A közönség röhögve, viharos tapssal fogadta. Ő meghajolt, mire a taps megismétlődött. Viki vérvörös lett, lehajtotta a fejét és elbújt az előtte ülő kövér öregasszony mögé.

2.

Nem először érezte magát ilyen kínosan Korompay mellett. Az üggetőn a droguista volt az az ember, aki azon a bizonyos kappanhangon biztatta a lovakat, amelyre mindenki felfigyelt és amely miatt állandóan tömegek állták őket körül nevetve. A színházban ő volt az, aki, mikor a színpadról elhangzott vicc nyomán feldördült a tömegnevetés, utólag még nevetett egyet hozzá úgy nevetett, mint a rossz színész: hahotázott, de minden ha-t külön lökött ki magából, hogy a nézőtér most már rajta nevetett és minden látcső rájuk szegeződött. Ha a helyi vonaton kirándultak a környékre, az útitársakkal mingyárt diskurálni kezdett; nem egyszer előfordult, hogy a megszólított úriember rosszkedvűen elfordult, jelezvén, hogy a további társalgáshoz nincs kedve, de Korompay nem vette észre, erőltette a beszélgetést, hogy Vikinek percekig kellett rángatnia a kabátja szélét, amíg abbahagyta. Ha az uccán csoportosulás támadt, nyomban odalépett és erélyesen megkérdezte:

- Mi van itt?

Az emberek meghökkentek a szigorú hangtól és ijedten előadták, hogy mi történt. Nemrégiben, mikor együtt mentek hazafelé a cirkusból, a rendőr be akart vinni egy munkáskülsejű embert. A tömeg azt állította, hogy minden ok nélkül.

- De valamit csak csinált? - kérdezte Korompay és összevonta szemöldökét.

- Azt mondja a rendőr, hogy koldult - mondja egy sárga überzieheres, keménykalapos, borotvátlan éhenkórász.

- Hát nem koldult? - tudakolta a droguista szigorúan.

- És ha koldult? Mit csináljon mást?

- Adjanak neki munkát, akkor majd nem koldul - szólt közbe egy sötétruhás, jobban öltözött fiatalember, aki kereskedősegéd vagy fogtechnikus lehetett.

Korompay nem válaszolt, keresztültolta magát a tömegen s valahogy utat is engedtek neki, mert azt hitték, hogy detektív vagy rendőrtiszt civilben, vagy valami befolyásos emberbarát, aki segíteni fog a kolduson. Mikor a rendőrhöz ért, megint energikusan megkérdezte:

- Mi van itt?

A rendőr önkéntelenül szalutált és azt mondta:

- Ez az ember koldult!

- Nem koldult! - szólt közbe egy sapkás, intelligens arcú, gallérnélküli munkás. - Tüzet kért, azt látta maga!

- Koldusnak legyen koldulási igazolványa! - mondta joviálisan egy pipás, őszszakállas, ki-kefélt, botratámaszkodó aggastyán, aki afféle állami nyugdíjas lehetett és tisztelte a törvényt.

- Én nem vagyok koldus! - tiltakozott az őrizetbe vett negyven év körüli alacsony, vékony emberke. - Szakmunkás vagyok, vasesztergályos.

- Munkánélküli! - mondta az intelligens arcú.

Most Korompay kérdezett:

- Mióta nem dolgozik?

- Fél éve! De nem igaz, nem koldultam!

- Ne hazudjon! - förmedt rá a rendőr. - Öten is látták.

- Akkor sem koldultam! Tüzet kértem!

- Hagyja futni, biztos úr - mondta egy messenger boy -, mi baja van abból az államnak, ha koldult?

A rendőr megvetően végigmérte, aztán ismét a fogolyhoz fordult.

- Maga részeg is! - mondta. - Dől belőle a pálinka.

- Belőlem? - kérdezte a munkás felháborodva. - Mitől lennék én részeg?

- Érezni, fiam, a lehelletén! - erősítette a nyugdíjas öregúr szelíden.

- Kérem, uram, ön jobbfajta embernek látszik - fordult a munkás Korompay felé -, pálinkaszagú vagyok én? - és rálehelte.

Korompay hátrált egy lépést. Néhány pillanatig tusakodott:

- Bizony, maga büdös a snapsztól, barátom! - mondta végül.

- Na látja - mondja a rendőr -, egy-kettő, induljunk. Öt tanu látta, hogy koldult.

Viki türelmetlenül topogva várta a járda szélén, de mikor visszajött, a haragját elfojtva, inkább éreklődve kérdezte meg tőle:

- Mondja, Dezső, mi öröme van abban, ilyesmibe belekeveredni?

- Emberi kötelesség, Viki - mondta a nős ember nagyon szaporán. - Intelligens embernek segíteni kell fenntartani a rendet, mert különben leszedik a fejünket!

Csakugyan, ő volt az, aki gyilkosság esetén bejelentést szokott tenni a rendőrségen, hogy a drogériában megfordult a személyleírásnak megfelelő ember. A gazdasági válság kezdetén kibontakozási tervezetekkel árasztotta el a lapok szerkesztőségeit és a minisztériumokat. A tervezet lényege az volt, hogy egy évig államilag le kell pecsételtetni a gépeket és minden munkát kézzel végeztetni - ezzel egy csapással véget ér a munkanélküliség. Mikor behozták a statáriális bíráskodást, tüzesen helyeselt. Ott volt az első akasztáson s megállapította, hogy „távolról sem olyan borzalmas, mint amilyennek hinné az ember”. Viszont ugyanakkor, mikor lelkes támasza volt az állami és társadalmi rendnek, éles harcokat vívott - ahogy mondani szokta - az állam „túlkapásai” ellen.

Ő írta a legtöbb panaszos levelet az adó, a villanytarifa és a lakbérek ellen s ha az adóvégrehajtó időnként foglalt nála az üzletben, ökölrel fenyegetődött:

- Csak csináljon, ami jól esik! Majd én megmutatom maguknak odabenn...!

Úgy fenyegetődött, mint akinek hatalmas barátai vannak vagy titkos fegyverei. Mert ugyanúgy, ahogy mint spiritiszta, mint állampolgár is lehetetlennek tartotta, hogy akár a halál, akár az állam csak úgy kurtán-furcsán elbánjon vele.

3.

Viki négy hét alatt részletesen megismerte ezt az izgága nagyzási hóbotot és tudta, hogy az emberekben komikus hatást kelt. Most is bizonyosra vette, hogy ki fogják röhögni. Csakugyan, már maga a megjelenése derűtséget keltett. A közönség nevetett a tánclépésein, a magas, sovány, szögletes alakon, a gépies rugalmasságon, amellyel meghajolt, a kancsal tekintetén, amelyet a fenoménra függesztett, mintha ő akarná elvarázsolni. Tavernari mester nyomban kiaknázta a groteskségét:

- Nagyerdemű közönség! - kezdte. - Minden tulajdonság benne van egy emberben, csak tudni kell, hogyan lehet felébreszteni. Uraságod otthon például szelid családapa! Bizonyára olyan szelid, hogy meg sem mer mukkanni, mert önagysága szigorú asszony!

Nagy röhögés.

- Rá sem mer nézni egy idegen hölgyre! - folytatta a fenomén. - De ön szeretne hódító jelenség lenni!

Percekig tartó röhej.

- Egy Don Juan - mondja a mester. - Nézzen erősen a szemembe: Ön most egy Don Juan! Ön most megy a korzón! - és Korompay lassan elindult. - Most megy a Hungária-szálloda előtt. Látja?

- Látom - mondja Korompay révedezve.

- Szemben jön egy hölgy... A hölgy... a hölgy Fedák Sári.

Óriási taps.

- Ön ránéz Fedák Sárira, aki visszamosolyog. Ön csatlakozik hozzá és beszélni kezd. Beszéljen!

- Imádott művésznő - kezdi Korompay nagyon gyorsan, legrajongóbb hangján, kancsalul, törzsét előre hajtva -, már régóta várom az alkalmas pillanatot. Engedje meg, hogy lábaihoz rakjam hódolatomat!

A transzban egy segédkori szerelmi levelező elmosódott mondatai törnek fel Korompay tudata alól.

- Ékszer adjon neki! - mondja a fenomén. - A mellényzsebében van egy briliáns fülbevaló!

Korompay benyúl a zsebébe, kiveszi öngyújtóját és átnyújtja a képzeletbeli Fedák Sárinak. Az öngyújtó földre esnék, de a fenomén ügyesen elkapja.

Elemi taps és lábdobogás. A fenomén most kiereszti a transzból, Korompay meghajol és fogadja a gratulációkat. Viki szenvedve összekuporodik a széken, a körülötte ülők feléje fordulnak és a fülébe tapsolnak.

Második szám:

- Ön most bíró, törvényszéki elnök, én vagyok a vádlott. Üljön le az asztal mellé.

Korompay leül.

- Nyissa meg a tárgyalást! - parancsolja a fenomén.

- Mivel van vádolva? - kérdezi Korompay.

- Agyonrúgtam a nagynénikém macskáját. Gyilkos vagyok. Érti?

- Igen - felel Korompay és az emberek gurulnak a kacagástól, az asszonyok sikoltoznak.

Korompayból hirtelen ordítva kitör a vérszomj:

- Akasztófa! Akasztófa! - üvölti.

- Nem lesz ez sok? - kérdezi a fenomén.

- Példát kell statuálni! - vágja ki az ezerszer hallott közhelyet, amely meggyőződéssé, hitté, lelki tartalommal vált benne.

Az igazán tomboló tetszés azonban csak akkor robbant ki, amikor Tavernari mester orosz-lánná varázsolta Korompayt. A nő ember négykézláb kúszott a pódiumon, időnkint felmordult, csattogtatta a fogait, végül felbőgött, de a bőgése inkább kukorékolásra hasonlított. Minden főnöki szigorát, polgári önérzetét, a koldusokkal és munkanélküliekkel szemben érzett gyűlöletét és a túlkapó hatóságok iránt táplált haragját belesűrítette a félelmetességébe. A nézők egymást bokszták, csípték az elragadtatott jókedvtől, rángatództak, mint egy egzotikus istentiszteleten. Vikinek villogott a szeme a haragtól, égett az arca a szégyentől, végül, ami nagyon ritkán esett meg vele, kicsordult a könnye. Ellentétes érzései támadtak: legszívesebben elagyabugyalta volna ezt a gyanútlanul röhögő, a közönség tetszését szinte a bajnok vagy művész fölényével inkasszáló hülyét, aki már közeledett felé. Ám egyúttal először állapította meg, hogy valamikép összetartozik vele. Eddig sohasem bántotta Korompay nevetségessége és az önkritikátlanság, amellyel nevetségességét viselte, most azonban valahogy azonosította magát vele, mint egy családtaggal s amikor majd megpukkadt dühében, egyúttal valami zavart részvétet is érzett iránta.

Mikor Korompay leült mellé, a lány, anélkül, hogy feléfordult volna, a fogai közül félhalkan rászólt:

- Miért csinál ilyeneket, Dezső?

- Milyeneket? Nagyszerű alak ez a Tavernari!

Viki megállapította, hogy sejtelve sincs róla, hogy félórán át félholtra röhögte rajta magát ez a banda, amely azért jött ide, hogy megnézze, hogyan lesz az emberi lélekből Dummer August. Nemcsak, hogy nem tudta, hogy bohóc volt, de büszke, hogy az események középpontjában áll, hogy nézegetik, ujjal mutogatnak rá. Mikor vége volt az előadásnak és lefelé sodródtak a lépcsőn, még mindig körülgyűrűzték őket, az emberek megálltak és nevettek és ő kihúzta magát és visszanevetett rájuk. Viki végül egy oldalajtón kiszöktette a Vigadó uccába. Bosszúsan hallgatott. De Korompay még mindig gyanútlan volt és lelkesen kérdezősködött:

- Milyen voltam, mint oroszlán? - kérdezte évdőve, mert úgy látszik, ebben a szerepben tetszett magának leginkább.

- Hagyjon békében! - mondta Viki nem dühösen, inkább durcásan. - Maga sokszor olyan, mint egy gyerek!

- Miért, Viki? - mentegetődzött. - Mindenki hisz valamiben. Én hiszek a lélek halhatatlanságában!

Viki most már elkeseredett tehetetlenséggel elfordult. Korompay belé akart karolni, de nem engedte.

- Úgy látszik, magát kellett volna meghipnotizáltatni, hogy kicsit jobb legyen hozzám! - mondta végül.

4.

Viki ekkor már ötödik hete dolgozott a drogériában, de a nő ember csak az arcát csókolta meg néhányszor, azt is erőszakkal. Minden harmadik este együtt vacsoráztak, vasárnap délután kimentek az ügetőre, egy vörösbetűs szerdán pedig kilátogattak Pécelre, ahol Korompaynak villája volt: az Ella-lak, amelynek homlokáról már leestek a fekete betűk, de az új meszelésen keresztül még átütöttek sötétebb nyomaik. Általában sokat voltak kettesben és a nő ember ilyenkor mindig fészkelődött és kapkodott, de ha Viki rászólt, nyomban visszahúzódott.

- Jól van, na! - mormogta. - Ígérem, hogy jó leszek.

A nős ember eleinte csalódottságot érzett, amikor rájött, hogy Vikit nem teheti csak úgy máról holnapra barátnőjévé. Szemre úgy festett s abból, hogy a szépségkirálynő nővére, szintén sok mindenre következtetett. De kénytelenül beletörődött. Engedékenysége, türelmének az volt a magyarázata, hogy szerelmes lett Vikibe. Elhatározta, hogy elvállalja a feleségétől és el fogja venni. Ez az elhatározás nem is érzelmi magból nőtt meg, hanem erkölcsi, társadalmi hiúságból s a munka polgári értékeléséből.

Amikor először járt Lángéknál, csak az asszonyt és Vikit találta otthon. Lángné elbűvölő előzékenységgel fogadta, hálálkodott, hogy állást adott Vikinek, „amire talán ma még nincs is olyan égető szükség, de mindig jó, ha van valami az ember kezében”. Többször kiment, magukra hagyta őket, miközben Korompay lelkesedett a mamáért, aki okos asszony és még mindig szép, majd, mikor Lángné behozta a teát és szendvicseket, dicsérte a teát és a lazacot, amit Lángné fontos alkalmakkor mindig fölvetett az étrendbe. Később kissé elkomolyodott és előbb a királynő után érdeklődött.

- Lilinek fáj a feje! - mondta Viki bosszúsan.

- És kedves édesatyja?

- A papa nincs itthon.

A második látogatáskor - Viki már egy hete dolgozott a drogériában - végre megismerkedett Lilivel, aki az anyja erőszakolására néhány percre bement a szobába. Korompay egy démont várt és meglepődött a szelíd, fásult kislány láttára: előbb bókolt neki s megjegyezte, hogy még most is van raktárában két és fél láda szappan, amelynek minden egyes darabját a királynő képe díszíti.

- Bár én, őszintén szólva, jobb szeretem így látni Lilikét - mondta oktatón -, ilyen egyszerűen, háziasan! Higgye el, így, blúzban és aljban talán még szebb, mint a lenge képeken, amelyeket az illusztrált lapokban láttam.

Lili elutasítóan azt válaszolta, hogy már el is felejtette, hogy valaha királynő volt. Majd visszament a konyhába, mert mióta Viki a drogériába járt, ő segített a háztartásban.

Korompay harmadik látogatásakor már nyíltan megmondta, mi fáj neki:

- Nem értem, nagyságos asszony, hogy kedves férjeurával miért nem találkoztam eddig?

- Véletlenül soha sincs itthon!

- Ha szabad őszintén megkérdezni, csak nem személyem ellen van kifogása?

- Ó, dehogy! Az uram is nagyon hálás, hogy Vikit...

- Ez megint más kérdés - mondta Korompay fontoskodva - és más kérdés az, hogy mit szól az én látogatásaimhoz?

- Nagyon meg van tisztelve!

- Tudniillik, el tudom képzelni, hogy bizonyos előítéletei vannak velem, mint nős emberrel szemben. Ami alapjában jogos is.

- Szó sincs róla, - tiltakozott Lángné.

- Jogos, ha általában vesszük, de az én esetem, úgy-e, más? Az én szegény feleségem... De hiszen, tetszik tudni, Viki biztosan elmondta...

- Valamit mondott - bólintott Lángné.

- Szóval, ha én ide feljövök, akkor ezt másképp kell venni. Akkor van okom rá. Akkor én...

- Mi tudjuk, hogy Korompay úr egyszerűen jóbarát! - vágott közbe Lángné.

- Jóbarát is vagyok - folytatta a nő ember magyarázó hangon -, de úgy-e, megelégedhetnék azzal, hogy Viki kisasszonnyal, aki különben a legjobb munkaerő, csak hivatalosan érintkezem. De ez - ha szabad magamat így kifejeznem - mélyebb barátság a szokottnál! Én szeretném megnyugtatni kedves férjét, hogy nem kell tartania semmitől, mert ami azt illeti, ha nő is vagyok, de mindenben keresztül korrekt is vagyok!

Hiúságában, tisztességéről alkotott illúzióiban volt megbántva, mert Viki apja nem vett tudomást róla, sőt tendenciózus távollétével pálcát tört fölötté. Szigorú, kemény családfőt képzelt el a háttérben, aki állandó harcban áll miatta a családdal s mert talán nincs elég hatalma, hogy kidobja a házból, azzal fejezi ki megvetését, hogy látogatásai idején elmegy hazulról. Valójában eleinte Lángné küldte el hazulról: nem akarta, hogy esetleg zavaróan hasson Korompay vizitjeinél. Később azonban, mikor a nő ember egyre több méltatlankodással reklamálta, egy délben elővette a férjét.

- Hol mászkálsz egész délután? - kérdezte - Ma maradj itthon! Jön Korompay és szeretne megismerkedni veled!

Láng Ede védekezve mondta:

- Jobb szeretnék nem itthon maradni.

- Miért? - kérdezte gyanakvóan és támadóan Lángné. - Mi kifogásod van Korompay ellen?

- Nincs semmi kifogásom, de... - és köhögési roamba menekült a mondat vége előtt.

- A főnöke! - magyarázta szinte kiabálva Lángné. - Ahelyett, hogy örülnél, hogy a mai időkből kapott állást és hogy olyan jól bánnak vele?!...

- Én nagyon örülnék, de...

- Mit de? - kérdezte Lángné gúnyosan.

- De Berta! Egy nő ember!

- Egy nő ember ma nem az, ami valamikor volt! - magyarázta Lángné. - Egy nő ember ma bármelyik pillanatban elválhat! És legalább ki van próbálva, hogy el tud tartani egy feleséget!

5.

De a negyedik látogatáskor Lángné erőszakkal betuszkolta Edét a szobába. Korompay a legbecsületesebb ábrázatát öltötte fel, a legszolidabb modorát vette elő s mintha Viki nem is lett volna a világon, egyetlen ambíciója volt, hogy megszerezze Láng Ede bizalmát. Az apa félszeg szótlanágát és tartózkodását még mindig ellenségeskedésnek érezte - holott nem volt több idegenkedésnél és a szabálytalantól, a törvényellenestől való félelemtől - és minden leleményét és hevet kimerítette, hogy megtörje ezt az ellenségeskedést. Beszért küzdelmes ifjúkoráról, mert tudta, hogy az ilyesmi az öregurakat meghatja: hogy tizennégyéves kora óta maga tartotta el magát, később szegény özvegy nővérét is, aki már meghalt. Aztán elmondta, hogyan alapította meg a drogériát abból a pénzből, amit segédkorában a szájától és a fiatalság bolondságaitól elspórolt. Dicsérte magát, mert nincsenek szenvedélyei: nem cigarettázik, nem iszik, nem kártyázik, nem jár lóversenyre - legfeljebb ügetőre -, de valami passziót csak megengedhet magának egy ember, aki állandóan dolgozik? Láng Ede mindenre helyeslően bólintott. „Igaz, hogyan?” - mondogatta, de gyanakvó arckifejezése nem változott. Aztán a házasságról beszélt Korompay:

- A legjobb férjnek indultam, tessék elhinni - mondta, majd mentegetődzve folytatta: - Furcsa, hogy ilyen intím dolgokat kifecsegek, de ne haragudjék, kedves Láng úr, én a családhoz tartozónak érzem magam.

- Joggal, Korompay úr! - mondta Lángné. - Mi is úgy tekintjük, mint egy családtagot.
- Szerelmi házasság volt - folytatta a nő ember -, de hamarosan rájöttünk, hogy tévedtünk. Az ilyesmi nem ritkaság. Már akkor elváltam volna tőle, de szegény asszony megbetegedett és egy beteg asszonyt nem lehet csak úgy otthagyni! De mindennek van határa! A betegsége miatt pláne pokol lett az életem. Most, kérem, fizetek egy háromszobás lakásért évi kétezer-ötszáz pengőt és nincs otthonom.
- Láng kényelmetlenül feszengett.
- Nem lehet gyógyíttatni?
- Sajnos, nem. De most már tetszik tudni, miért érzem én itt jól magamat? Ha ide feljövök, ez egy kis kárpótlás az elvesztett otthonért.
- Mindig szívesen látjuk, úgy-e, Ede? - mondta Lángné.
- Természetesen - rebegte Láng bizonytalanul.
- Még csak annyit szeretnék mondani, kedves Láng úr - folytatta a drogista -, hogy ugyanakkor, mikor tisztességes ember vagyok, üzletember is vagyok. És mikor kedves lányát alkalmaztam, önzés is vezetett. Az én üzletem, hála Isten, nem érzi annyira a gazdasági válságot, mint más üzlet a szakmában, mert nekem olyan renomé van, hogy Budáról s a Lipótvárosból is jönnek hozzám a vevők. De egyedül vagyok abban a nagy üzletben, mert a feleségem úgy-e, nem számít. A segédek, jobb nem beszélni róluk: minden két hónapban változás. Az egyikről kiderül, hogy nem tudja a szakmát, a másik kokaincsempész, a harmadik tolvaj, a negyediknek izzad a keze. Nekem kellett végre valaki, egy bizalmi ember és merem mondani, hogy megtaláltam Vikiben. Valóságos csoda, kérem, hogy valaki négy hét alatt így belejőjön valamibe! Micsoda ösztöne van, hogy hol kell megfogni a dolgokat...
- Ne dicsérjen a szemembe, Dezső - szólt közbe Viki évődve.
- De igen, el kell mondani! Ott volt a raktár, egy szalmakazal, minden a hegyén-hátán, mert sohasem volt időm, hogy rendet csináljak. Bevitte magával a háziszolgát és három nap alatt úgy nézett ki az a hodály, kérem, mint egy szalón! Szortírozva minden, pontos leltár mindenről, az utolsó gramm mosóporig.
- Ezt még tőlem tanulta! - mondta Lángné büszkén.
- Hja kérem, a női kéz! Ez az, ami az én életemből hiányzik, az igazi női kéz! Mert szegény beteg feleségem otthon, a háztartásban sem tud rendet tartani.
- Nem lehet csodálni egy beteg asszonytól - mentegette Láng Ede.
- Erről van szó, kérem. Az ember tűr, de a betegség miatt nem mehet tönkre minden! Itt egy vállalat sorsáról is szó van, amit én csináltam a semmiből. Higyje el, azóta tért vissza a munkakedvem és az életkedvem, amióta Viki...
- Láng Edének, bármennyire is nem szerette Vikit, azért hízelgett kissé ez a rajongás.
- Nem is tudnám többé nélkülözni. Van valaki, akivel kibeszélhetem magamat. Végül is - mondta nyomatékosan - ma olyan világot élünk, amikor mindennapos, hogy valaki korrigál az elhibázott életén.
- Ez kétségtelen! - mondta Lángné.
- Szóval: csak kötelességemnek tartottam, hogy ezt megnyugtatóan elmondjam.

6.

Mindezt a meggyőződés magávalragadó tüzével adta elő Korompay. Valóban, hogy beleszeretett Vikibe, ebben döntő része volt a lány tagadhatatlan üzleti ügyességének, tájékozódóképességének, svádájának. A raktárban csakugyan rendet teremtett, bevezetett egy új ellenőrzési rendszert, az eladásnál olyan leleményes volt, hogy a vevőre, aki bejött egy üveg hajszeszért vagy lábsóért, vagy önborotváért, mindig rásózott még két-háromféle apróságot. Pillanatok alatt fel tudta kelteni a nők bizalmát, ha akadozva és suttogva valami kényes portékát kértek. Korompay sokszor néhány lépésnyi távolságra elragadtatva hallgatta, hogy társalog a vevőkkel, közvetlen, kissé ordináré hangon, de valahogy a cinkos módján, azzal az indiszkrécióval, amit az emberek szívesen vesznek orvostól, kozmetikustól, masszőrtől, fodrásztól, általában azoktól, akik a testükkel foglalkoznak és ez a közvetlenség sokkal inkább kötötte őket, mint az udvariasság vagy alázatosság. Négy hét alatt külön vevőköre alakult ki Vikinek, amely, amikor belépett az ajtón, nyomban a „fekete kisasszony”-t kereste. Ha Viki történetesen a raktárban volt, Korompay fürgén beszaladt érte. Ilyenkor mindig meg akarta csókolni, de a lány bosszús nevetés közben lerázta magáról:

- Meg van örülve, Dezső! Itt az üzletben?...

- Nem, sőt! Menjen, drágám, keresik!

A feleségével életre-halálramenő harcai voltak, mióta Viki először jelent meg a drogériában.

Az asszony azzal kezdte, hogy, mintha véletlenül történt volna, összetört egy nagy, teli éteres üveget, amely a kassza mögött levő kis laboratóriumasztalon állt. Ekkor az ura ráordított, mire majdnem elájult. Korompay hátravezette a raktárba a támolgyó asszonyt, leültette egy székre és ezt dadogta:

- Mi bajod?

- Még kérded? - mondta az asszony és egész testében remegett.

- Várj kérlek, mingyárt megmagyarázom.

- Nekem ne magyarázz semmit - sivitotta az asszony -, én nem bánom, akármit csinálsz a nőiddel! - kiabálta. - De eddig volt legalább annyi szégyenérzet benned, hogy nem hoztad ide az üzletbe, hogy nem itt előttem...

- Ne kiabálj velem, mielőtt meg nem magyaráztam... - és becsapta a raktárajtót, hogy a polcokon a téglék és üvegek összeverődtek. - Nekem itt kell valaki, akiben megbízhatok, aki segít nekem. A személyzet nem ér egy fityinget és egy beteg asszonyt nem dolgoztat-hatok! Hányszor kértelek, hagyd az üzletet, maradj otthon, nem neked való. Legalább az a nyomorúságos étel lenne ehető...

- Persze, szeretné! Hogy itt annál szabadabban...

- Olyan szabad vagyok, amilyen akarok - csapott az asztalra Korompay. - Nem én vagyok az oka, hogy beteg vagy! Te pancsolad el magadat, mert...

- Akkor is a te pénzedet sajnáltam...

- Ki mondta, hogy sajnáld? Nem mondtam, hogy feküdj be egy szanatóriumba? Könyörögtem, de neked Kiszestre kellett menni a bábához...

- Mert akkor még sajnáltam a pénzt! Mert nem tudtam, hogy úgylis ki fogod szórni a cinkáidra! Ez a nő el fog takarodni innen, mert különben...

- Mi lesz különben? Különben...

- Nem fogod megérni, hogy én menjek el! - csapott le az asszony. - De majd megmutatom, hogy kikergetem innen.

- Azt próbáld meg! A drogéria nekem fontosabb, mint a te mániáid! Tisztességes úrilány, jó családból való. Csak te hiszed, hogy mindenki mingyárt leadja magát! És ha beválik az üzletben, akkor nincs az az isten, aki miatt elküldöm! Jó lesz, ha nem komiszkodsz vele, mert megmutatom, hogy van bennem elég...

Az asszony most szinte rohamszerűen sikoltozni kezdett:

- A nyakamra hozza a cinkáit! A szemem előtt...

- Ne ordíts, ismerem ezt! - kiáltott rá Korompay és elszánt léptekkel kiment a raktárból. Aztán beküldött hozzá egy segédet egy pohár vízzel. Negyedóra múlva az asszony halálsápadtan visszaült a kasszába. Viki nem tudta, mi történt a raktárban, odalépett hozzá és udvariasan bemutatkozott. Az asszony nem nyújtotta a kezét. Az üzletben éppen nem volt vevő, ő csak daczból is beszélgetni akart vele. Az asszony hidegen elfordult és ezt mondta:

- Menjen a dolgára, kisasszony!

Viki vérvörös lett, a körmeit belemélyesztette a tenyerébe. Már oda akart vágni mindent, de Korompay félrevonta és ezt mondta neki:

- Nem kell törődni vele! - és a homloka előtt mozgatta az ujjait. - Dilis!

Viki ekkor elhatározta, hogy csak azért is felveszi vele a harcot. Másnap elment a kassa előtt, nem köszönt neki. Az asszonyt megint ájulás környékezte. Újabb jelenet a raktárban:

- Nem köszönt! - üvöltötte.

- Mert megsértetted! Mert goromba voltál hozzá! Mert a vevőket is elriasztod a sértő modoroddal!

- Azt akarod, hogy én köszönjek neki előre?

- Azt szeretném, ha tisztességesen bánnál vele, ahogy úriasszonyok szoktak!

Ettől kezdve néma, de eltökélt harc folyt a két nő között. Az asszony gyűlölködő, merev arccal ült a kasszában és sokszor arra gondolt: mennyi méreg van a drogériában, amivel egy pillanat alatt ki lehetne oltani mindhármuk életét. A saját életét is, mert nagyon terhére volt. A lány úgy tett, mintha nem venne róla tudomást, csak ha a vevőket kiszolgálta, kiáltott rá túlzott, nyers vidámsággal:

- Kassa! Egypengő negyvenhét!

Az asszony gyűlölete akkor érte el tetőfokát, amikor kiderült, hogy Viki valósággal mozgósítja, újjászervezi, újjáteremti az üzletet. Egyre fokozódó rémülettel látta, hogy a lány nemcsak hogy egészséges, gömbölyű és fiatal, de az üzletnek is új lendületet ad.

Az asszony gyűlöletével párhuzamosan nőtt Korompay szerelme. Mióta megismerte a családot, vágyai és érzései még inkább megkomolyodtak. S most, amikor az volt a célja, hogy Láng Ede előítéleteit széteszlassa és kierőszakolja a bizalmát, már úgy viselkedett, mint egy vőlegény, akinek legfontosabb a család jó véleménye. Közben alkalmi nőkkel barátkozott, de már megérlelődött benne a vágy, hogy Vikit élettársává tegye. Minden megvan benne, ami kell: nekivaló test, kedély és a legjobb munkatárs! Csak akkor gyávult meg, ha arra gondolt, hogy egyszer majd meg kell mondani a feleségének, hogy adja át a helyét a kasszában Vikinek.

Amikor most elment, Lángné diadalmasan állt az ura elé:

- Na, mit szólsz? - kérdezte majdnem fenyegetően.

Láng Ede félig meggyőzve, de még mindig bizonytalanul válaszolt:

- Szó sincs róla, tisztességes embernek látszik - mondta, aztán pár másodpercnyi hallgatás után sóhajtva: - De mégis! Nő!

- És ha nő! Holnap elválhat!

- De a válás kettőn mulik! Hátha az asszony nem akar?

- Ez pénzkérdés! - vágta rá az asszony teljes biztonsággal. - És neki van pénze! - fejezte be büszkén.

Szombat este volt, háromnegyedkilenc. Viki nem sokkal Korompay távozása után fölvette a kalapját. Az anyja, mióta Pesten laktak, most kérdezte meg tőle először, hogy hova megy. A lány, aki már elszokott a kérdezősködéstől, nem erőltette meg magát valószínű hazugságért. Azt felelte, hogy fáj a feje, lemegy egy félóra szellőzni. Lángné szemrehányó tekintetet vetett rá, mint aki mindent tud, - de nem tartóztatta. Viki félóra múlva csakugyan visszajött. Fenttjárt Gordon lakásán, de a fiút nem találta otthon. A levélszekrénybe bedobott egy cédulát, amelyen közölte vele, hogy vasárnap három órakor újra meglátogatja. Másnap csakugyan otthon találta. Félhatkor ment el tőle, mert Korompayval megbeszélte, hogy hatkor érte jön, kiautóznak Budafokra egy halászcserébe, ahol az ember szemláltára fogják a halat és a szemláltára főzik meg a halászlét. Korompay ugyanis, - ahogy mondani szokta - szereti látni, mi az, amit megeszik.

7.

Lili, mióta Viki a drogériában dolgozott, sokat volt egyedül. Lángnének új terve támadt: kávéházi ruhatárat akart bérelni, mint valamikor a nagynénje, akinél lakott, amikor Pesten varrni tanult. Rendszerint kora délután elment hazulról és mindennap más nagykávéházban uzsonnázott. Láng Ede még mindig állás után járt, de már kevesebb biztonságérzettel - délután néha otthon maradt s ilyenkor Lili újra és újra megállapította, hogy nagyon szereti az apját, de nagyon nehéz vele beszélgetni. Láng közölte Lilivel a terveit: állást keres s aztán majd ő veszi kezébe a dolgokat, sőt arról ábrándozott, hogy ha másképp nem megy, ők ketten külön költöznek. Lili eddigi tapasztalatai és emlékei alapján nem tudta elképzelni, hogy az apja az anyjától függetlenítse magát. De néha, amikor Láng Ede odaállt a nyitott ablakhoz és bámulta a délutáni napfényben pirosuló háztetőket, ő is felsóhajtott, amikor az apja megkérdezte a füstszagú szélről:

- Mi lehet most otthon?

Liliben felsajgott a fájdalom. Május volt, a jégverem körül zöldpettyesek az akácok, melyek két hét múlva olyan porosak lesznek, mintha megőszültek volna. Az udvaron felszárad a mélytelen téli sár, amelyen Lajoska csak kőről kőre ugrálva tudott elkecmeregni a lakásajtóig. Most már nyitva lehet hagyni az ablakot, kabát nélkül lehet sétálni a Nádor-utcán s ilyenkor úgy árad a városba a Duna vízszaga, mint a jó ételszag a nyitott konyhaajtón az udvarra. Még nem érezni az alsóvárosi sertésszállások bűzét, ami nyárelejétől őszig megszállja a várost, beveszi magát az étel ízébe és a kölnivíz illatába. Lajoska találkozik a Takaréknél Láng Trudeval, Kormos Lenke már bujkál a parkban a fiúkkal... Friss, sárga csibék legelik a gazt a gránitkockák közül a Nádor uccán... Csakugyan, mi lehet most otthon?

Az anyja csak hivatalos leveleket kapott hazulról s egy-két ismerőstől, akikkel véletlenül találkozott az uccán, hall jelentéktelen híreket. Nem halt meg senki és nem ment férjhez senki azok közül, akik rokonszenvüknél vagy gyűlöletüknél fogva közelálltak hozzájuk.

- De jó lenne még egyszer otthon lenni! - suttogta az öreg és mélyen lehajtotta a fejét.

Nem, azért nem is lenne jó. Most jobb itt, ahol el lehet mosódni, bújni, ahol már megint nem ismeri senki, ahol nem kérdez senki semmit. Még a házban sem tudták eleinte, hogy ő volt az idei királynő... Az anyja hencegett el vele a házmesternének is, pedig folyton illusztrált lapot tart az egyik kezében, amikor a másik kezével kinyitja a liftet.

- Majd lejössz velem, ha meglátogatom szegény boldogult nagypapáék sírját - mondta Láng Ede.

Nem, ő nem megy le, csak akkor menne le, ha Lajoska vinné magával. De Lajoskának eszeágában sincs eljönni érte. S már Hoffer sem jön érte a kék Buick-kal - állapította meg fásult öngúnnal. Szinte automatikusan, anélkül, hogy megbeszélték volna, Lili átvette Viki munkakörét a háztartásban. Ha lassabban és ügyetlenebbül is, kitakarította a lakást és idővel megtanulta, hogyan kell elkészíteni a primitívebb ételeket. Az anyja csak addig gyötörte a szekatúraival, amíg Viki le nem szerződött a nős emberhez, de a visszatért optimizmusával arányosan enyhült az ingerültsége, szeszélyessége is. De mégis másképp bánt vele, mint eddig. A lány megérezte, hogy az anyja elejtette, feladta - mint az impreszárió a fiatal tehetséget, akibe sok munkát investált s nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Mindig tudta, hogy Vikit jobban szereti, de a család jövője szempontjából érezhetően őt tartja a fontosabbnak, ő állt mindig a haditervei középpontjában. Most azonban egész lendületével belefeküdt Viki és a nős ember ügyébe. Sokszor napokig alig szólt hozzá s ha szólt, főképp a háztartás pillanatnyi dolgairól. Hofferről már nem beszélt, már nem kérdezett tőle semmit. Csak olyankor csattant fel, amikor valaki a WC-ben égve felejtette a villanyt, vagy eltört valamit - mert az első hetekben alig mult el nap, hogy egy tányért vagy poharat a földre ne ejtett volna. Volt egy hamis Alt-Wien-szerviszük, amit a Láng-házaspár huszonötéves házassági évfordulójára ajándékozott egy kávébehozatali cég, amellyel üzleti összeköttetésben álltak - rikítóan bazári portéka, de ők a nagy cég iránt tanúsított tiszteletből el sem tudták képzelni, hogy nem valódi és nem ér meg százakat. Egyszer, a nős ember látogatása után, ebből a szerviszből tört el egy csészét és az anyja napokig kínoztta:

- Mit csináljon veled az ember? - kérdezte szinte óránként kétségbeesetten és összezsápta a tenyerét. - Az embernek legyen egy lánya, akit semmire sem lehet használni!

A másik variáció:

- Viki tíz évig vezette a háztartást és sohasem tört el semmit.

8.

Lili végül símán beletanult, az anyja már szinte ki sem járt a konyhába. Közben állandó lelkipurdalásban élt, mert Hoffert elriasztotta a háztól. Sokszor arra gondolt, hogy talán mégis engedni kellett volna neki - hát érdemes magát tartogatni valakinek?... Lajoskának? Talán Vikinek van igaza, aki még nem is végzett Gordonnal és már ezzel a nős emberrel adja magát össze. A nős ember állítólag el akarja venni... A mama szerint mindenki nőszülni akar. De talán csakugyan mindegy, hogy az ember kivel adja össze magát. Ez a nős ember csúnya, nevetséges és öreg, ő nem tudná megszokni a közelségét, de lehet, hogy Viki már megszokta. Hoffer sem volt szép s ha nem is volt direkt nevetséges, de a hencegése és az amerikai pózai sokszor elviselhetetlenül ellenszenvesek és az ő tizennyolc évéhez viszonyítva, Hoffer se volt

fiatal a harminchét évével. És mégis - ez a legundorítóbb az egészben -, mióta Hoffer elmaradt, sokszor rajtakapta magát, hogy hiányzik neki. Nem maga Hoffer, de a szinte már sorrendben fölkellett izgalmak, borzongások, bágyadások, amelyeket a fogdosódás keltett benne. Ő utólag mindezt az izgalmat átutalta oda, ahol Lajoska iránt érzett boldogtalan szerelme tompán, de konokul sajgott. De most meggyanusította magát, hogy a jóleső testi izgalmaknak a lelki szenvedésekkel való összekapcsolásával talán csak mentegetni akarta magát önmaga előtt, szépíteni a szégyenletes valóságot, hogy maguk a csókok és kapkodások kellettek neki. Az első napokban, amikor látta az anyja kétségbeesett letörtségét, már majdnem elhatározta, hogy kimegy a gyárba Hofferhez és magasra emelt karokkal ezt mondja: „Csináljon velem, amit akar.” De mikor elképzelte magát Hoffer kezei között, összerándult és tudta, hogy nem tudná megtenni. Nem Hofferra vágyódott, amikor érezte a hiányát és nem Hoffertől irtózott, amikor érezte, hogy nem tudná megtenni. Hiszen tisztában van vele, hogy ez a dolgok rendje. Ő még csak nem is erkölcsös, már nincs felháborodva, ha megtudja más lányokról, például Vikiről, hogy megteszi. Még csak az anyjától sem kellene félnie, hiszen az anyja...!

Reggelenként ő járt a csarnokba bevásárolni. Eddig tulajdonképpen körül sem nézett még a házban. Most megállapította, hogy az V. emeleti folyosón egyik szomszédjuk, Kelemen Kálmán nevű gyümölcsbehozatali vállalkozó, a másik dr. Trost Frigyes nyugalmazott kúriai bírósági lakásából rádióhangszóró, Trosték lakásából kutyaugatás hallatszott, de sohasem látott az ajtajukon kilépni élő embert. A negyedik emeleten, a lépcsőház kanyarulatánál, festett kéz kinyújtott ujjja ingatlanforgalmi iroda irányát mutatta. A harmadik emeleten kiszegezett kartontábla szerint dr. Nesztinger Kornél ügyvéd május elsején Pannonia ucca 23. szám alá költözött. A második emeleten csak „magánzók” laktak minden cégér nélkül, az első emeleten az üvegre festett vörös íny fehér fogakkal Toldi Miklós fogtechnikus közelségét jelezte. Hogy kik élnek még a nagy házban, erről egyelőre nem tudott. Egyszer, amikor hazafelé tartott a csarnokból, karján a tele cekkerrel, a teliszegezett kapun fölfedezett kis, ötújjnyi kartonlemez a következő felírással: „Med. univ. dr. Kuncz Imre, v. klinikai adjunktus. IV. 17.” Dr. Kuncz Imre - a név, talán a rövidsége miatt is, úgy csengett, mintha fiatalemberhez tartoznék. A házban tehát lakik egy fiatal doktor, vajjon ki lehet, milyen lehet? Vajjon hasonlít-e Lajoskára, van-e kis, fekete bajusza és neki is vakítóan tiszták és eresek a kezei? Másnap, mikor lefelé ment a lépcsőn, a negyedik emeleten megállt és szemével megkereste a tizenhetes számú lakást. Udvari saroklakás volt, közel a cselédlépcsőhöz. Ekkor, minden ok nélkül, bizonyosra vette, hogy a doktor nős. De amikor visszafelé beszállt a liftbe, mielőtt még becsapta az ajtót, sietve beugrott egy fiatalember, kis fekete bajusszal - fehér eres kezekkel - és Lili megesküdtött volna, hogy dr. Kuncz Imrével szállt fel a magasba. A fiatalember szerényen rámosolygott, ő elfordult, de érezte a nyakán, hogy mohón bámulja. Mikor a negyedik emelethez ért, várta, hogy megállítsa a liftet és kiszálljon, de a férfi nem mozdult. Mikor a lift megállt, a fiatalember udvariasan kinyitotta az ajtót, előre engedte, hogy a lány némi előnyt nyert. Hallotta, hogy követi és már azt hitte, hogy szemtelenkedni akar, utána menni a lakásba. Nem nézett hátra, de hirtelen hallotta, hogy egy kulcs megzörren egy zárban - ekkorra már ő is a lakásukhoz ért és miközben az ajtót kizárta, félszemmel oldalt nézett. Megállapította, hogy a fiatalember, akit Kuncz doktornak tartott, Kelemen déli-gyümölcskereskedő, a szomszédjuk.

9.

De Lili képzeletében ettől kezdve erjedni kezdett a Kuncz-legenda, amelyen a láthatatlan doktor alakját valahogy Lajoskával perszonifikálta. Vagy háromízben ment fel együtt a liften egy sötétzöldruhás, gyűröttkalapos, ráncolthomlokú, rosszkedvű fiatalemberrel, aki látszólag

ügyet sem vetett rá. A negyediken szállt ki, de Lilinek sohasem jutott eszébe, hogy a doktorral azonosítsa.

Kuncz doktor nem bontakozott ki a képzelgés ködéből, - de rövidesen megérkezett doktor Spanyol a Nádor-utcából. Délután félöt tájban, mikor Lili éppen egyedül volt otthon, csengettek. A lány kiment, kinyitotta az előszobaajtó egyik ablakát s alig tudta az udvarias meglepetést mímelni a kínos megütközéstől, amikor doktor Spanyol teliszájjal, de máris szemtelenül és gúnyosan mosolygó ábrázatát meglátta a rács mögött.

- Kezit csókolom, Lili! - mondta Spanyol szelesen, vidékiesen-vidáman és az ablakon keresztül benyúlt a kezéért, hogy megcsókolja. - Úgy-e váratlan vendég vagyok!

Lili kizárta az ajtót és beengedte.

- Hogy kerül maga Pestre, Józsi? - kérdezte mindjárt védekezve.

- Aranyat venni. Mert amióta ez az arannyavalya tart, vagy micsoda, nem lehet a rendes szállítóktól kapni!

- Sikerült?

- Sikerült, a fene egye meg, de milyen méregdrágán! - panaszkodott, miközben az előszobafogasra felakasztotta a kalapját és kabátját.

- Hát hogy van, mi ujság Lilike? - tudakolta, miközben beléptek az ebédlőbe. Körülnézett. - Hogy milyen szép itt maguknál! Hova néz ez az ablak?

- A Dohány uccára! - mondta Lili.

- Hiszen ez szóról szóra az otthoni ebédlő! - állapította meg dr. Spanyol.

- Üljön le, Józsi - mondta Lili fokozódó kényelmetlen érzéssel.

Spanyol leült.

- Hol vannak a többiek? A nagyságos asszony, Viki, Láng bácsi?

- Viki a közelben, egy drogériában dolgozik, üzletvezető. A papa és a mama ebéd után elmentek hazulról.

- Jaj, de sajnálom! Szóval, Viki elhelyezkedett. Na és maga? Azt hittük odalenn, hogy magából tudja Isten micsoda nagy nő lett! Nem is hinnék el, ha elmondanám, hogy ilyen szép májusi délután itt ül egyedül a lakásban, az otthoni piros slafrokban. Egyszer azt mesélték, hogy férjhez ment! És egy báróról is beszéltek. Mi az igazság?

- Egyik se, amint látja!

- De menyasszony csak volt?

- Nem egészen.

- Valami harisnyagyárossal?!

- Nem voltam menyasszony!

- Egy vasúti főtiszt látta egyszer autóban egy fiatalemberrel. Az volt a vőlegény?

- Lehet.

Most más, lelkesebb hangon:

- Hát, Lili!... Hogy én hogy örülök magának! Alig változott, csak egy kicsit sápadtabb, soványabb. Kicsit meglátszik magán a mozgalmas nagyvárosi élet.

- Na hiszen!... Ha tudná, hogy én hogy élek Pesten - felelt Lili védekezve.

- Csak ne exkuzálja magát, nem érdemes. Jól teszi, ha úgy él, ahogy jól esik. Megengedheti magának. Egy nagyváros egészen más, itt nem kell törődni senkivel, itt nem járatják az emberek a szájukat!

Lili ideges tiltakozással kérdezte:

- Otthon talán azt hiszik rólam, hogy én... tudja Isten mit csinállok?

Spanyol nevetett.

- Ugyan kérem! Semmit sem hisznek. De fölteszem, hogy van annyira okos... És mit törődik maga azzal, hogy mit hisznek otthon?

- Törődni nem sokat törődöm, csak...

Spanyol közbevágott:

- Otthon is sok minden megváltozott. Azt tudja, mi történt Lajos és Trude között?

- Nem tudok semmit.

- Az egész város azt hitte - már el volt intézve -, hogy hozzá fogják adni. Tőlem egyszer tanácsot kért Lajos, mondtam neki: „Nézd, fiam, megmondom a szemedbe, a lány nem szép, sőt, valljuk meg, nagyon csúnya, több, mint csúnya, de el kell ismerni, okos, művelt és jólnevelt és negyvenezer pengő ma olyan nagy pénz, hogy talán az államkasszában sincs annyi!” Bevallom őszintén, azt tanácsoltam neki, vegye el és aztán költözzenek Győrbe, mert ott mégis nagyobb jövője van egy rendelőnek!

- És... mi történt? - tudakolta Lili feszülten.

- Nézze, Lili, én most is megmondom magának kereken, ahogy már otthon megmondtam: maguk nem voltak egymáshoz valók! Lajos kis doktor, sohasem lesz belőle más, mint egy kisvárosi orvos, maga pedig... ezzel a szépségével! megjelenésével!... Maga igazi királynő! Magának ez való: Párizs, Riviera, Pest! Tudom, hogy haragszik rám, mert én sohasem titkoltam meggyőződésemet.

- Nem, nem haragszom.

- Pedig mindkettőjüknek csak jót akartam!

- Elhiszem! - rebegte Lili izgatottan. - De még nem mondta el, hogy mi történt azután.

- Ja, igen. Szóval, mikor maguk felköltöztek Pestre, mindenki azt hitte, hogy befejezett tény, hogy Lajos elveszi Trudet. Tartozom megmondani, hogy Lajos nagyon búsult maga után. Tizenegykor, amikor le szokott jönni a Szarvasba Lángéktól vagy Szafiréktól... Igaz is, tudja mi van Szafirékkal?

- Nem tudom.

- Belekeveredtek valami panamába. A pénzügyi palota építkezésében ők is benne voltak. Most rájöttek valamire - benne állt a pesti lapokban is. - Két hét alatt Szafirnak vissza kell fizetni az államkasszába huszonnégyezer pengőt, különben bekasztlizzák az öreget. Viszont, ha megfizeti, akkor kész a Szafir Adolf és Fia - „1047 öl rakterület a vasútnál” - és röhögött.

Spanyol az élvezettől csámcsogva adta le a rossz híreket, de Lilit nem érdekelt Szafirék krízise és izgatottan sürgette:

- Na és mikor Lajos este lejött Szafiréktól?

- ... Szóval, sokszor mondogatta: „Barátom, én mégis nagy marha vagyok, nem kellett volna senkire sem hallgatnom, nem kellett volna törődni a várossal! Én mégis csak azt a lányt szerettem!” Az arcába nevettem, mert ismerem Lajost. A negyvenezer pengő hozomány egészen megvadította... Jó fiú, de a legönzőbb kutya a világon. Az anyja postamesterné volt falun, a nővére távirdász, az is azért maradt vénlány, mert Lajosért mindig kétszer kellett befizetni a beiratást az egyetemen! Elnőzte, elitta!

- A nővére azért maradt lány, mert a vőlegényét elütötte a vonat - próbálta védeni Lili Lajoskát.

- Az már a harmadik vőlegénye volt! Nem tudott férjhezmenni a szerencsétlen, mert sohasem volt egy egész inge Lajos miatt! Még tavaly is küldözgettek neki pénzt, pedig már önálló rendelője volt!

- Csodálom, Józsi - szólt közbe a lány élesen -, hogy ha ilyen véleménye van Lajosról, mégis barátkozik vele!

- A legjobb barátom ma is! - erősködött Spanyol. - De a barátság engem nem vakít meg. Eszes fiú, lehetne belőle valami, de meg kell állapítani, hogy önző és lusta. Nem tanul. Mióta eljött a klinikáról - szerette a professzora, asszisztens volt -, nem vett a kezébe egy könyvet vagy folyóiratot. Pedig éppen az ő szakmájában minden hónapban kitalálnak valami újat. Látja, én is egy koszos kisvárosban élek, de nekem jár egy sereg szakfolyóirat, én haladok a korral, úgy dolgozom, mint akármelyik fővárosi fogász...

- Mondja már az Istenért, folytassa! - vágott közbe Lili szinte könyörögve s topogott a türelmetlenségtől.

- Hát igen. Szóval Lángné, a Jenőné, hamarosan rájött, hogy Lajos mégse parti. Jól esett neki, hogy üthetett magukon egyet azzal, hogy elcsalta, de amikor arra került volna a sor, hogy Lajos valamelyik nap előáll a lánykéréssel, akkor egyszerre eszükbe jutott a valláskülönbség. Aztán megjelent a városban egy linzi szörmekereskedő, megszállt a „Magyar király”-ban, de Lángéknál étkezett. Lajos is megismerkedett vele, nem sejtett semmit. Egy hét múlva Szafiréknál volt búcsúvacsora, mert a linzi másnap utazott. Lajost nem is hívták meg. Másnap Trude nem jött ki a korzóra. Este Lajos találkozott Jenő bácsival a Takaréknál és Jenő bácsi, mintha nem tudna semmi előzményről, ezzel fogadta: „Gratulálhatsz, Lajos, a lányom menyasszony!” „Melyik? - kérdezte Lajos meghökkenve -, a Lujza? „Nem, a Trude” - felelt Jenő ártatlanul. „Kivel?” - tudakolta Lajos. „Ezzel a linzivel, Alois Sengerrel.” „Ahá - mondta Lajos és úgy érezte, hogy a Nagy Takaréknál méhkasa ráesett a fejére -, fogadd őszinte szerencsekívánatomat!”

- És...? - tudakolta Lili visszafojtott lélegzettel.

- Lajos rémesen el volt keseredve, szidta Lángékat, mint a bokrot. Egy hétig antiszemita volt, mindenfelé kiabálta, hogy pogromot kell csinálni a zsidók ellen. Egy hétig én sem álltam vele szóba, hiszen maga tudja, önérzetes zsidó vagyok! Egy hét múlva bocsánatot kért tőlem és félig sírva bevallotta, hogy hatezer pengő adósságot csinált már a házasságra. Mert közben elköltözött a garszónlakásból, kivette a Salamon-ház uccai frontját.

- Ott a Dunaparton, a Várnál, a rácsoskapusát a kerttel? - kérdezte Lili fájdalmasan, mert az a ház régen kedvence volt, a sok között valamikor ezt is kiszemelte, hogy oda költözik, ha doktorné lesz.

- Igen! Aztán tudja, két hétig folyton ivott és cigányozott a Vigadóban - ott, maguknál -, mert most oda vitte a „Szarvas”-t Lehotay kapitány. Egy remek kaposvári cigány volt ott akkor. Sokszor a hátamon kellett hazavinni. Aztán, egyszer csak mindennap együtt lehetett látni a Kormos Lenkével.

- Lenkével? - riadt fel Lili a kábulattól, amelyben percek óta dr. Spanyol hallgatta.
- Lenkével! - ismételte Spanyol. - Maguk nem leveleztek Lenkével?
- Egyszer írt nekem, én feleltem, de többet nem kaptam választ.
- Szóval Lenkével. Egy este aztán jött Lajos röhögve és azt mondta: Lenke fenn volt nála a rendelőben és... sejtí, hogy mi történt.

Lili a szégyentől, haragtól, zavartól kínlódva elfordította a fejét.

- Mindig indiszkrét volt a Lajos, minden nőügyét azonnal kifecsegte. Meg kell hagyni, magáról nem fecsegett. Még azt is elmondta, hogy a Lenke szűz volt. Őszintén szólva, nem hittem volna. Most viszonyuk van, az egész város szemeláttára. Nem titkolják, szinte hencegnek vele. Lajos azt hiszi, ezzel áll bosszut Lángékon. Valami igaza van, mert Trude még mindig szerelmes bele, cédulákat küldöz neki. Az anyja azért is sürgeti az esküvőt.

Lili minden erejével megkapaszkodott a szék karjában. Tulajdonképpen már régen biztos volt, hogy Lajoska visszacsinálhatatlanul elveszett és nem csalódott Kormos Lenkében sem, akiről mindig tudta, hogy minden kitelik tőle. De hogy látta az ő egyetlen szerelmét, így, exhumálva, kiterítve, ilyen gusztustalanul felboncolva: egyszerre fogta el a végtelen fájdalom és a végtelen undor. Szinte önmagának is érthetetlen erőfeszítéssel még kikísérte a fogorvost az előszobába és amikor Spanyol kedélyes udvariassággal sajnálkozott, hogy a családdal nem találkozott, Lili valami affélét is rebegett, hogy biztosan a család is sajnálni fogja. Később nem is emlékezett, hogy került vissza a szobába, csak rémlett neki, hogy a gyomra émelygett és a fejére valami feszes sapka kapcsolódott és ő lesodort a földre egy vázát. Mikor felnyitotta a szemét, a diványon feküdt, az apja halálsápadt arccal, könnyes szemmel hajolt fölé. Aztán észrevette, hogy valaki puha kézzel magasra emeli a kezét csuklójánál fogva. Felnézett s meglátta a sötétzöldruhás, ingerülten közönyös fiatalembert, akivel néhányszor együtt ment fel a liften. A fiatalember, miközben a kezét fogta, rosszkedvűen kinézett az ablakon s időnként a másik tenyerében ketyegő órájára pillantott.

III. Bűnügy

1.

Dr. Kuncz Imre másfél éve nyitotta meg a rendelőjét az akácfauccai bérházban. A másfél év alatt alig akadt egyéb esete, mint néhány „elsősegély” - ha a szomszédok valamelyikének hirtelen valami baja esett. Vagy segített, vagy nem, - de másnap már nem hívták a beteghez, nyilván azért az orvosért küldtek, akivel állandó összeköttetést tartottak. Talán azért sem maradtak meg nála, mert külön, rosszkezdű embernek látszott és meglehetősen elhanyagolt külseje sem keltett sok bizalmat. Nem volt házi orvos-típus, cukorkás doktor bácsi, aki térdén lovagoltatja a gyereket, esetleg viszonyt sző a fiatal mamával és ha valami komoly baj van, konzíliumra hívja a professzorokat. Inkább tudóstípus volt, tudósna is készült, Lipcsében adjunktus volt a világhírű gégeszprofesszor mellett, dolgozatokat írt a „Münchener Medizinische Wochenschrift”-be és volt néhány kezelési újítása, amit már több klinikán sikerrel alkalmaztak. Mindez régen történt, két év előtt - ekkor költözött haza Lipcséből, mert az apja, dr. Kunz Bertalan, aki Pest környékén volt körorvos, meghalt és az anyja nem tudta többé nélkülözni a fiát. Az öreg körorvos homeopata volt, ezért sokszor ellentétbe került a hivatalos orvosi közvéleménnyel, mint írásban is harcias terjesztője a hasonszenvi gyógy módnak. A fiatal doktornak meglehetősen közömbös volt ez az ellentét, de mert megérezte, hogy az apjának öreg korában szinte élesztő mániájává vált a meggyőződéséért való kiállás, gyengédségből éveken keresztül hetenként vitalevelet váltott vele: hagyta, hogy kioktassa, lefitymálja s az öregek irigy fölényével elintézte a természettől eltávolodott orvostudományt. Mikor meghalt, az anyja Flóra lányához költözött, aki Galgóczy László, minisztériumba beosztott állami főmérnöknek volt a felesége. Ő hazatért Lipcséből azzal a szándékkal, hogy elhelyezkedik valamelyik klinikán és tovább folytatja a tudományos munkát. Volt professzora lelkes ajánlólevelet adott neki, a pályázathoz mellékelte eddigi irodalmi működésének bizonyítékait és várta a kinevezést. Szinte feleslegesnek tartotta, hogy a sógora megkérje a belügyminisztert is az intervencióra: - olyan biztosra vette, hogy elnyeri az adjunktusi állást.

Az egyetem azonban megokolás nélkül visszaadta a kérvényét és mást nevezett ki. Közben valaki kiderítette, hogy a körorvos abban az időben, amikor ledoktorált, még zsidó volt. A fiatal Kunz már evangélikusnak született, tipikusan vidéki úri légkörben nőtt fel: főbíró, plébános, patikus, uradalmi intéző, környékbeli birtokos volt a család társasága s az ő gyermekkori barátai is ebből a körből kerültek ki. Bár otthon sohasem szidták a zsidókat, a falubeli zsidó boltost ő is alacsonyrendű lénynek tartotta, szinte a paraszton alulinak s amikor Kecskemétre került a gimnáziumba, ahol Goldschmied fűszeres fia két osztállyal fölötte járt, nem állt vele szóba. Az anyja a szolnoki főállatorvos lánya volt, távoli rokonságban egy volt földművelésügyi miniszterrel, a nagybátyja huszárobragy. Tizenkilencéves volt, amikor egy partecédulából megtudta az apja zsidó származását: Hamburgban meghalt egy nagybátyja, valami tojásexportőr és húszezer márkát hagyott rájuk. Ez a felfedezés átmenetileg nagy zavart támasztott benne, megbolygatta a biztonságérzetét és főképp azért költözött örömmel Lipcsébe, mert attól félt, hogy baráti körében ettől a származási hibától elveszti egyenrangúságát.

2.

A professzor, akit hallgatott és aki később maga mellé vette adjunktusnak, történetesen zsidó volt s mert nagy tudósnak és nagy és tiszta embernek tartotta, kezdett megbékülni „félvér” mivoltával. Egyszer az agglegény professzor meghívta vacsorára, nagyon intímen beszélgettek és ő valahogy feltárta előtte konfliktusát, mire a tanár ezt mondta:

- Hja, nehéz beletörődni, hogy az ember zsidó! Vannak, akik egész életükön keresztül nem tudnak beletörődni, de van, aki végül megbékül és egész jól érzi magát. Én például kitűnően érzem magam, pedig nekem is voltak kritikus korszakaim. Nekem is fájt, mikor kirekesztettek a Burschenschaftokból és később, mikor ötször mellőztek a kinevezéseknél. De a háborúban törzsorvos voltam. Egyszer az Infanterie Sanitäts-Anstaltot olyan faluban állítottuk fel, amelyet előző nap szó szoros értelmében rommá lőttek az oroszok. Nem maradt egyetlen ép fal, a rutének és lengyelek egy szálíg elmenekültek, hogy amikor bevonultunk, azt hittük, hogy egy háborzongatóan sovány macskán kívül, amely a görögkeleti templom romjain nyávogott s amelyet le kellett löni, mert megveszett, nincs élőlény a faluban. Reggel öt órakor felkeltem, hogy sétáljak egyet, elindultam az üszök- és vályoghalmaz között, a keskeny sávon, amely valószínűleg a falu főuccája lehetett. Égett gerendákon kellett átugrálnom, az árokban felkoncolt hasú tehén feküdt, jobbról-balról gáztól felfordult kutyák - de egy kanyarulatnál, kidőlt terméskő-oszlopon, mint békés falusi ház előtt nyáreste a padon, öreg kaftános, szörkucsmás zsidó üldögélt, körülötte a földön hat kisgyerek - a legidősebb nem lehetett több ötévesnél. Az öreg zsidó kis tüzes kék szemei alig látszottak ki a tincsei és ráncai közül. Pár lépésre megálltam és hallgatództam, de az öreg fel sem figyelt, valamit kántált és a gyerekek utána mormogták. Időnként a gyerekkórus ellanyhult, egyik-másik elhallgatott, még fel sem kelt a nap, elnyomta az álom. Az öreg ilyenkor nem is emberi, hanem állati gyengédséggel oldalbábökte az alvó gyereket és félig éneklő hangon mondta:

- Sag' schön! Mondd szépen!

A kisgyerek erre kinyitotta a szemét és ijedten tovább mormolt. Visszafordultam, nem akartam őket zavarni. Valóságos gyermeki, vagy ha úgy tetszik, bibliai hangulat fogott el. Tegnap itt még csata volt, ágyú, gáz, tűz, dögvész, - de az öreg zsidó a friss romok között már továbbadja a három-négyéves gyerekeknek „a zsidó titkot”, a tudományát, bölcséletét, irodalmát, intellektualizmusát. Ekkor megértettem, hogy maradt fenn sokezer éven át az Ószövetség és hogyan maradtak meg a zsidók annyi mindenben keresztül.

Kuncz Imrét meghatotta, sőt anélkül, hogy azonosította volna magát az öreg zsidóval, némiképp lelkesítette ez a történet.

- De van ennek a kérdésnek egy másik oldala is - folytatta a professzor nevetve. - Ugyanabban az ősszelőtt faluban egy másik romhalmaz elé fiatal, fürgé zsidó kirakott néhány doboz konzervet, szardiniát, pár tábla csokoládét, vagy két kiló kapadohányt, - rábízta a feleségére és a lányaira, hogy adják el -, aztán elindult frontokon, tábori csendörökön, tilos, járványos vidékeken keresztül, hogy valahonnan Lembergől vagy az orosz vonalon túlról, Brody-ből újabb árut szerezzen. Persze, az árai pokolian magasak voltak, igazi uzsoraárak, hogy a katonai parancsnokság kénytelen volt közbelépni. Enzingen vezérőrnagy a tisztí étkezésnél meg is mondta nekem:

- Látja, professzor, ez a baj a zsidókkal - kezdte kedélyesen, mert szeretett velem vitatkozni. - Ahol megjelennek, nyomban ki akarják szívni az utolsó csepp vért is!

- Igaza van, excellenz - feleltem -, de nézze meg, hogy hol uzsoráskodnak ezek a zsidók. Ahol mindenki más nemcsak az üzletet, de magát az életet is reménytelennek tartaná. Disznó, lelketlen uzsorások, elismerem, de ha egyáltalában nem lennének itt, akkor nem lenne még az

a pár doboz konzerv, szardínia, dohány és csokoládé sem, akkor csak romok lennének! Itt is, ahol a világ éppen elsüllyedt, üzletet csinálnak, de az üzleti erkölcsöt csak akkor lehetne számonkérni tőlük, ha körülöttük szilárd lenne minden más vonatkozásban is az erkölcsi rend! Ettől függetlenül azonban csak törje le őket, ha huszonöt márkát mernek kérni egy doboz csempészett francia szardíniáért.

A vezérőrnagy elgondolkozott, aztán nevetve ezt mondta:

- Valami igaza van, professzor.

3.

Kuncz dr. ezt a beszélgetést sohasem felejtette el, akkor sem, amikor hazajött Pestre s amíg a pályázat el nem dőlt, a sógora tetűz, zsentriskedő, városban is provinciális, érdes és etikettes bürokrata társaságában élt, ahol paraszt, munkás, zsidó - ha néha szóbakerült - legfeljebb afféle nyersanyagnak számított, amit ők a hivatalokban feldolgoznak „állam”-má. Mikor megjött a döntés híre és megtudták az okot is, amiért nem nevezték ki adjunktussá, Kuncz dr. először szégyent érzett, aztán felháborodott, aztán valamelyes dacos elhatározottság fogta el. Az anyja talán még nála is mélyebben meg volt bántva, fel akart rohanni a miniszterelnökhöz, de Kuncz nem engedte. A sógora a háta mögött megint beszélt a belügyminiszterrel, de a belügyminiszter kijelentette, hogy az egyetemi autonómiával szemben teljesen tehetetlen. Imre ekkor elhatározta, hogy rendelőt nyit és csak azért is megmutatja, hogy tőlük függetlenül is folytatja tudományos munkáját. Heteken keresztül keresett lakást, míg egyszer a Dohány-uca tájára tévedt és ekkor gúnyos demonstrációként elhatározta, hogy ezen a vidéken nyitja meg rendelőjét, mert itt túlnyomórészt zsidók laknak. Így akadt rá az akácfauccai bérházra, amelynek harminckét lakója volt. Mikor kivette a lakást, arra számított, ha csak ez a harminckét család fordul hozzá, már megél valahogy. Nem jelezte, hogy gégespecialista, ebből éppen elég van Pesten, egyetemes prakszist akart folytatni. Közben majd talál valami ambulanciát, ahol mint specialista is dolgozhatik. Az anyja, a nővére és a sógora kétségbe voltak esve, hogy a gettóba költözött, de ő gúnyosan ezt mondta:

- Akármit beszéltek, úgyis zsidó vagyok.

Valójában azonban csak értelmileg tudott kacérkodni ezzel a gondolattal. Egyszer látott egy zsidó temetést: a liturgia szinte nevetségesen hatott rá.

- Gajdolás - állapította meg - és a gyásznép és a személyzet hangos és kegyeletlen.

A házbeliectől dr. Kuncz testileg idegenkedett: a konyháikból kiáramló ételszagtól, a folyosó-rácsra kirakott füledt ágyneműtől, a nagyfülű gyerekektől, a folyton izgékony bakfis lányai-któl, veszekedő és méltóságteljes asszonyaiktól, nyegle kamaszfiaiktól, a pocakos, többnyire bús, cukorra, vesére, érelmeszesedésre gyanús férfiakról. Ezek nem tartoznak a professzor egyik kategóriájába sem, ezek nem tudják a zsidó titkot és nem is lehetnek regényesen, tisztességtelenül élelmesek, hiszen lerí róluk a kicsinyes gond, a tüskésen védekező óvatosság és az élvezetek fantáziátlansága. Ezekre nem is az a jellemző, hogy zsidók: kispolgárok, akikben már elmosódtak a nagy erények és a nagy bűnök is, akárcsak minden más kispolgárságban. Ha néha első segílyt adni behívták valahová, megállapította, hogy tulajdonképpen csak annyiban különböznek a keresztény kispolgároktól, hogy rosszabbak az idegeik, ijedtebbek, hogy jobban félnek a haláltól. Másfél év után sem tudta megszokni őket, barátságtalanul, rosszkedvűen jár-kei köztük, folyton azzal a tervvel, hogy visszamegy Lipcsébe, ahol még most is hamarosan magántanárrá lehet.

Ebben a hangos, primitív természetét leplezetlen őszinteséggel élő házban, a szinte egzotikus, kreol alakok között lehetetlen volt észre nem venni Láng Lili finom figuráját, folytonos bánatától és zavartságától szinte előkelő tartózkodássá vált magatartását és világos szépségét. Kuncz, midőn először ment fel vele a liften, alattomosan szemügyre vette és amikor kiszállt a negyedik emeleten, megállt és figyelte, melyik lakásba tér be. Ötödik emelet négy: délben megnézte a címtáblán, hogy ki lakik ott: Láng Ede, magánzó. Másnap felületesen érdeklődött a házmesternétől Láng Ede magánzóról és családjáról. Amikor megtudta, hogy a szőke lány az idei szépségkirálynő, neheztelve napirendre tért fölötte. Olyan, mint egy zárdaszűz, mint egy grófkisasszony: mindent elképzelt róla, csak ezt nem. Nem tudta biztosan, hogy mi a szépségkirálynő szerepköre, de bizonyosra vette, hogy a lány valahogy a félvilághoz tartozik, valahol a leplezett prostitúció mesgyéjén csillog. Megvetette Láng Edét, akit sohasem látott s aki biztosan hasznát húz a lányából. Mikor legközelebb ismét együtt mentek a liften, már rá sem nézett, de állandóan ingerült volt, ha találkozott vele. Bosszantotta a stílszerűtlenség, hogy ezt az egyáltalában nem köznapit, szinte nemes alakot, a jó fajtára valló vékony lábakkal és kezekkel, gyanutlan, tiszta tekintettel és előkelő megjelenéssel, bizonyára épúgy értékesítik, mint a női tucatarút. Ezek a kisemberek még a kerítés stílusához sem értenek. Amikor délután a rendelő diványán feküdt és olvasta a folyóiratait, sokszor eszébe jutott, anélkül is, hogy aznap látta volna. Mikor hazatért vagy elment hazulról, mindig felnézett az ötödikre: hátha meglátja, vagy meglátja, hogy ki jár hozzájuk - biztos, férfiak járnak hozzájuk. Majd leküzdve tartózkodását, kérdezősködni kezdett a házmesternétől Lángék életmódjáról. Az asszony szerint mostanában egyetlen férfitendőjük egy idősebb úr, körüti droguista, akinél a nagyobb lány alkalmazásban van.

4.

Amikor most élesen, szinte rémülten csengettek s ő kinyitotta az ajtót, egy halálsápadt, hajlottnyakú, reszkető ajkú öreg embert talált a küszöbön.

- Doktor úr... az ég szerelmére! - lihegte Láng Ede. - A lányom...

- Mi történt?

- Elájult. Mikor hazajöttem, eszméletlenül találtam...

Dr. Kuncz visszament a rendelőbe, fecskendőt, koffeint és kámfort vett magához. Nem ismerte Lángot, még nem tudta, hogy a harminckét lakó közül melyikhez hívják. Az öreg futva iramodott a cselédlépcsőnek, időnként megállt és megtámaszkodott a korlátban, mert elállt a lélekzete. Kuncz csak akkor tudta meg, mikor az ötödik emelet négy előtt megállt és kulccsal kinyitotta az ajtót, hogy a szépségkirálynőéknél van baj.

Ételszagú hálósobán keresztül jutott be a testszagú ebédlőbe. Minden bútor olyan volt, amilyennek a falon keresztül behúnyt szemmel bármelyik lakás interieurját elképzelte. De az ebédlődívánon ott feküdt a liftpartnere, a szőke lány, aki néha a kellesténél jobban foglalkoztatta. Ahogy ránézett, megállapította, hogy vérszegény, rossztáplált. Megfogta a pulzusát, lassan és rendetlenül vert. Most az orvos tárgyilagosságával rendelkezett, az öregtől vizes törülközőt kért, aztán szétnyitotta a piros slafrokat, lehúzta a kombinéját és a hidegvizes ruhát a keblére fektette, a szíve fölé. A karjába koffeininjekciót adott s néhány másodpercig figyelte a hatást. Végül odaszólt az öregnek:

- Semmi komoly! Idegkimerültség és vérszegénység!

Miközben fogta a csuklóját és számolta a megélnkülp pulzusverést, egy pillanatra sem engedte szóhozjutni magában a legparányibb elfogódottságot sem. Most Láng Ede rogyott le a székre, kimerülten a félelemtől s asztmatikusan lihegett.

- Nem érte valami izgalom? - kérdezte Kuncz közönyösen.

- Nem tudom, egyedül volt itthon.

A lány arcába lassanként visszatért a vér. Megmozdult és félig felnyitotta a szemét. Az öreg nyomban a díványhoz ugrott és amikor a lány szeme találkozott a szemével, föléhajolt és bátorítóan mosolyogva, suttogva kérdezte:

- Hogy érzed magad, drágám? Történt valami?

A lány megrázta a fejét. Tulajdonképpen csak ekkor vette észre Kuncz doktort, aki még mindig fogta a kezét. Az érdeklődés gyenge fénye lobbant fel a szemében. Most a doktor hajolt fölé:

- El tudná mondani, hogyan lett rosszul?

A lány halkán felelt:

- Magam sem tudom... csak elszédültem...

- Volt valami előzménye?

A lány nem felelt mingyárt.

- Semmi - mondta bizonytalanul.

Dr. Kuncz megérezte, hogy elhallgat valamit és Láng Ede felé fordult:

- Azt hiszem, jó lenne, ha kicsit átfáradna a másik szobába.

- Kérem - egyezett bele Láng Ede és ijedten kihátrált az ajtón.

Most a doktor szinte kiméletlenül tette fel a legintímebb kérdéseket: emésztésről s hogy nincsenek-e zavarai a periódusaival. Közben minden ok nélkül, csakhogy minél brüszkebb legyen, még azt is megkérdezte, hogy nem émelyeg-e, nincsenek-e hányingerei? A lány gyanútlanul tiltakozott. Végül türelmetlenül tudakolta:

- Szóval, mégis mi történt? Mondja meg őszintén!

- Lehet, hogy felizgattam magam - felelt a lány nehezen. - Volt egy látogatóm.

- Na és? - kérdezte Kuncz emelkedő érdeklődéssel.

- Tulajdonképpen nem fontos! - mondta a lány kitérően.

- Csak mondja el bátran, az orvosban megbízhat! - biztatta dr. Kuncz, aki valami erotikus színezetű vallomást várt.

- Hazulról volt itt valaki. De nagyon kérem - folytatta élénkebben -, erről ne szóljon az apámnak, senkinek.

- Kérem. Tehát hazulról volt itt valaki. Rokon?

- Nem. Ismerős. Egy fogorvos.

- Na és mit akart az a fogorvos?

- Nem akart semmit. A volt vőlegényem barátja és... és elmondott bizonyos otthoni dolgokat.

- Ettől izgatta fel magát?

- Azt hiszem.

- Miért nem szabad ezt az apjának tudnia?

- Mert nem akarok ezekről az ügyekről beszélni - szólt Lili idegesen és pillanatra behúnyta a szemét. - Most megint napokig tárgyalnának róla és nekem nem kellemes erről diskurálni.

Kuncz elengedte a kezét. Bosszantotta, hogy jóval az orvosi érdeklődésen túl kíváncsi volt, hogy mit mondhatott a lánynak a vidéki fogorvos.

- Ez nem helyes - szólalt meg nagyon hűvösen, szinte bosszúsan. - Nem szabad magába fojtani a dolgokat. Ha megbeszélnék, talán könnyítene magán.

- Nem, Isten ments! - mondta Lili és védekező gesztust tett a kezével.

Kuncz elővette a receptkönyvet, leült a székre és a térdére fektette a blokkot.

- Hát kérem, vigyázzon magára. Elsősorban egyék rendesen. Úgy-e, keveset eszik? - kérdezte, miközben a receptet írta.

- Igen.

- Nincs étvágya?

- Tulajdonképpen van! De mikor evésre kerül a sor, mintha valami összeszorítaná a torkomat.

- Aludni tud?

- Nem nagyon.

- Most felírtam valami port - mondta végül a doktor és felállt.

Lili a karjait a feje köré koszorúzta.

- Doktor úr a házban lakik? - kérdezte más, élénkebb hangon.

- Igen.

- Dr. Kuncz Imre?

Az orvos meglepetten nézett rá.

- Igen! Honnan tudja?

- Mindennap olvasom a névtábláját. Azt hiszem, néhányszor együtt is jöttünk fel a liften.

- Ahá, most már emlékszem! - felelt Kuncz kurtán. Az ajtóhoz lépett és kiszólt:

- Tessék, már be lehet jönni!

Láng Ede ijedt arcán szolgálatkész bizalommal hallgatta a doktort.

- Ezt a receptet tessék megcsináltatni! - aztán Lili felé fordult. - És étkezés után háromszor napjában bevenni. Ma maradjon fekvé, nem kell az ágyban, lehet itt a díványon is. És ha holnap nem érzi magát egészen jól, tessék leüzenni értem.

A leány mosolyogva bólintott. Dr. Kuncz arca változatlan maradt.

- Mivel tartozom? - kérdezte Láng Ede, de a doktort nem bántotta a tapintatlanság, hogy a lány előtt intézze el a honorárium-kérdést. A látogatás ettől még kimértebbé, még hivatás-szerűbbé vált.

- Hat pengő - mondta üzleties hűvösséggel.

Csak amikor lefelé ment a lépcsőn, kérdezte meg önmagától, hogy tulajdonképpen mi ellen, ki ellen védekezett ennyi hűvösséggel és tárgyilagossággal. Végül bosszantotta, hogy csak

önmaga ellen védekezik, hogy a lány, akit egyszer-kétszer látott, máris annyira foglalkoztatja, hogy ilyen erőteljesen kellett elhárítani a hatását. Ostobaság: kis szőke zsidólány, detronizált szépségkirálynő, ki tudja, milyen gusztustalan kaland történt vele az ebédlődíványon? De a következő pillanatban már nem tudta elhitetni magával Lili züllöttségét és nem tudta eléggé megvetni a vásári szépségkirálynőségeért sem. Minden áron múló esetté, első segéllyé akarta minősíteni és objektív aktussá degradálni, hogy lemeztelenítette a felső testét, de a rózsaszín gyermektest tapintása és látványának emléke erősebb volt - ebből a testből, a lány kék tekintetéből, csendes, bágyadt szavaiból kényelmetlen vonzás áradt s olyan meggyőző erővel sugárzott az ártatlanság, hogy semmiféle orvosi cinizmussal sem lehetett egyetlen valószínű érvet vagy tünetet vagy gyanúokat felhozni ellene.

Az apja belediktálta a port és mielőtt az anyja és Viki hazaérkeztek volna, elaludt. Másnap Lángné kikérdezte az ájulás részleteiről, de a lány nem mondta meg neki, hogy dr. Spanyol ottjárt s mit mesélt.

Dél előtt kitakarított, elvégezte a dolgát a konyhában s látszólag annyira rendbejött, hogy az anyja ebéd után nyugodtan elment hazulról. Láng Ede azonban otthon maradt, ő sem érezte jól magát, kicsit szédült és a térdei fájtak -, de főképp azért nem ment állás után, mert Lilit nem akarta egyedül hagyni. Csakugyan, Lili délután ismét erős szúrást érzett a szíve körül és megkérte az apját, hogy hívja fel Kuncz doktort.

5.

Dr. Kuncz ezután még két ízben látogatta meg a lábadozó Lilit és a kétszeri hosszabb, formailag szigorúan „orvosi” beszélgetés hatása alatt, erőltetett rosszhiszemősége helyett most már némi fölényes részvéttel védekezett saját, túlzottnak tartott érdeklődése ellen. Már tudta, hogy nem démon, még csak nem is korbeli „szabad nő” s a szépségkirálynősége is áldozat: mert a lány meggyőző elkeseredéssel rázta le előtte magáról dicsősége kínos emlékeit. Hézagosan megismerte a vidéki szerelmet is, mely idegösszeroppanásának oka volt. Közben megismerkedett Lángnéval is, aki túlhangosan és teátrálisan játszotta az aggódó anyát, de közönségessége és az orvosi mindentmegértéssel visszaélő asszonyi leplezetlenség, amellyel a lány testi-lelki intimitásait latolgatta, visszataszítóan hatott rá.

- Mondja doktor úr, ügye férjhez kellene adni? - kérdezte, - mert a régiak szerint egy fiatal lány mindenfajta betegsége ellen a házasság a legjobb orvosság.

A doktor azonban csak azért is így felelt, nagyon szárazon:

- Igazán nem látom át, hogy miért lenne sürgős.

Fenhangan azzal érvelt, hogy Lili rosszulletének közvetlen oka van: álmatlanság, vérszegénység és kimerültség, nem kell tehát messzebb okokat keresni. De főképp az asszonynak akart mindenáron ellentmondani s az elcsépett közhely váltotta ki belőle az ellenkezést. Semmiképpen sem ártana neki, ha férjhezmenne! végül is fejlett, kész tizenkilencéves nő és neki végeredményben mindegy, hogy férjhezmegye-e vagy sem. Nevetséges lenne, ha háromszori találkozás, orvosi kezelés után ebben a kérdésben szubjektíven, érzelmileg állást foglalna. A lány páciens, aki, ha kétségkívül inkább foglalkoztatja is, mint például Toldi Miklósné, a fogtechnikus felesége, akinek három hét előtt halszálkát vett ki a torkából: csak azért, mert érdekesebb eset... nem is annyira orvosilag - hiszen az orvos pszichológus és egy kicsit szociológus is! Finom külsejű, kissé degeneráltan szép nő, akiben azonban egészen primitív, gyerekes, vidékies, idillikus vágyak élnek és egyetlen értelem, mely egyik pillanatban szinte meglepően fogékony, a másik pillanatban pedig kiábrándítóan köznapi vagy

talán inkább infantilisen fejletlen. Mindez azonban nem ok arra, hogy állást foglaljon abban a kérdésben, hogy Lili férjhezmenjen-e vagy sem. A harmadik napon már nem hívták fel Lilihez és ő igyekezett minél kevesebbet képzelegni róla. De ettől kezdve akaratlanul is figyelte, mi történik az ötödik emelet négy alatt. Anélkül, hogy ellenőrizte volna, a lépcsőházban tévedhetetlenül felismerte Vikit és Korompayt. Aztán egy délelőtt találkozott Lilivel, amint a csarnokból hazatért, cekkerrel a kezében.

- Jó reggelt, hogy vagyunk? - kérdezte orvosi leereszkedéssel.

- Köszönöm, jobban! - felelt Lili barátságosan.

- A porok használtak?

- Igen - felelt Lili és elnevette magát. - Szabad őszintének lenni, doktor úr?

- Hogyne!

- Megvallom, csak egyet vettem be. Akkor este, mikor rosszul lettem.

Kuncz nagyképű megértéssel felelt:

- Nem kell mindenáron bevenni! Ha anélkül is jól érzi magát...

- Hát - sóhajtott a lány és fanyarul mosolygott is -, a jótól még messze vagyunk.

6.

Liliben, mióta megismerte a doktort, széteszlott a Kuncz-legenda. Legnagyobb csalódása volt, hogy nem olyan, amilyennek elképzelte: egyáltalában nem hasonlított a bonvivános-borbély-legény-dzsentrís doktor-típushoz, amit Lajoska megtestesített. Bármi lehetne a foglalkozása, s a keze sem volt fehér és eres, hanem barna és izmos, mint egy kétkézimunkásé és a csuklójától lefelé is fekete pelyhek borították. S Lili Kuncz pózában emberi hidegséget érzett, az egyéni részvét teljes hiányát, ami nem volt kényelmetlen, amikor betegen feküdt a díványon és kikérdezte, mert a doktor szinte személytelenné vált tőle: el tudott mondani neki olyan gusztustalan és intim dolgokat, amilyeneket még sohasem mondott ki hangosan - de a liftben kellemetlenül hatott. S Lajoska óta Lilinek a doktor nem csupán a szakembert jelentette, aki gyógyít. De Kuncz csak egy ember, akinek elmondott mindent, aki derékig meztelenül látta, a mellére borogatást tett, a hőmérőt bedugta a hóna alá: csupán azért, mert ez a hivatása.

Egy héten keresztül mindennap találkoztak a ház előtt vagy a kapu alatt, vagy a liftben és a doktor mindennap szóról szóra ugyanazt kérdezte: hogy van, milyen az étvágya, hogy alszik - aztán nem kérdezett többet, de mintha elharapta volna a szót, mintha sejtette volna, hogy szeretne még valamit kérdezni. A lánynak végül fel is tűnt ez a konok és hangsúlyozott szakszerűség: hiszen már nem volt beteg, szemmel láthatóan összeszedte magát, miért bújik hát el a doktor, ahányszor csak találkozik vele, a foglalkozása közhelyei mögé, miért nem beszél vele másról, akármiről, momentán dolgokról, időjárásról, amivel a négy másodpercnyi időt, amíg a liften együtt vannak, ki lehetne tölteni? S az is feltűnt neki, hogy a doktor mindennap pontosan ugyanabban az időben tér haza, mint amikor ő visszaérkezik a csarnokból. Egyszer meg is kérdezte tőle:

- Doktor úr, már ilyen korán járja a betegeit?

- Nem! - felelte Kuncz -, a kávéházban szoktam reggelizni és lapokat olvasni, félkilenctől tízig.

- Érdekes, hogy milyen pontos időbeosztása van - jegyezte meg Lili minden célzás nélkül.

Kuncz elvörösödött és először maradt a liftben teljesen szótlan. A negyedik emeleten bosszúsan elkészönt. Négy napig nem találkoztak, de az ötödik napon, amikor Lili éppen meg akarta indítani a liftet, a doktor befordult a kapun s szinte futott, hogy még indulás előtt elérje.

7.

A drogériában közben a nők között folyt a néma harc, egyelőre baljóslatú eseménytelenséggel. Korompay sokkal inkább aggasztotta a felesége rejtélyes szótlansága és alattomos engedékenysége, mintha jeleneteket csinált volna naponként. Valahogy sejtette, hogy készül valamire, lesben áll. S már azért sem bánt volna egy kis veszekedést, mert egy összecsapás hevében könnyebben odavághatta volna, amit már régen eltökélt: hogy elég volt, meg akar szabadulni tőle. Ezt már végkép elintézte magával. Viki után most már valósággal beleszeretett a Láng-családba is. Lángné ordináriságában mindig hatásos eszessége, folyton működő fantáziája, perdülő mozgékonyága épúgy elragadta, ahogy Láng Ede szűkszavú komorsága, mely mögött megfontoltságot, mértéktartó ószövetségi bölcsességet sejtett, mély respektust keltett benne. Bár érezte, hogy még nem törte meg teljesen az ellenállását, napról napra fokozódó elégtétellel állapította meg, hogy egyre többet enged merevségéből. Állandóan hiúbb lett önmaga előtt is arra, hogy méltó maradjon bizalmukra és becsülésükre, ezért a legkorrektebben értelmezte - amint mondani szokta - félreérthető nősemberi szerepét. Amikor közölte Vikivel, hogy hamarosan elválik a feleségétől, a lány nem volt éppen elragadtatva, az első pillanatban sehogy se tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy Korompay felesége legyen.

- Az ilyesmit százszor meg kell fontolni! - mondta neki komolykodva.

- Miért, Viki? Jogom van az életemmel rendelkezni. Szeretem magát és ha maga is...

Viki hirtelen közbevágott:

- És különben is... magának sohasem lesz elég bátorsága, hogy megmondja a feleségének...

- Nekem? - hengegett Korompay.

- Na, majd meglátja! Hamarabb, mint hinné!

A nő ember e beszélgetés után félig-meddig már vőlegénynek számított s a lány ezentúl ellenkezés nélkül tűrte, hogy megcsókolja - viszont a nő ember nem is akart többet. „Majd a válás, majd az esküvő után!” - bátorította magát s a szerelmét egyelőre apró vőlegényi gondoskodásokban, figyelmességekben élte ki. Vigyázott az egészségére, nem engedte, hogy izzadtan hideg vizet igyék, betakarta plédde, ha hűvös volt az autóban, bár, miközben a takaró széleit begyűrte a lábai alá, nem tudott ellenállni a kísértésnek, hogy végig ne simogassa. Amikor feladta a kabátját, a szájával a hajához ért. Eddig sohasem volt ilyen kisigényű, ilyen önmegtagadó nőekkel szemben - de most sokszor büszke is, hogy képes erre a türelmes, erkölcsös szerelemre. S ha néha mégis fegyelmezetlen gondolatai támadtak, Láng Ede komor, bizalmatlan tekintetének víziója észretérítette.

S hogy ilyen erkölcsös, ilyen tisztességes lett, az erkölcsi kritikája is érzékenyebben működött. A Láng-családnak csak egy tagjával nem volt kibékülve: Lilivel, a szépségkirálynővel. A szépségkirálynőségről már eleve megvolt a véleménye - ezt kifejtette Vikivel való első hosszabb beszélgetésük alkalmával is s hogy azóta megfigyelte Lili másodrendű helyzetét a családban és egyszer-egyszer a kicsapó ingerültséget, amellyel az anyja bánik vele, arra gyanakodott, hogy a lánynak valami régi bűne van, valami botrány, - talán emiatt is kellett eljönniök a kisvárosból. Úgy képzelte, hogy Lili a szülei ellenére erőszakolta ki a

szépségkirálynőválasztást s ki tudja, kivel-mivel kompromittálta a családot. Tapintatból nem mert kérdezősködni Vikitől: de Lili szűzies külseje nem tévesztette meg, őt nem lehetett becsapni, ismert ő már madonnaarcú nőket, akik a legmindenrekaphatóbbak voltak. És aztán a felesége is, eleinte állandóan azzal próbálta előtte lecsempülni Vikit, hogy a szépségkirálynő nővére. Szóval minden oka megvolt arra, hogy Lilire gyanakodjék és fokozta az ellenszenvét, hogy a leány tartózkodó, néha szinte fitymáló viselkedést tanusított vele szemben.

De ezen túltette magát - végül is, ahogy a dal mondja: „minden jó családban kell egy rossznak lenni”. Ettől Viki még lehet a legrendesebb, a legtisztességesebb, a legkülönb, aminthogy az is. Már abban is különbözik tőle, hogy dolgozik, férfimunkát végez, üzletember, különb, mint tíz férfi. Már a könyvelésbe is beletanul, már írógépelni is tud, valóságos csoda. - S emellett nevetségesen korrekt. Nemrég toalettszappan és mosópor kellett a Láng-háztartásnak s Viki készpénzért akarta megvásárolni. Már oda is küldte a pénzt az asszonyhoz a segéddel, de ő az utolsó pillanatban megállította:

- Meg van örülve? - förmedt Vikire. - Pénzért akar vásárolni?

- Igen! - felelte Viki önérzetesen. - Miért ne?

- Ne vicceljen! - mondta a droguista. - Ilyet még nem hallottam! Egyszer és mindenkorra vegye tudomásul: ha szüksége van valamire, szó nélkül csomagolja be és vigye haza.

- Ez nem úgy van! - vitatkozott Viki. - Maga engem először is megfizet, másrészt pedig hiányzik a leltárból...

- Ugyan, ne bolondozzon! - intette le Korompay. - Sokkal több jár magának.

Viki ezentúl gyakran vitt haza kisebb-nagyobb csomagokat. Korompay állandóan kérdezgette, hogy nem fogyott-e ki az otthoni készlet és ha nem, akkor is szinte mindennap rátukmált valamit. Már régebben észrevette, hogy az uccán mindig megáll, ha lát egy fajkutyát s ilyenkor képes leguggolni a kutyához és percekig értelmetlen gyengédségeket gügyögni neki. Kutyakiállítás volt a Tattersalban, Korompay egy vasárnap délelőtt kiment és megvette a szépségdíjat nyert nőtény özpincset, Mimit, aki a pedigré szerint másfél éves, apja Dombrády Fuxy, anyja Krausz Lulu. Délután Korompay felvitte Lángékhoz a kutyát. Viki boldog volt és hálából elhatározta, hogy este nem megy el Gordonhoz, pedig a vasárnap estéket mindig vele szokta tölteni. Lángné is azonnal belebolondult a kutyába. Láng Ede ösztönösen elhúzódtól tőle. A kutya is, rejtélyes ellenszenvvel, megugatta és sohasem békült meg vele végkép. Lili nem szerette a kutyákat. Vértörő lett a szégyentől és utálattól, amikor megtudta, hogy Mimi volt a Tattersalban a szépségkirálynő. De másnap mégis meg kellett sétáltatnia, mert az anyja ráparancsolt, hogy vigye magával a csarnokba, hadd levegőzzön, mozogjon egy kicsit a szegény kutya. A kutya feltűnést keltett a házban is: tipikus színésznőkutya, metresz-kutya - mondogatták - és a Láng-családban való hirtelen megjelenését meglehetősen rosszhiszeműen kommentálták.

De nemcsak a házat foglalkoztatta a kutya, hanem Korompayné, a beteg asszonyt is. Mayer, az öreg segéd, aki üzletalapítástól dolgozott a drogériában, az első pillanattól gyűlölte Vikit hetyke modora és kivételes helyzete miatt s később, amikor a lány alaposan a körmére nézett s néhányszor rajtacsípte kisebb csalásokon, bosszúból kémiszolgálatot teljesített az asszonynak. Tőle tudott meg mindent Korompayné, mert a segéd a droguistának is bizalmi embere volt; gyakran küldött fel vele gyümölcsöt Lángnének, gyógybort Láng Edének és most is őt bízta meg, hogy vegyen a kutyának pórázt és szájkosarat és váltsa ki az ebvédjegyét az előljáróságon. A botrány akkor tört ki, amikor az asszony Mayertől értesült, hogy vasárnap Viki és Korompay a kutyával sétáltak a Margitszigeten, mint egy fiatal gyermektelen házaspár. Ez már több volt, mint amennyit szótlanul el tudott viselni. Másnap reggel öltözködés közben kicsattant belőle:

- Kutyát vesz a cinkájának, de én nem veszek magamnak egy rongyot!
- Miért nem veszel? Ott a pénz, vegyél! - felelt Korompay ridegen.
- Nekem nem kell! Én tudom, hogy ez hova vezet! Én ülök a kasszánál. Nem akarok koldulni! Éhen fogsz dögölni, ha tovább folytatod! - kiabálta.
- Ez a te régi rögeszméd! - mondta Korompay. - Honnan a fenéből veszed ezt?
- A fele forgalom sincs, mint tavaly volt! - mondta az asszony. - A végrehajtóval veszekszik az adóhátralék miatt! De a cinkájának jut fajkutyára.
- Hallgass! - kiáltott dühösen Korompay és belevágta az ágyba a hajkefét. - Nem tűröm, hogy cinkának nevezd! És különben is, mi az, hogy cinka? Senkitől se hallottam ezt a kifejezést, csak tőled. Úriasszonytól még nem hallottam...
- Én nem vagyok úriasszony!
- Ezt úgyis tudom. És ha éppen tudni akarsz...

Az asszony a fülére tapasztotta a tenyereit.

- Semmit se akarok tudni, mert már mindent tudok!
- De ha éppen tudni akarsz, én mindkettőnk érdekében elhatároztam, hogy... Be kell látnod, ez nem mehet így tovább, rosszabb a halálnál, az örültekházánál... - és az öklével verte a homlokát.

Az asszony ekkor valóban szinte őrjöngeni kezdett.

- Azt már nem, fiam! Nem válok el tőled! - toporzékolt. - Akárhogy utállak is, nem fogod megérni. Az a bestia nem fog röhögni rajtam. Nem válunk, nincs neked annyi... Az a vacak nem fog kinevetni a saját ágyamban...
- Mindig a legnagyobb tisztelettel beszél rólad. Csak sajnál téged. Én is sajnállak, mondhatom...
- Engem ne sajnáljon senki - rikácsolta. - És ha mind a ketten beledöglünk is, akkor sem...
- Majd meglátjuk! Van még bíróság is! - mondta fenyegető hangon Korompay.
- Inkább végzek veled is, te kutya, meg magammal is!
- Tudom, hogy a legszívesebben megmérgeznél, mint a szolnoki arzénes asszonyok, akik a föld alá tették a férjeiket.
- Meg is tenném.
- Jó, hogy mondd! Majd előadom a válópöri tárgyaláson.
- Nincs tanud!
- Nem kell tanu! Ha rád néz a bíró, elhiszi. Olyan vagy, mint egy méregkeverő.

Az asszony nem tudott szólni a fojtogató gyűlölettől. Most a férfi csendesebb hangon szólalt meg:

- Ha okos lennél, lehetne veled másképp is tárgyalni.

Az asszony obszcén gorombaságot lökött ki magából. Korompay sem maradt adós. A nyitott ágyakon keresztül-kasul feküdtek a párnák, - az egész kép olyan volt, mint egy illusztrált lapban a gyilkosság színhelye.

8.

Vagy három héttel a jelenet után, délelőtt féltizenegykor detektív jelent meg Lángék lakásán. Csak Lili és Láng Ede voltak otthon. A detektív felmutatott egy házkutatási parancsot és közölte Láng Edével, hogy a rendőrségre följelentés érkezett, amely szerint Láng Viktória huszonkét és fél éves kiszolgálólány, aki Korompay Dezső droguista cégnél van alkalmazásban, állandóan fosztogatja az áruraktárt s feltehető, hogy az ellopott árucikkeket a család tagjai értékesítik. Lili először elképedve hallgatta a vádat, majd ugyanazt a szúrást érezte a szíve körül, amely doktor Spanyol látogatása után az ájulást megelőzte. De most nem engedte magát leteperni az izgalomtól, mert meglátta az apját, amint egész testében reszketve, halálsápadtan kapaszkodik az asztalba s az ujjával automatikusan dobol rajta.

- Ez kérem, rágalom! - suttogta Láng Ede rémülten.

- Majd meglátjuk! - felelt a detektív hidegen, de minden rosszindulat nélkül.

A detektív átkutatta a lakást: a fürdőszobában talált egy másfél literes és egy fél literes felbontatlan kölnivizes üveget, az udvariban négy flakon francia parfümöt, tizenkét darab angol levendulaszappant és az ebédlőtrükmő-fiókban öt aranyozott pudertartót. Mindezt lefoglalta és magáhozvette, mint bűnjelet és az ebédlőben várakozó Láng Ede elé tartotta:

- Hát ez mi? - kérdezte gúnyosan, de megértően, mint aki megszokta az ilyen szcénákat.

Láng Ede pillanatokig szótlánul szemlélte a bűnjeleket.

- Biztos pénzért vette! Ajándékba is kaphatta! - rebegte.

A detektív nevetett.

- Akkor a cég nem jelentette volna fel! - mondta.

- A cég?... A cég jelentette fel? - kérdezte Láng rémült hitetlenkedéssel. - De kérem, ez lehetetlen! Tegnap este még nálunk volt Korompay úr! Itt vacsorázott! Ilyet még sem lehet feltételezni valakiről!

- Sajnálom - mondta a detektív. - Majd a főkapitányságon minden tisztázódik.

Most a félig nyitvahagyott ajtó résén bebújt a szobába Mimi, az őzpincs és először dühös ugatással Láng Ede felé rohant, majd, mikor észrevette az idegent, feléugrott és a nadrágja után kapkodott.

- Tessék ezt a kutyát eltávolítani innen! - intézkedett a detektív, hátrálva, zordonul.

Lili fölemelte a nyakörvényt fogva és bedobta a fürdőszobába.

- Talán a nővéremet tessék megkérdezni! - mondta ideges nyugalommal a detektívnek. - Mi nem tudunk semmiről!

- Már megtörtént. A kollégám a drogériába ment.

- Ott majd úgyis kiderül minden! - bizonygatta Láng Ede. - Korompay úr ki fogja jelenteni, hogy félreértés volt.

- Ha félreértés, annál jobb! - mondta a detektív. - De nekem parancsom van, hogy a feleségét és önt előállítsam. Hol a felesége?

- Valahol a városban.

- Itt hagyok egy cédulát és a kisasszony majd lesz szíves és közli vele, hogy saját érdekében azonnal jöjjön fel a főkapitányságra, második emelet 371. alá. Figyelmeztetem, hogyha nem jelentkezik, rendőrrel állítatjuk elő.

Láng Ede pillanatok alatt aggastyánná változott, összezsugorodott. Csoszogva követte a detektívet. Lili is mészfehér volt, a melle összeszorult, a fejére rákapcsolódott a feszes sapka. De összeszedte minden erejét és bátorította az apját:

- Csak tartsd magad, papa! Nem lesz semmi baj!

- Hogy lenne baj, miért lenne baj? - próbált fölényeskedni Láng Ede kínos, grimaszos mosollyal. - Ártatlan vagyok és Viki is ártatlan! - de a hang törötten, cserepekben hullott ki szájából.

Lili az eszméletlenség küszöbéről rántotta vissza magát. Most nem szabad elájulni, ki kell találni valamit, most cselekedni kell. Mi történhetett itt? Lehetséges, hogy Korompay följelentette? Viki csakugyan mindennap hozott haza valamit a drogériából. Talán összeveszték? Talán nem akart engedni neki és most ezzel áll bosszút? Nem, képtelenség, hiszen tegnap úgy ült itt, mint egy szelíd vő. Boldog volt, hogy a mama minden dolgába beleszól, az üzleti ügyeibe is... félfüllel hallotta, hogy a mama ki akarja vele béreltetni a szomszédos kiadó üzlethelyiséget, ahol egy késes most ment tönkre, át akarja törteni a falat, kozmetikai szalont nyitni... A mama itt is építkezni akar. Lehetetlen, hogy Korompay, aki tegnap még rajongott ezért a „ragyogó ötletért”, ma följelentette volna Vikit lopásért és a papát orgazdaságért!

Lili még nem tette be a lábát a Korompay-drogériába, de most elhatározta, hogy lemegy és megtudja, mi történt. Az idézőlapot feltűnően elhelyezte az ebédlőasztalon, aztán kiment az előszobába és felvette a kalapját. A kutya vadul ugatott a fürdőszobában s a szomszédban Trost kúriai bírő kutyája valamivel mélyebb hangon tercelt neki. A konyhában eloltotta a gázlámpát, amelyen már fortogott a húsleves. Kilépett a folyosóra és mikor elindult, észrevette, hogy a lábai tőle függetlenül úgy csapódnak a betonra, mint a dobverők. Lenézett az udvar mély csövébe és ekkor szédülés és émelygés fogta el. Megkapaszkodott, körülnézett, a folyosók véletlenül néptelenek voltak, - még örült is, hogy a házbeli nem vették észre a papa és a detektív elvonulását. Nagynehezen lejutott a negyedik emeletre. Megállt és hirtelen úgy érezte, mintha nagy, nyitott sebből sugárban csorogna el a vére s egyre gyengébb és hidegebb. Megfogta a korlátot, aztán inkább ösztönösen, mint tudatosan - vakmódra - elindult, doktor Kuncz lakása felé. A csöngetésre azonnal ajtót nyitott az orvos. Elképedve nézett rá:

- Az istenért! Mi van magával? - kérdezte.

Becsukta mögötte az ajtót. Ebben a pillanatban kicsúszott Lili alól a padló. A doktor a karjába vette és bevitte a rendelő diványára. Vizesborogatást tett a homlokára, aztán a mellére. Reszkető kézzel nyitotta ki a blúzáját. Injekciót adott neki. Aztán körülnézett, megpillantotta a még bevetetlen ágyát, gyorsan rádobta a takarót, hogy mikor föleszmél, ne lássa a reggeli rendetlenséget.

A lány negyedóra múlva magához tért.

- Mi történt magával? - kérdezte.

- Rémes! - mondta a lány. Megrázta a fejét és lehúnyta a szemét. - Elszédültem a folyosón. Magam sem tudom, hogy kecmeregtem ideig.

- Megint felizgatta magát valamivel?

A lány válasz helyett keservesen sírni kezdett.

- Miért sír? Na ne sírjon! - vigasztalta a doktor.

- Adja ide a zsebkendőmet! - kérte a lány.

A zsebkendő a divány mellett feküdt. A doktor fölemelte és a kezébe adta. A lány olyan erővel dörzsölte a szemeit, mintha a szemgolyóit bele akarta volna nyomni a koponyájába.

- Mi baj van megint? - kérdezte Kuncz szelíden. - Mondja meg szépen.
- Doktor úr! - zokogta a lány, hogy a vizes törülköző majd leugrott a kebléről. - Az apám...
- Mi történt?
- Az apámat bevitték a rendőrségre...
- A rendőrségre? - kérdezte értetlenül a doktor. - Miért?
- Valaki följelentette a nővéremet... hogy a drogériából hazahoz bizonyos dolgokat és...
- A nővére hol van? - tudakolta a doktor.
- Azt hiszem a drogériában... Reggel odament.
- Őt is bevitték?
- Nem tudom. Nem értem az egészet.
- A droguista meg a nővére talán összevesztek?

Lili tagadóan rázta a fejét.

- Nem hiszem... Tegnap este még nálunk vacsorázott!
- Hát ez igazán misztikus, - jegyezte meg Kuncz kis szünet után. - Milyen címen vitték be az édesapját?
- Orgazdaság, - felelt Lili alig hallhatóan.
- Nevetséges! - legyintett Kuncz. - Ezért nem tarthatják ott. Nem lesz semmi baj. Biztos valami névtelen följelentés, bosszú. Majd tisztázza magát!

Most a lány szinte görcsösen sírni kezdett.

- Doktor úr... én ezt nem birom tovább!... Én nem tudok így élni. Folyton ezek a szörnyűségek...
- Milyen szörnyűségek? - kérdezte Kuncz.

A lány egész testét rázta a sírás. De hirtelen fegyelmet erőltetett magára, leszárította a könnyeit és felült a díványon.

- Ne haragudjon, - mondta szívgögg - hogy így megzavartam, de ez a borzasztó eset... és nem tudtam tovább menni. Hirtelen nem tudtam a lépcsőn elindulni sem fölfelé, sem lefelé. De most le kell mennem a drogériába.
- Ebben az állapotban nem lehet.
- De - folytatta mereven maga elé nézve -, valamit csak kell csinálni. És a mama sincs itthon... Nem hagyhatom ennyiben...

- Negyedóráig feküdjön nyugodtan. Ne sírjon, ne is beszéljen. Én se beszélek. Mire rendbejön, a papa már talán otthon is lesz!

A lány visszafeküdt a díványra, pár percig egészen nyitott szemmel bámult a szürkésfehér plafonra. Aztán észrevette a műszereket és a műtőszéket.

- Doktor úr! - szólalt meg hirtelen szinte mániákusan. - Nem mehetnék én el ápolónőnek?

Kuncz a fejét rázta.

- Miért akarna ápolónő lenni?
- Mondja, doktor úr, egy ápolónő bentlakik a kórházban?

A doktor átfogta a csuklóját, mintha megint a pulzusát nézné, aztán lassan, óvatosan, de most már leplezés nélkül a kezébe vette a kezét.

- Most ne gyötörje magát, - mondta - majd rendbejön minden. Nem engedem le a drogériába. Felkísérem szépen a lakásba s ha túl lesz ezeken az izgalmakon, egyszer majd kibeszéli magát velem alaposan.

A lány feltápáskodott, alig tudott megállni a lábán. Érezte, hogy hiába ellenkeznék, úgysem jutna el a drogériáig.

- És talán majd tudok is valamilyen tanácsot adni, - fejezte be a mondatot doktor Kuncz.

A lány keze megrándult a kezében. A doktor hirtelen elengedte, mert ráeszmélt, hogy a kelleténél tovább tartotta. A lány észrevette, hogy a blúza nyitva van, sietve begombolta, a doktor elkapta róla a tekintetét. Aztán felkísérte a lépcsőn, bevezette az ebédlőbe, ahol az asztal mellett, kezében az idézővel ott állt Lángné s úgy ömlött belőle a felháborodás és a gyűlölködés, mint a geizirből a forróvíz.

9.

Dr. Kuncz ekkor már két hét óta nem látogatta meg a családját s most, hogy elindult a Dohány uccán a vendéglő felé, elhatározta, hogy ebéd után kimegy a Széna térre. Evés közben csoportosította a tényeket: nem lehet többé letagadni, hogy minden védekezés ellenére vonzódik a lányhoz. Eddig még nem volt mélyebben szerelmes; itt Pesten még csak állandó viszonya sem volt senkivel. Hogy ennek a kényelmetlen lelkiállapotnak felidőzésében mekkora szerepe van a lány testének, amelyet csak addig tudott orvosi hűvösséggel nézni, amíg szemtől szemben állt vele, de távolról ugyanúgy kísértette az a sápadt, rémült kis arc, a rózsaszínű, száraz bőr és a kicsiny, gyöngyházfényű kebel, mint akármilyen laikust - s hogy mekkora szerepe van az inkább egyszerűségében, fantáziátlanságában és folytonos ijedt védekezésében gyökerező jóra valószínűségének, ha úgy tetszik, tisztességének - ennek a kérdésnek eldöntését már nem is tartotta fontosnak. Jó diagnosztika volt és megállapította, hogy megtörtént vele, ami mindenkivel megtörténhetik: a harminckétlakásos bérházban egyszerre mindenkinél jelentősebbé kezdett válni Láng Lili, az idei szépségkirálynő, a magánzó leánya, akihez sem társadalmilag, sem szellemileg nem volt semmi köze, akinek bulvár híressége egyenesen visszataszítóan hat rá és érzelmileg sem kötötte hozzá egyelőre más, mint a nyugtalanság, még inkább: a bosszúság, mert akarata ellenére nyugtalanítja. Sajnálta is, de ez a részvét nem volt őszinte, bárhogyan próbálta is, hogy úgy hajoljon fölé, ahogy egy társadalmilag és kulturálisan magasabban álló ember szokott megrendülni a mélységben élők bús és piszkos élete fölött. Az érdeklődése fokozódó izalmát már nem tudták tompítani a lehangoló tények. Hiába hajtogatta: zsidó wirtsaft, ételbűz, maszatos ablakok, ujjenyomat a tükrökön - hiába akarta elképzelni, mint szépségkirálynőt, ahogy a zsűri professzionistái és csámcsogó kéjencei gusztálják. A vidéki urológust, akit Lili a kisvárosban szeretett, hiába próbálta nevetségessé tenni önmaga előtt, néha már féltékeny is volt az emlékére. Lili keveset beszélt róla, de ezen keresztül is kialakult előtte a nyegle vidéki doktor - elszégyelte magát, ha felfedezte, hogy akaratlanul rivalizál vele. Ilyenkor megpróbálta kinevetni magát és az egész ügyet - fel is kacagott hangosan, de nem őszintén. Az anyját, a nővérét és a droguistát is hiába sorakoztatta fel. A lány világosan elkülönült tőlük - mintha sohase tartozott volna hozzájuk - előbb is azért kérdezte tőle, hogy elmehetne-e ápolónőnek, mert el akar menekülni közülük.

De itt van ez a bűnügy, ez a kétsoros napihír az ujságban, ez a bolti lopás, háziszarka a drogériában, orgazda szülők - az öreg Láng nem hasonlít ugyan az orgazdákhöz, de ehhez a

bűnfajtához nem kell Lombroso-fej, orgazda lehet valaki apostoli szőrzettel, mártíri soványsággal is. Mindenáron bele akarta gyömöszölni Lilit ebbe a napihírbe, bár nehéz volt meghatározni a vergődéséről megfélemedezni attól, hogy a nővére esetleg lopott és hogy az apja és az anyja kupeckedtek a lopott holmival. Most azért is akarta meglátogatni a családját, mert arra várt, hogy a nem túlságosan magasrendű, de legalább pózaiban, allűrjeiben, külsőségeiben tisztább környezet ellentéteivel hasson rá. Az anyja: nagyasszony, a nővére: úriasszony, a sógora: úriember - mindegyik a saját kódexe, etikettje, divatlapja, maszkja szerint él s ha ő mögéjük lát is és sokszor éppen e tartalmatlan külsőségek miatt fitymálja is le őket, most szinte kezdi hinni, hogy ezek a modorosságok értékesebbek, mint amilyeneknek a puritánok és a forradalmárok tartják őket; esztétikai biztosítékok, mert miattuk nem fordul mingyárt az életük szennyével a világ felé, miattuk látszik a helyzetük a legnagyobb belső zűrzavar, anarchia idején is szervezettnek, rendezettnek. Minden illemszabálynak fegyelmező ereje van és a kispolgárok élete éppen azért olyan gusztustalan és feldúlt, mert nincs semmi etikettje, mert a mindennapi dolgokban csak addig mértékletesek s addig fegyelmezik az ízléstelenségüket, amíg muszáj, csak annyit adnak magukra, amennyi elkerülhetetlen és az első kényelmes percben úgy dobják le magukról az életmód szabályait, mint a cipőt, ha este hazamennek az üzletből vagy a kabátot, amit kánikulában rávetnek az ágyra. Az egész akácfauccai ház ingujjban jár és még csak papucsban sem; stoppolt harisnyában, amelyből minduntalan kibújik a bütykös hüvelykujj.

A félhomályos szénatéri biedermeier-ebédlőben még nem szedték le egészen az asztalt. A fehér damasztterítőn ott álltak a talpas borospoharak a maradék vörösborral. Az anyja elgondolkozva ült az asztalfőn, nagy karosszékekben, a pápaszeme lecsúszott az orra csücskére s messzelátó szemeivel pislogva figyelte az órainga lassú mozgását. A nővére kendőbe burkolva, a dívány sarkában kuporgott. Imre azonnal megérezte a nyomott hangulatot és érdeklődve fürkészte az arcokat.

- Csakhogy végre eszedbe jutottunk! - mondta az anyja felnézve, de valahogy még kevesebb lelkesedéssel, mint máskor.

- Ezen a héten különösen el voltam foglalta - felelt Imre, miközben megcsókolta az anyját, kezefogott a nővérével és leült a dívány másik sarkába.

- Talán jobban megy a rendelő? - kérdezte az anyja.

- Ahhoz viszonyítva... - mondta Kuncz és átnyúlt az asztalon a gyufatartóért. Rágyújtott. - Valahogy mendégél. De nem is a rendelés miatt nem jöttem. Ennek így csakugyan nincs sok értelme. Szeretnék ismét dolgozni az orvosi szaklapokban és aztán majd... négy hétre kimenni Lipcsébe.

- Most? - kérdezte az anyja. - Inkább talán ősszel.

- Én is ősszel gondoltam - felelt Imre és a nővére nézett, aki fázékonyan összerázkódott.

- Valami bajod van, Flóra? - kérdezte. - Miért vagy olyan zöld?

- Semmi - felelt a nővére és összébbhúzta magán a kendőt.

- Beteg vagy?

- Dehogya!

- Összevesztetek Lacival?

- Ugyan - legyintett az anyja, mintha azt akarta volna mondani: „Ha csak ennyi baj lenne!”

- Különböznél menj be Lacihoz - mondta az öregasszony. - Mi sem tudjuk, mi történt. Beszélj vele.

- Laci itthon van? - kérdezte Kuncz meglepetten.
- Igen. Nekünk sem szólt előre semmit, váratlanul szabadságot kért. Azt mondja, kimerült, nem bírják az idegei - mondta az anyja hidegen, hitetlenül.
- Egész éjjel fel és alá sétált a szobában - jegyezte meg komoran Flóra.
- Kimerült? Úgy néz ki, mint az élet! - morfondírozott az öregasszony.

A doktor bement az úriszobába. A sógorával eredetileg barátságos, de nem mély rokoni kapcsolatot tartott. Galgóczy csak az utóbbi időben neheztelt rá, egyrészt, mert rajta keresztül szűkebb körükben is nyilvánosságra kerültek a család zsidó vonatkozásai, másrészt, mert a doktor a gettóban nyitotta meg a rendelőjét s ezzel mintegy demonstratíven elszakadt tőlük. De alapjában vonzódott Imréhez, különnek tartotta elvonultsága és ápolatlan külseje miatt, amit a tudós mániájának tartott, de szívesen elismerte értelmi fölényét, sőt kissé túl is becsülte a lipcsei sikereit. Mérnök volt, de korán a bürokráciába került s ezért tisztelte a tudóst, aki önmagától is kitalál valamit.

- Ha nem jöttél volna, telefonáltam volna érted! A nőknek nem tudom ezeket az ügyeket elmondani - kezdte Galgóczy. - Nagy bajban vagyok, öregem.

- Mi a baj?

- A fene vigye el - csettintett az ujjával bosszúsan. - Tegnap bemegyek a hivatalba: a fegyelmet megelőző vizsgálatról. Már a múlt héten sejtettem, azért voltam olyan rosszkedvű. De különben te nem is voltál a héten nálunk. Szóval, amíg le nem fut, kényszerszabadságon vagyok.

- Miért? - kérdezte dr. Kuncz meghökkenve.

- Mert most egyszerre felkotorták ezeket a tízéves dolgokat. Köztünk szólva, mindig tudtam, hogy egyszer valami nagy disznóság fog kisülni. Két év előtt szóltam is az öregnek, a tanácsosnak, mert csak úgy találmra lerevideáltam egy elszámolást: minden hajamszála az égnek állt! De az öreg megnyugtatót, azt mondta, bízzam csak ezeket a dolgokat a számfejtőségre. Személyesen csak két építkezést ellenőriztem: egy laktanyát, meg egy adóhivatalt - nálam, barátom, minden rendben volt. Nem is tudom elképzelni, milyen alapon lehet engem belekeverni ezekbe az ügyekbe - de most egyszerre agyon akarnak purifikálni mindenkit.

- Beszéltél a miniszterrel? - kérdezte Kuncz.

- Jelentkeztem, de nem fogadott.

- És a tanácsos?

- Az öreg már egy hét előtt beteget jelentett. Különben őt is felfüggesztették.

Kuncz téován nézett rá.

- Nem tudom, öregem, hogy mivel segíthetnék én rajtad - mondta aztán.

- Ebben a dologban te úgyse tudsz segíteni - mondta Galgóczy fanyarul. - Nem is erről van szó. Különben is, délután felszaladok Kornhuber államtitkárhoz - Ádám bácsi régi jó emberem, együtt csapolták az apámmal az ecsedi lápot, együtt szárcsáztak vagy három évig -, az öreg sokat tehet. Egy biztos, hogy engem csak berántottak, de ártatlan vagyok. De félek, hogy Flóra és a mama túlságosan megijednek - tudod, hogy mingyárt milyen nagy hűhót csapnak mindenből. Szóval, a dolgot szeretném ostyában beadni nekik. Gondoltam, kitalálnánk valamit. Tegnap azt mondtam, hogy szabadságot kértam, mert az idegeim kimerültek, már az egész ügyosztály észrevette. De éppen most agyonlovagoltam és agyontenniszeztam

magam. Majd kicsattanok. Neked kellene megértetni velük, hogy ez a jó szín nem jelent semmit, hogy megvizsgáltál és igazán le vagyok romolva - akkor talán elhinnék.

- A lapokba nem kerül bele ez a dolog? - kérdezte Kuncz.

- Ki van zárva! - nyugtatta meg inkább önmagát Galgóczy. - Nem adják ki, már az öreg miatt sem. Az öreg veje Permetzky, a párt egyik alelnöke. A pártot nem kompromittálhatják vele. Szóval, úgy-e megteszed. Megmondod, hogy megvizsgáltál és hogy idegkimerültség...

Dr. Kuncz visszament az ebédlőbe és közölte az asszonyokkal, hogy Laci idegei kimerültek és ezért okos, hogy szabadságot kért, jó lesz a fiút kímélni. Aztán a faggatás elől azzal tért ki, hogy haza kell sietnie, mert négy órákor kezdődik a rendelése. A villamoson, hazafelé, minden lehangoltsága ellenére is - az anyját és a nővérét féltette az izgalmaktól - több ízben nevetnie kellett. Bűnügy az Akácfa uccában, bűnügy a csendes Budán, a földrajzi és osztálykülönbségnek megfelelően! Ott bolti lopás és orgazdaság, itt úri panama: egyre megy.

Egyáltalában nem volt meggyőződve a sógora ártatlanságáról. Tudta, hogy mindig erejükön felül költekeztek, folyton vendégeskedtek, a Rivierán kártyáztak, hogy Flóra hozományából már nincs egy fillér sem, az anyja kis magánvagyonát is folyton dézsmálják és hogy Laci nagyban játszik a kaszinóban és költséges nőügyei is voltak. Az anyjának is öröme telt ebben az életmódban - ő sohase vitatkozott velük. Remek eset: azért ment át Budára, hogy amúgy igazában meg tudja vetni ezt a piszkos gettót, hogy erőt merítsen Lili vonzásával szemben az ellenálláshoz s most a bolti lopással és az orgazdasággal szemben a családjában kapott egy igazi, nagybetűs bűnügyi szenzációt.

Nem, egyikhez sincs semmi köze, egyikből sem kér. Ő hazajött, mert az anyja inkább konvencionális anyai pátoszból követelte, hogy a fia közel legyen hozzá -, de sohasem vette észre, hogy igazi szüksége van rá. Az öregasszony kitűnően érezte magát a nagy vacsorákon, vidéki rokon- és ismerőslátogatásokon, hajnalig tartó piknikeken, tennis- és pólóversenyeken és a pátience kártyáival - mivel tudta volna megszépíteni az öregkorát? De ezek közt a zsidók közt, ahova megsértett önérzetével meggondolatlanul fejest ugrott, szinte civilizátlanság élni. Ő nem zsidó, nem úr: ő fiatal orvos, valamikor tudós akart lenni, professzor; vissza fog menni oda, ahova való, ahol a helye van. Sem az anyja miatt, még kevésbé azért az alattomosan belélopakodott ostoba érzés miatt, amelyet e pillanatban, hála Isten, már nem is konstatál magán, nem marad itt tovább egy napot sem.

Ahogy belépett a szobájába, nyomban az íróasztal elé ült és megírta levelét a lipcsei professornak, amelyben kérte, hogy vegye vissza maga mellé. Egy hét alatt megjöhet a válasz. Mikor a levelet befejezte, föllélegzett - szinte már látta magát fehér köpenyben, amint a mindig mosolygó, mindig joviálisan dörmögő Brauch professzor után elindul a linoleumos folyosón a műtőszoba felé.

10.

Lángné az első pillanattól tudta, hogy a följelentés a beteg asszony bosszúja. A fölháborodása elsősorban a „tutyi-mutyi” Korompay ellen irányult, aki folyton csak fogadkozott és beszélt, de „nem tudta elintézni ezt a közveszélyes perszónát”. Most nagyhangon esküdözött, hogy Viki többet nem teszi be a lábát a drogériába, ilyesmiknek nem teheti ki magát. Közben gyorsan átöltözött - mert a legjobb, a riviérai ruhájában akart megjelenni a rendőrségen, hogy már külsejével rácáfoljon a vádra -, végigszaladt a régi, kocsmái káromlások egész skáláján. Lili dermedten és szégyenkezve hallgatta: ilyen leplezetlen paraszti mocskolódásokat eddig csak a nyitott ablakon át hallott a jégverem mögül, a kocsiszínek tájékáról. Fokozta obszenci-

tásuk pirító hatását, hogy a kövér asszony fehéreneműre vetkőzve kényszerítette bele magát a szépségkirálynő-választás óta már kihízott ruhadarabokba. Szinte megváltásként hatott Lilire a csengetés, melynek hangjára kimehetett a szobából.

Korompay bukott be az ajtón. Feldúltan, elferdült szájjal, forgó szemekkel.

- Hol van Viki? - kérdezte lihegve.

- Viki nincs itthon - felelt Lili csodálkozva. - Hát nem tudja?

- Mit? Ki van itthon?

- Csak az anyám. A papát... hát nem tudja? A papát bevitték a rendőrségre.

- De magyarázza meg, kérem, mi történt? A drogériában azt mondják, hogy Vikit elvitte egy detektív. Mért vitte el? Hej, azt a... - kezdte rá most nekivadulva és őt se feszélyezte a kifejezések megválogatásában Lili jelenléte. A kutya is üvölteni kezdett és Lángné is kikiabált az ajtón keresztül.

- Ne jöjjön be! - harsogott. - Még öltözöm. Na, ezt jól megcsinálta.

- Én? Mit? Hát tehetek én róla?

- Maga! Az én üzletemben ilyesmi nem fordulhatna elő!

- De engedjen meg, nagyságos asszony...

- Mit engedjek meg? - rikácsolt Lángné. - Most, amikor az uram a rendőrségen van! És Viki! Hol van Viki?

- Nem voltam egész délelőtt a drogériában, adófellebbezési tárgyaláson voltam - lihegte.

Lángné most kilépett az ajtón. Már rajta volt a ruha, de blúza hátul még nem volt begombolva.

- Vegye tudomásul, hogy a felesége csinálta az egészet!

- De hiszen a feleségem sem volt bent az üzletben! Reggel rosszul érezte magát, otthon maradt!

- Kapcsold be a blúzomat - förmedt Lángné Lilire. - Vegye tudomásul, azért vitték el, mert a Korompay-cég följelentette, hogy lopja az áruraktárt. És az uram és én is fel vagyunk jelentve orgazdaságért.

- A Korompay-cég? - álmélkodott kábultan a nős ember.

- Igen. Maga idejár a házamhoz, mindenfélét össze-vissza beszél, befurakodik a bizalmunkba. Az ember elnézi magának, hogy nős ember, hisz magának és akkor ilyen mocsokba rántja az embert.

- Én? - kérdezte büntelensége tudatától végkép elkeseredve Korompay. Aztán, mint aki hirtelen tisztán lát mindent, sziszegve mondta:

- Igaza van, az a bestia, az a... Direkt ezért maradt otthon! Tudta, hogy ma egész délelőtt az előljáróságon verekszem!

- Maga az oka! - mondta Lángné. - Már régen rendet kellett volna teremtenie. Vegye tudomásul, hogy Viki többet nem teszi be a lábát a drogériába!

A nős ember már attól is kétségbe volt esve, hogy a tiszteletreméltó családot egy - mégis csak - hozzátartozója ilyen kínos helyzetbe hozta, de ez a fenyegetés szíven találta.

- De drága nagyságos asszony - mondta szinte könyörögve -, várja ki a végét! Most végre eljött a leszámolás ideje - és megrázta az öklét.

Az asszony föltette a kalapját.

- Most ne beszéljen annyit össze-vissza, jöjjön velem a rendőrségre és szabadítsa ki őket.

- Az ügyvédemért kellene telefonálni.

- Majd a trafikból - mondta Lángné indulóban. - Még szép, hogy Lilit itthon hagyták - és becsapta maga mögött az előszobaajtót.

A trafikból Korompay telefonált az ügyvédjének, ki már a kapuban várta őket, amikor a taxival odaérkeztek. A főkapitányság második emeletén, a 371. számú szoba előtt egy padon ott találták a detektív társaságában Láng Edét, a térdére könyökölve, fejét a tenyerébe hajtva.

- Láng úr! - mondta Korompay esdekelve. - Bocsásson meg, kedves jó Láng úr! Két perc múlva el van intézve minden.

- Szedd össze magad, Ede! - szólt rá Lángné, mint aki fitogtatja a lélekjelenlétét.

Láng Ede fölnézett és alig hallhatóan megszólalt:

- Milyen borzalom, fiam, milyen borzalom!

Az ügyvéd is mondott néhány megnyugtató szót Láng Edének, aztán bementek a szobába. A fogalmazó éppen Vikit faggatta.

- Hogy lehet az, hogy önnek engedélye volt, hogy hazavigye az árut és mégis itt a cég följelentése? Céges levélpapír, cégbélyegző, aláírás!

Viki hetykén felelt:

- Nem értem.

- Szóval, ön nem hiszi, hogy a cégfőnök jelentette föl?

Ekkor lépett be Korompay.

- Hogy jelentettem volna föl, fogalmazó úr? Hogy lehet ilyent elképzelni?

Az ügyvéd kezdett beszélni.

- Bocsánat, doktor Sümegi Lehel ügyvéd vagyok. Korompay úr, az állítólagos följelentő és az összes gyanúsítottak megbízottja. Ebből méltóztatik következtetni az ügy jellegére.

- Amennyiben? - kérdezte a fogalmazó.

- Korompay úr, a drogéria egyedüli cégtulajdonosa, nem jelentett föl senkit.

- Hát ez a följelentés? - nyujtotta át a levelet a fogalmazó az ügyvédnek. Korompay az ügyvéd háta mögött ágaskodva, mohón lesett bele.

- Közönséges impertinens hamisítvány! - kiáltotta drámaian.

- Ez nem az ön aláírása? - kérdezte a fogalmazó.

- Szó sincs róla.

- Hát kié?

- A feleségemé, akivel rossz viszonyban élek, sőt akitől bizonyos mértékben válófélben vagyok.

- Mi az, hogy bizonyos mértékben? - kérdezte akadékoskodva a fogalmazó. - Beadta már a válókeresetet?

- Még nem. De még ma beadom. Méltóztatik tudni, egy beteg asszony, akivel szemben eddig bizonyos kíméletet tanusítottam. Pokollá tette az életemet, életveszélyes fenyegetésekkel terrorizált, de én hosszú időn keresztül azon az állásponton voltam, hogy...

- Ezt tessék elmondani kérem a válópöri tárgyaláson! - szakította félbe a fogalmazó. - Itt az a kérdés, joga van-e a feleségének a cég nevében följelentést tenni? Van-e cégjegyzői jogosultsága?

- Hogy lenne kérem! - méltatlankodott Korompay. - Beszámíthatatlan asszonyra csak nem bízom a céget.

- Akkor hogy tehetett följelentést?

- Bosszúból - magyarázta Korompay harsogva. - Mint mondtam, beteg asszony, tizenkét év óta beteg és most, mert már betelt a mérték és tudja, hogy én elhatároztam, hogy...

Az ügyvéd közbevágott:

- Kérem jegyzőkönyvbe venni, fogalmazó úr, hogy a följelentés alaptalan.

- A legteljesebb mértékben! - erősítette meg az ügyvéd kijelentését Korompay.

A rendőrfogalmazó valamit ráírt a levélre, aztán lediktált egy háromsoros jegyzőkönyvet, amelyet Korompay olyan ünnepélyesen írt alá, mint az államférfiak a szövetségi okmányokat.

- Eszerint - mondta a fogalmazó -, Láng Ede kihallgatásától el is tekintek.

- De hogy kapok én elégtételt? - harsant fel Lángnéből. - Hogy jövök ahhoz, hogy engem alaptalan rágalmak miatt meghurcoljanak?

Az ügyvéd csitította:

- Kérem, ezt mi majd elintézzük!

- Ha akar, tegyen följelentést hatóságelötti rágalmazásért! - mondta a fogalmazó.

- Az ember nem érezheti magát biztonságban - kiabált Lángné a rendőrfogalmazó felé hadonászva.

- Ne kiabálj, mama - mondta Viki félhangon.

- Szóval, meg akarja tenni a följelentést? - kérdezte a fogalmazó idegesen.

- Ettől eltekintünk! - válaszolt helyette az ügyvéd.

A fogalmazó most behívta a folyosóról Láng Edét, aki támolygott, hogy a detektívnek kellett támogatnia.

- Az eljárást ön ellen is megszüntetem! - mondta a fogalmazó.

- Köszönöm szépen! - rebegette Láng Ede csöndesen.

A lépcsőn lefelé menet, Korompay belekarolt a nehezen lélegző, szédülő öreg emberbe, miközben szinte esdekelve kért tőle bocsánatot és fogadkozott, hogy szörnyű bosszút áll ezért a gyalázatosságért. Az asszony még mindig rikácsolva, gyorsan emelkedő keblekkel hajtogatta:

- Ki ad ezért nekem elégtételt? - majd előreszólt Korompaynak: - Vegye tudomásul Korompay, hogy Vikit többet nem engedem le a drogériába!

Korompay, anélkül hogy kikarolt volna Láng Edéből, hátrafordult.

- De drága, jó nagyságos asszony! - mondta szinte sírva. - A feleségem még ma repül! Hogy képzelem, hogy ezt megbocsátom? Sümegi doktor úr holnap reggel beadja a válópört.

11.

Három óra elmult, mire hazaértek. Mindnyájan kimerültek az izgalomtól. Az asszony is kevesebbet beszélt a szokottnál, szaggatott félmondatokban, indulatszavakban rekapitulálta a történeteket. Viki már nevetett is, csak Láng Ede volt szótlan, az arca szürke és gyűrött, az orra megnyúlt és viaszosan fénylett.

Lili beadta az ebédet. Gyorsan ettek, Lángné és Viki a fürdőszobában átöltözködtek. Láng Ede lefeküdt a díványra.

- Nem vagy jól, papa? - kérdezte Lili.

- Kicsit rosszul vagyok - felelte Láng Ede csöndesen köhécselve.

Négy órakor megérkezett Korompay. Az arcán meglátszott a harc, de a győzelem is. Két óráig viaskodott az asszonnyal az ügyvéd segítségével. Az asszony először tört-zúzott, véresre karmolta a saját arcát - természetesen hallani sem akart semmiféle válásról - végre az ügyvéd azt mondta:

- Nagyságos asszony, ha így viselkedik, kénytelenek leszünk elmeorvosi megfigyelést indítványozni!

- Be akarnak csukadni!? - rikácsolt az asszony. - Én fogom becsukadni ezt a gazembert!

Végül testileg belefáradt a handabandázásba és üvöltésbe. Leült az ágy szélére és sírni kezdett, hogy Korompay szinte megsajnálta.

- Ne hagyj el, Dezső! - zokogta. - Hát el tudsz engem hagyni?

- De én tartottam magamat - mesélte Korompay. - Ismerem ezeket a könnyeket. Mondtam neki: „Most, hogy kiordítottad magadat, beszéljünk végre emberi nyelven!” Erre megint esztét vesztette és azt felelte, hogy velem nem tárgyal. „Helyes, mondta az ügyvéd, Korompay úr csak menjen le a drogériába, majd mi nyugodtan megbeszélünk mindent.” „Magával sem tárgyalok - rikoltotta az asszony -, maga bérenc, az örültek házába akar csukadni!” Negyed-órába tartott, amíg megint belerokkant s végre erőtlenül, nyöszörögve kérte, hogy hívassuk fel a bátyját. A Piarista uccában patikussegéd, Kübek Ernő, régi patikus-dinasztia - emelte ki Korompay még most is büszkén. - Mire visszajöttem, az asszony már nem volt a szobában, átment a szalonba és magarázárta az ajtót. Már féltünk, hogy csinál magával valamit. De megjött a sógor, bekopogott, először nem is válaszolt, aztán végre beengedte. Újra sírt és üvöltött, csak úgy ömlött belőle a piszkolódás. Félóráig tartott, amíg kijött Kübek és azt kérdezte: „Meg vagy bolondulva? Most akarsz elválni, tizenhat év után?” Nézd Ernő - mondtam neki -, te is férfi vagy, jobban megérted. Tudod, hogyan élünk tizenkét év óta! Ez még nem volna baj, de gyűlöl engem, a hangomat is gyűlöl, hidd el barátom!” „A fenét gyűlöl - mondta Kübek -, minden beteg ember türelmetlen, ideges.” De most életveszélyesen megfenyegetett - magyaráztam neki. „Á, legyintett Kübek, melyik férj vagy feleség nem fenyegeti meg életveszélyesen a másikat? Ez csak olyan beszéd.” De kitelik tőle - mondtam. - Honnan tudod, hogy mikor vesz magához a drogériából valami mérget és belekeveri a levesembe? „Ugyan - hitetlenkedett a sógorom -, túlsokat olvasod az ujságokat.” De ami az ujságban van, az igaz - feleltem neki -, épúgy megtörténhetik velem is. „Hát mihez akarsz kezdeni vele? - kérdezte végül. - Beszéljünk most már erről.” „Nézd - mondom -, én most negyven... negyvenegynéhányéves vagyok, akárhogy sajnálom is Terát, de neki is, nekem is jobb lesz, ha különválnak.” Hát ami azt illeti, mondta Kübek, hiszen sok öröme neki sincs abból, hogy együtt vagytok! De hát egyelőre hallani sem akar róla. Szívesen adnék neki havonként kétszáz pengőt és ráíratom a péceli házat, mert nekem is fontos, hogy meg legyen mindene. Ott nyugodtan ellakhat és azért ez nem jelenti, hogy én nem leszek neki továbbra is

jóbarátja, sőt talán jobb, mint eddig...” „Hát majd megpróbálom, mit lehet tenni”, mondta Kűbek és megint bement az asszonyhoz. Az ügyvéddel lenéztünk a drogériába, persze a feje tetején áll minden, mert sem én, sem Viki nem voltunk benn. Körülbelül egy óra múlva aztán lejött Kűbek és azt mondta, hogy az asszony kezd beletörődni, de még mindig félti, hogy csinál magával valamit. - Marhaság volt egyedül hagyni - mondtam aggódva. - Mit csináljak? Inspekciós vagyok! - védekezett Kűbek. - Szóval, én ma már szállodában lakom.

- Na, hála Isten, csakhogy már itt tartunk - kiáltott fel Lángné önfeledten.

- Kérem - mondta Korompay mosolyogva és odalépett Viki mellé, a vállára tette a karját -, nekem két év előtt egy jósnő megjósolta, hogy...

- Most ne a jósnőről beszéljünk! - szakította félbe Lángné energikusan. - Maga és Viki, azonnal menjenek le a drogériába, ahol a feje tetején áll minden. Én egy kicsit még körülnézek itthon, megnézem, mi van Edével...

- Talán nem érzi jól magát a... kedves papa? - kérdezte Korompay, óvatosan kísérletezve a családi hanggal.

- Azt hiszem!... És aztán - mondta Lángné ismét keményen - majd én is lemegyek a drogériába. Már régen lementem volna, mert szeretnék egy kicsit belenézni a dolgokba. Huszonnyolc évig vezettem három üzletet, talán értek egy kicsit hozzá. De eddig természetesen nem akartam lemenni.

Korompay lelkesedve mondta:

- Most már igazán nincs semmi akadály!

12.

Viki és Korompay elbúcsúztak, rövidesen Lángné is követte őket. Lili leszedte az asztalt. Még őt is bizonyos nyugalom és megkönnyebbülés fogta el, mikor kiderült, hogy Viki sorsa egyenes irányba térül. Valami mégis rendbejött. De mi lesz vele, hogy jön az ő sorsa rendbe? Az orvosnál tett délelőtti kényszerlátogatása óta érezte, hogy neki is van valakije, van egy barátja a közelben. Nem tudott rá úgy gondolni, mint férfira, mint Lajoskára - inkább Elemért, a bátyját képzelte olyannak, mint amilyen Kuncz doktor. Most már nem volt számára csak orvos, valahogy azt hitte, számíthat rá, nemcsak a testi bajaiban. A következő pillanatban azonban már túlzottnak érezte ezt a föltevést. Nem tudta elképzelni, hogy Kuncz doktorral egyszer majd úgy sétál fel-alá az uccán, vagy egy fasorban, mint valamikor egy másik orvossal... Lajoskával. Mint férfi nem is tetszett neki, nem volt még csak jóképű sem, vasalatlan ruhát viselt s puhagallért. Másrészt viszont nagyon is respektálta: anélkül, hogy tudott volna a tudományos multjáról, előkelő családjáról valamit - távolinak, túlkomolynak, fölötteállónak tartotta az udvari lakásba húzódtott rendelő ellenére is. Ilyen embereknek ő nem szokott igazán tetszeni.

Bement az ebédlőbe, hogy megnézzze az apját, aki a diványon feküdt. Kinyitotta az ajtót és csöndes hörgést hallott. Odaszaladt a diványhoz.

- Papa! - kiáltotta. - Papa, az istenért!

Láng Ede nem felelt.

- Papa, papa, mi bajod?

Az öreg felnyitotta a szemét. - Elemér... - motyogta és aztán csak artikulátlan hangok peregtek ki belőle.

Lili kirohant a folyosóra. Egy pillanatig tanácstalanul megállt, nagy rémülete közben is eszébe jutott, hogy ma már másodszor kell „molesztálnia” a doktort. De nem lehetett egyebet tenni. Kuncz nyomban felszaladt, injekciót adott az öregnek. Félóra múlva magához tért.

13.

Négy napig ágybanfekvő beteg volt Láng Ede. Kuncz alaposan megvizsgálta és megállapította, hogy érelmeszesedése van és vesebaja. Mindkét betegség meglehetősen előrehaladott, de hogy a katasztrófa mikor következik be, nem lehetett kiszámítani. A doktor csak Lángnéval közölte őszintén a diagnózist és azt tanácsolta neki, hogy hívasson egy specialistát. De Lángnét megnyugtatta férje viszonylagosan javuló állapota és megígérte, hogy majd ha megint lábraáll, elmegy vele egy professzorhoz. A második napon Láng aránylag jobban volt, az asszony már nem is maradt otthon, lement a drogériába, ahol szenvedélyes munkába és tervezgetésbe kezdett. Lili, aki lesóványodott és megcsúnyult az izgalmaktól, alig mozdult el a beteg mellől. Arra gondolt, hogy táviratoztat az anyjával a bátyjának, akit eszméletlenségében emlegetett. De még mindig bízott benne, hogy nem lesz szükség rá. Délutánonként feljött a doktor, megvizsgálta. Az öreg elálmosodott s ők átmentek a másik szobába és egy félórát elbeszélgettek. Ezekben a napokban rémült gyengédségétől, amellyel az öreg halálraítélttel foglalkozott és a halálos ágy szélén, a rettegésben született kislányos humorától, amellyel a betegben a lelket akarta tartani, az orvos még kevésbé tudott ellentállni a vonzásának. A lány is kezdett átmelegedni Kuncz egyre érezhetőbben sugárzó rokonszenvétől. Arra még mindig nem gondolt, hogy szeretheti, de már nem kételkedett, hogy több neki egyszerű páciensnél. S hogy ott ültek a díványon, ijedten eszébe jutott, hogy a doktor látta meztelenül, borogatást tett a fedetlen mellére és eszébe jutott Hoffer, akivel... szinte el sem tudja ma már képzelni, hogy jutottak a csókokig és... A nyugtalanságok, amelyek akkor kínozták, most már teljesen elültek benne. Lajoska is elmerült az ájulás kódében, de néha nagyon messziről és nagyon kicsinyítetten feltűnik és egy kicsit még fáj...

A negyedik délután Kuncz megvizsgálta az öreg Lángot és feltűnően gyengének és lehangoltnak találta, de nem számolt a közeli veszedelemmel. Az öreg egész nap álmos volt, tízpercenként elaludt és felriadt. Most is, vizit közben, elnyomta az álom. Ezen a napon Kuncz a szokásosnál rövidebb ideig maradt a lánynál. A sógora ebéd után telefonált s kérte, hogy sürgősen szaladjon át a Széna térre. Kuncz hamar elbúcsúzott s a lánynak még rosszul is esett, hogy a doktor ilyen gyorsan távozik: azt hitte, már unatkozik a társaságában. Mikor a doktor elment, még egyszer benyitott az ebédlőbe s hogy látta, hogy az öreg békésen alszik, a szomszéd szobában az ablakhoz húzott egy széket, leült és kibámult a háztetőkre.

A háztető ormán szokatlanul nagy, tarka macska ült. Mimi, a kutya valahogy besurrant a félig nyitvahagyott ajtón a szobába, felugrott az ágyra és amikor meglátta a háztetőn a macskát, vadul ugatni kezdett. Lili megrettent, hogy az ugatás felébreszti az öreget, felkapta a kutyát és kidobta a konyhába. Aztán visszament a szobába és megint benyitott, hogy megnézzze, nem ébredt-e fel az apja a kutyaugatástól. Láng Ede mozdulatlanul feküdt. Lili megnyugodva visszaült a székre, kinyitotta az ablakot. Szép enyhe májusi délután volt, a gránitkockákon egy oktávval magasabb hangot vertek ki a kocsik vaskerekei, az autókürtök is mintha vígabban üvöltöttek volna s ő közben pillanatokra Kuncz Imrére is gondolt. Ekkor egy autógumi robbanásszerű hangon elpukkadt. A nagy tarka macska megijedt és egyetlen lendülettel felszaladt a kéményre, majd a kémény másik falán lesiklott. Lilit különös nyugtalanság fogta el,

benyitott a szobába, aztán lábujjhegyen a díványhoz ment. Az apja mozdulatlanul feküdt, az arcát csak sejteni lehetett a függönyök félhomályában. Lili gyáván, irtózattal, két ujjal megérintette az öreg homlokát. Elkapta a kezét és felsikoltott.

A sikoltás olyan éles volt, hogy a kutya meghallotta a konyhában. Szűkölő, rémült ugatásba kezdett. A szomszédban Trost kúriai bíró kutyájára is átragadt a félelem. A kúriai bíró felébredt délutáni álmából és hallani lehetett, amint dühös szidalmak kíséretében megverte a kutyát.

Így halt meg Láng Ede.

HARMADIK RÉSZ

I. Különvillamos

1.

Korompay délután két órára rendelte a különvillamost a Rókushoz. Lángné ezt a fényűzést utóbb felesleges pénzpocsékolásnak minősítette, épúgy, mint a partecédulákat s a lapokban közzétett gyászjelentéseket és attól sem volt túlságosan meghatva, hogy Korompay a temetés napján bezárta a drogériát és a lehúzott redőnyre kiragasztotta a cédulát: „Haláleset miatt zárva.” De Korompay mohón vetette rá magát a gyászra, mert ez volt az első kínálkozó alkalom, hogy a családhoz való immár hivatalos tartozását átélhette és dokumentálhatta. Tárgyalt, szervezett, intézkedett - mint ahogy a család egyetlen férfitagjához illik. Utóbb kiderült, hogy a különvillamossal kapcsolatban Lángnének volt igaza: amikor háromnegyed kettőkor a szűkebb család elhelyezkedett a kupében, összesen heten ültek szétszórva a padokon. Valamivel háromnegyed után megjött Gordon és szótlán köszönéssel leült Viki mellé. Korompay, aki csak felületesen ismerte, úgy üdvözölte, mint az üzletébe betérő vevőt. Személyes ügyének tekintette a különvillamost és tudta, hogy ha most ilyen üresen indul el, blamálja magát vele.

Szeretett volna vadidegeneket behívni egy kis ingyenes villamosutazásra, hogy igazolja magát Lángné előtt. Néhány perccel két óra előtt megérkezett Kuncz doktor, aki az utolsó pillanatban határozta el, hogy, mint az elhunyt kezelőorvosa, részt vesz a temetésen. Megállt a perrón küszöbén, köszönt, de nem ment be, nem akarta a családot megbontani. Ekkor Elemér, aki Lili mellett ült, felkelt és kiment a doktorhoz a perrónra. Csöndesen, kevés szóval, cigarettázva beszélgettek.

Lángné és Viki a kocsi elején ültek: az asszony sűrűn lefátyolozva, szájábagyúrt zsebkendővel. Viki fekete köpenyben, divatos gyászpártával, ölébejtett kézzel. Mellette Gordon, elmélyült, gonosz arckifejezéssel: arra gondolt, hogy Viki négy nap előtt jelentette be neki, hogy másállapotban van. Éppen jókor! - gondolta Gordon és leszegte a tekintetét. A kocsi másik sarkában ült Lili vakító fehérén a fekete kalap és fekete kosztüm keretében, kicsinyre sírt szemekkel. Már senki sem sírt, csak Pepi néni zokogott fel szinte szabályos időközökben hangosan és majdhogynem hivatásszerűen - otthon, a kisvárosban, ahol a város minden jobb módú kereskedőcsaládja vele javíttatta a fehérneműjét, afféle siratóasszony volt a zsidó-temetéseken. Lángné jól ismerte ezt a hivatásos sírást és ezért a fátyol mögül többízben feddően rápillantott. Pepi nénivel szemközt, teljesen izoláltan, mintegy a szégyenpadon ült Láng Jenő, hideglelősen beburkolódzva az elegáns gumikabátjába, amelyre fekete karszalagot varratott. Senki sem állt vele szóba; csak félórával előbb viharzott a gyászházban a hangosságában kegyeletlen jelenet, melynek során Lángné egyszerűen Láng Jenőt vádolta meg azzal, hogy az öccse gyilkosa. Valóban, a büntudat kiült az arcára, úgy érezte magát, mint a gyilkos, akit a helyszíni szemlére visznek.

Már két óra volt, de Korompay még a járdaszigeten nyüzsgött mint egy állomásfőnök s a kalauzzal, meg a vezetővel tanácskozott. Még várt valakire, nem tudta kire; valakire, aki csökkent a kocsi sivár néptelenségét. Már kezdte feladni a reményét, amikor az utolsó pillanatban őszesszőke, kékszemű, sovány, féligmeddig jólöltözött férfi, keménykalappal a kezében, közeledett a villamos felé.

- Ez a Láng-féle különvillamos? - kérdezte lihegve.

- Igen! - mondta Korompay örömmel, - tessék beszállni, mingyárt indulunk.

A szőke, kékszemű öregember felmászott a villamosra, odaköszönt Elemérnek és a doktornak, aztán kissé túlhangos jónapotl belépett a kupéba. Mindenki kíváncsian felnézett, de senki sem ismerte. Az idegen egyenesen Lángnéhez sietett, lehajolt, kezecskölt és azt mondta:

- Fogadja részvételem!

- Köszönöm - mondta Lángné csöndesen és idegenkedve fürkészte az arcát.

- Ugye, nem ismer meg, nagyságos asszony? - kérdezte a keménykalapos.

- Albert! - kiáltott fel a meglepetéstől. - Hogy kerül maga ide?

- Olvastam a gyászjelentést az ujságban - felelt Albert. - Megengedi? És leült Lángné mellé. - Egész odavagyok. Még csak ötvennyolcéves volt szegény? Elélhetett volna még vagy húsz évig.

- Igen, szegény! - kezdte Lángné, de nem folytatta, mert mindenki odafülelt. A kocsiban valahogy kegyeletlenül, bántóan hatott a hangos beszéd. Albert is elnémult és most kényelmetlen csönd támadt. Fellélegzettek, amikor Korompay felszállt és a vezetőnek megadta a jelt az indulásra. Előbb azonban még egy kis incidens támadt: a kalauz figyelmeztette Elemért, hogy a kocsiban nem szabad dohányozni. Korompay nyomban beavatkozott: vitatkozni kezdett a kalauzzal, hogy a különvillamoson érvényesek-e az általános szabályzatok. Szerinte, ha ő bérel egy kocsit a társaságtól, azt teszi, ami jólesik neki. A kalauz szerint a szabályzat minden körülmények között -, de ő megértő ember s ha majd kijutnak a városból, a futballpályán túl, nem fogja észrevenni, ha az urak cigarettáznak.

Pepi néni még jajdult egy dermesztőt, aztán elindult a villamos. A bőgő-zörgő zajban a feszültség kissé megoldódott. Lángné és Albert most már folyamatosan beszélgetni kezdtek. Gordon és Viki halkán diskuráltak. Mikor a villamos a Teleki téren egy pillanatra megállt, hallani lehetett, amint Albert ezt mondja:

- Négy évig önálló voltam Kiskőrösön! A mult hónap elejéig ügynököltem, de most már ennek is...

Korompay ide-oda cikázott, előrement a vezetőhöz a parancsnoki hídra, majd egy zacskó cukrot nyújtott át Vikinek. Aztán még a koszorúkat rakta rendbe. Láng Jenőhöz is letelepedett, megsajnálta a kiközösítettségéért, de főként Elemérrel próbált beszélgetésbe elegyedni. Fölöttébb ambicionálta, hogy Viki misztikus bátyjának barátságát megszerezze. De nem tudott egy helyben maradni, folyton ide-oda száguldott, mint egy kirándulás vezetője, aki rendelkezésre akar állni, ha valakinek valami különös kívánsága vagy jogos panasza van.

2.

Tulajdonképpen Korompay fáradhatatlan szervező és intézkedő szenvedélyének volt köszönhető, hogy Elemér a temetésre hazajött Brünnből. Lángné, őszintén szólva, nem nagyon akarta: borsódzott a fiával való találkozástól, amikor ilyen zavaros és kétes a család egész helyzete, csak mintegy önmaga előtt való igazolásként felvetette Korompay előtt: milyen szomorú, hogy nem tudja a fia lakáscímét! Korompay azonban túlbuzgalmában azonnal táviratozott a brünni rendőrfőnökségnek, hogy kutassák ki Láng Elemér címét és értesítsék apja haláláról. A brünni rendőrségnek könnyű dolga volt: Láng Elemért, a Derner-Folkestone vegyigyár mérnökét, mint pronoszírozott szélsőbaloldalt, állandóan nyilvántartották. Mikor a detektív későn este bekopogott, azt hitték, hogy megint ki akarják valamelyiküket hallgatni, mint annyiszor - sohasem tudtak rájuk bizonyítani semmit - és a szokott gúnyos derűvel

betessékelték a detektívet. Mikor Elemér elolvasta a táviratot, előbb megdöbbsen, aztán elszomorodott, aztán elfacsarodott a szíve. Alig tudta visszatartani a könnyeit. Végkép szakított a családdal, de azzal sohasem számolt, hogy egyszer testileg is el fognak múlni. A papa már régen nem jelentett számára sokat, de most, hogy nincs többé, nem tudott védekezni a banális jelentkező fiú megrendülés ellen.

A felesége, aki keményebb fából volt faragva, nem értette meg teljesen ezt az ellágyulást, de nem vitatkozott, amikor közölte vele, hogy hajnalban elutazik a temetésre. Az asszony tudta, hogy Elemér sohasem számolt le teljesen a konvenciókkal s gyakran megfigyelte, például a gyerek nevelése közben, hogy tipikusan polgári érzelmesség és regényesség jelentkezik benne. Prágai gazdag cipőgyáros leánya volt és egyetemi hallgatónő korában tisztán etikai és esztétikai felháborodásból fordult szembe a fennálló társadalmi renddel - a fiú forradalmisága csak egyéni sérelmekben gyökerezett.

Elemér megcsókolta alvó fiát, tárcájába tette a fényképeket, mint egy kispolgári apa és a kofferjével kigyalogolt a hajnali állomásra. A vonaton annyira elővette a fájdalom, hogy még sírt is. Amikor azonban fáradtan és álmosan benyitott az akácfauccai lakásba, egy pillanat alatt már ugyanazzal a sértődött és idegenkedő ellenszenvvel nézte a családját, amilyenvel érettségi után otthagyták őket. Tizenkétéves koráig tulajdonképpen azért nem fejlődtek ki a családi érzései, mert a szülei nem törődtek vele - ezekre az évekre esett a sok építkezés, szervezés: mindenki el volt foglalva, minden szoba fel volt dűlva. A gyerekek eleinte fájt magárahagyottsága, mert ekkor még csupa érzés volt és csupa közlési vágy és nem volt senki, aki érzéseit viszonzza, meghallgassa és a kérdéseire válaszoljon. A lányok még kicsinyek voltak s a gimnáziumban az osztálytársai valahogy az első pillanattól kirekesztették a társas életükből, nyilván otthoni intelemre. Nem hívták meg sehová és ha ő meghívott valakit, nem jött el hozzá, a szülők nem engedték el a kocsmaházba. Eleinte csak a kocsmának tulajdonította ezt a fájdalmas és szégyenletes elszigeteltségét, gyűlölte a kocsma és haragudott a szülei, akik nem találtak külön, úribb foglalkozást, akik a söpredéknek is szolgálai és a pálinkás-pénzből élnek. Amikor egyszer a természetrajztanár előadást tartott az osztályban az alkohol pusztításáról, ő szenvedélyes antialkoholista lett és másnap a söntésben valószínű agitációt kezdett a vevők között. Ekkor az anyja megverte. Később elhatározta, hogy elszökik hazulról. Kilopott a kezikasszából egy ezüst ötkoronást, de rajtacsípték. Az anyja órákig faggatta, hogy mihez akart kezdeni a pénzzel, de a legnagyobb verésre sem mondta meg. Tizenkétéves korában az apja elküldte Jenő bácsiékhoz egy írással - ő a nyitott veranda alatt leült egy padra, hogy megvárja, míg Jenő bácsi aláírja az írást - ma már tudja, hogy váltó volt. Mialatt várt, Rózsi néni Jenő bácsival németül izgatottan vitatkozott. Még nem beszélt németül, de mindent megértett. Rózsi néni indignálódott, hogy Győrben összetévesztették Bertával. Ő is Lángné és Berta is Lángné - talán róla is azt hiszik, hogy megcsalja az urát. Elemér akkor még nem tudta, hogy mit jelent, ha egy asszony megcsalja az urát - otthon főképp a pénzről beszéltek, és azt hitte, hogy a csalás is a pénzzel kapcsolatos, hogy az anyja valamit vett vagy eladott az apja tudta nélkül - és minden célzatosság nélkül megkérdezte az anyjától:

- Mondd mama, igaz, hogy te megcsalod a papát?

A fiú nem nyugodott, amíg meg nem tudta a csalás jelentését, végül Viki magyarázta meg neki, aki csak tízéves volt, de sokkal jobban tudott mindent a férfiról és nőről, mint a már kamaszodó fiú. Megutálta az anyját, tulajdonképpen akkor szakadt ki a családból. Az apját is megvetette, mert nem kergette el az anyját, vagy mert olyan gyámoltalan, hogy nem tudja, hogy megcsalják. Egyszer meg is akarta mondani neki, de végül mégsem merte. Mikor Viki nőni kezdett és ő felfedezte, hogy fiúkkal bujkál, más okkal sokszor belekötött, ököllel rontott neki, de a lány erősebb volt és rendszerint elverte. Kétségbeesetten észlelte, hogy Viki keblei

bontakozni kezdtek - a lány már tizenegyéves korában feltűnően fejlett volt - ő szégyelte magát, hogy a melleivel elárulja a világnak a romlottságát - hiszen a vele egykorú lányoknak még egészen lapos volt a mellük.

Nyolcadik gimnáziumba járt, amikor a lány Ardó Gusztival, a vasutassal flörtölt és ekkor bizonyosra vette, hogy Viki elbukott. Ettől kezdve máig, a temetés napjáig, nem állt vele szóba. Csak Liliről maradt tiszta, meleg emléke. A lány későn fejlett, vérszegény, esetlen kisgyerek volt, amikor Brünnebe ment - s most, hogy a perrónról az ablakon át nézte őket, csodálkozott, hogy a gyerekkori viszonylatai még ma is érvényesek.

Ez a zavaros családi konfliktus nagy bonyodalmakat idézett elő az életében. Először vallásos lett, szinte mániákusan, reggel és este templomba járt és irtózással védekezett minden szexuális vonatkozású jelenség vagy szó hatása ellen. Ha például valamelyik osztálytársától valami trágárságot hallott, elmenekült, testi rosszulát fogta el. Amikor tizenhatéves volt, osztálytársai már javarészt túl voltak a szerelmi próbán, ő még a kamaszbetegségeken sem esett át. Érettségi bankett után az egész osztály levonult a Pöltenberg Ernő uccai házba, ő előbb nem akart velük menni, de erőszakkal lecipelték és addig ugratták, amíg bement egy szőke, sovány lánnyal a szobába. A lány meg akarta csókolni, előbb védekezett, majd felállt s ugyanúgy, ahogy valamikor a kocsmában a részegeket el akarta téríteni az alkoholtól, lelkére beszélt a lánynak, megpróbálta visszavezetni a tisztesség ösvényére. A lány először röhögve hallgatta, de kissé meghatotta, ha nem is az ékesszólása, de a naivitása. Mindenesetre némi rokonszenv támadt benne iránta. Végül a fiú nagynehezen, szinte dadogva ezt mondta:

- Meg szeretném kérni valamire?

- Mire?

- Mondja azt a fiúknak - nyögte ki -, hogy megtörtént.

- Miért? - kérdezte a lány.

- Ki fognak röhögni, ha megtudják, hogy...

Két korona helyett tíz koronát adott a lánynak és amikor visszatértek a szalonba, a fiúk megtapsolták és diákos hőbölgés közben, gúnyos diadalmenetben vitték vissza a Nádor uccába.

Másnap egyedül kirándult a Vértes aljába, a tíz kilométernyire kezdődő dombvidékre. A Dunaparton haladt lefelé, gyors léptekkel, menekülve egy émelygős, édeskés, piszkos szag elől, amely megrekedt az orrában. Június vége volt, a dombok kék felhőből, aminek a Dunahídról látszottak, egyre inkább kibontakoztak csenevész és rendszertelen bokorerdőkkel, ormóttan sziklasíkjakkal, amelyekkel a hatvan-hetven méternyi emelkedéseket a geológiai szeszély itt-ott szinte alpesi vidékké varázsolta. Ő nem a kényelmes ösvényen ment fel a tetőre, amerre a szénégetők szoktak, hanem öncsigázó vággyal a szikla kiugró szögletein kapaszkodott fel. Mikor pihegve, agyonizzadva felért, megállt és lenézett a Dunára. A víz és erdő illata keveredett a szélben, amely kiszellőzte az orrából az éjszakai rossz szagot. Most arra gondolt, milyen kár, hogy a vonatokat és autókat feltalálták: amikor az ember gyalog vándorolt egyik helyről a másikra, nem kellett pénz az utazáshoz, mégcsak határozott úticél sem; kis cók-mókkal neki lehetett vágni a bizonytalannak, s az ember valahol csak kilyukadt. Ekkor már elhatározta, hogy a brünni egyetemre iratkozik - Pestre úgysem vennék fel, két elégséges van a bizonyítványában - és többé sohasem jön vissza. Hol van az megírva, hogy az embert örök szálak kötik a földrajzi véletlenhez, ahol megszületett és az emberekhez, akikhez véletlenül becsöppent, a szülőkhöz, akik véletlenül életrekeltették, testvérekhez, akikben állítólag ugyanaz a vér kering és mégis egészen mások, idegenek? Miért kell egy életen keresztül felelősnek lennie a családja dolgaiért, bűneiért, szégyenéért? Miattuk érezte magát kirekesztettnek mindenünnen, azért vette körül szégyenkör az iskolában és tegnap is azért

járatták vele a bolondját, mert védtelen volt, mert félt, hogyha vitatkozik, vagy szembeszáll valakivel: a szemébe vágják az igazat; védtelenné tette a hiedelem, hogy mindenki tudja, hogy az anyja megcsalja az apját s hogy Vikire úgy néznek a városban, mint egy... Sokszor észrevette, hogy az osztálytársai is azzal a bizonyos túlfűtött kíváncsisággal bámulják... Mi köze neki mindehhez, miért vállalja mindezt? Itt van a szabad, széles világ: ez a fehér országút Bukarestben kezdődik és Ostendében végződik. Az ember elindul, elszakít minden kapcsolatot, elmegy idegenek közé, ahol nem a családja szerint ítélik meg.

Akkor még arra is gondolt, hogy Brünmben hamarosan keres magának valami kis egzisztenciát, ami mellett még tanulhat is és Lilit kiviszi magához. Lili csak tizenhároméves, testileg és lelkileg még tízéves sem, olyan fejletlen és romlatlan: őt még meg lehetne menteni. Időnként eltökélte, hogy az anyja elé áll és azt mondja, hősiködvé: „Én nem bánom, hogy mi volt eddig és mit csináltok ezentúl, de a húgomat nem engedem!” Bár maga is érezte, hogy ezt a gyerekes elhatározást nehezen válthatja valóra, a dombtetőn felemelt érzéssel töltötte el, hogy van valami közeli életprogramja: függetleníti magát a gyűlölt családtól és kiment a hugát a „mocsár”-ból. Már jóval elmúlt dél, amikor leereszkedett a sziklán és elindult hazafelé. Vagy másfél kilométernyire a domboktól, a kiöntésben parasztyerekek fürödtek meztelenül. Javarészt a derékig érő víz szélében fröcsköltek, kergették egymást és birkóztak. Nyolc-tízéves fiúk és lányok, nemnélküliek - csak egy nagyobb, nyúlánk, koránfejlett lány vált ki közülük feltűnően.

Elemér megállt a parton, a lány vette először észre és hirtelen szégyennel nyakig elmerült a vízben. A többiek nevetve süvítettek felé gyerekes trágárságokat, majd az egyik fiú elkiáltotta: „zsidó, zsidó!” A kiáltástól Elemér megriadt és elsietett. Mikor visszanézett, látta, hogy a gyerekek leguggolnak és a hátuljukat mutogatják felé. Ezek a parasztyerekek együtt fürdenek, biztos, hogy így meztelenül szinte elkerülhetetlenül, játékból, előbb „megcsinálják”, mielőtt tudnák, miről van szó. A kislány például nem lehetett több tizenháromévesnél. A tegnapesti nő a Pöltenberg Ernő uccában, szintén parasztlány volt, tájszólásban beszélt. Ezekből a zsellérlányokból lesznek az ilyen nők, ha bekerülnek a városba. Pepi néninek volt egy tizenkétéves szolgálója, egy rendőr elcsábította, azóta folyton ide-oda zsuppolják. Az aranybarnabőrű kislány is egyszer majd... ha eddig nem... Ő már azt is olvasta az ujságban, hogy részeg parasztyok a saját lányukkal...

Nyugtalansága akkor sem mult el, amikor beért a városba.

Otthon hátrament a lakásba, a hálósobaszekrényből ki akart venni egy tiszta gallért, mert a rajta levő a forró napon puhára izzadt. Amikor benyitott a hálósobába, meglátta Vikit, amint kombinéban állt a tükör előtt és púderozta magát. Reggel még kellemes nyár volt, de dél óta betört a városba a kánikulai forróság. A fiú, amikor meglátta Vikit, becsapta maga előtt az ajtót. Mindig haragudott a lányra, aki kislánykorától fesztelenül öltözött, vetkőzött előtte, sőt, mintha célzatosan mutogatta volna a testét neki. Dühösen átment az udvaron a szobájába - ma is emlékszik, Ostwald egyik könyvét olvasta akkor - elfeküdt az ágyán, de az olvasás nem ment. Felkelt, már vacsoraidő volt, nem volt étvágya, gyorsan bekapott néhány falatot, aztán elindult a zárda felé, a Fő uccán, amerre nem sétálnak a korzózók. Már besötétedett, nagy kerülővel, a gőzmalom és a szeméttelep mögött, kiment az állomásra. A nyolcórásbusz már kifutott, a kocsik a féltizeshez szállingóztak. A perrón néptelen volt, a resti elé kirakott fehér asztalok üresek, csak a szélső asztalnál ült az öreg alügyész, aki valamikor sokat járt hozzájuk és egy kétszillagos vasúti tisztviselő, akinek a legnagyobb bajusza volt a városban. A jelzőharang alatt állt a rendőr, egy hordár nagy mintaládát cipelt, amilyent az utazók szoktak magukkal hozni Budapestről s a rendőr gyanakodva mustrálta: hátha női hullá van benne. A pénztár ablakánál csak ketten álltak: egy bajusztalan, aranyfogas férfi, akinek ruhájáról és

viselkedéséről első pillanatban meg lehetett állapítani, hogy a mintaláda hozzátartozik és egy sárga szalmakalapos, túlélénken festett, tollboás, piszeorrú nő, bizonyosan valami kaszír nő.

Ő bedobott az automatába egy húszfillérest, égetett mandulát akart, de bajuszpedró jött ki helyette. A zsebébe csúsztotta, hónapokig hordozta magával, amíg szét nem mállott, hogy csupa maszat lett a zsebe.

Az utazó jelentős pillantásokat vetett a nőre, aki mosolygó beleegyezéssel jelezte, hogy nem tudja megőrizni közönyét a férfi pillantásainak ellenállhatatlanságával szemben. A nő ment ki előbb a perrónra, leült egy üres padra, a balatonfüredi plakát alá, majd megjelent a perrónon a férfi is, cigarettára gyújtott, elsétált a pad előtt, a nőre nevetett, a nő visszamosolygott. Végül, az utazó mellé ült, elővett egy ujságot és a lapok mögül félhangosan megszólította a nőt. A nő leplezetlenül, hangosan válaszolt, megindult köztük a diskurzus. Bejött a féltízes, mindketten felszálltak rá; utas csak egy érkezett: a városi pénztáros, valószínűen a megyeszékhelyről. A vonat elment, a rendőr becsörtetett a harmadik osztályú étterembe, felhajtott egy fröccsöt. Aztán a perrón lámpáit kioltották; csak egyetlen körtét hagytak égve a söröző alügyésznek és a nagybajuszú vasutasnak. Ő is elindult lassan hazafelé a Vasút uccán, de nem akaródzott hazamenni. A Pöltenberg Ernő ucca sarkán egy pillanatra megállt, aztán elszántan bekanyarodott, bement ugyanabba a házba, ahova tegnap, az érettségi bankett után a fiúk becipelték. A szalón ajtóüvegén keresztül megkereste a tegnapi lányt és kihivatta a kapussal. A lány régi ismerősként üdvözölte, belekarolt és bevitte magával a szobájába. Ő el volt szánva, hogy most megteszi. Az utolsó pillanatban azonban kétségbeesett szégyennel és undorral hőkölt vissza. Az anyjára gondolt... És Vikire és Ardó Gusztira... akik ugyanezt ugyanígy... A lány most már nem volt kedves és elnéző; trágár sértődöttséggel szidta: minek jön ide az ilyen, aki... Hazáig futva menekült.

3.

A különvillamos a sörgyárakhoz ért. Elemér szeretett volna szabadulni ezeknek a soha be nem vallott, soha nem konkretizált élményeknek tolatkodó emlékeitől, amely éppen most tört fel benne, amikor az apja temetésére megy. De Kuncz doktor a perrón ajtajának dőlve, a másik oldalon kihajolt, - jobbfajta embernek látszik, csak annyit tud róla, hogy ő volt az apja kezelőorvosa és hogy amikor még arról volt szó, hogy néhány napig itt marad, felajánlotta a díványát a rendelőben, de erre nem lesz szükség, mert ő még ma éjjel visszautazik Brünnebe. Bizonyos, hogy ezeknek a családi emlékeknek döntő szerepük volt abban, hogy forradalmár lett, a mai rend ellensége. Amikor kiment Brünnebe, még semmit sem tudott erről az eszmekörrel és mozgalomról; német kollégája elvitte egy szemináriumba és ő szinte automatikusan fogadta be az agitációt. Nem érzett magában képességet a propagandára, de nagyjában tudott helyeselni, saját életviszonyaira alkalmazni mindent, amit az előadóktól hallott és a brosurákban olvasott. Egyszer egy egyetemi magántanár tartott előadást az individualizmusról, amelyet a polgárok az új világrendtől legjobban féltenek; logikusan bebizonyította, hogy az individualizmust csak az a rend juttathatja uralomra, amely nem a családokra, hanem az egyénekre alapozza a társadalmat. Az egyén a mai rend súlyát legközvetlenebbül a családi életben keresztül érzi. Ezek a közhelyek szubjektíven hatottak rá, a családjától való szabadulási vágyának adtak elméleti és erkölcsi alapot. A feleségét szintén az előadói pódiumon látta először: az őszhajú, fiatalos arcú asszony „Nő a mai Oroszországban” címmel tartott nagyon érdekes felolvasást. Azt akarta bebizonyítani, hogy az igazán őszinte és egészséges együttélés, mely a polgári házasságeszmény, szintén csak abban a társadalomban képzelhető el, ahol férfi és nő egymáshoz törő vágyait nem kormányozzák vagyoni és vagyonkonzerváló érdekek és kényszertörvények.

Előadás után kiderült, hogy egyfelé laknak. Ugyanazon a villamoson mentek haza. Az asszony szólította meg, az úton beszélgettek. Az asszony megállapította, hogy a fiú zöld és egyenetlen, de értelmes és mohón kap minden új gondolaton. A fiú viszont szinte kényelmetlenül állapította meg, hogy a nő megsemmisítően okos és észrevette azt is, hogy ősz haja ellenére az arca lányos és a nagydarab teste feszes és fiatalos. Ettől kezdve gyakran találkoztak a villamoson - majd az asszony egyszer meghívta, hogy menjen be hozzá a könyvkereskedésbe. A fiú ekkor kezdett intenzívebben olvasni. Egy este az előadás túlhosszúra nyúlt a pártkörben, az asszony éhes volt, bementek egy kávéházba. Vacsora közben a nő rajongással beszélt egy fényképsorozatról, amely a szovjet-orosz gyermekvédő intézményeket reprodukálja. Másnap a fiú bement az üzletbe, hogy megnézzze a mappát. Kiderült, hogy az album fennmaradt az asszony lakásán. A nő aznap este meghívta teára. Bizar, modern garszónlakás volt, a legszükségesebb bútorokkal, plafonig érő könyvespolcokkal. Ezentúl gyakran feljárt hozzá: elvtársak voltak, összelelegedtek, a fiú hálás volt az okosságáért s az asszony örült, hogy a fiú tanításai nyomán rohamosan fejlődik. Még ma is homályos, hogy adódott ebből az intellektuális viszonyból minden átmenet nélkül olyan helyzet, amelyben férfiként és nőként kerültek szembe egymással. Először akkor kapta rajta magát, mikor egy este a ruhája rövid ujjá visszagördült a hófehér, vaskos, meztelen karján, amint egy könyvet leemelt a polcra. Ez a fehérség ezentúl gyakran felmerült előtte, vakítóan, ilyenkor mindig azt mondta magának védekezve: „Hiszen az anyám lehetne”. Ekkor még mindig nem volt dolga nővel, de csakugyan, sokszor úgy érezte, hogy megtalálta benne az elvesztett anyját. Így folyt ez az elmélyülő, melegedő barátság hónapokig, anélkül, hogy történt volna valami. De jött a május elseje, a munkásság tünetett, estefelé a tüntetés rombolássá fajult, villamosokat döntöttek fel, betörték az ablakokat, egy rendőrt agyonlőttek - ők is résztvettek a felvonulásban, de a rendőratlak után felszaladtak az asszony lakására. Késő este a tüntetés megegyeszer fellángolt, valóságos ostromállapot volt a városban. Éjféltajt a fiú erőltetett hűsködéssel mindenáron haza akart menni: hiszen csak három ucca az egész. De az asszony megérezte rejtett szorongását és lebeszélte: semmi értelme sincs esetleg a rendőrségen tölteni az éjszakát.

- Akarsz nálam maradni? - kérdezte.

A fiú ottmaradt. Anyai gyengédség és fölény volt az asszony odaadásában - jóság és tapasztaltság, amellyel átsegítette a fiút betegessé vált testi és lelki zavarain -, ugyanakkor azonban a nagy fehér test, rácáfolva az ősz hajra és a szellemétől kapott méltóságára, tele volt fiatalos szilajszággal. A fiú eleinte szinte beleveszett a megtalált örömbé és átmenetileg az asszony szenvedélyes intellektualitása, folyton éber forradalmi kriticismusa is némiképp elmosódott. Igazi mézeshetek voltak ezek, akárcsak a polgárokéi. Az asszonyt - aki már három férfit ismert életében, három emberrel lakott együtt s békésen szétvált tőlük - hála és meghatottság töltötte el, amikor inkább megérezte, mint megtudta, hogy a fiú nála hagyta ártatlanságát. Nagyrészt ez volt az oka későbbi sorozatos engedékenységének is. A nő nem akart házasságot kötni az anyakönyvvezető előtt, de a fiút nyugtalanította a „közös háztartás”, hiányzott neki az együttélésük teljességéhez a külső szankció, túlfiatalkodás volt még s a felnőtté válás komolysága, hitelessége imponált neki s legbelül a házasságon kívüli szerelemmel kapcsolatban semmiféle teoretizálással nem tudta elcsitítani a gyerekkori sérelmekben gyökerező aggályait. Büszkén megírta a szüleinek házassága tervét - ekkor jött fel Brünnebe a szegény papa és ő kíméletlenül kiutasította. A felesége nagyon csendesen, fölényesen megfeddte; megmagyarázta, hogy tulajdonképpen illogikus, amit csinált; vagy egyáltalában nem kellett volna értesíteni a szüleit, vagy pedig ha már közölte velük a hymen-hírt és az apja eljött hozzá, nem lett volna szabad rideg elvi alapra helyezkednie: hogy senkinek sincs joga beleszólni a magánügyeibe, hanem meg kellett volna győznie arról, hogy helyesen cselekszik, meg kellett volna barátkoztatnia a házassága gondolatával, meg kellett volna nyugtatnia. Amikor az asszony teherbe esett, meg akart szabadulni a gyerektől, mert félt, hogy a gyerek akadályozza szabadságában és

aktivitásában, de a fiúban egyszerre zsidó familiáris vágyak és víziók ébredtek: gyerek kellett neki s az asszony ismét engedett. A fiú megszületett, az asszony az elvei szerint akarta nevelni, az új gyermekhigiéna, a pszichoanalízis és a Dayton-elmélet tanulságai szerint. Elemér azonban valósággal komikus kispolgári apa volt, pöszén gügyögött a csecsemővel, csörgőt vett neki, rég elfelejtett magyar népdalokkal altatta és később, mikor járni kezdett, négykézláb lovagoltatta a hátán, szóval ugyanúgy, mint egy fűszeres, vagy főkönyvelő.

Mióta megvolt a gyerek és Elemér családi életet élt, sokszor lelkiismeretfurdalással konstataulta, hogy a forradalmisága kihül, megcsappan. A feleségét imádta továbbra is, a gyerek nem vont el semmit a szerelméből, de a mozgalomban már inkább csak szolidaritásból tartott ki mellette: nem érezte a gyötrő és lelkesítő felháborodást, amellyel nemrégén még az egész világgal harcban állt. Már el tudta képzelni az életet anélkül is, hogy a társadalmi rend gyökeresen megváltozzék - így, a mindennapi munkában és egyenletes családi boldogságban meg tudott volna békülni sorsával. Azt hitte, hogy az asszony ebből a visszavonulásból semmit sem vesz észre.

Igen, ma már bevallja, hogy nem tud úgy gyűlölködni elnyomókkal és kizsákmányolókkal szemben, mint évek előtt: ma már egy kicsit féltene is a világot, a gyerekét a felfordulástól. Igaz, hogy a mai társadalom tele van gonosz igazságtalanságokkal, sokszor szinte szégyen benne élni; de az ő élete mindennek ellenére tele van jó kis örömekkel is. Ő ezen az úton keresztül, a forradalmon keresztül kapta meg, amit gyerekkora óta nélkülözött: a családot. Lehet, hogy csakugyan kispolgár - most eszébe jutott a délelőtti jelenet: az anyja a karosszékekben ült, amikor megérkezett, körülötte félkörben Viki, Pepi néni, hátul a szoba homályában Jenő bácsi - mint Catilina, mikor Cicero már elmondta ellene megsemmisítő beszédét. Ő lehajolt, hűvösen megcsókolta az anyját és közben a szemével Lilit kereste. Nehezen indult a beszélgetés, már nem sírtak - kivéven Pepi nénit -, már csak hangosan sóhajtoztak. Korompay nyüzsgött a szobában, intézkedett, rendezkedett, közben mindig visszatért Vikihez és gyöngéden és fontoskodva lehajolt és suttogott hozzá. Ekkor átment a másik szobába, ahol Lili feküdt összetörten. Itt fölengedett a szíve, a lány ágya szélére ült és még sírt is vele egy verset. Megjött a doktor, hogy megvizsgálja Lilit, kimehet-e a temetésre. Kénytelen volt visszamenni a másik szobába, és most már ő is leült a gyászoló félkörbe, a rokonok közé. Az anyja ekkor bágyadt hangon a kisfia után érdeklődött. Mintha kicserélték volna, mohón benyúlt a pénztárcájába és kivette a legújabb fotografiáját. A képen a fiú félmeztelenül egy boxlabdát dögönyözött. Az anyja odahívta Korompayt és bánatán át is büszkén mondta:

- Nézze, Korompay! Az unokám!

- Ragyogó gyerek! - mondta Korompay. - Hány éves?

- Öt.

- Legalább hétnek látszik! És milyen muszkljai vannak!

- Ha ezt szegény apád láthatta volna! - sóhajtott az anyja és a zsebkendőjével vörösre dörzsölte a szemét.

Viki is elkérte a fényképet és így szólt:

- Jó pofa!

Ekkor Elemér a füléig elpirult; szégyelte magát kispolgári apahencegése miatt, a felesége mosolygó, korholó tekintetét érezte magán és gyorsan visszacsúsztatta a képet a tárcájába.

4.

Koldusok és virágárosok között vonultak be a temetőbe. A hagymakupolás halottasház zöld kerámia-cserepe szikrázott a síksági forróságban. Fokokkal volt melegebb, mint bent a városban - ez már az alföldi homoksivatag. A halottasház mögött, az árnyékban magányos autó állt. Pontosan a temetőiroda előtt Pepi néni folyamatosan sírni kezdett és most már Lángné is hangosan zokogott. Eddig Láng Jenő vezette a karján, mert minden gyűlölködésük ellenére is betartották a szokást, amely előírja, hogy a halott férfitestvére támogatja az özvegyet gyászában. Láng Jenő most bement a temetőirodába elintézni a formaságokat és beszélni a pappal.

Korompay is követte. Mialatt a többiek kinn várakoztak, Lili öt ujjával kapaszkodott Elemér karjába, holtápadt arcán nagy könnyek gurultak végig, szinte tömören, mint a glicerinkönnny a rossz moziban. Albert oldalt állt, lehajtott fejjel, időnként filozófikusan széttárta a karját: „Hja, az élet!” Az ő felesége is itt van eltemetve: szegény Paula, negyedik éve nem fizeti érte a harmadik osztályú sírápolási díjat, dehát miből fizesse? Kuncz doktor félrehúzódott, a föltett kalapos, közönyös, hangos temetői alkalmazottak, akik mintha egy gyárudvaron jönnének-mennének, növelték idegenkedését -, időnként aggódó pillantást vetett Lilire. Reggel rossz bőrben volt, tulajdonképpen nem lett volna szabad megengedni, hogy kijöjjön a temetésre, de a lány kétségbeesetten tiltakozott, amikor arról is szó esett, hogy otthon hagyják. Viki és Gordon a fal mellé, az árnyékba húzódtak. A lány még most sem tudta kikényszeríteni magából a fájdalom legparányibb jeladását sem: „Szegény papa, szegény jó papa”, hajtogatta sokszor egymásután, mint a színész, aki érzi, hogy fals a hangja és meg akarja találni az igazit. De a temetőtől azért most meghökkent: arra gondolt, hogy rövidesen meg kell operáltatnia magát. De hogy csináltatja meg az operációt, hogy Korompay észre ne vegye? Az anyjának nem kell szólni, egész bizonyos, hogy máris tudja. Nem beszélt vele erről, de az anyja a tekintetével már számonkérte, hogy... Pokoli meleg van, a kaputól az irodáig megfájdult a nyúlt agyveleje. Hova lett Korompay? Most lép ki az irodából Jenő bácsival és egy öreg zsidóval. Már megint intézkedik, rendezkedik. Gyászszalag van a kalapján. Rémes alak. Már jön felé, azt mondja neki:

- Legyen erős!

Ó, bárcsak gyenge lenne. De mit csináljon? Ő sajnálja szegény papát, de ha nem tud egy könnyet kipréselni a szeméből. Most mindenki sír, ő is előveszi a feketeszegélyes zsebkendőjét és eltakarja a szemét. Ez az érzelgős Korompay még azt találja hinni, hogy nincs szíve. Most sokkal jobban irigyli Lilit, mint amikor szépségkirálynő lett: hogy ilyen őszintén ájuldozik. Pedig nem vesztett többet szegény papával, mint ő... A doktortól mindenesetre szép, hogy kijött velük: hiszen alig kéthetes ismerős. Vagy talán... Lili és a doktor? Lehet! Mindenesetre ez a doktor fölvehetett volna egy sötétebb nyakkendőt.

Elemér szigorúan összeráncolja a homlokát - nyilván most is fölényeskedik az útalatos pozőr -, de a szája széle remeg: visszatartja a sírást. Keménynek, férfiasnak akar hatni. A mama túlságosan hangosan sír. Ez nem a mama sírása: majdnem olyan erőltetett, mint a Pepi nénié. Meggyőzőbb lenne, ha egyszerűbben, csendesebben csinálná.

Gordon a melegtől elcsigázottan, szótlantul dőlt a ház falának. Arra gondolt, hogy amikor Kálnásyt, a nagy színészt temették - csak halálakor derült ki róla, hogy zsidó -, olyan nagy vihar volt, hogy mindenki bőrig ázott. Az egyik operettprimadonna visszafelé, a csukott autóban kombinéra vetkőzött, mert nem akart meghűlni. Ki kellett volna hozni a gépet: bár tegnap Korompay tiltakozott ellene - a szépségkirálynő apjának temetése - talán el lehetett volna helyezni a képet a lapokban. Úgy sincs pénze, itt a holt szezon, a strandfelvételekkel már torkig vannak az ujságok. Ezek a pénznyavalyák egészen tönkreteszik. Ha nincs különvilla-

mos, ki sem tudott volna jönni a temetésre. Az utolsó pengőjét elreggelizte, egy szakaszjegyre valója sem maradt. Reméli, hogy Viki nem kér tőle pénzt az operációra. Valami ebben a dologban úgysem stimmel, bár a lány esküszik, hogy nem volt dolga a droguistával. Na, mindegy! Szegény Láng bácsi! Csendes, buta ember volt, a légynek sem ártott. Mindenesetre jobb neki...

Elindultak a halottasház felé. Lángné vette először észre Hoffert, aki a kapuval egyvonalban, az árnyékba húzódva, egyedül várakozott. Mikor az asszony meglátta az igazgatót, alig tudta elfojtani a jóleső meglepetés jeladását, de észbe kapott és élesen feljajdult. Ekkor Pepi néniből és Liliből is kitört a sírás. Most már Elemér sem tudta visszatartani a könnyeit, csukló zokogásba kezdett. Korompay harsányan kifújta az orrát. Albertnek is átmedvesedett a szeme, sőt pillanatokra Vikire is átkergette az érzékenyülés: nem belülről jött, inkább, mint a pszichózis. Mikor Lángné Jenő karján az ajtóhoz ért, Hoffer odalépett, megemelte a kalapját és kezét nyújtott az asszonynak.

- Igazgató úr!... - sikongott az asszony kitárt karral. - Mit szól ehhez igazgató úr?!

- Fogadja legőszintébb részvételem! - szólt Hoffer és a vehemens gesztustól önkéntelenül visszahúzódott.

A ravatalosteremben alacsony emelvényen feküdt Láng Ede deszkakoporsója. A kis csoport szorosan körülállta, csak Hoffer és Kuncz vonult hátrább. Hoffer Lilit nézte: soványabb lett, mióta nem találkoztak, remek nő, feketében és ilyen alabástromszínűen hasonlít egy lányhoz, akit Filadelfiában látott az esküdszék előtt. Csak az barna volt és valamivel idősebb. Lelőtte a mostohaapját, aki leitatta és erőszakoskodni akart vele. Az az öreg gumikabátos: Láng Ede bőrkötésben, a „gonosz” bátyja. Az a férfi, akibe kapaszkodik, biztosan a brünni Elemér, akit néha emlegettek. Szegény Lánghoz hasonlít, de a szája olyan, mint Lilié. És ki lehet ez a fiatalember, itt jobbról? Biztos valami rokon a kisvárosból. Csak arra kíváncsi, miből élnek Lángék? Hiszen már akkor is végére jártak a pénznek...

A temetői alkalmazottak, akiket a halálüzem érzéketlenné tett minden gyásszal szemben, hangosan, feszélyezetlenül intézkedtek. Kívülről paraszti női hang hallatszott: kertészlányok diskuráltak át egyik sírról a másikra. A várakozásban megint elcsitult a sírás, szótlánul, mereven nézték valamennyien a fekete posztóval letakart ládát. Végre jött a pap és a kántor. Megkezdődött a szertartás. A kántor szívettépően énekelt, a rabbi rövid, de minden érzékenységet felzaklató búcsúztatót tartott. A templomszolga most Korompayhoz lépett és mielőtt megakadályozhatta volna, éles késsel elnyisszentette a kabátja hajtókáját. Korompay megütődve hátrált, de amikor látta, hogy a családtagokkal ugyanezt teszi, megnyugodott, sőt bizonyos elégtételt is érzett. Neki is megtépték a ruháját, ahogy az ősi ritus előírja s ezzel mintegy végkép szankcionálódott a családhoz való tartozása.

Csak Viki vette észre a tévedést, mert akaratlanul figyelt minden mozzanatot. Belül egyáltalában nem volt vidám, sőt egyre komorabb, riadtabb: eszébe jutott, hogy egyszer ő is meg fog halni, ugyanitt fekszik majd a ravatalon -, de mióta beléptek a halottasházba, állandóan nevetési inger gyötörte - s most ez a balfogás majdnem kiszabadította belőle a hangos röhejt. Szerencsére befejeződött a szertartás. A szolgák fölemelték a koporsót. Elöl Jenő és Elemér vették a vállukra, hátul a peckes, kidüllesztett mellű Korompay, s az egyik alkalmazott.

A menet elindult a sír felé, a sivatagi úton. Lili közben annyira rosszul lett, a forróságtól is, hogy a doktornak bele kellett karolnia. Hoffer mögöttük lépkedett, de a lány még nem vett róla tudomást. Derék kis lány! - gondolta Hoffer önmagát rábeszélően - az egyedüli, aki igazán gyászolja! Az öregasszony színházat csinál, Viki még csak azt sem. Kár volt otthagyni, még elvenni sem lett volna legutolsó dolog. Ő két és fél év múlva negyvenéves. Hja, ha pénze lett volna... Bár most már ez sem akadály -, kinek van ma pénze? Senkinek. Annakidején

egész szépen keresett a lábán. Tízezer pár harisnyát adott el. De ér ez valamit? Mindenki tönkremegy előbb-utóbb. Ő is. Legalább megmaradt volna neki a lány...

A nyitott sír előtt Láng Jenőből hirtelen állati üvöltéshez hasonló hang szakadt ki. „Ede, Eduskám, testvérem!” - bömbölte mély, rekedt, időnként dermesztően magas hangoktól megszakított bűgással, hogy mindenkinek elállt a szívverése. Ekkor valóban őszintén sírtak. Még a sírásók is zavartan, ritmustalanul szórták a koporsóra a földet. Lángné csak most, ahogy a deszkaláda eltűnt a szeme elől, eszmélt rá, hogy többé nem fogja látni, szidni, megvetni, sajnálni ezt a csendes, türelmes, ijedt, „korlátolt” embert, aki éppen a tehetetlenségével folyton irritálta, hogy kemény, energikus és kíméletlen legyen! A gyengesége nélkül talán sohasem tudott volna olyan komiszul erős lenni. Most pillanatokig úgy érezte, hogy ő is elvesztette minden erejét. Huszonkilenc évig hálótársa, élettársa. Furcsa, hogy valaki, akivel az ember együtt hált egy életen át, most mereven fekszik egy ládában és itt marad a földben, tíz kilométerre a lakástól és nem marad utána más, csak tizenkét klórtól kimart rojtos gallér, két pár cipő, amelyeknek fölfelé kunkorodik az orruk, fényesfenekű nadrágok és fényeskönyökű kabátok, rikító tarka ingek, hosszú alsónadrágok, stoppolt harisnyák - ez marad az egészből. Ekkor csakugyan gyászolt és a sírása már nem is volt drámai: csendesen, mélyről bugyborékol. Most már Pepi néni sem jajgatott, Jenő is elnémult, csak állt a sír előtt, bazedóvosan kiugró, üveges szemmel nézte, hogyan púposodik, hogyan formálnak belőle piramist a napban csillogó lapátok.

5.

Lili mindaddig, míg a férfiak a koporsót a vállukra nem emelték, csak testileg érezte magát kimondhatatlanul gyengének. A lábai, mintha a levegőben lebegtek volna, de egyébként teljesen éber volt. Egyre kénytelenesebbül kapaszkodott a doktorba, miközben fájdalma hol égően fellobbant, hol elködösítette a tudatát: a hosszúkás, sárgás arc, a gyanakvó kék szemek, amelyek állandóan úgy féltették, hogy egyúttal meg is vallották, hogy nem tudják megvédeni, most tűnnek el végkép a világból. Most ráéismélt éles kinnal, amit eddig csak homályosan sejtett, hogy ők ketten összetartoztak a családban. Mama és Viki, az apja és ő - két szembenálló front. Milyen gyalázat, hogy nem tudta jobban szeretni, mint ahogyan szeretete - hiszen, amikor tele volt keserves mondanivalókkal, amelyek a közölhetetlenségüktől milliószor jobban fájtak - olyan jó lett volna mindent elmondani neki... De ha megpróbálta, a suta, értetlen válaszai miatt félbenhagyta. Olyan egyszerűen, a maga módján képzelte el a világot... és mintha szegény, nem is akart volna megtudni semmit, mintha félt volna a bizonyosságtól... Ő is csak most, itt a temetőben meri kimondani önmaga előtt, kerülgetés nélkül megvallani magának, hogy az anyja, amíg bele nem fáradt, minden útjukba kerülő férfival össze akarta boronálni... igen, mint egy kerítőnő... ahogy éppen lehetett... már a Riviérán is annak, aki éppen jött... Biztos, hogy Vikitől is tud mindent... hogy Gordonnal... és hogy most „úgy” van... hiszen erre még ő is rájött, akaratlanul is, mert a mama ezeket a dátumokat már kislánykoruktól nyilvántartja. Ezt mondta volna el az apjának, szegénynek? Ezzel csak hamarabb megölte volna. De lehet, hogy mindent sejtett... hiszen egyszer, egy délután, váratlanul azt mondta neki, hogy ha másképp nem megy, ők ketten különválnak a családtól. Ő akkor tragikomikusnak tartotta ezt a kijelentést, nem tudta elképzelni, hogy az öreg megállna a saját lábán s még róla is gondoskodnék... holott... Igen, el kellett volna menni akárhová, akárhogy... akkor talán még ma is élne. Hátborzongató ez a polipos sírás... Jenő bácsi most mer nyíltan sírni, mert nincs itt Rózsi néni...

- Miért nem hal meg Rózsi néni? - cikázott át hirtelen rajta a kívánság. Lajoska, Lajoska! Még mindig Lajoska. Örökké Lajoska? Hát nem lesz ennek vége? Ha rendes ember lenne, eljött

volna a temetésre. Az állomásra sem ment ki, amikor megérkeztek a Riviéráról. Most, hogy a papa sincs, mi lesz vele otthon? Mama és Viki a drogériában, ő egyedül a savanyú konyhában, mint a mindenek, a kutyával. Mind a ketten szépségdíjat nyertek, a kutya is. A doktor, aki szorítja a karját, jó, okos, fanyar, rosszkedvű. Bárcsak tudná szeretni! Még ha a doktor nem szeretné is. Bárcsak tudná szeretni, akár boldogtalanul - ez megérdemelné ezerszer inkább... De ő mégis, mégis...

Borzalom, hogy itt viszik az apját. Nem lehet ezt megakadályozni? Papa, papuska, hát igazán?! Hát nem áll többet az ablaknál? Milyen fagyos volt a homloka, amikor hozzáért: mint a csúszós, nedves ablaküveg télen...

Papuska, édes papuska... Most megint muszáj hangosan sírni, pedig nem akar. - Milyen nagy zsebkendői voltak szegénynek. Volt egy vörös zsebkendője zöld csíkokkal - mint az almakofák ernyői a piacon. Mi lenne, ha leugorna az ötödik emeletről? Nem is leugorna, leszédülne. Ha lenéz az udvarra, úgy is szívja magához a keramit. Nem is kellene leugorni, csak elengedni magát. A doktor rohanna le először. A doktor megállapítaná, hogy medence-csonttörés. Két lépésre van a Rókus. A szépségkirálynő öngyilkossága. Akkor sem jönne el Lajoska?

Mintha valami ütés érte volna, oldalt nézett - és elfogta Hoffer profán, mohó tekintetét. Lili csak ekkor tudta meg, hogy Hoffer is kint van a temetőben. Hogy mert idejönni, az apja sírjához? A papa a másik szobában lesett, mialatt ő Hofferrel... és - rémes - talán azzal a tudattal halt meg, hogy ő is!... Talán abban a hitben halt meg, hogy a kislánya is ringyó lett!... Ringyó, ilyen szót a temetőben nem szabad elgondolni sem! Hogy mert ez a Hoffer idejönni? Biztosan olvasta az újságban a partecédulát: gyászolják gyermekei: Elemér, Viki és Lili - és a homlokába szaladt a vér, arra gondolt, hogy ő tavasszal az autóban Lilivel...

- Doktor úr - szólalt meg rekedten. - Doktor úr... egy kicsit álljunk meg.

- Le akar ülni a padra?

- Nem, nem! - suttogta és erősen megszorította a karjával. - Csak pihenjünk egy kicsit!

De amikor a koporsó dobogva lemerült a gödörbe, egyszerre úgy érezte, hogy ő süllyed el a hideg mélységbe. A doktor észrevette, hogy megsokszorozódik a súlya, átkarolta, kivezette a csoportból, eltámogatta a húsz lépésre lévő padhoz. A szemfüles Korompay nyomban ott termett: megkérdezte, nem kellene-e a mentőkért telefonálni. Kuncz szinte gorombán elküldte. A közelben aranyozó dolgozott egy frissen felállított sírkövön, elszalasztotta egy pohár vízért. Megint injekció - szegényke, szegényke! - motyogta a doktor feltartóztathatatlan érzéssel. Húsz lépésre hullott a föld Láng Ede koporsójára, asszonyi sírás-rívás, Láng Jenő most bődült el, mint a bika, amikor a tagló éri. A kántor, hogy sűrítse az apokaliptikus hangulatot, hasogató torokhangon újból énekelni kezdett. Kuncz egyszer éppen egy zsidó temetésen állapította meg, hogy groteszken, elidegenítően hat rá a rituálé - de most őt is magával sodorta. A forró napsütésben is lúdbőrzött, amikor a bús ének felharsant, szinte azzal a rendeltetéssel, hogy megforgassa a láthatatlan kést a szívekben, amelyek olyan biztonságosan dobognak, mintha azt hinnék, hogy örökké fognak dobogni. Most együtt gyászolt Lilivel: biztos, hogy szeretlek, gondolta keserűen, de mit tehetek veled? Injekció - nem tudok rajtad segíteni. Vissza kell mennem Lipcsébe, sörszagú torkokat tükrözni, anginákat ecsetelni, mandulákat csipkedni, kutatni a kórokozó után. Akinek kivették a manduláját, könnyebben kap vakbélgyulladást - olvasta a minap egy német orvosprofesszor tollából az orvosi lapban. Valahol csak utóléri az embert a baj. Baj, hogy szeretlek? Baj, fiam, nagy baj, kis királynő. Most még magadhoz térítlek, aztán csomagolok. Nagyot sóhajtott és számolta a pulzusát: hatvankettő. Lehetetlen, hogy Brauch professzor ne fogadja vissza. Sohasem értette, miért volt hozzá közvetlenebb, barátiabb, mint a többi asszisztenshez. Kéthetenként meghívta magához vacsorára - ezt még az

első tanársegéddel sem tette meg, pedig az rigai zsidó volt. Dehát lehet azt tudni, miért szeret valakit az ember?

6.

Mikor Lili magához tért, első pillantása az anyjára és Hofferra esett. Vagy tíz lépésre álltak a padtól és beszélgettek. Lángné még akkor is, amikor a legőszintebben utolérte a gyász, félszemével állandóan Hoffert figyelte. Tehát kijött, mit jelent az, hogy kijött? Csak egyszerű formalitás? Mindenesetre beszélni kell vele...

Mikor a szertartás befejezése után Pepi néni karján elindult a sírtól, nyomban Hoffert kereste a szemével, de Láng Jenő elébe lépett és felhorkanásoktól megszakított sírással ezt mondta neki:

- Itt, az öcsém sírján kérlek, Berta! Ha valamit elkövettem ellenetek, bocsáss meg...
- Megbocsátok! - mondta Lángné türelmetlenül. - Mit érek vele, ha nem bocsátok meg?
- Nézd: én tudom, hogy másképp is lehetett volna. Most már úgyis késő - szipogta. - De szeretnék segíteni a gyerekeken.

Lángné, Hoffer jelenlététől is optimistán, önérzetesen válaszolta:

- Köszönöm! Nincs szükség a segítségedre. A gyermekeim meglesznek enélkül is - és Hofferhez fordult.
- Nagyon hálás vagyok, igazgató úr, hogy kijött - mondta, már mesterkéltén túlzott bánattal. - Ilyenkor igazán jólesnek az embernek a barátok...
- Szegény, jó Láng bácsi - sópánkodott Hoffer is bensőségesen. - Erre igazán nem gondoltam, olyan egészségesnek, fesztnek látszott...
- Boldogult drága öregem is végtelenül sajnálta, hogy igazgató úr egyszer csak elmaradt tőlünk... Állandóan emlegette igazgató urat.

Hoffer zavartan köhécselt.

- Ha megengedi - mondta aztán formális udvariasság mögé rejtve az invitálás felett érzett örömét - legközelebb egyszer felnézek. Még ott laknak az Akácfa uccában?

- Igen.

- De Lilike sincs valami fényes kondícióban...

- Ő a leggyengébb. De Viki is odavan, neki pláne szerencsétlen a természete, mert nem tud sírni.

Hoffer folyton Lilit nézte.

- Lilikét el kellene valahova küldeni a nyárra.

- Ó hiszen, ha lehetne!...

- Nem lenne okosabb, ha most autón vinném be a városba? A rázós villamos nem tesz jól neki.

Lángné szeme felvillant.

- Csakugyan, talán jó lesz! Mindjárt szólok is neki!

Megvárta Lilit, aki úgy lépkedett a doktor karján, mint aki operáció után először sétál a kórház kertjében.

- Jobban vagy? - kérdezte.

- Igen - felelt Lili.

- Birsch menni?

- Igen.

- Nem akarsz pihenni egy padon?

- Nem.

- Mondja, doktor úr, nem fog neki megártani a hosszú villamos-út?

- Nem hiszem! Most már nem! - felelt Kuncz kurtán.

- Hoffer felajánlotta az autóját. Gondoltam, hamarabb otthon lennél.

Lili ellenségesen felnézett az anyjára:

- Nem megyek! - jelentette ki erőteljesen. - Szó sincs róla!

- Ahogy gondolod! - mondta Lángné meglepetten, haragosan. Aztán a várakozó Hofferhez fordult, bánatos hangon:

- Lili a családdal szeretne maradni. A bátyjával nyolc éve nem volt együtt. Érthető. De, úgy-e, megígéri igazgató úr, hogy rövidesen látjuk? Most úgyis otthon ülünk nyolc napig, nagyon fogunk örülni, ha szerencsénk lesz.

Megérkeztek a halottasházhoz. Hoffer elköszönt, felkurblizta az autóját és kalaplengetve elhajtatott előttük. Lili elfordította a fejét.

- Ki volt ez az autós? - kérdezte Elemér.

- Egy gyáros... Hoffer... Egy harisnyagyáros - felelt a lány idegesen, mint aki irtózik a bővebb magyarázattól. Aztán szinte szenvedélyesen, könnyörögve suttozta: - Elemérekém! Valamit szeretnék tőled kérdezni...

- Mit szívem?

- Nem mehetnék én el veled?

- Velem? Hova? - kérdezte megütődve Elemér.

- Brünne! - felelt a lány.

- Miért?

Kuncz doktor, hogy megkímélje a magyarázkodástól, közbevágott:

- Feltétlenül jót tenne Lilinek a környezetváltozás!

- Úgy-e, jót tenne, doktor úr! - mondta Lili. - Mondd, elmehetek veled?

Elemér nem válaszolt azonnal. Ó, boldog lenne, ha elvihetné, most mingyárt kiemelhetné innen, hiszen gyerekkora óta egyik legszebb vágya, - de a felesége nélkül nem ígérhet semmit. Nemcsak tőle függ... és a felesége nevetségesnek tart minden családi szentimentalizmust. Ha az ember a családdal elkezdi, soha sincs vége - mondaná. De ha megmagyarázza neki az itteni helyzetet, akkor talán... Nem fog ártani, ha lesz valaki a könyvkereskedésben, aki szükség esetén helyettesíti, bár ehhez sokkal műveltebbnek kellene lenni, mint ez a szegény, elhanyagolt gyerek... De a fiú mellé is régen kellene valaki... már nagy gyerek, nem lehet csak a

cselédre bízni... Ezt meg lehetne magyarázni az asszonynak. És ő... amúgy is régóta szeretné, ha a gyerek megtanulna magyarul... mert hiába, hogy neki teljesen mindegy, ő nemzetközien gondolkodik, nem ismeri ezeket a különbségeket, de néha mégis rosszul esik, hogy a gyerek csak németül és csehül beszél.

- Kérlek! - mondta most már hangosan. - Én ma éjjel hazautazom, megbeszélem a dolgot a feleségemmel, aztán rögtön írok neked.

- Beszéltél már neki rólam?

- Hogyne - felelt Elemér zavartan, mert valójában nem emlékezett, hogy beszélt volna róla.

- A feleséged nem fog ellenkezni?

- Nagyon jó ember a feleségem... - mondta kitérően.

- Még valamire szeretnék megkérni.

- Mire?

- Ne szólj erről a mamának.

- Nem szólok.

- És úgy-e, doktor úr, maga sem szól?

- Dehogy.

- Doktor úr - mondta és elérzékenyülve rávetette a szemét -, hogy én mennyi gondot okozok magának!

- Szót se érdemel, Lilike - felelt Kuncz elfordulva. Eleresztette a karját, mert már kiértek a temetőből.

7.

A különvillamos gyors, szaggatott, folyton vidámodó bűgással eliramodott a város felé. Bent a kocsiban fáradt csönd volt, mintha mindenki kiadott volna magából minden indulatot. Csak Pepi néni tartott ki a sírás mellett, de a gyűjtő-fogháznál, a hősök temetőjén túl ő is abbahagyta - mint a zenész, ha befejezte a játékot, s megtörli hangszerét, mielőtt visszatenné a tokba -, leszárította a könnyeit és a zsebkendőjét begyömöszölte a retiküljébe. Láángné mellett Albert ült, szemközt Viki és Gordon. Lili Lááng Jenő és Pepi néni között bágyadozott félig lehúnyt szemmel. Elemér és a doktor a perrónon álltak, az egyik jobbról, a másik balról engedte el a szeme előtt a lassan dőcögő vidéket, nagy mezőktől megszaggatott külvárosokat, céltalan gyárkéményeket, sírkőraktárakat, pesti csárdákat és a tanyai nyárfák előőrseit. Korompay állandó mozgásban volt. A sörgyárnál elővette zsebéből a vaporizátort és kölni vízzel felfrissítette a megszorult levegőt. Majd kiment Elemérhez: reggel óta, mióta megérkezett, folytonosan kereste az alkalmat, hogy hosszabban beszéljen vele.

- Én vagyok az idősebb: megengeded, hogy tegezzek? Hiszen tudod, hogy rövidesen sógorok leszünk - és nyújtotta a kezét. Elemér kellenlenül elfogadta. - Egy percre le kell jönnöd a drogériába - folytatta -: a legszebb és legnagyobb üzlet a körúton. Csak azért, hogy lásd, hogy nem valami vacak kis illatszertár. Különben, doktor úr biztosan ismeri...

Kuncz bizonytalanul bólintott.

- Mióta Viki a drogériában dolgozik - folytatta hízelkedve, a testvéri hiúságára számítva -, új vér van az üzletben. - De... - és Kuncz doktor felé fordult aggódva - mi van Lilivel? Ezek a folytonos ájulások! Nekem már régen nem tetszik.

Kuncz hüvösen viaszolt:

- Nagyfokú vérszegénység! Levegőváltás és környezetváltás kellene neki.

- Falura kellene küldeni - jegyezte meg Korompay.

- Valahova mindenesetre - vetette oda Kuncz. - A fontos, hogy el Pestről.

- Most tenne jót neki a Riviera - mondta Korompay maliciózan. - Ez a Gordon mindenáron le akarta fotografálni a temetést, de én már tegnap megmondtam neki, hogy nem engedem.

- Miért akarta lefotografálni? - tudakolta Elemér.

- A szépségkirálynő apjának temetése - magyarázta Korompay, mintha a kép feliratát olvasná.

- Ki volt a szépségkirálynő? - kérdezte Elemér.

- Lili. Te nem is tudtad?

- Nem.

- Ejnye.

Elemér meghökkent, nyomban arra gondolt, hogy mit szólna a felesége, ha megtudná, hogy egy szépségkirálynőt akar a családba vinni. De szerencsére nem olvas polgári lapokat. Polgári prostitúció anyai felügyelet alatt, szexuális árumintavásár! Most alaposan szemügyre vette Lilit: nem, nem, állapította meg, lehetetlen, egy tekintete, egy hangja, egy mozdulata sincs, amelyre gyanakodni lehet... Mindenesetre az egész szépségkirálynőséget le fogja tagadni a felesége előtt s Lilinek megmagyarázza, hogy ne is beszéljen róla. Felháborító, hogy ilyesmibe is belevitték. Biztos, hogy a mama hajszolta bele... A mama szegény, mindenre képes... Hogy milyen jó lesz megint messze lenni innen!

Kuncz doktor e pillanatban szintén arra gondolt, hogy a lány elmegy Pestről. Hála Istennek, ő is elmegy. Remélhetőleg, egy-két hét alatt elintéződik a lipcsei ügy. Addigra talán odaát, a Széna téren is rendbejönnek valahogy a dolgok. Micsoda örültség volt itt letelepedni! Szinte álmélkodva nézett be a villamosba. Hogy kerül ő ezek közé a derék emberek közé, az öreg magánzó temetésére? Mikor nem kapta meg a kinevezést, nyomban vissza kellett volna fordulni Lipcsébe. Rossz pszichológus: mingyárt az apja temetésén meg kellett volna éreznie, hogy anyja sópánkodása, ha nem is volt hamis, de afféle pillanatnyi temetési hangulat, vagy póz, mint amilyent ma is sokat látott.

Amikor a kinevezési pofon után rájött, hogy az anyja osztályától egy világ választja el, dacosan bele akarta magát élni, hogy zsidó. Elment zsidónak: milyen ostobaság! Az entellektüell, hacsak egy kicsit kreatív szellem, nem keresztény és nem zsidó, nem polgár és nem proletár, őt nem lehet ezek szerint az átlagos jellegzetességeken alapuló megkülönböztetések szerint osztályozni. Ő dolgozhatna a telavivi zsidó klinikán épügy, ahogy valami amerikai kutatóintézetben, amelyet baptisták tartanak fenn, vagy akár a moszkvai egyetemen. Egy ipari munkás vagy bankár, az más, annak nem mindegy, hogy New York vagy Moszkva; a kispolgárnak sem, mert a kispolgárt még az önzésénél is jobban jellemzi, hogy nincs fantáziája, hogy nem tud elképzelni másfajta életviszonyokat, mint amilyenekbe beletanult; de az entellektüell osztályfőnöki osztály, felekezetfőnöki felekezet, legfeljebb az egyik vagy másik kategória azért rokonszenvesebb neki, mert kedvezőbb, hálásabb talaja a szellemnek. Egyikhez sem tartozik elválaszthatatlanul. Vissza kell menni Lipcsébe még akkor is, ha nem tudja már beváltani az önmagához fűzött reményeket: sokszor meggyanúsította magát, hogy

azért hagyta ott Lipcsét az anyja első szavára, mert érezte, hogy fogytán van az ambíciója, a kutatási kedve és nem jut előbbre. De az is méltó feladat: a meglevő eredményeket állandóan nyilvántartani, együtthaladni a fejlődéssel. Legkésőbb három hét múlva Lipcsében lesz, addigra Lili is elmegy Brünnebe. Nagyon helyes; valóságos téboly lett volna még jobban belelovalni magát ebbe az érzésbe. Ez a lány megérdemelné ugyan, hogy szeresse, ez a szépségkirálynő a ritka uralkodók közé tartozik, akik különbek, mint az alattvalóik. De talán könnyebb is lesz likvidálni az egész ügyet, ha tudja, hogy elmegy, mert itthagyni ezek között... nehezebb lett volna. Már hozzá is lehet fogni a likvidáláshoz... Szerencse, hogy eddig nem árulta el magát. És különben is - sóhajtott - a lány szerelmes a vidéki urológusba.

Lili arcába lassanként visszatért a szín. A reménység, hogy Elemér elviszi magával, hogy elmehet s itthagyhathja a konyhát és a kutyát, felfrissítette. Az anyja ugyan mindenáron be akarta beszélni neki, hogy zöldresápadt s hogy okosabb lett volna Hofferrel bemenni autón, de ő keményen megnyugtatta: Nagyon jól érzem magam, mama! „Úgy? - kérdezte Lángné. - Annál jobb” - éles szögben elfordult tőle és folytatta Alberttel a beszélgetést. Korompay is odaült hozzájuk és most hármában, élénken tárgyaltak. Lili a villamoszörgésen keresztül foszlányosan hallotta, hogy a mama Albertet városi ügynöknek akarja szerződtetni a drogériába. Egyelőre csak percentre - mondta Korompay. - Percent! - legyintett Albert búsan, lemondóan. - Budatétényben lakom, hogy jövök én be percenterből a helyiérdekűn?

A sörgyárak után csárdaszerű kocsmáknál kicsattanó képű magyar ember előtt rózsaszínű virstli párolog a tányéron. A torma, mint a tejszínhab, a császárszemle gerezdjei aranyozottak. Pepi néni megsemmisítő éhséget érez, Láng Jenő a melegben elszunyókál, Viki és Gordon hátatfordítanak, mint a haragosok. A lány útálja a fiút, mert ő okozta a bajt, a fiú, mert a lány nem vigyázott magára. Csak amikor egy üres halottaskocsi jön szembe, gondolnak egy pillanatra megint a halálra és a halottra, akit kinthagytak a forró homokban és az idősebbek arra is gondolnak, hogy egyszer majd őket hagyják kint a Rákoson és a sörgyárak táján más lesz éhes és más néz vágyódva és topogva a nyilvános illemhely felé, amely mellett a villamos elrohan. Aztán a különvillamos beszalad az első népes városi uccába, a megállónál felugrik a rikkancs a délutáni lappal. „Megint gyilkosság” - mondja Korompay. - „Kit öltek meg már megint?” - kérdi Lángné. - „Egy elvált asszonyt, meztelen hulla, autókulccsal verték szét a fejét, valami sofőr lehetett a gyilkos.” Láng Ede halála, a mindennapos halál, kezd elfakulni a szenzáció mögött: most erről beszélnek, mint a többi számozott villamoson. A különvillamos jellege megszűnik, már egy a sok között, amely menetrendszerűen, minden különös színezet nélkül ide-oda szaladgál a fővárosi uccákon. Már bent vannak a városban, az életben: Láng Jenőt már a vasúti menetrend érdekli, Pepi néni virstlit eszik a vasúti vendéglőben, Lángnét szorítja a cipő; arra gondol, milyen különös, hogy a fia ennyire idegen neki, de az unoka aranyos. És Hoffernek telefonálni fog, ha nem jelentkezik hamarosan.

Elemér a fiára gondol: reggel otthon lesz, holnap kedd, megint intézőbizottsági gyűlés, de kimentti magát, mert fáradt, egész éjjel utazott és egész nap dolgozik a gyárban. A felesége majd meg fogja magyarázni; ő otthon marad és eljátszik a gyerekekkel. És csak harmadnap veti fel a felesége előtt a Lili-ügyet - határozza el némi aggodalommal. - Kuncz doktor mérlegeli, kaphatott-e már választ a levelére Lipcséből. Lili most csak fürödni szeretne, mert átizzadt, aztán aludni napokig... Csak Korompay maradt meg a metafizikus hangulatban, odaül Viki mellé és azt mondja neki bánatosan:

- Egyik este majd elmegyünk Trattnernéhez. Most ő a legjobb médium. Majd megidézzük szegény papa szellemét.

- Ugyan hagyjon a csacsiságaival! - förmedt rá Viki türelmetlenül. - Egész idő alatt úgy fáj a vakbelem, hogy alig tudom egyenesen tartani magamat.

- Az Isten szerelmére, csak nem valami komoly?

Lángné gyorsan közbevágott:

- Már régebben vannak irritációi, de azt hiszem, most már igazán meg kell operáltatnia magát.

II. Lili doktorné lesz

1.

Tulajdonképpen minden rendbejött: Korompayné végre belenyugodott a válásba, Viki operációja minden komplikáció nélkül s anélkül, hogy Korompay a diagnózist kétségbevonta volna, sikerült; Kornhuber államtitkár kedvezően elintézte Galgóczy mérnök fegyelmi ügyét. A drogéria forgalma ugyan felére csappant, de nyár van, sokan elutaztak, mindenütt be-köszöntött a holtseason. Igaz, hogy a rossz üzletmenetnek egyéb okai is lehetnének: a házban például már három bolt kiadó, de Lángné szerint, aki most a beteg asszony helyén a kasszában ül Korompay drogériájában, gazdasági válságban is felülmaradhat, aki nem veszíti el mingyárt a fejét. Ha a drogéria rosszul megy, akkor ki kell találni valamit, hogy jobban menjen. Milyen anyaggal dolgoznak például a kozmetikusok? Azzal, amit a drogériából vásárolnak. Miért ne lehetne a drogéria és a közönség közül „kikapcsolni” a kozmetikusokat, miért ne lehetne magának a drogériának kozmetikai üzemet létesíteni? Ez volt Lángné gondolatmenete.

A szomszédban néhány hete becsukott Brózig Simon késes: csak egy ajtót kell áttörni a közfalon, újra festetni, modern csőbútorgarnitúrát venni, páholyokat építtetni, feltűnő cégért kitalálni, természetesen gépeket beszerezni és egy vizsgázott kozmetikust szerződtetni; ezen a forgalmas vidéken, a „bulváron”, ahogy Korompay mondja, virágzó üzlet lehet a testápolás, pótolhatja a drogéria veszteségeit.

Viki, aki kezdte beleélni magát a tulajdonosnő szerepébe, sokkal szkeptikusabban fogadta a mama indítványát, mint Korompay, aki friss fiúi lelkesedésében eleinte mindent helyeselt, amit a mama ajánlott. Viki ellenvetései körülbelül így hangzottak:

- A legnagyobb cégek mennek tönkre, mindenki leépít, mindenki csökkenti a rezsit: pont mi vegyünk új terheket a nyakunkba? Korompaynak nincs készpénze, hitelt kell fölvenni a gépek beszerzéséhez, a házbér is nagyobb lesz - és ettől függetlenül, mult szombaton este is beverték egy sereg bolt kirakati ablakát a munkanélküliek. Ki tudja, mi lesz?

- Szóval tétlenül nézni, hogy a drogéria tönkremegy? - kérdezte támadó gúnnyal Lángné.

- Ohó! - tiltakozott nevetve Korompay. - Ettől még messze vagyunk.

- Vegye tudomásul, fiam - mondta oktatóan Lángné -, hogy azok mennek tönkre, kik nem találják fel magukat. Minden időnek megvan a maga konjunktúrája. A járványban a koporsók sok gazdagodnak meg. A nők ma inkább mindenről lemondanak, mint a testápolásról. Már senkinek sincs egyebe, csak a teste. Ezt észre kell venni.

- Tökéletesen igaza van a mamának! - helyeselt Korompay.

- Az merül el, aki nem tempózik, hogy a víz fölött maradjon - fejezte be a vitát Lángné.

Végül elhatározták, hogy bérbeveszik a késesüzletet. Lángné tárgyalt a háziúrral, aki kuláns volt és alig huszonöt százalékkal kért többet a két boltért, mint amennyit eddig a drogériáért fizettek. Ez volt Lángné első győzelme. A második, hogy, amikor már senki sem ad és kap hitelt, ő megállapodott a gépgyárral: kétévi kényelmes lefizetésre szállít gépeket és még hozzá pengőben kell fizetni, holott minden egyes darab francia importáru. A kőművessel is Lángné tárgyalt, az eredeti költségvetésből lealkudott hatszázötven pengőt és, bár eredetileg nem került szóba, a megmaradt összegért a kőműves kötelezte magát a kirakatablakok megnagyob-bítására is. Ekkor Viki ellenkezése is alábbhagyott. Augusztusban kezdenek az építkezéshez

és szeptember közepére megnyílik „az üzem”. Lángné eredetileg azt tervezte, hogy Lili lesz a kozmetikai szalonnak legalább szimbólikus vezetője: ebben az üzemben még mindig ki lehetne aknázni a szépségkirálynőségét! De Lili kereken, ridegen kijelentette, hogy semmi kedve a kozmetikai szalonhoz. - „Mi van veled?” - kérdezte Lángné meglepődve. - „Semmi. Még gyenge vagyok!” - felelte Lili. - „De hiszen csak ősszel nyílik meg?” - Lili dacosan nem felelt. Általában Lili a temetés óta megváltozott. Határozottabb, nyitabb, bátrabb lett, sokszor egyenesen arrogáns. Mi esett belé? Senki sem érti ezt a változást. Hoffer például megint elkezdett járni a házhoz, Lángnének van szeme az ilyesmihez: ha Lili most okosan viselkedett volna, a gyáros feltétlenül megkérte volna a kezét. De megtette vele, hogy midőn egy délután olyankor ment fel, amikor Lilin kívül nem volt otthon senki, félóraig hagyta csejgetni és végül nem engedte be.

Hoffer elpanaszolta Lángnének, hogy hallotta belülről a lépteket közeledni és távolodni; valószínűen kikémlelt az ablakon és amikor meglátta a gyárost, nem nyitotta ki az ajtót. Máskor viszont beengedte, de az előszobában felvette a kalapját, bocsánatot kért Hoffertől, hogy nem fogadhatja, mert a doktor fix időre rendelte magához.

Igen, a doktor. Arzéninjekciókat ad neki vérszegénység és gyengeség ellen. El kell ismerni, hogy jobb színben van, kicsit meg is hízott. A temetés után komolyan féltette: úgy nézett ki, mint egy hektikás, nem hitte volna, hogy ilyen hamar összeszedi magát. Most minden délután lent van a doktornál. Ahogy a házmesternétől hallja, reggel, amikor a csarnokba megy, szintén találkoznak.

Korompay, aki még mindig szentül meg van győződve, hogy Lilinek multja van és valamikor szégyent hozott a családra, meg is jegyezte nemrég:

- Ne haragudjon, kedves mama, de nem tartom helyesnek, hogy Lili mindennap lejár a doktorhoz. Különb is ez a doktor, amint hallom, gégespecialista és ha Lili beteg, menjen egy rendes belgyógyászhoz. Egy házban az ilyesmi komoly félreértésekre adhat okot. Úgy-e, nem veszi rossznéven, kedves mama, de a család reputációja érdekében... nem szabad elfelejteni, hogy Liliről, azok után, hogy szépségkirálynő volt, sok mindent föltételezhetnek.

Lángné tudta, hogy Korompay Lilit, a szépségkirálynői multja miatt, afféle ledér nőnek tartja, de nem vette védelmébe, mert azt hitte, hogy Korompaynak Vikiről alkotott vőlegényi illúziói teljesebbek lesznek, ha ezeket Lili rovására is táplálja. Ebéd után szólt Lilinek:

- Tulajdonképpen meddig tart még ez az arzéninjekció?

- Hat napig - felelt Lili odavetően és tovább evett. Az arzéntől az utóbbi időben nagyon megjavult az étvágya.

- Na, hála Istennek! - sóhajtott fel Lángné. - Akkor legalább nem kell mindennap lemásznod a doktorhoz.

Lili most felnézett.

- Miért baj az, hogy lemászok? - kérdezte kihívóan.

- Mert a házban már beszélnek.

- Beszéljenek.

- Mi van veled?

- Semmi.

- A temetés óta nem lehet rád ismerni. Ki beszélte tele a fejedet? A doktor? Talán ez is el fog venni, mint Lajoska? - kérdezte epésen.

Lili vérvörös lett.

- Semmi közöm a doktorhoz. Ilyesmi senkinek sem jutott az eszébe.

- Hát akkor mit akarsz tőle?

- Mit akarok? De hiszen kezel! Ha parancsolod, abbafejezhetem az injekciókat.

- Nem parancsolom, - mondta Lángné enyhébben -, de ha befejezed...

- Ha befejezem, akkor majd... - folytatta a lány indulatosan és keservesen kitört. - Nekem nem lehet egy jóbarátom? Nekem csak a kutyával szabad itthon ülni?

- Tessék lejönni a drogériába. Nem esik le a korona a fejedről, ha végre dolgozol. Szegény apád nem akart beengedni a kocsmába: rendben van. De ez nem kocsmá, ez drogéria, itt nem kell félni semmiféle ocsmányságtól. És ha megtanulnád a kozmetikát...?! De nem akarsz dolgozni, úgy szeretnél élni, mint egy igazi királynő. Hát ez így nem mehet tovább, fiam. Elsején idejön egy mindenés, az majd elvégzi a háztartást és vagy azt csinálod, amit én parancsolok, vagy dolgozol, ahogy mindenki dolgozik, vagy pedig...

- Vagy pedig? - kérdezte Lili ellenségesen.

- Vagy pedig... - dühögött Lángné, aztán hirtelen mást gondolt: - Ez a Hoffer vissza akart jönni, most már biztos, hogy el is vett volna, ha nem vagy hozzá ilyen neveletlen! Naponként bejár hozzám a drogériába panaszkodni. Még most is rendbe lehetne hozni ezt a dolgot, ha megjönne az eszed. Vagy ezt, vagy pedig tessék törni a nyakadat és segíteni nekünk, akik dolgozunk. Tessék választani!... -

Nagy léptekkel kiment, becsapta maga mögött az ajtót.

Lili nagy erőfeszítéssel koncentrált ereje kimerült. Fáradtan leült a székre az ablak mellé, ahonnan a háztetőket szokta nézni. Csak lassanként tért vissza a bizakodása. Rövidesen meg kell már jönni a levélnek. Elemér csak egyszer írt, Kuncz doktor címére jött a levél, ahogy megbeszélték. Nincs elvi akadály, hogy hozzájuk költözzék, de a mostani lakásuk kicsiny, szeptember elejére remélhetőleg találnak megfelelő nagyobb lakást, akkor azután - szabad az út.

2.

Kuncz doktor megtöltötte az injekciófecskendőket, bedörzsölte Lili karját éterrel, amikor megszólalt a csengő. A viceházmester munkanélküli cipőfelsőrészkészítő-lánya üldögélt az előszobában a rendelési idő alatt, nehogy magának a doktornak kelljen beeresztenie a ritka, véletlen páciens. Kuncz a csengő hangjára egy pillanatig felfigyelt, aztán beleszúrta a tűt a lány karjába.

- Megvagyunk! - mondta.

A postás csengetett, a vicelány behozta a levelet, a doktor nyugtalanul nyúlt utána. Messziről felismerte a német bélyeget s a borítékon Brauch professzor írását. Megjött a lipcsei levél - most tehát eldől minden.

- Bocsásson meg! - mondta a doktor idegesen és az ablakhoz lépett. - Csak átfutom ezt a levelet!

Lili figyelte az arcát. A doktor előbb vörös lett az izgalomtól, aztán lassanként elfakult a színe. Mire befejezte az olvasást, egészen belesápadt. Csak fegyelmezettségén múlt, hogy

mikor végére ért a levélnek, az arca nem mutatott szertelenebb indulatot a rosszkedvnél. Összegyűrte a levelet és a zsebébe gyömöszölte.

- Hát - mondta erőltetett nyugalommal - most aztán alaposan benne vagyok a csávéban!

- Hogy-hogy? - kérdezte a lány.

- Könnyű ide hazajönni, de nehéz megint kikecmeregni innen!

- Rossz hírt kapott?

- Megjött a válasz Lipcséből.

- És?

- És - folytatta a doktor nagy lélegzettel - nem mehetek vissza Lipcsébe.

A lány riadtan nézett rá.

- Miért nem? - kérdezte csendesen.

- A professzor azt írja, hogy a gazdasági válság miatt a klinikai személyzetet felére csökkentették. Azzal biztat, hogy talán majd jövőre. De, hogy én még egy évig itt...? Na - és kényszeredetten mosolygott -, most aztán maga itthagya engem!

Csakugyan, eddig úgy beszélgettek az utazásról, a lány Brünnről, a fiú Lipcséről, mintha közös út előtt állanának, közös úticéllal. A temetés óta eltelt három hét alatt a közeli távozás együttes tervezgetésén kívül láthatóan semmiféle új motívum nem tette szorosabbá a kapcsolatukat. De a doktor sokszor akaratlanul úgy képzelgett injekció után a lipcsei jövőről, mintha belekombinálta volna Lili szerepét is s a lány egyszer megkérdezte, hogy hány órányira van vonaton Brünn Lipcsétől. A doktor, aki folyton résen állt, a következő pillanatban már ellensúlyozta az elszólást egy száraz megjegyzéssel, de a lány annyira gyanútlan volt saját érzéseivel szemben, hogy nem is vette észre áruló őszinteségét.

Kuncz küzdött a szerelem ellen, de a lány nem is tudta, hogy ez az őszinteségre, bizalomra ingerlő, otthonosan megnyugtató barátság, amely az orvossal szemben napról napra erősödött benne, már-már szerelem. Annyira nem hasonlított ahhoz a szerelemhez, amelyet valamikor Lajoska iránt érzett, hogy nem ismert rá. Hiányzott hozzá Lajoska leckéztető, egzecírozható szigora, legénykedése, férfiaszkodása, peckes, vidékies dendisége - s valahogy hiányzott belőle Hoffer erotikus okvetetlenkedése is, mert a doktor egyetlen önfelédtséggel vagy tekintettel sem árulta el, hogy a lány testileg foglalkoztatja.

Kuncz, amikor most a levelet zsebre gyűrte, valósággal megrémült a gondolattól, hogy itt kell maradnia. Már nem is a csalódás fájt neki, hogy Brauch professzor nem veszi vissza s hogy nem folytathatja a munkát: most, hogy sarokba szorította a válasz, már be kellett vallania magának, hogy el sem tudott volna menni Lipcsébe a lány nélkül. Az utolsó pillanatban bizonyosan megmondta volna neki, hogy menjen vele, elvitte volna magával. A rossz hír Lilit is lesújtotta. Pillanatok alatt megcsappant benne a brünni utazás várakozásának izgalma, bár sosem beszéltek meg, de a lány valahogy úgy képzelte, hogy ugyanazon a napon, ugyanazzal a vonattal fognak elutazni. Amíg Elemért nem látta ismét szemtől szembe, valahogy úgy képzelte el, mint amilyen a doktor. S azóta is, hogy újra együtt volt a bátyjával, Elemér alakja gyakran összecszerelődött a doktoréval. A bátyja valódi arcvonásai elmosódtak, ő még mindig egy másik Elemérről emlékezett élénkebben, aki kiugrik a fürdőkádból és meztelenül megkergeti őket, mert belestek a sátorba, amely mögött fürdik a kocsmaudvaron. A levele, amelyben megírta, hogy szeptember elejére várja, először boldoggá tette, de most, hogy Kuncz doktor elkülönült a közös útitervtől, még a levélre is gyanakodni kezdett: nem is olyan lázas invitálás, mint amilyen az ő lázas elkívánczozása, sőt mintha valaki fogta volna Elemér

kezét, hogy mérsékelje lelkesedését. Először hökkent meg a bizonytalanságtól s az ismeretlenségornótól, akiről csak annyit tudott, hogy nagyon magas és ősz haja van.

A doktor csüggedten leült a diványra, már nem tudta palástolni a letörtségét. Úgy lapult meg, mintha a lány előtt megszegyenítették volna a férfiasságában. Lili megérezte, hogy jobb magára hagyni és felállt.

- Azért - mondta a doktor erőltetett derűvel - ne féltsen engem, majd kitalálok valamit!

3.

Lili, amikor felment a lakásba, mintha valahogy magában az utazásban is kevésbé hitt volna, mint eddig. Egész sereg eshetőségre gondolt, amely az utolsó percben meghiúsíthatja. Mikor este Lángné, Viki és Korompay megjöttek a drogériából, már szinte feladta az egész szépen kirajzolt jövőt. A mamáék még délután elhatározták, hogy a túrhetetlen kánikula miatt házonkívül vacsoráznak. Viki és Korompay között vita kerekedett; a droguista szerint a gyászév elején nem illik zenés helyre menni, Viki szerint viszont Pesten minden rendes helyen zene van és az „ilyen dolgokért csak a kisvárosban szólják meg az embert”. Végül ötven százalékra kiegyeztek: Korompay vetette fel a margitszigeti tejcsarnokot, ahol rádiózene van, nem lehet tehát szorosan vett zenés helynek venni, - mert akkor ugyebár, ez az akácfauccai ház is zenés hely, itt is szólnak reggeltől-estig a lautsprecherek.

Lili most ismét akarattalan volt: az anyja parancsolóan rászólt és ő ellenkezés nélkül öltözködni kezdett. Zsúfolt autóbuszon utaztak a szigetre. Lángné, Lili és Viki között ült feketében, de már fátyol nélkül s üdén piros volt az izzadtságtól. Fiatalos, fekete kivágott ruhájára könnyű piros selyemsál vetett. Lili soványságában, rosszulszabott hosszúujjú ruhájában, kis fekete szalmakalapjában s a gyér, pislogó világításban elmosódott mellettük. A kutya Viki ölében ült, két mellső lábára támaszkodva, szürke macskaszemei érdektelenül révedeztek. Korompay a perrónon ogódkozott a bőrben, időnként jelentősen, mintha titkos jelet adna le, bepislogott a kocsi belsejébe. Lángné viszonzta a pillantásait, hasonlóan cinkos tekintettel. A túltömött kocsiban egy fehérkalapos, kékkabátos, fehérnadrágos fiatalember Lili lábának feszült, előbb a zökkenőknél, később a zökkenőktől függetlenül nyomkodta a lány térdét és a karja íve alatt lemosolygott hozzá. Lili elhúzta a térdét, amennyire lehetett, elfordult és kinézett az ablakon. Sok villanykörtét és sok világos nyáriruhát látott. A kastélynál néhányan leszálltak, a fiatalember előrenyomult, megunt a Lili közönyét, megállt Vikivel egy vonalban. Lili a szeme sarkából figyelte; a fehérnadrágos Vikinél folytatta a manipulációit. Viki provokatív gúnnyal felnézett, de nem egészen elutasítóan. - „Szép kutya!” - súgta lágyan a fiatalember, mire Viki elmosolyodott és megsimogatta a kutyát. Lángné is észrevette a jelenetet, feddően nézett Vikire, aztán aggódva kikémlelt a perronra. Megnyugodott, mert Korompay elmerülten vitatkozott egy ismeretlen férfivel. (Arról vitatkozott a pékmester-külsejével, hogyan kellene Budapestből világfürdőt csinálni.) „Hol szokott ez a kutya sétálni?” - búgta a fiatalember, mire az idősebb úr, aki eddig Viki mellett ujságot olvasott, kíváncsian felnézett, mintha őt is érdekelné, hogy hol szokott sétálni a kutya.

Ekkor végre Lángné közbelépett, túlhangosan, de látszólag célzat nélkül megkérdezte Vikitől: - Nem kell még leszállni? - „Még nem!” - felelte a lány. - Hol tetszenek leszállni? - tudakolta a fiatalember. - A tejcsarnoknál! - felelt Viki. A fiatalember barátságosan mosolygott Lángnéra: - A következő megálló! - Megérkeztek. Korompay lesegítette őket, Viki hátrafordult: a fehérkalapos fiatalember néhány lépésre követte őket. Már hallatszott a lautsprecher: a torreador-indulót közvetítette - nem Sevillából - csak az Angolparkból.

Leültek egy páholylugasban, Korompay a fehérköpenyes pincértől körözöttet, szalámit és csokoládés tejbegrizt rendelt. A fiatalember letelepedett a szomszéd asztalhoz s úgy helyezkedett el, hogy a két lányt szemmeltarthassa. Korompay a kutyát az asztal lábához kötözte és pasztörözött tejet adatott neki vacsorára. Lili most arra gondolt, hogy nagyon megcsúnyulhatott, ha a fiatalembernek mindegy, hogy vele, vagy Vikivel kezd-e ki. Csakugyan, az autobuszon senki sem tett rá megjegyzést, nem ismerték fel, holott régebben mindig akadt, aki rajta felejtette a szemét vagy szomszédjának hirtelen súgott valamit. Úgy látszik, már a szépségének is vége. Mire fogják őt használni Brünmben? Elemér majdnem azzal kecsegtette, hogy gyereklány lesz a fia mellett, pesztra! Tulajdondonképpen nem is tudja, szereti-e a gyerekeket. Mindenesetre nem bolondul úgy értük, mint a nők szoktak a kisbabákért és a kutyákért. Lehet, hogy Brünmben másképp, de ugyanolyan rosszul fogja érezni magát, mint ezek között. De milyen jogon érzi ő magát rosszul ezek között? Hiszen ő ugyanolyan, mint Viki... ő is engedte magát fogdosni Hoffertől. És ha Lajoska abban az időben feljött volna, akkor vele is megeshetett volna ugyanaz, ami Vikivel. Talán a vakbéloperáció is. Miért különb Lajoska Korompaynál? Igen, csak a doktor különb, mint ezek, mint ő! Mit csinálhat most a doktor, otthon van az udvari rendelőben vagy hol kószálhat? Folyton Korompay beszél, Viki jeleket vált a fiatalemberrel.

Korompay éppen azt meséli, hogy fentjárt Trattnerénál, a médiumnál és megidéztette vele a papa szellemét. A papa ezt mondta: „Légy éber! Eleget mondtam.” Ebben a pillanatban Viki riadtan kapta el a szemét a fiatalemberről - hátha Korompay megfogadja szegény papa tanácsát? Korompay azonban el van foglalva azzal, hogy fontolgatja, mire vonatkozhat szegény papa titokzatos intelme. - Mi az, hogy légy éber? - kérdi Lángnéől tanakodva. Viki döbbenete fokozódik: csakugyan van valami ebben a spiritizmusban? Szegény papa bosszút állt rajta a túlvilágon a sok komisszáért és figyelmezteti Korompayt, hogy jó lesz vigyázni? Az operáció után nem folytatta a viszonyt Gordonnal, pedig a fiú folyton a nyakára jár, nem hagyja békén. Már-már megingott, mert sokszor bizony rosszul alszik és pocsék dolgokról álmodik, különösen vasárnap délután, mikor nincs drogéria... és ő azelőtt megszokta, hogy felmenjen a műterembe... hiányzik neki. De nem, nem teszi, nem engedi magát még egyszer olyan kínos helyzetbe hozni. Elég volt egyszer az operációból. Elaltatták és a mama szerint reprodukálhatatlan dolgokat beszélt álmában. Légy éber! Mit jelenthet ez? Hát igazán vannak szellemek?

Lángné végre megtalálta a földöntúli üzenet magyarázatát:

- Hogy is hívják azt az öreg segédet a drogériában?
- Mayer.
- Nekem első perctől nem tetszett! A szeme sem áll jól.
- De mama kérem! - méltatlankodott Korompay. - Tizenöt éve van nálam!
- Ha látta volna, hogy röhögött, mikor elvitt a detektív! - szólt közbe Viki.
- Nem tudom elképzelni. Viki!
- Ő hordta a híreket a feleségének is! - mondta Lángné.
- Nem biztos! - védte az öreget Korompay.
- Egész biztos! - vágta ki Viki.
- És biztosan lop is! - jegyezte meg Lángné.
- Nem tudom, hogy lop-e - mondta Viki, - de néhányszor rajtakaptam, hogy a vásárlott összegnél kevesebbet mond be a kasszának.

- Mi haszna lenne belőle? - kérdezte Korompay.

- Mit tudom én? - mondta Viki. - Lehet, hogy vannak privát kuncsaftjai, akiknek áron alul árúsít.

- Szegény Edus! - sóhajtott a mama. - Ha csakugyan van túlvilági élet, lehet, hogy ezt látta a magasból!

- Az öreg különben is lassú és ügyetlen, - vádaskodott Viki.

- Kicsit már nehézkes, de kitűnő szakember!

- De öreg - vitatkozott Lángné - és megbízhatatlan! És a mai nehéz viszonyok között sokszorosan meg kell nézni, kivel dolgozik az ember.

Korompay már megbánta, hogy szóba hozta Láng Ede földöntúli üzenetét. Ez lett belőle: az öreg Mayert, aki üzletalapítás óta nála van, ki akarják tenni a küszöb elé. Ő sok mindenben hallgat rájuk, mert elismeri - bár neki nincsenek előítéletei, hogy már fajuknál fogva több üzleti érzék van bennük. Nem mintha nem tartaná magát elsőrangú üzletembernek, de... ezek a zsidók mindig tudnak valamit, amit más nem tud, amire más nem is gondol: egy fogást, egy fineszt - ezzel szerezték meg a vezető szerepet az üzleti életben. De az öreg Mayer - ez egy kegyeleti dolog. Együtt voltak segédek, az ő ifjúságának, önállósításának, beérkezésének tanuja!

- Hát egyezzünk ki! - mondta erőltetett kedélyességgel. - Én nem küldöm el Mayert és Albertnek elsejétől kezdve adok negyven pengő fixet!

Albert fixuma körül már napok óta folyt a csendes vita, de Lángné nem erőltette a dolgot, nehogy túlmohónak hasson és Korompaynak kedvét szegje, hogy sokkal fontosabb kérdésekben hallgasson rá. Különben is, majd esküvő után úgyis az történik, amit ő akar.

De most azért jól esett neki, hogy Alberten segíthet, ifjúsága kalandjának hősen, ifjúsága csemegéjén: lazac, ananász! Öreg totyakos - és elmosolyodott, hogy ezzel a vén csirkefogóval valamikor szinte naponként behúzódott a vendégszobába... délután három és négy között, - miközben szegény Ede hajlottan állt a fűszerboltban és nézte a papsajtot a Nádor ucca gránitjai között. Csak úgy felöltözve, futólag, mint a tyúkok a baromfiudvaron... hogy ezt a szegfűszegszagú, dohos öregembert egyszer szerethette, hogy ez egyszer komisz is lehetett hozzá és megszökhetett előle, mikor megcsömörlött tőle? De őt akkor fogvatartotta a műkedvelőszínpad bővölete: micsoda mandarin volt ez az Albert a San Toy-ban. - Nagyon hízik Berta! ezt merte neki egyszer mondani, mikor még megvolt a szőke bajusza és szegény Ede nem mert rászólni, ha délelőtt bajuszkötőben szolgálta ki a vevőket, pedig a jobbfejta iparosasszonyok illetlenségnek tartották a bajuszkötőt és kimaradtak miatta.

- Nézze, nekem Albert nem fontos, nekem csak az üzlet a fontos. És ha én Albertet forszíroztam, csak azért tettem, mert évekig dolgoztam vele és tudom, hogy kitűnően lehet használni. De ha maga így ragaszkodik Mayerhez...?

- Nem ragaszkodom, csak...

- De látom, hogy ragaszkodik...!

- Öreg ember... családos...

- Hát jó - mondta Lángné. - Hiszen csak eszembe jutott erről a szellemidézésről - és hirtelen az asztal alá nézett:

- Jézusmáriám, hol a kutya?!

Korompay rémülten felugrott.

- Eltűnt a kutya! - kiáltotta és a combjára ejtette a kezét.

Viki ráförmedt:

- Mert maga rosszul kötötte az asztallábához!

- Amennyire lehetett, megkötöttem!

- Most aztán keresse meg a kutyát!- parancsolt rá.

- Nem vetted észre, amikor kiszabadult? - kérdezte Lángné Lilitől.

- Nem! - felelt a lány, bár úgy rémlett neki, hogy mialatt el volt foglalva a gondolataival, látta eltűnni a bokrok között.

- Ezt jól megcsinálta! - vádolta Viki keserűen. - Most aztán, hogy találjuk meg itt a sötétben?

Korompay vaktában kirohant a parkba, Viki és Lángné kétségbeesetten tanakodtak. Az asszony most rákiáltott Lilire:

- Miért örülsz úgy? Úgyis tudom, hogy mindig örülsz, ha mi...

- Nem örülök - felelt Lili és elfordult, megrántotta a vállát.

- De látom az arcodon, hogy örülsz!

- Nem örülök! Egész másra gondoltam.

A fehérkalapos fiatalember minden mozzanatot szemmel tartott. Nagyokat nevetett s most felkelt és erőltetetten komoly arccal az asztalukhoz lépett.

- Bocsánat - kezdte, - a kutyát keresik?

- Igen! - felelt Lángné ellenségesen.

- Véletlenül láttam, amikor elszaladt.

- Szólhatott volna.

- Nem akartam kérem tolakodni!

- Merre ment a kutya? - kérdezte Lángné sürgetve és felállt.

- A strandfürdő felé! - mutatta a fiatalember, tehát pontosan ellenkező irányban, mint amerre Korompay elszaladt.

- Menjünk! - parancsolt Lángné Vikire. - Te maradj itt - vetette oda még mindig haragosan Lilinek - és ha Dezső közben visszajön, mondd meg neki, hogy egy úr útbaigazított bennünket, elmentünk a kutyát keresni!

A fiatalember is velük ment. Lili egyedül maradt és pillanatok alatt elvesztette minden bátorságát. A húsz perc alatt, amíg Korompay visszajött, öt férfi akart leülni asztalához s ő egyre ijedtebben utasította el őket. Közben észrevette, hogy a pincérek is gyanakodva méregetik: ki fizeti ki a cechet? Rémműlten gondolt rá, hogy nincs nála egy fillér sem. A kényelmetlen érzésben, amely elfogta, szegény és védtelenség váltakozott. Tudta, hogy képtelenség, de valahányszor egy magányos fiatalember befordult a tejcsarnok kertjébe, mindig abban reménykedett, hátha véletlenül idevetődik a doktor... hiszen alapjában nem is volna olyan abszurdum: ebben a melegben könnyen eszébe juthat, hogy kijön a szigetre. De nem, Kuncz doktor, szegény doktor, most szaladgál a városban, tanácstalanul. Micsoda ostobaság arra gondolni is, hogy amikor neki eszébe jut, hirtelen megjelenik, mint a mesében. Törődik is a doktor vele - most a saját bajával van elfoglalva.

Végre Korompay visszatért. Leült az asztalhoz és lihegő sopánkodással jelentette, hogy a kutya nincs sehol. Mikor Lili közölte vele, hogy a mamáék elmentek a strandfürdő felé a kutya után, Korompay felugrott, hogy utánuk rohanjon.

- Maradjon itt, kérem - tartóztatta Lili szokatlan szelídséggel. - Eltéveszti őket... és én nem ülhetek itt egyedül.

Korompay tehetetlenül leült.

- Igaza van, bocsásson meg - mondta fujtatva. - Mindenütt kerestem, mindenkit kérdeztem, senki sem látta. Valaki biztos felkapta és hazavitte!

A várható szemrehányásoktól való félelem kiült az arcára. Lili megsajnálta.

- Lehet, hogy a mamáék megtalálják! - vigasztalta.

- Á - legyintett Korompay lemondóan. - Ebben a sötétben, ebben az erdőben? Szó sincs róla! Holnap ugyan vehetnék egy másik kutyát, de maga tudja, hogy Viki mennyire bele van bolondulva ebbe a... ebbe az állatba.

- Ugyan! - nyugtatta Lili. - Majd szerez neki egy másikat, ha nem kerül meg! - Egyik kutya olyan, mint a másik!

- Egyik dög olyan, mint a másik - tört ki Korompayból. - De aki kutyaszerető, azzal ezt nem lehet megértetni!

De mikor Lángné, Viki és az új ismerős diadalmasan visszatértek a kutyával, Korompay lelkesedett a lehangosabban. Lili ekkor érzett először némi elnézést a droguista iránt. Hiszen ez már ugyanúgy el van nyomva, agyon van terrorizálva, ahogyan szegény papa és ő is. Csak alattomosan mer lázadozni. Az előbb megpróbált óvatosan sikraszállni az öreg Mayerért, akit bizonyára szeret... És csak a hátuk mögött merte a kutyát dögnek nevezni, holott bizonyára halálosan utálja a kutyát... És most kénytelen táncolni a boldogságtól, becézni és gügyögni a döghöz és sugárzó csodálkozással hallgatni a mama életmentő hőstettének történetét.

- Az utolsó pillanatban érkeztünk. Én vettem észre. Egy hajós éppen be akarta vinni a sleppre!

- Berkes! - mondta a fehérkalapos fiatalember és kezet nyújtott Korompaynak. Aztán villogó szemekkel elköszönt a társaságtól, a nők hálás áradozása közben. Viki mindaddig kísérté a tekintetével, amíg el nem tűnt a víztorony mögött.

Rövidesen ők is elindultak hazafelé. Lángné most már nem bízott senkiben, személyesen, az ölében vitte haza a kutyát.

4.

Kuncz doktor a lány távozása után lement az utcára. Sokáig járkált össze-vissza, nem volt hová menni, még csak egy kollégája sincs Pesten, akihez a közös tudományos érdeklődés fűzné. Az anyja, miután Kornhuber államtitkár közbelépésére csakugyan sikerült eltussolni Galgóczy panamaügyét, az izgalmakat kipihenendő, leköltözött Erdélybe volt bíró unoka-öccséhez, aki most Dicsőszentmártonban ügyvédi praxist folytat. Galgóczy végre kivehette a rendes szabadságát és feleségével együtt elutazott Brioniba lovaspólózni. Ők nem hiányoztak Kuncznak, sőt kényelmesebb volt, hogy nincsenek itt, nem kell nekik beszámolni semmiről. Eredetileg is az volt a terve, hogyha Lipcséből kedvező válasz érkezik, az anyjával csak annyit közöl, hogy néhány hétre kilátogat s majd csak onnan értesíti, hogy belátható időn belül nincs szándékában visszajönni. Az anyja végeredményben könnyen beletörődött volna,

hogy néhány hétből néhány év lesz. Hiszen a Széna téren is elmúltak a bajok, akár csak Lángéknál. A nagy panamát eltussolták, csak két tisztviselő a nem fogalmazói szakon kapott dorgálást, kisebbfokú hivatali mulasztások miatt s egy Szafir nevű vidéki építési vállalkozót helyeztek vizsgálati fogságba. Már minden lelki-furdalás, kötelezettség nélkül elutazhatott volna, nem vádolhatta volna egyikük sem, hogy cserbenhagyta őket.

És most itt kell maradni, nem lehet elmenni... Még csak megélni sem lehet itt, itt mindennek vége! Az orvosok télen havat lapátolnak, a hivatásos hólapátolók miből éltek a télen? Kis pénzének, mely az apai örökségéből maradt, rövidesen a végére jár. Dolgozni, kutatni, tudomány? És a lány, akiért talán még itt is tudott volna maradni, három hét múlva felül a brünni vonatra... Ez a vonat megy tovább Lipcse felé és ő lemarad a vonatról - most vad izgalom fogta el, képzeletben futott a vonat után, hogy az utolsó pillanatban felkapaszkodjék rá... Nem, ebbe nem lehet beletörődni.

Vacsora után ideges ujságolvasás közben egy amerikai bűnügyi szenzáció révén jutott eszébe a fantasztikum, hogy kivándorol az Egyesült Államokba. Reggel már nem vette egészen komolyan hirtelen elhatározását, de délelőtt azért felment az amerikai követségre. Úgy tudta, hogy az orvosokat és a művészeket a kvótán felül is beengedik az Unióba. A konzul azonban közölte vele, hogy bár ez a kivételes eljárás formailag még érvényben van, gyakorlatban már nem alkalmazzák. Az amerikai válság miatt arányszámon felül senkit sem engednek be, sőt jövőre a kvótát is csökkentik és az is lehetséges, hogy bizonyos időre teljesen felfüggesztik a bevándorlást. Kuncz lesujtottan hagyta el a követség épületét. - Hát nincs kivezető rés ebből az egérfogóból? - Az uccán megnézte az embereket. Ezek mind itt élnek, többnyire el sem mozdulnak innen - beletörődtek, hogy örökké itt fognak élni? Egy nagy divatárubolt megszűnik: mit csinál egy divatárus, ha a boltja megszűnik? Biológiai rejtély, hogyan élnek ezek az emberek, például a munkanélküliek - a halak a vízből vonják ki a levegőt, amelyet belelegzenek, a növények kis kémiai laboratóriumok, amelyek a sziklából is elő tudják állítani a szükséges táplálékot, sőt vannak élősdiek, amelyek a halott, kiszáradt fa oldalából is tudnak annyi életnedvet szívni, hogy fennmaradjanak - de miből él egy ember Pesten munka nélkül, pénz nélkül, magárahagyatva? Misztikus dolgok ezek. Ugyanilyen misztikus, hogy ő hogyan tudott az Akácfa uccában élni hónapokig, mikor szinte gyerekkorától megszokta a nagy, tágas szobákat, a vidéki úriházat, a klinika csöndességét, a magától értetődő tisztaságot, a szagtalan civilizációt - most már sokszor nem is veszi észre, hogy nyakig benne van a maszatban... A fürdőkád olyan ripacsos, hogy eleinte nem mert beleülni, aztán megszokta s most már úgy látszik, hogy végkép itt kell ragadnia. Ki tudja, mitől undorodik meg az ember örökre? Ő talán igazában nem is a panama miatt, - hanem tavaly Szilveszterkor idegenedett el végkép Galgóczyéktól: hajnalban bement a fürdőszobába, felfordult a gyomra, amikor látta, hogy a fayence fürdőkádat tele ökröndözték. Általában, képtelenül durva tónus uralkodott ezen az estén. Az asszonyok is be voltak rúgva, nevükön nevezték a dolgokat és kiadták férjeik rusztikus hálószoatitkait. Őt egy fekete cigányszépség, valami borászati felügyelőné csuromvizesre spriccelte a teli üveg szódával... Galgóczyék még hónapok után is röhögve emlegették...

Mikor délután Lili lejött hozzá, ismét elfogta a szégyenhez hasonló érzés: legérzékenyebben mégis az sujtotta, hogy a lány előtt bukott meg. Lili nem mert kérdezősködni. A doktor nem ridegen, de tartózkodóbban bánt vele: valahogy olyanformán, mint aki érzi, hogy le van leplezve, hogy már tudják róla, hogy nincs joga a fölényhez, amellyel eddig a kis pacienseivel bánt. A lány megérezte mindezt: tapintatos volt, nem is említette az utazást s hogy felvidítsa, elmesélte neki a kutya margitszigeti kalandját. Ekkor a doktor is fölengedett, nevetett és valahogy visszatért a kedve.

El kell menni, akárhová is és ha egyedül is: úgy sarkalta magát, mint a versenyző, aki semmiképpen sem akar kimaradni a mezőnyből. Este az ágyban eszébe jutott, hogy a

hollandok fiatal orvosokat exportálnak Jávába a trópusi betegségek leküzdésére. Ő többször lebeszélte már kétségbeesett, éhhalál szélére sodródott orvosokat erről az egzotikus romantikáról, de most elhatározta, hogy másnap elmegy a követségre és informálódik.

Lehet ennek az egzotikumnak más oldala is, mint a romantika - próbált vitatkozni eredeti álláspontjával -, ha az ember belefekszik, tanulmányozza a trópusi betegségeket, szép eredményeket érhet el! Európa és Amerika csak egy kis dűlőútja a világnak... és a földgömb nagyrésze orvosilag, higiéniailag még felszántatlan. Ő még csak harmincegyéves, a nagy orvosok, fölfedezők ötvenen felül bontakoznak ki és éppen mostanában olvasta, hogy Batávia nagy, civilizált város, operaháza is van. Ott éppúgy lehet itt élni, ha nem jobban, európaiban, mint itt Európában...

Másnap fölment a holland követségre, ahol közölték vele, hogy az északi valuták megrendülése, a holland bankok összeroppanása és az általános gazdasági válság miatt egyelőre minden egészségügyi expedíciót felfüggesztettek. Talán, ha majd a viszonyok megjavulnak, újra... Mindenesetre előjegyezték: német egyetemi múltja és irodalmi szereplése miatt az első között fogják meghívni, amint a viszonyok megjavulnak. De addig... - gondolta Kuncz keserűen és szinte kárörömmel - a bankok összeomlása miatt dögöljenek meg a malájok maláriában és a leprában...

5.

Végre megérkezett a végleges válasz Brünnből: Elemérék szeptember hatodikára várják Lilit. Augusztus tizenhetedike - most már legfőbb ideje, hogy az anyjának bejelentse a távozását. Lili előre borsódzott a jelenettől, amely viharos lesz és sokszor felsebzi az érzékenységet. Ez az aggodalom is nyomasztotta s az idegen környezettől, nyelvtől, szokásoktól és az ismeretlen sógornőtől való szorongása is folyton fokozódott. Amíg az utazás a levegőben lógott, magának a változásnak elképzelése még háttérbe tudta szorítani az aggályait, de hogy most húsz nap múlva szembe kell nézni az egész helyzetét véglegesen megmászító fordulattal, sokszor jobban szeretne volna visszacsinálni az egészet. Ki tudja, hogy fogadja majd a brünni asszony, milyen impressziót kelt benne első pillanatban s mennyire fogja a vele való bánásmódban éreztetni, ha esetleg csak kényszerűségből egyezett bele, hogy velük éljen? S aztán ki tudja, milyen szigorú vagy csak sajátos életelvei, szokásai vannak? Negyvenkét éves, több mint húsz évvel idősebb nála. Lehet, hogy bele kell illeszkednie egy életrendbe, amely nagyobb követeléseket támaszt vele szemben, mint amilyeneket teljesíteni képes. Hiszen ő, amit tud, azt is csak félig tudja: a főzése csak kotyvasztás, a kézimunkái is csunyak, a helyesírást sem tudja s a németben összecseréli a névelőket. Tudja, hogy az asszony okos és nagyon művelt - már csak ezért sem állhatja meg köztük a helyet. Kuncz doktor is okos és művelt, de valahogy tapintatosan az, mint a nagyon erős ember, aki a gyengékkel nemcsak hogy nem érezteti az erejét, sőt nem is hozza őket abba a helyzetbe, hogy az egyenlőtlen erőviszonyok kiderüljenek.

- Nem örül? - kérdezte a doktor, miközben a lány fanyar arckifejezéssel olvasta a levelet.

- Tudja Isten... azt hittem, hogy jobban fogok örülni.

De Kuncz örült a lány kedvetlenségének. Egy hét előtt ajánlkozott a bécsi libériai követségnek: elmegy orvosnak a dzsungelbe. A néger köztársaság a háború után szívesen fogadta a fehér orvosokat, mert saját fiaival, akik európai és amerikai egyetemeken szereztek diplomát, többnyire kellemetlen tapasztalatokat szerzett. Ezek elsőrendűen képzett orvosokként térnek haza, akad köztük, aki feltűnő tehetséget tanúsított a fehér egyetemeken és mikor kikötnek

Monroviában, még idegenkedve, fölényesen néznek körül. Aztán négy-öt év múlva egyszerre csak lekopik róluk a fehér tudomány: a klíma, a környezet és a mult visszarántja őket s doktori diplomával űzik őseik mágikus kuruzslását. A monroviai államférfiak titokban talán szintén jobban bíznak a mágusokban mint az orvosokban, a totemekben, mint a szérumokban, de a világ felé civilizációt akarnak mutatni s ezért beengedik a fehér orvost, aki rendszerint elpusztul valahol a bozótban a láztól, vagy a viskitől.

Kuncz több ízben megállapította, hogy a libériai terv öngyilkos örültség, de most már konokságból ragaszkodott hozzá. Lipcsében nincs szükség rá, Amerikában, sőt Jávában sem - ha a fehérek nem reflektálnak a munkájára, elmegy a feketékhez. Mintha ezzel bosszút állna a fehér civilizáción, mintha ettől összeomlana Európa?! Nem, ettől még nem dől össze a fehér civilizáció - de hogyan áll ettől függetlenül? Gyenge lábon állhat, ha éppen azokat kénytelen kiejteni az öléből, akik leginkább reprezentálják, akik legjobban be vannak avatva a titkaiba! Neki csak joga lenne egy munkahelyhez, egy egzisztenciához valahol a fehér világban? De két kontinens nem akar tudni róla: hát akkor jöjjön Afrika, ahol legalább még a közvetlen, őszinte emberevés van divatban.

A hét végén megjött a válasz: Libéria nem ad beutazási engedélyt, mert a kaucsuk-krach miatt egyelőre minden immigrációt kormányhatóságilag beszüntettek. Őszintén fellelegzett, mikor bizonyossá vált, hogy rajta kívülálló erők megakadályozzák, hogy elmerüljön a bozótban és a moszkító és az egyenlítő továbbra is trópusi legenda marad számára.

De most már kimerült a találékonysága, végkép nem tudta, hogy hol van a helye a világban.

6.

Lili még mindig halogatta az utazás bejelentését, holott már csak két hét választotta el a szeptember hatodikai terminustól. Az utolsó öt nap alatt egyébként is keveset foglalkoztatta, mert Kuncz doktor megmagyarázhatatlanul, búcsú nélkül való eltűnése minden egyéb izgalmat háttérbe szorította. Egy hete, hogy az utolsó injekciót kapta, de Lili ezután is lejárt délutánonként a rendelőbe. Ebben az időben, amikor már nem volt jogcímük a találkozásra, nem is keresték a jogcímet, mert kivirult bennük a leplezetlen bensőség: a közeli elválás félelmében olyan gyengéden törődtek egymással s osztottak egymás hangulataiban, hogy csak egy ki nem mondott szón múlt, hogy a szerelem végre mindkettőjükbe proklamálódjék. De Lili csak akkor tudta meg, hogy ez a barátság, szolidaritás, respektus, részvétel és önmagáért való jószág, amit a doktor iránt érez, egész lényét betölti, amikor Kuncz bejelentés nélkül eltűnt.

Délután lement a negyedik emeletre, becsengetett, de senki sem nyitott ajtót. Először azt hitte, hogy még nem ért vissza a vendéglőből, ahol ebédelni szokott és félóra múlva ismét becsengetett. Öt napon keresztül mindig azzal a reménnyel szaladt le, hogy végre otthon találja. Növekvő ijedelem fogta el. A doktor megszökött - állapította meg - és álmatlan éjszakáin ezerszer tette fel a kérdést: hát neki következetesen ez a sorsa, senki sem marad meg mellette? Sem vőlegény, sem barát? Micsoda ember lehet ő, aki nem tud megtartani senkit? Micsoda nő, akiről csak így szó nélkül leválik minden férfi? Ő tudja, hogy a doktor nagy zavarban van és az életéről, jövőjéről, a tudományáról van szó, ami biztosan fontosabb neki! De annyit csak megérdemelt volna, hogy elbúcsúzzék tőle, ha elutazik? Mert biztos, hogy végkép elutazott. Akadt közben valamelyes megoldás: hiszen folyton levelezett, mindig választ várt valahonnan. De nyugodtan elbúcsúzható volt, hiszen csak barátok voltak... Ő minden jót kívánt volna neki az új élethez - ennyi lett volna az egész.

A lélegzetelakasztó, szívdobogtató, álmatlan kínlódás, az üresség és reménytelenség, ami ellepte, kezdett hasonlítani ahhoz a boldogtalansághoz, amiből egyszer már kikecmergett... Ebben a negatív formában tudta meg végre, hogy szereti a doktort. Céltalanul szereti, mert nem fűződnek hozzá terveit. Ments Isten, nem is gondolt rá soha, hogy elvegye. Talán nem is menne hozzá... Ő tudja, hogy nem hozzá való... és ez hamarosan kiderülne... Csak most rémítően hiányzik neki, a látszólag közönyös, nem érzelmes, barátságos beszélgetések hiányoznak... még az injekciós tű kis, szúrós fájdalma is hiányzik. Nem, nem akart doktorné lenni. Úgy, ahogy eddig volt, úgy is jó lett volna...

A doktor eltűnése a családot is foglalkoztatta. Lángné élvezettel csempülte Kunczot:

- Na látod - mondta Lilinek, - mindig mondtam, hogy nem kell annyit lemászkálni hozzá. Most aztán szó nélkül megugrott.

- Miért ne utazott volna el? - védte Lili kétségbeesett zavarral. - Nem tartozik nekem bejelenteni, hogy elutazik.

- Egy rendes ember, aki mindennap érintkezik egy úrilánnyal, be szokta jelenteni, ha elutazik.

- De hiszen már egy hete nem kezelt! Ha még kapnám az injekciót, biztosan szólt volna.

- Jó, jó, de ebből csak az a tanulság - fejezte be Lángné, - hogy nekem mindig igazam van.

Lili önmaga vádjaival szemben is védte a doktort. Csakugyan: miért kellett volna ünnepélyesen elbúcsúznia? Kije ő neki? Miről volt szó? Azt hitte, hogy együtt fognak elutazni, legalább Brünnig, mert hiszen Lipcse felé Brünnön kell átutaznia. Tizenhat órát együtt lettek volna a vonaton. Tizenhat óra - mióta ismerik egymást, összesen nem voltak együtt ennyi ideig. A vonat megérkezik Brünnbe, Elemér várja az állomáson, aztán a vonat elindul, a doktor még kinéz az ablakon, integet a kezével, amíg a vonat el nem kanyarodik valami híd alatt... és vége! Talán soha többé nem látták volna egymást. Lipcsében a doktor biztos elfelejtette volna.

Most azt kell gondolni, hogy mindez már megtörtént, hogy a doktor tovább utazott Brünnből.

De nem tudott beletörődni ebbe a meg nem történt utazásba. Az ötödik napon elszánta magát a reggeli bevásárlás után, mikor beszállt a liftbe, megkérdezte a házmesternétől:

- Nem tetszik tudni, Kuncz doktor hol van?

- Nem tudom - felelt a házmesterné csodálkozva. - Hétfőn leadta a kulcsot, azt mondta, hogy körülbelül öt napig elmarad.

Ez a beszélgetés pénteken történt. Lili szombaton korán délelőtt megint csengetett a doktor ajtaján. Csüggedten ment fel a lakásba és hozzáfogott a főzéshez. A család már annyira napi-rendre tért a doktor szökése felett, hogy nem is ugratta vele Lilit. Délután négy óra tájban a lány letörten az ablaknál ült az ebédlőben és arra gondolt, hogy épen ilyen időtájt halt meg szegény papa. Ekkor csengettek. Felállt és közönyösen indult ajtót nyitni.

A küszöbön borostásan, füstösen, mosolyogva, útításkáját lóbálta a doktor. Lili elsápadt, előbb nem tudott szólni, aztán nagynehezen kinyögte:

- Hol járt, az Istenért?

A doktor belépett, becsukta maga mögött az ajtót. Egy önkéntelen mozdulatot tett felé, mintha magához akarta volna kapni, de végül csak a kezét fogta meg hosszan, szorosan és vidáman:

- Úgy-e, már azt hitte, hogy elvesztem?

Hajnaltól, amikor a tépelődés végkép elcsigázta, Kuncz lecsavarta az éjjeliszekrény-lámpát és aludni próbált. De a sötétben a fáradtság, amely szemeire nehezedett és amelyet össze-
tevesztett az álmoossággal, elmúlt s negyedórányi izzadt hánykolódás után újra felgyújtotta a villanyt. Az asztalon kétrét hajtva, felbontatlan orvosi hetilap feküdt a borítékjában. Utánanyúlt, feltépte, átlapozta. Semmi sem keltette fel az érdeklődését. Már el akarta hajítani a szoba másik sarkába, amikor a hátsó borítékoldalon apróbetűs, hosszú hirdetésen akadt meg a szeme.

A hirdetés szerint Oroszországban, a Don-vidéken, Zemlanszkája és Rosztov között új város épül, mely afféle adminisztratív centruma lesz a Donec-medencének. Itt egyesítik a kultúrintézményeket, az újonnan épült vasutak innen ágaznak ki és a csatorna innen tart a tenger felé. Már kész a világ egyik legnagyobb egészségügyi intézménye, amely az Azovi-tenger partvidékének s a Dnyeper és a Dón közének higiéniai központja lesz. Az orosz kormány a mammutklinika vezetőállásait elsőrendű európai és amerikai szakemberekkel akarja betölteni. Jelentkezni a bécsi és berlini követségeken lehet.

Kuncz először napirendre tért a hirdetés fölött. Bár politikailag és társadalomszemléletileg közönyös volt, Oroszországgal szemben felületes, de merev, elutasító álláspontot foglalt el. Hogy mennyire nem volt számára reális, bizonyítja, hogy legkalandosabb tervezgetései közben sem jutott eszébe. Jávát és Libériát, a fekete világtájakat is inkább el tudta képzelni jövődjő otthonául, mint Oroszországot, a vörös földrészt.

Nem volt polgár, legalább is ezt sokszor hangsúlyozta önmaga előtt; mint tudjuk, volt egy elmélete az entellektüell osztálytalanságáról, de amit olvasott, hallott a szovjetről: eszerint, ha etikailag és szociológiailag talált is volna mellette tárgyilagos érveket, önmagát sohasem tudta volna elképzelni benne. Nem volt lázadó természet, sőt birta a fegyelmet: Lipcsében is meglehetősen szigorú volt a disziplina, sokszor tizennégy órát is dolgozott egyhuzamban, de ez a fegyelem és munka önként vállalt kötelezettség volt, nem durva kényszer, amelyen ferdeszemű ázsiaiak öröködnék. Lehet, hogy a szovjet tiszteli a tudományos szabadságot, de Lipcsében találkozott egy német orvossal, aki nemrég szökött haza Oroszországból. Ez az orvos elmondta neki, hogy mindaddig, amíg nem élt Oroszországban, egyáltalában nem érdekelték a közügyek, a politikai és szociális kérdések. Neki mindegy volt: a császár, vagy Ebert, vagy Ruth Fischer, őt csak a vese foglalkoztatta. A kievi egyetemi kórházban ő vezette a vesesebészeti-osztályt: remekül megfizették, a klinika költségvetését ő szabta meg, annyi pénzt kapott a munkájához amennyi jól esett; de egyszerre a világ minden veséjénél fontosabb volt számára, hogy az ember nem mehet oda, ahová akar, nincs egy bár az egész városban, nem lehet selyeminget kapni - csupa olyasmi, ami azelőtt egyáltalában nem érdekelt. Egy-szerre szabadságharcos és kéjenc lett az azelőtt politikailag indifferens és szinte az askézisig szolid orvusból. Sem a fizetése, sem a kitüntető bánásmód és tekintély nem tudta kárpótolni ezekért a hiányérzéseket.

Igen, valószínű, hogy minden valamirevaló entellektüell így reagálna, a légkör kihozná belőle ezeket az önkéntelen igényeket, amelyek nem fontosak, nem személyes ügyek, ha úgy ahogy, intézményesen kielégítik őket; de ha elfojtják őket, akkor egyszerre kiderül róluk, hogy a különnek fontosabbak a mániánál, a tudósnak fontosabbak a tudománynál: hogy egyszerűen nem lehet nélkülük élni.

Viszont ezzel szemben itt van a polgári társadalom, amelynek a szellemi és polgári szabadság az alapja, az individualizmus az életformája. De ha a polgári társadalom bajba kerül, akkor a szabadság és az egyéni önrendelkezés egyszerre átalakul az egyén magárahagyottságává. Mindenki segítsen magán, ahogy tud! A polgári társadalom annyira respektálja az egyén

szabadságát, hogy az éhhalálába sem akar beleavatkozni. A szovjet viszont cserébe az aszkétákra szabott létminimumért, amit állítólag biztosít, csecsemőkorától haláláig, megvásárolta a jogot, hogy beleavatkozzék mindenfajta egyéni életmegnyilvánulásba.

Mi a jobb? Mit akar ő végeredményében? Dolgozni... és most kimondja nyíltan: családot alapítani. Igen, ez a szerelem, amely ellen annyit védekezett, amelyet olyan sokszor próbált dezillúzionálni, most már megingathatatlan tény és ennek a szerelemnek le kellene vonni a konzekvenciáit. S be kell ismernie azt is, hogy ezen a területen csakugyan polgár: nem tudna benne bujkáló, piszkos viszonytal kielégülni. Neki nevelésénél, ízlésénél, fantáziájánál vagy talán vérré vált előítéleténél fogva éppen ezen az egyetlen egy területen kényszerűen alkalmazkodnia kell a polgári társadalom törvényeihez: ő igenis házasságot akar kötni azzal a nővel, akit szeret. A két polgári principiumhoz, a munkához és a családalapításhoz ragaszkodik. Mindent megtett, hogy megvalósíthassa ezeket. Két polgári világrészben: az Ó-ban és az Új-ban, sőt a fehérben és feketében keresett egy munkahelyet és egy házat: egy lakást, ahol megalapíthatja az otthonát. Nem rajta múlik, hogy nem sikerül...

Felkelt az ágyból és fel és alá sétált a szobájában. A paradoxon izgatta fel: íme, ez a szovjet-hirdetés kínálja az egyetlen lehetőséget, hogy megtalálja a polgári egzisztenciát és a polgári idillt. A polgári egzisztencia és idill azonban ott kínálkozik, ahol már nincs polgárság. Most mit tegyen? Az utolsó lehetőségig ragaszkodik atyái világához, az úgynevezett kultúrvilághoz: még csak nem is akar benne hatalmat vagy rangot, vagyont szerezni. De mit tehet arról, ha ebben a felfordult világban, a polgári társadalmon belül nem valósíthatja meg legpolgáribb céljait? Most menjen a Don mellé proletárnak, hogy polgár lehessen?

8.

De mikor a zemlaszkájai szerződéssel a zsebében a bécsi gyorsvonatról egyenesen a lányhoz szaladt, mint az orr-, fül- és gégeklinika vezetőfőorvosa s a rosztovi egyetem reménybeli tanára, hirtelen ráeszmélt, hogy célhoz ért, de eltévedt, mert más célhoz, mint amelyért tulajdonképpen az egész versenyfutás folyt. Rendben van, most utazhat a Don mellé, már van munkahely, már van egzisztencia. Mehet egy világba, ahol becsukódik mögötte a kapu, ahol olyan egyedül lesz, mint még sehol, ahol egyelőre szinte el sem tudja képzelni, hogy az ég ég s a kakas ugyanúgy kukorékul, mint másutt s ahol - még ha nem is élnének benne változatlanul a beléje nevelt előítéletek és az olvasmányoktól és hallomásoktól táplált gyanakvások - elképzelhetetlen önmegtagadásba, esetleg éhségbe és lerongyolódásba kerülhet, amíg megszokja az életet, ha egyáltalában meg tudja szokni. Nem, sem teste, sem lelke nem kívánja a szétesésében is érthetőbb, kezelhetőbb, mégis csak testére szabottabb polgári társadalom helyett a kommunizmust; nem a világnézete, társadalomszemlélete változott meg, hanem a világ és a társadalom tudta elviselni a gondolatot, hogyha a lány elmegy, ő ittrekadjon... De most messzebb lesz tőle, mint bármikor. Mert ebbe a kalandba, még ha a lány akarná is, nem viheti magával...

- Hol volt, az istenért? - rebegte a lány most már mosolyba enyhülő ijedtséggel.

- Bécsben! - felelt Kuncz. - Bocsásson meg, hogy nem búcsúztam el, de...

- Többször kerestem a rendelőben - mondta a lány.

- Talán megint valami baj volt?

- Nem - mondta Lili csendesen.

Kuncz ránézett nyitott, meleg szemekkel:

- Nem akartam bejelenteni az utazást... már szinte nevetségessé váltam önmagam előtt is. De most sikerült. El fog képedni, ha megmondom, hogy hova megyek.

- Hova? - kérdezte Lili.

- Oroszországba.

Lili nem képedt el, hála a nők politikai és földrajzi tájékozatlanságának. Oroszország és Brünn époly egzotikus és idegen volt neki, mint a Riviera, amelyről alig hozott haza több élményt, mint amennyit egy utazási iroda plakátjai előtt szerez az ácsorgó. Amit Oroszországról hallott, annyi, hogy ott elosztották a pénzt egyenlő részre, senkinek sincs több, mint a másinak. Sokat gyilkolnak, éheznek, fáznak, szabadszerelem van, szabad magzatelhajtás. A szüzességet nem ismerik és a gyermekeket az állam neveli. De őt most Kuncz érdekelte, nem Oroszország. S mindegy, hogy Oroszország, vagy máshová megy, most csak attól rémült meg, hogy végkép elszakadnak egymástól.

- Mikor indul? - kérdezte csüggedten.

- Maga mikor is utazik?

- Szeptember hatodikán.

- Nekem tizedikén kell Berlinben lennem. Szóval ez éppen jó. És körülbelül a hónap végén indulok Moszkva felé.

A lány sápadt volt, a szája remegett, de nem tudott szólni. A doktor több ízben kinyitotta a száját, mintha mondani akart volna valamit, aztán mást gondolt, elővett a zsebéből egy mappát.

- Érdekli, hogy hova megyek?

- Hogyne.

Kuncz eddig a széken ült, most a lány mellé telepedett a díványra. A térdük összeért, a művészi fotografiákból álló mappát kiteregette, hogy az egyik lapja a lány ölébe ért. Magyarázni kezdett:

- Ez az új klinika, látja? Úgy-e, furcsa épület? Egészen csupasz: dísztelen, nagy síkok, semmi kő, csupa ablak. Ez itt egy kórterem... nem fehér falak, mert a fehér nyugtalanítja a szemet. Világoskék és a lámpák is világoskékek. És minden kórterem felett kinyitható tető. Ez itt egy műtőszoba a földszinten. A felszerelés... - és végigmutogatta a mappát.

A lány idegenkedve, szórakozottan nézte a képeket. Nem érdekelték. Más érdekelte és féltékenyen hallgatta a doktor egyre növekvő orvosi lelkesedését, mert Kuncz valóban el volt ragadtatva a tökéletességtől, amellyel a kórházat megépítették és megszervezték.

- Lehet, hogy pocsék világ - mondta - de kórházat tudnak építeni s úgy látszik, törődnek a beteg emberrel.

A mappa utolsó képe: orvosi lakások a Don mellett, a folyóra nyíló nagy terraszokkal.

Lili hirtelen előrehajolt, a szeme kifényesedett, az arcát elöntötte a pirosság. Földszintes kis villák voltak az orvosi lakások, nem az új tárgyilagosság stílusában építették őket. Népies, vidékies dekorációk a homlokzatokon, rácsos kerítés és rácsos kapu a kis kertek előtt.

Lili megismerte a házat. Nem volt ugyan hajszára olyan, mint a dunaparti Lakatos-ház, melyben Lajoskával akart lakni a madeirahímezés mögött, nem a Dunára, csak a Donra nézett s mit tudja ő, milyen világban, ahol éhhalál van, állítólag halomra gyilkolják az embereket; de mégis, ilyen házban talán ott is lehet élni.

- Úgy-e csinos? - kérdezte Kuncz.
- Nagyon! - mondta a lány.
- Hát... én itt fogok lakni. Persze, eleinte furcsa lesz.
- Miért? - kérdezte Lili tettetett tárgyilagossággal. - Dolgozni fog, ismerősöket szerez. Azért ott is bizonyára emberek az emberek.
- Na igen - mondta Kuncz kedvetlenül. - De... nagyon egyedül leszek.
- Eleinte - vitatkozott Lili szokatlanul élénken - aztán majd megszokja.
- Nem tudom... nem olyan egyszerű. Voltak kint kollégáim, akik három hónap múlva megszöktek.
- Biztos, hogy megszokja majd - mondta Lili és szinte dédelgetve, megigézve simogatta meg a képet. Szép kis ház.

Kuncz becsukta a mappát és a székre tette. Most egymás mellett ültek a díványon, egészen szorosan. A térdük nem mozdult, mintha még mindig rajta feküdne a mappa. Egyikük sem szólt, mintha várták volna, hogy a másik kimondja, amit mindketten mondani akarnak.

- A fő, hogy együtt utazunk - szólalt meg végül a doktor.
- Brünnig - szökött ki a lányból csendesen, lemondóan...

Kuncz megfogta a kezét és sokáig nem szólt.

- Brünnig mindenesetre - ismételte - de... ha akarja...

Ránézett a lányra, akinek a mosolytól és a szeme sarkában megjelenő egyetlen csepp könnytől kifényesedett az arca.

- Na mi baj? - kérdezte.
- Semmi - mondta a lány.

Most már derülten néztek egymásra. A kezét nem eresztette el. Így ültek néhány percig szótlanul. Kuncz átkarolta és magához húzta. Egy pillanatig örült felelőtlenségnek érezte, hogy nem tud lemondani róla, hogy önzően elviszi magával a járatlan útra, amely mindennek alkalmasabb, mint nászútnak. De a lány a mellére hajtotta a fejét és lehúnyt szemmel, úgy maradt sokáig. Olyan jól, olyan otthonosan kezdte érezni magát, mint aki hosszú, kényelmetlen utazás után végre a saját ágyában fekszik le.

9.

Lili még aznap este megmondta az anyjának, hogy a doktor felesége lesz. Lángné percekig szótlanul bámult rá, aztán összecsapta a kezét.

- Meg vagy bolondulva? Megkérte a kezedet?
- Igen! - mondta Lili.
- Egész határozottan?
- Hogyne.
- És te? Te mit mondtál neki?
- Mit mondtam volna, mama?

- Ide, az egyszobakonyhás rendelőbe?
- Ide is mennék, mama, mert... - kezdte dacosan, de az anyja közbevágott:
- Eh, marhaság! Egy ilyen udvari lyukba. És miből fogtok megélni?
- Elutazunk, mama - mondta Lili.
- Elutaztok? Hova? Mikor? Mire?
- Berlinbe! Egy hét múlva.
- És addigra elvesz? Vagy csak úgy?... házasság nélkül?
- Dispenzációt kell kérni.
- Dispenzációt? És mit csináltok Berlinben?

A doktor szerint egyelőre nem kell megtudnia a családnak, hogy Oroszországba költöznek és Lili most már néhány pillanatig nem tudja, mit válaszoljon.

- És mire utaztok Berlinbe? Csak úgy luftra? Hogy képzeled ezt?
- Nem! - mondta Lili. - Imrének van valamilyen állása.

- Imrének, Imrének! - tört ki Lángné. - Egyszerre Imre lett ebből az alattomos, bolyhos doktorból! Szóval ezért volt az injekciózás és a délelőtti flangérozás? Azt hiszed, nem tudom? A hátam mögött csináltad, mintha már nem is lenne anyád, mintha már engem is eltemettek volna szegény papa mellé - panaszkodott érzelmesen.

- De mama! - mondta Lili, aki szinte már lelkiismeretfurdalást érzett, hogy kijátszotta az anyját - én is csak ma tudtam meg! Ma mondta meg, hogy...

- És mit tudom én, hogy ki ez az ember? Mégis csak felelős vagyok érte! - sápította Lángné. - Nekem nem mindegy, hogy ki veszi el a lányomat, pláne idegenbe, külföldre. Persze, amit én akartam, az nem kellett. Te mindig elkülönítetted magadat a családtól. Ezt a Hoffert, aki igazán neked való jó külsejű, jó módú fiatalember, kiűtáltad innen. Mialatt az ember el van foglalva a munkával, te itt összebandlírozol egy idegennel, mit tudom én, kivel? Tudom, hogy csak arról van szó, hogy azért is doktorné akarsz lenni... de tudod, mi egy doktor? Most persze itthagyt bennünket a kisasszony; szegény Vikinek kellett magát feláldozni a családért. Hozzá kell mennie ehhez a jóra való ökörhöz, mialatt a kisasszony Berlinben fog parádézni!

- De mama - védekezett Lili félig sírva - én szeretem a doktort. Te nem ismered...

- Nem szeretem az ilyen csendes, kimért, túlzottan korrekt embereket, ezekről szokott a házasság után kiderülni, hogy... - aztán megrántotta a vállát. - De mindegy, bánom is én. Egész életemet feláldoztam a gyerekeimért, ez a köszönet. Elemér úgy bánt velem a temetésén, mint egy idegen... Igazi Láng-dolog... Mert az én családomban a gyerekek imádták a szüleiket.

Az arca borongós volt, Lili is elérzékenyült. E pillanatban elhitte neki, hogy rossz gyereke az anyjának.

- Hát mit csináljak, mama?

- Csinálj, ami jólesik. De a saját felelősségedre. Na és? - mondta most a mindennapi hangján - miben fogsz elmenni Berlinbe? Ebben a három vacak nyári ruhában és a hat műselyem kombinében? Nincs egy rongyod, amit felvehetsz. Egy hét múlva férjhez akarsz menni és nincs egész harisnyád.

- Talán majd... - rebegte Lili.

- Így van, ha a hátam mögött csinálod ezeket a dolgokat. Hogy képzeled? Most üljek neki és kapkodjak össze valamit? És ha az a doktor feleségül akar venni, mért nem tolja ide a képét és mért nem kér meg az anyádtól, ahogy rendes emberek szokták?

- Akar veled beszélni - mondta Lili, bár eddig eszükbe se jutott a formális leánykérés.

- Csak beszéljen - fenyegetődött Lángné. - Én nem akadályozhatlak meg, hogy a vesztedbe rohanj, nem kényszerítelek, nem is akarlak kényszeríteni, de majd alaposan megmondom a véleményemet annak a doktornak.

Vérig sértette a hiúságát, hogy ez mafla lány, ez a „lassú víz”, nélküle csinálta meg ezt a partit. Ha már nem Hoffer-szerű ember, akiből az egész családnak haszna van, akkor legalább az az asszonyi öröme lenne meg, hogy ő szötte-fonta, mesterkélte össze őket...

10.

De amikor Kuncz Lili kérésére másnap megjelent és önmagának komikus ünnepélyességgel megkérte a lány kezét, Lángné már nem volt harcias, csak méltóságteljes és fölényes.

- Figyelmeztetem, doktor úr, ez még gyerek, egészen gyerek.

- Tudom, nagyságos asszony, mindent tudok.

- És muszáj maguknak egy hét alatt megesküdni?

- Sajnos, muszáj, mert a szerződésem szerint, pontos időben Berlinben kell lennem.

- De nem engedhetem el a gyereket kelengye nélkül!

- Nem fontos, ezen majd segítünk.

- Megmondom őszintén, - mondta Lángné végül sóhajtva, - nehéz szívvel egyezem bele. Hogy ezt is elengedjem idegenbe...? Egyik gyerekem már úgyszólván külföldön él, most a másikat is elveszítem?

- Nyugodtan rám bízhatja.

- Hát... ez ellen már úgyse lehet tenni. De mért ne maradhatnának maguk Pesten?

- Itt meglehetősen reménytelen helyzete van egy orvosnak. Többen vagyunk, mint Bécsben. És különben is, amint mondtam, állásom van egy klinikán, ahol vezető főorvos leszek.

- Isten adja, hogy sikerüljön, - mondta Lángné hitetlenkedve. - Kedves családja hol él? - kérdezte rokoni közeledéssel.

- Itt Pesten. De most nincs itthon sem az anyám, sem a nővérem. Az anyám Erdélyben nyaral egy rokonnál, a nővérem a tengernél van a férjével.

- És mit szólnak majd ahhoz, hogy távollétükben megnősül?

Kuncz mosolygott.

- Hát... majd tudomásul veszik. Nem szólnak bele egymás dolgába.

Lángné sóhajtott:

- Istenem, persze, hogy nem. Egy mai szülő mindig csak utólag tudja meg.

Kuncz inkább humorosan, mint bántóan reagált Lángné éppenséggel nem barátságos magatartásán.

- Ezen is átestünk, - mondta, amikor lement a rendelőbe, hogy a fekete kabát és csíkos nadrág helyett felvegye a mindennapi zöld ruháját. - Még jól ütött ki a dolog, mert megeshetett volna, hogy csókolóznia kellett volna Lángnéval, sőt, esetleg a szenvedélyesen családias Korompay is egy rokoni csókot cuppantott volna az arcára.

De szerencsére, másnapra kiderült, hogy Korompay erősen helyteleníti Lili házasságát.

- Mire esküszik meg? Miből fogja eltartani? Éppen őt várják a külföldön. Szeretném látni azt a szerződést. Egy információs irodához kellene fordulni, - hajtogatta Lángné kedvét keresve, míg Viki rá nem szólt:

- Ne beszéljen bele, Dezső. Nem maga a menyasszony.

Korompay mosolyogva fordult felé:

- Igaza van, én csak a vőlegény vagyok, a maga vőlegénye, - mondta émelygősen.

Lángnéban győzött az anyai hiúság. Házivarrónőt rendelt a házmesterné révén és gőzerővel varratni kezdte a staffirungot.

11.

Az utazás napjára tervezték a házasságot, maguk sem tudták, hogy egy nappal hamarabb házastársak lesznek. Reggel kilenckor elmentek a városházára a dispenzációért. Tíz órára elkészültek az iratok, meg volt az engedély. Ekkor Kuncz nevetve mondta:

- Akár most meg lehetne csinálni.

- A mama nélkül?

- A mama megbocsát. Legalább elkerülnénk a felvonulást, a rumlit.

- Ebben a ruhában?

- Ez aztán igazán mindegy.

Lili még mindig aggódott.

- A mama rettenetesen meg lesz sértve.

- Bízsa csak rám a mamát. Nem mindegy, hogy ma vagy holnap?

Lili nagy jókedve megcsappant, amikor a taxin a Csengery uccai előljáróság felé hajtottak. Tudta, hogy a mamának még nagy tervei meghiusulásánál is nagyobb sérelme, hogy nélküle, az ő játéka nélkül jött létre ez a szerelem és házasság és ha most a házasságkötés aktusából is kihagyják, - ezt sohasem fogja megbocsátani. De már megérkeztek az előljárósághoz s a doktor, mint aki fejébe vett egy heccet, most végig akarta csinálni.

Bementek az anyakönyvvezetőhöz, Kuncz elintézte, hogy soronkívül megesketik őket. Csak a két tanu hiányzott. Az altiszt adta a tanácsot, hogy nézzen át az adóhivatal előcsarnokába, ahol mindig sokan várokoznak, többnyire rendes úriemberek. Lili még most is vonakodott, próbálta lebeszélni, de ő nevetve csitította:

- Ugyan, hát nem mindegy, hogy kik a tanuk?

Beléptek a váróterembe. Lili szégyenkezve és gyáván az ajtónál maradt, Kuncz körüljárta a termet. A kályha mellett felfedezett egy intelligensarcú, jólöltözött, idősebb férfit.

Odalépett hozzá:

- Bocsánat, - szólította meg - dr. Kuncz. Egy nagy szívességre szeretném megkérni.

Az idegen felállt, zavartan, szinte védekezve kérdezte:

- Engem...?

- Nekem itt esküvőm van a szomszédban és a tanuk elkéstek... illetve... az esküvő idejét előbbre kellett hozni, mert délben feltétlenül el kell utaznunk... Lenne szíves vállalni a tanúságot?

- Kérem, - mondta zavartan az idegen -, itt adótárgyalás van. - Aztán elmosolyodott. - De tessék várni, mingyárt megnézem, hogy melyik szám van soron.

Éppen akkor engedték be a 407-eset, az ő száma 429 volt.

- Nem tart soká? - kérdezte.

- Pár perc. És ha szabad kérnem, nincs uraságnak valamilyen ismerőse másik tanunak?

Az idegen körülnézett, aztán egy kövér, mészároskülsőjű férfit, aki az ablakdeszkának támaszkodott, megszólított.

- Bónis úr... van egy negyedóra ideje?

- Miről van szó? - kérdezte a kövér.

Kuncz neki is megmagyarázta.

- Hát kérem, - nevetett a kövér -, hátha szerencsét hoz az adótárgyalás előtt.

Az idegent Deutsch Jenőnek hívták, stukkó és tapétakereskedő, a kövért vitéz Bónisnak, aki nemcsak hogy nem volt mészáros, de órás és ékszerész. Akkora kezei voltak, hogy Kuncz nagy belső vidámságában folyton azon gondolkozott, hogyan fogja meg ezekkel a nagy ujjakkal az óra láthatatlan csavarait.

A tanuk bókkoltak a szép menyasszonynak, akit még ebben a tréfás hangulatban is utólért a hagyományos meghatottság, az életreszóló lépés fontosságának ünnepélyessége. Alig hallhatóan mondta ki az igen-t és szinte sértette, hogy Kuncz nevetve, fölényesen vágja ki, mintha nem venné egészen komolyan a fogatlan, kopasz úriembert a hirtelen magárapapott ferencjózsef-kabátban, a ferde nemzetiszínű szalaggal a mellén. Gyerekkorában így néztek ki a Petőfi-szobornál a negyvennyolcas honvédek.

A tanuk gyorsan aláírták a jegyzőkönyvet és siettek vissza az adóhivatalba, könyörögni, nehogy a közraktárakba szállítsák a bútoraikat és az üzletberendezésüket. Kuncz karonfogta Lilit, aki félszegen botorkált mellette. Kicsit csalódott volt: hát igazán, ennyi az egész? Ő most már asszony, ő most már doktorné? Ő most már boldog?

De amikor kilépett a kapun, az erjedő dinnye- és szurokszagú uccára s az emberek összevissza szaladgáltak, mintegy pánikban, mintha mindenki valami bosszúszomjjal rohanna valahová, vagy bekötött szemmel keresné, akivel összetartozik: egyszerre tudatára eszmélt a változásnak. Nem ismerte Pestnek ezt a vidékét, sejtelve sem volt, hogy merre kell elindulni az Akácfa ucca felé. A doktor karonfogta és vezette. S ekkor tudta, hogy ettől a küszöbtől kezdve most már együtt mennek. A doktor vezet, ő mindig tudni fogja, merre kell menni és mit kell csinálni. Hirtelen nagyon vidám lett és nagyon nyugodt. Lépést váltott, mint a katona, aki elvétette a tempót, mert bele akart illeszkedni a doktor ütemébe.

- Hát ezen aránylag könnyen túlestünk, - mondta a doktor nevetve és ő is bement a játékos katonásdiba, verte az aszfaltot a sárgarancos amerikai cipőjével most vígan meneteltek a szennyes Dob uccán, hogy mindenki utánuk nézett. Egy öreg tincses zsidó patriarcha feddően nézett rájuk, neveletlen nyíltságukért: nem tudhatta, hogy éppen negyedóra előtt hódoltak egy

félíg hűdött bürokrata és két keserű adófizető közreműködésével a polgári házasság szentségének. A Körút sarkán Liliben már végkép széteszlott az árnyék, mely a házasságkötési aktus gépiessége, szinte parodisztikus komolytalansága miatt ráborult: most már tudta, hogy az egészben az a fontos, hogy így együtt mennek, egyfelé, egy ütemben s ezt senki sem zavarhatja meg, legfeljebb ők maguk. Trapp, trapp, - paskolták a cipőjükkel az aszfaltot, de mikor elhaladtak Korompay drogériája előtt, Lili hirtelen elernyed. Hátha a doktor rájön, hogy tévedett? Hátha csalódni fog benne mindenképpen? Hiszen neki ma este... vagy holnap este... viszonya lesz a férjével... vagy hogy is mondják ezt a házasságban. Most ez következik. Ettől a gondolattól egyszerre közelebb szorult a doktorhoz, de a következő pillanatban már el is húzódott tőle.

- Na mi baj? - kérdezte Koncz nyugtalanul.

- Semmi, - felelte Lili, - de a tekintete elárulta a szorongását.

- Még mindig fél a szemrehányástól?

- Nem... csak...

- Ugyan!

Nem, Lili már nem félt otthoni jelenetektől, mamától: hiszen már itt van otthon, a karján, akár itt az uccán is, mindenütt, ahová a doktor vezeti... Oroszországban, ahol állítólag mindenkit megölnek, de ahol olyan bájos kis házak is vannak. Nem, nem erről van szó... De most tolakodva felmerült előtte Hoffer képe a gyárirodából. A feldúlt, izzadt léggömb, amelytől akkor úgy megrémült. Ezt a képet elhesegette, de az emlékezés tapintatlansága most multjának egy olyan mozzanatát vetítette elé, amely abban a pillanatban, amikor átélte, szinte kiesett belőle. Egyszer, még szépségkirálynőválasztás előtt, a strandon elment Lajoska kabinja mellett. A kabin ajtaja félíg nyitva volt, ő önkéntelenül benézett, mert már fürdés után voltak, együtt akartak hazamenni s ő azt hitte, hogy Lajoska már felöltözött. Csak egy másodpercig nézett be és már el is kapta a fejét. Lajoska háttal állt a tükör felé fordulva, éppen a nyakendőjét kötötte. A felsőruha még nem volt rajta, csak a cipő, a harisnya, a rövid alsónadrág és az ing. Ő elszaladt s az egészből most csak az a V-betű maradt meg, amelyben a fuszekli az alsónadrág között a kékselyem harisnyakötő a csupasz lábszárába mélyedt.

12.

A berlini gyors este kilenc órakor indul a Keletiről. Kuncz még hazafelé menet megrendelte a hálófülkét. Most ott állnak a perrónon, Lili szürke utikosztümben, kötött kék sapkában, virággal a kezében, Kuncz baszkbaréttal a fején, ujságokkal a hóna alatt. A virágot Korompay hozta Lilinek, mert Korompay akkor is tudja, mi illik, amikor mások nem tudják. Ő nem helyeselte, most sem helyesli ezt a házasságot, így vaktában, napok alatt hozzámenni valakihez, anélkül, hogy megismerhetnék egymást s csak így nekiszaladni a világnak s teljes mértékben osztja Lágné ingerült, feloldhatatlan ellenkezését. De mindegy: a nászutazó sógornőnek virág jár... annak ellenére, hogy ha már férjhez ment, elemi kötelessége lett volna legalább felkérni házassági tanunak. Lágné is vérig van sértve: Most már duplán, mert még arra sem tartották érdemesnek, hogy meghívják az esküvőre s csak azért is doktor úrnak szólítja a vejét. Legszívesebben ki se jött volna, de ezt mégsem tehetette meg a lányával. Viki jóindulatú közönnyel szemléli őket, eltréfál a doktorral, aki őszintén mulat rajta, de őszintén örül is, hogy ez a mulatság már csupán néhány percig tart. Viki belül kicsit elkeseredett: nem, a doktor nem tetszik neki, szolid, jelentéktelen, éppen Lilinek való. De milyen jó nekik, hogy elmehetnek a nagyvilágba! Ő például még nem látott belülről hálókocsit sem.

Ezt ki is mondja hangosan, mire Kuncz felajánlja neki, hogy felkíséri a fülkébe. Korompay is velük tart. Lili most egyedül marad az anyjával.

Lángné még mindig sértődötten, de elérzékenyülten mondja:

- Nem is volt időm, hogy beszéljek veled, pedig egy anyának kötelessége ilyenkor...

Lili bíborvörös lesz, elhárító mozdulattal felemeli a kezét.

- Mindent a hátam mögött csináltál, hogy nem jutottam hozzá, hogy megmondjam neked... egy asszonynak tudni kell bizonyos dolgokat és...

De a kalauz most sípol, a hordárok rohannak, a mozdony pöfékelni kezdett. A fülsiketítő zajban elvesznek Lángné szavai.

- Beszállni - ordítják a kalauzok, Lili gyorsan átöleli az anyját, két arcán megcsókolja és riadtan, mint aki fél, hogy lemarad, a lépcső felé szalad. Viki és Korompay lefelé bugdácsolnak a lépcsőn, Kuncz lehajol, nyújtja a kezét Lilinek, aki fürgén felugrik. Aztán Kuncz leereszti a folyosó egyik ablakát és Lili mosolyogva, kipirultan kihajolt. Egy pillanatra eszébe jut, mikor megérkeztek a déli-vasuti állomásra, ugyanígy állt az ablakban, komoran, fáradtan és az anyja folyton a fülébe sziszegte: mosolyogj, te szerencsétlen! Most mosolyog, nem is tudna komoly, szomorú arcot vágni. A hátamögött áll a férje, a karjával átível a vállán, a kesztyűs kezével az ablak rézrúdját markolja meg. Lángné szorosan a kocsi mellé és csak ennyit mondott:

- Vigyázz magadra!

Aztán ajtócsapkodás, sistergés, fütty, az árusok mégegyszer utoljára harsány hangon próbálják felébreszteni a vásárlókedvet: a vonat elindul.

Lili integet, amíg a perron el nem tűnik. Lángék még ott maradnak a perrónon, néhány pillanatig szótlanul ácsorognak. Lángné hirtelen felkapja a fejét. Egy nyurga, elegáns, fekete nő karonfogva megy el mellettük egy börberyuhás, idősebb, rosszkedvű férfivel és ezt mondja:

- Tudod ki volt ez?

- Nem, - felel a férfi szórakozottan.

- A tavalyi szépségkirálynő.

- Annyi baj legyen, - felelt a férfi.

Lángné sértődötten elfordítja a fejét, Viki röhög.

- Ne röhögj! - förmed rá Lángné keményen, mire a lány elhallgat és Korompay idegesen mozgatja a nyakát a gallérban. A pályaudvar kijáratánál újabb kellemetlenség támad: kiderül, hogy Lángné a nagy izgalomban elvesztette a perrónjegyét. Másodszor is meg kell fizetni.

13.

Kuncz szorosan Lili mögött állt, amíg a perron el nem tűnt. A lány egy darabig még kibámult, amíg el nem merültek a lámpák és a vonat bele nem szaladt a sötétbe. A doktor kinyitotta a fülke ajtaját és a lány belépett. Levetette a kosztümkabátját és a kalapját, idegenkedve körülnézett. - Kuncz leült az alsó ágyra, ahol majd Lili fog aludni, megfogta a két kezét és gyengéden leültette maga mellé. Aztán átfogta és hosszan megcsókolta. A lány úgy érezte, hogy a vonat megállt, vagy a levegőben repül, minden zörej, minden ellenállás nélkül.

Most a doktor felállt.

- Látod, ugye mégis együtt utazunk? - mondta.

A lány is felállt és a doktor a két vállára tette a kezét.

- Sohasem hittem volna, nem is lehet ezt elhinni, - rebegte a lány szédülten.

A doktor most nyers, leplezetlen közvetlenséggel, mint aki a sajátjával bánik, magához kapta és megpaskolta a fenekét, mint egy gyereket.

- Most már elhiszed?

A lány vérvörös lett és nevetve elfordult.

- Na, - mondta a doktor nyújtózva -, én most kimegyek a folyosóra, amíg levetkőzöl.

A lány egy pillanatig bizonytalanul nézett körül. De a doktor józan hangja megnyugtatta.

- Itt a bőründkulcsom, - mondta, - leszel szíves kivenni a pizsamámat... a toalettszerek abban a kis neszesszerben vannak és az ingek fölött van egy könyv, amit éppen most olvasok, azt is kiveheted.

Lili átvette a kulcsot. A doktor ránevetett és kiment.

A folyosón nem volt senki. Kuncz a sötét ablaknak támasztotta az arcát és gondolkozott.

Különös dolog: ő most férj, rendes, polgári férj, a szépségkirálynő férje. Ártatlan, szűz feleséget visz oda, ahol a szüzesség elavult polgári babona. A szabályos polgári házasságot kötött egy szüzlánnyal, ahogy elő van írva. Megtette a kötelességét a törvénnyel és az erkölccsel szemben. S ez a szépségkirálynő is, akit ott, ahol a nemi kizárólagosság az erkölcs, sőt a társadalom alapja, azért állítottak ki a világ férfiai elé, hogy minél többen megkívánják és megvegyék, megvédte magát még az anyja ellen is, - megőrizte magát neki, a tisztességes fiatalembernek, aki Isten és az emberek előtt magáévá teszi. Mindketten mintaképei a polgári tisztességnek. Ő dolgozni akar, sőt többet: alkotni, sőt segíteni akart rajtuk, az embereken, a polgárokon. Mindketten erényes emberek, az utolsó pillanatig, az utolsó szabályig betartottak mindent, amit az iskolakönyv és a hit- és erkölccstan előír. Volt keresztény is, megpróbált zsidó is lenni, de ez sem használt. Ő, ha tiltakozik is polgári mivolta ellen, mégis többé-kevésbé ide tartozott. S hogy mennyire tele van, szinte vérévé vált polgári konvenciókkal, bizonyítja, hogy, bár, kinevette a házasságkötési aktust, nélküle mégsem tartotta volna teljesnek, véglegesnek, megnyugtatónak az együttélésüket. S például a legnagyobb megértéssel viseltetik a nők nemi szabadsága iránt, de összedőlne benne minden, ha most kiderülne, hogy a lány előtte már volt valakié.

Szóval, ő igazán nem túlságosan alkalmas arra, hogy kiszaladjon ebből a világból a másikba, ahol homlokegyenest ellentétes elvek, fogalmak, szokások uralkodnak. Tulajdonképpen rosszhiszemű volt, amikor aláírta Bécsben a szerződést, mert nemcsak hogy nem hiszi, hogy a kommunizmus külön életet és embert teremt, de tele van vele szemben ellenszenvvel és aggodalommal! De mit csináljon, ha az egész világon nem kap másutt „munkát, kenyeret” - ahogyan az uccán a tüntetők kiabálni szokták - és egy otthont, ahová ezt az ösztönösen, kiolthatatlanul kispolgári, érzelmes, családias kis feleséget, akinek rózsaszín mellére most oda lehetne festeni egy csámcsogó gyerekszáját, - elvihetné.

Ő szeretett volna itt maradni... még most is hazard könnyelműségnek, felelőtlenségnek érzi, hogy ezt a kisvárosi, édes, fehér szűzet vaktában beleviszi a robajos vörös világba. Meg is mondta neki, - de a lány bárhova el akar menni vele... Mennyivel jobb lenne itt maradni vele, akár egy kis faluban...! De ha egyszer még a polgári otthon-ideát, a kertes házat is csak ott találják meg, ahol már nincs polgár.

Különös világ, amelyet azért kell elárulni, hogy az ember hű maradhasson hozzá.

A vonat időnkint megállt és tovább rohant, s ő érezte, ahogy oldozódnak a szálak, amelyek még ide kötötték. Az anyja, a nővére - ő jó fiú, jó testvér, szeretettel gondol rájuk, de ez a szeretet sajnós, nem segíthet egyikükön sem, ennek a szeretetnek nincs szüksége közelségre, együttműködésre. Az ajtó mögött van, akivel most már összetartozik, - még ma is megmagyarázhatatlanul, de nem is fontos, hogy meg lehessen magyarázni. Mert ez az összetartozás éppen azért megmagyarázhatatlan, mert végzetszerű, mert magától értetődő különben is, ha azért rohan neki egy kiismerhetetlen ellenszenves, esetleg halálos kalandnak, csak hogy mindig vele maradhasson, - akkor bizonyára ő a legfontosabb neki a világon.

Komáromnál csak a külföldi valuták érdekelték a fináncokat. Nála nem volt több, mint amennyit a rendelet engedélyez; ő majd Berlinben kap előleget a követségen. A vonat elindult, átsorgott a vasúti hídon, Kuncz megfordult és lassan lenyomta a kilincset. A fülkében sötét volt, a doktor tapogatózva kereste a kapcsolót, de nem találta.

- Alszol? - kérdezte.

A lány néhány másodpercig nem felelt.

- Nem, - mondta csöndesen.

A doktor halkán nevetett és a sötétben vetkőzni kezdett.

III. Mimi

1.

Szeptember utolsó vasárnapja, megint nyári meleg kéthetes lucskos ős után, csak a fákat koppasztotta meg a szél és az eső. Délután kimennek az ügetőre, Lángné ezúttal először életében, ötvenedik születésnapja tiszteletére. A születésnap tulajdonképpen szerdára esett, de elhatározták, hogy csak vasárnap fogják megünnepelni, amikor ráérnek, családi ebéd keretében. Az ebédre egyébként csak Albert hivatalos. Gordont csupán feketére invitálták meg, mert most már nem akarják túlságosan a házhoz szoktatni. Korompay reggel korán megcsókolta az alvást tettető Vikit és a helyi vonattal kiutazott Pécelre, meglátogatni a beteg asszonyt. Mert ő továbbra is jó barátja, nem hagyja el, minden második vasárnap délelőttjét vele tölti. Már negyedik hete lakik a Láng-lakásban. Lili férjhezmenetele után a mindig praktikus mamának jutott eszébe, hogy meg lehet takarítani a drága hotelszámlát. A válóper október 7-én úgyis meglesz - a pár nap igazán nem számít. Korompay a lányszobában aludt, Viki Lili díványán az ebédlőben, de a nász harmadik este már beteljesedett. Korompay önmegtagadása csődöt mondott a közelségen s a lány is okosabbnak tartotta, ha hirtelen hevületében enged neki, amikor nincs lélekjelenléte a részletek érzékeléséhez, mint ha megvárja a hivatalos nászéjszakát, amelynek az ártatlanság és nem az odaadás az attrakciója. Szóval, okosabb volt pillanatnyilag átesni az ügyön, ahogy Korompay mondta - egy önfeledt pillanatban. - Csakugyan, a hálás, boldog áradozása bizonyítja, hogy nem merült fel benne a legparányibb kétely sem...

Viki gyorsan beleszokott a feleség szerepébe, az emóció nélkül való odaadásba s nem is éjszaka, hanem nappal érezte Korompay jelenlétének terhét. S nem is az üzletben, ahol már kő kövön nem maradt; mert kőművesek, asztalosok, mázolóknak és műszerészek párhuzamosan dolgoztak, hogy a nagy mű a szezon kezdetére elkészüljön. De fojtogató volt az otthoni vacsorákon és ha kettesben kimentek valahova a zöldbe: folyton kotyogott és ő nem tudott odafigyelni. Lángné is sokszor alig tudta túrtőztetni magát, hogy ki ne törjön. Ez az émelygős, patétikus hang, mintha mindig mást mondana, mint amit érez, hízelegne, vagy leplezne valamit: holott valószínűen őszintén boldog köztük. A drogériában nincs baj, ott az asszony már ugyanúgy uralkodott, mint régen a Nádor uccában. Megjöttek a gépek, az apróhirdetésre naponként tucatjával jelentkeztek a kozmetikusok. Őt reggeltől estig elfoglalják a tárgyalások és az organizálás, - alig látja Korompayt, aki segéddé degradálódott a saját boltjában, mint valamikor Láng Ede a fűszerüzletben.

Kicsit aggasztotta ugyan Korompayt, hogy 18 százalékos kamatot kell fizetni az adósságok után s egyébként is, az őszi szezon sehogysem akar megindulni. Az adóval is jobban szorongatták, bár Lángné elvárásolta a forgalmiadóellenőrt, aki most udvariasabb, mint azelőtt. S a végrehajtó, akivel régebben majdnem öltre ment, most barátságos és inkább rábeszélő, mint fenyegető. Mindez a mama diplomáciai sikere. S aztán Lángné optimizmusa is elszongította. Igaz: hogy most rosszul megy, de meg kell várni a kozmetikát; - bombaüzlet lesz! Hát ő megvárja... és különben is, most a mézesheteit éli, ráér foglalkozni ezekkel a sivár dolgokkal, az esküvő után. Majd ha visszajönnek Bécsből, ahol egy hetet fognak tölteni. Mert most... micsoda nő! micsoda temperamentum! - és csettint az ujjával.

Ugyanekkor azonban nem feledkezik meg arról sem, mivel tartozik a nőnek, akivel tizennyolc évig akárhogy is, jóban-rosszban együtt élt. El kell ismernie, hogy végül nobilesan viselkedett. Belement mindenbe, beleegyezett a válásba. Kétszáz pengő helyett ugyan kétszázötven pengőt csikart ki, de ezt is meg lehet érteni: végül is nem halhat éhen. Most, utólag megérti a

gonoszkodását is. Egyrészt beteg, másrészt nagyon ragaszkodott hozzá, nagyon is szerethette...

Mikor nagynehezen akadozva előadta: „hogyan ő világeletemben melegszívű ember volt és most is kötelességének tartja, hogy egyszer-egyszer megnézze, mi van az asszonnyal, aki tizenennyolc évig mégis a nevét viselte”, - anyja és lánya szinte egyszerre vágta, rá:

- Dehát természetes! Csak menjen ki.

Különös jókedvük kerekedett, amikor az első vasárnap délelőttöt nélküle töltötték. Korompay most másodízben látogatja meg az asszonyt. Az első vizit az asszony viharos sírásával kezdődött, majd, mikor csillapítani próbálta, a sírást mosdatlanságú vádak követték, régi, szégyenletes emlékek felkavarása, Korompay már megbánta, hogy hallgatott szívére. De mikor megkondult a harang, beharangoztak a misére, az asszony elcsitult, gyorsan átváltott és ő elkísérte a templomba. Mise után, mintha kicserélték volna, melankólikusan, de nyugodtan elbeszélgetett. Vonatindulásig sétáltak a villa kertjében. Végül talán csókkal váltak volna el, ha az asszony hirtelen nem követeli tőle, hogy javíttassa meg a kályhákat, mert kiégett belőlük a chamotte.

- De lellem, - mondta Korompay - abból a kétszázötven pengőből erre csak futja?!

- Te egy komplett házat ígértél nekem, - mondta sziszegve - és én nem lakhatom olyan házban, amelyekben télen meg kell fagyni!

- Majd a jövő héten beszélünk, - búcsúzott Korompay, mert szerencsére befutott a vonat.

A második látogatás pontosan ugyanígy pergett le. Az asszony ismét vehemens sírással kezdte, hogy mise után végül borongós őszi hangulatban megenyhüljön. A pályaudvaron hosszú vita után sikerült elintézni a kályhakérdést, - ahogy Korompay mondta: fifti-fifti-alapon. A fele költség őt, a fele költség az asszonyt terheli. Tiszta lelkiismerettel indult hazafelé. Boldog izgalommal szállt le a vonatról, de mint mindig, amikor az akácfauccai lakás felé tartott, volt benne egy kis szorongás, egy kis kényelmetlen is. Valahogy ő sem érezhette magát egészen jól az Akácfa uccában, de ezt sohasem akarta, mert tudomásul venni. A Nyugati előtt vett egy csokor rózsát születésnapjára bukétának s úgy állított be a házba, mintegy háztűznéző a Folies Capriceban. Mimi, a pincés ünnepi kék szalaggal a nyakán, virgoncan körülugatta. Most már megszerette ezt a kutyát - mióta Viki szobájában alszik, minden reggel berohan, felugrik az ágyára és megnyalja a szemét. Még mindig csak utólag fedezi fel a tévedést - egy pillanatra meghökken a bajsától - de aztán úgy tesz, mint aki ezt gondolja: ha már egyszer itt vagyok, kiörülöm, kihízlel magam. Csak akkor ront be Vikihez, amikor ő felkel és kinyitja előtte az ebédlőajtót. Ekkor beront, megkergül, percekig pereg a díván előtt, farka körül a boldogságtól.

- Na gyere ide, na gyere ide! - motyogja a kutyának és csettint az ujjával. A kutya felszökik és el akarja kapni a kezét. Így érnek be a konyhába, ahol Viki az újonnan alkalmazott mindenesnek segít az ünnepi ebéd elkészítésében. Nagy kék kötény van a bordó szövetkosztümje előtt: új ruha, az üggetőn fogja felszentelni. Korompay meg akarja csókolni a nyakát, de a lány anélkül, hogy hátranézne, a vállával eltolja magától.

- Menjen innen, tele lesz zsírral! És vigye be a kutyát a konyhából, mert itt folyton zabál! Már úgyis olyan kövér, mint egy hordó.

Korompay komikus ijedséggel kihátrál, maga előtt tereli a kutyát az ebédlőbe. Mimi már az ajtóban támadó ugatásba kezd. Korompay először a pompás ananászt pillantja meg az asztal közepén, majd észreveszi Albertet, aki a lábát felhúzta a díványra, mert a kutya belekapott. Úgy látszik, Mimi a szegény Láng Ede iránt érzett ellenszenvet átvitte Albertre. Lángné, aki

éppen a poharakat rakja ki a kredencből, pattogva kergeti át a lányszobába. Mikor visszatér, egyenesen Korompay karjába szalad:

- Isten éltesse sokáig mama, - lelkendezi a droguista lágyan és átöleli, megcsókolja Lángnét.

- Százhusz évig! - dupláz rá Albert.

Lángné kibontakozik az ölelésből.

- Na, ezek igazán szép rózsák, - mondja elismerően és elindul, hogy a lányszobából áthozzon egy vázát. Mikor az ajtót kinyitja, a kutya be akar szökni a szobába, de egy rúgással visszariasztja.

- Na, hogy mulatott? - kérdi, miközben a rózsás vázát az asztal közepére teszi.

- Ahogy már ott mulatni lehet! - feleli Korompay tulzott fanyarsággal.

- Na, na! Megint volt misén?

- Igen! - de látszik, hogy kínosan érinti, hogy Lángné szinte gúnyosan érdeklődik a mise iránt. Egymás vallási ügyeibe nem illik beleavatkozni. Ezt jobb elkerülni, különösen a zsidóknak. Különben is el akarja terelni a beszélgetést a péceli látogatásról és az öreghez fordul.

- Maga is kijön velünk az ügetőre, Albert bácsi? - kérdi fölényes jóindulattal.

- Ha kivisznek?

- Volt már ügetőn?

- Majd éppen ő nem volt, - szól Lángné, miközben kirakja az evőeszközöket és a szalvétákat.

- Már harminc év előtt minden pénzét a lovakon vesztette el!

- Látja, én lóversenyre nem teszem be a lábamat, - mondta Korompay.

- Miért?

- Elsősorban nem érdekel. Az igazi szolid lósport a trapp. Ott nincs összebeszélés, lefekvés, doping, ott nem csálnak, mint a gyepen. Másodsorban, - és huncutul nevet - egyszer, még segédkoromban, az utolsó vasamat elvesztettem egy olasz lovon és akkor megesküdtem a templomban, hogy nem teszem be többet a lábamat a lóversenyre. A következő vasárnap kimentem az ügetőre, mert... ugy-e én csak azt fogadtam meg, hogy lóversenyre nem megyek? Ügető és lóverseny mégsem ugyanaz?

- Remek! - vigyorgott Albert.

- Nagy mester maga, Dezső! - nevet Lángné erőltetetten, elnézően.

- Hát így lettem én ügető-törzsvendég. Jobb időkben még lovaim is voltak.

- Hogy hívták a lovait? - kérdezte Albert hozzáértően.

- Mókus és Priscilla.

Albert a fejéhez kapott:

- Ejnye, ha tudtam volna! Ez a Priscilla... ugye fekete mén volt, a farán egy fehér folttal?

- Igen.

- Hét év előtt egyszer elvesztettem rajta a lábravalómat is.

Ujabb nevetés. De Lángné már únta a lovakat, kiment előlük a konyhába, hogy az ebéd után nézzon. Korompay és Albert most belemelegedtek a lósportba. A droguista elővett a zsebéből egy turfprogramot és szenvedélyesen tanulmányozni kezdték. Végre Viki is megjelent az

ajtóban, a kötényt csak a szobában vetette le és a díványra dobta. Lángné leült az asztalfőre. Először a velőlevest dícsérték, aztán a megjavult időjárást.

- Igazi versenyidő, - jegyezte meg Korompay.

- És mi van Liliékkal? - kérdezte a húsnál Albert.

- Tegnapelőtt kaptunk tőlük egy kártyát! - mondja Lángné vállvonogatva, hitetlenkedve. - Azt írják, jól vannak, boldogok.

- Majd csak ezután fog kiderülni! - jegyezte meg Korompay.

- Miért? - vág közbe Viki ingerülten. - Miért ne lennének boldogok?

Korompay riadtan helyreigazít:

- Nem azt mondtam, hogy nem boldogok, csak..., hogy még nem lehet tudni két hét alatt.

- Mindenki boldog, aki fiatal! - mondja Albert békítően.

- És akinek pénze van! - vágja rá Lángné.

- De kinek van ma pénze? - kérdezi Albert búsan. - Az a vigasztaló, hogy senkinek sincs.

Most arról beszéltek, hogy már a legnagyobb neveknek sincs. Már a Rothschild sem a régi, - búsul Albert, - mert minden szegény zsidó bánatos, ha a gazdag zsidó tönkremegy.

- Sőt a hercegrímás is letört, - dupláz rá Korompay, mert ő sem akar alulmaradni, - tőle is elvették birtokai nagy részét!

- Bár, ami azt illeti, nekünk speciálisan nincs okunk különös panaszra... - mondja Lángné, - nem arról van szó, hogy jobban ne mehetne, de ahhoz viszonyítva... És majd a kozmetika.

- Remek üzlet lesz! - lelkesedik Albert. - És különben is, amíg ilyen pulykát adnak az embernek, addig nincs baj - és felemelte a poharát. - Éljen az ünnepelt anya, illetve örömanya!

- Éljen!

2.

Koccintottak, ittak, Lángné sokat evett, Viki unatkozott és ivott. Albert feldöntött egy poharat: a bor Viki felé csorgott, mire hamaros keresztelőről pajzánkodtak. Ebéd végén riadtan jelentette a mindenes, hogy egy úr vár az előszobában, be akar jönni.

- Milyen úr? Fiatal? - kérdezte Viki felélénkülve, mert azt hitte, hogy Gordon, aki délelőtt a lapnak fotografált, már megérkezett.

- Nem. Egy idős!

- Nem mondta meg, hogy mit akar? - kérdi Lángné.

- Azt mondta, hogy a szomszédból van!

- A déligyümölcsös? De hiszen az nem öreg!

- Talán a méltóságos úr, - kockáztatja meg Korompay hitetlenkedve, mert erre a megtiszteltetésre is mer komolyan gondolni.

- Ki az a méltóságos úr? - tudakolja Albert.

- Troszt, a kúriai bíró, - magyarázza Lángné.

- Csak nincs valami baj? - kérdi Albert, aki ösztönszerűen fél a bíróktól.

- Ugyan! Nyugalmazott, - nyugtatja meg Korompay, mintha valóban csak ezért lenne veszélytelen a bíró látogatása, mert már penzionálták.

- Hát akkor ne hagyja várni! - kiált a mindenestre Lángné. - Vezesse be!

Mindnyájan feszülten figyelik az ajtót. A magas, a kortól már nem is görnyedt, hanem léniává merevedett aggastyán belépett az ebédlőbe. Kopasz, szemüveges, arisztokratikusan kiaszott figura, valaha vörösseszőke lehetett, a szemöldöke fehérségén még átüt némi szőkeség. Sárga papucsban, fekete nadrágban, kékszegélyes dohánybarna házi kabátjában csak úgy átugrott, ahogy a szomszédok szokták, holott még sohasem beszéltek egymással.

- Jónapot, - kezdi barátságos, de nyers hangon, mint aki tudja, hogy alsóbbrendűekhez érkezett. - Zavarom magukat?

- Dehogy, - mondja Lángné barátságosan.

Az öreg fülkagylójához feszíti tenyerét.

- Nem hallok elég jól, tessék egy kicsit hangosabban!

Korompay feláll, közelebb lép hozzá.

- Szó sincs róla, méltóságos uram, dehogy tetszik zavarni! - üvölti a fülébe.

Az öreg mosolyogva bólint.

- Tessék helyet foglalni, - mutat a díványra Lángné.

Az öreg lezökken; szinte csoda, hogy nem hallani a csontjai csörgését.

- Arról van szó... - kiabálja a kúriai bíró, - hogy ez az én Buksi kutyám az utóbbi időben nagyon nyugtalan. Asszonyt kellene neki szerezni.

Nagy nevetés.

- Gondoltam... itt van ez a maguk kis kutyája, ugye? Az Isten is egymásnak teremtette őket.

Korompay a legkancsalabb tekintetével, legigézőbb mosolyával válaszol:

- Kész örömmel, méltóságos uram!

De Viki felcsattan:

- Hogy lehet ilyet mondani, Dezső?

- Miért, Viki? - kérdi Korompay, egy csapásra elvesztve a bátorságát.

- A szomszéd kutya, csak rá kell nézni, tiszta korcs. Pincsi- és foxi-keverék. Csak nem gondolja, hogy ezt lehet!

- Valami baj van kérem? - kérdi Troszt fülelve, mert nem érti, amit beszélnek.

Most Lángné veszi át a szót:

- Arról van szó, méltóságos uram, - magyarázza visítva, - hogy meg kell bocsátania, de ez a mi kutyánk, ez egy szépségdíjat, első díjat nyert kutya! Tiszta rassz. Ha parancsolja, előkereshetem pedigreejét... Viszont, sajnos, méltóságod kutyája keverék és mi nem engedhetjük, hogy...

- Fene tudja, milyen fajta, - mondta a kúriai bíró kedélyesen. - A menyemtől kaptam, hogy ne legyek egyedül... De azt csak nem lehet róla mondani, hogy nem szép kutya?

- Nagyon szép kutya, méltóságos uram, - mondja Lángné elbűvölően, - csak a kutyaszakértők veszik észre a különbséget... Mi mindenben a legnagyobb örömmel rendelkezésére állunk méltóságos uramnak, de ezt a legnagyobb sajnálatunkra, nem tehetjük...

- Szóval, - mondta az öreg derűsen, - kosarat kapok.

- A legnagyobb sajnálatunkra, - mondta Lángné.

- Nahát! - és feltápáskodott. - Baj, nagy baj. Most aztán mehetek háztűznézőbe máshová. Hát bocsánat, - és elindult az ajtó felé - minden jól. Csak maradjanak, maradjanak, kitalálok egyedül is. - Körülnézett. - Ennek a lakásnak ugyanaz a beosztása, mint az enyémnek!

De Korompay mégis kikísérte az előszobaajtóig, hajlongva elkészönt tőle, mint a vevőtől. Mikor visszajött, az asszonyok nyomban rátámadtak. Csepülték, mert az első szóra hajlandó volt Mimit egy méltatlan házasságba beleengedni.

- Egy fajkutyának rögtön vége van, ha egy korccsal keveredik, - magyarázta Viki s most hosszú, szakszerű diskuszió indult meg a kutyák fajbiológiájáról és erkölctanáról, amit Korompay a nők tájékozottságától elálmélkodva és bizonyos büntudattal hallgatott.

- Vigyázni kell a kutyára, - mondta végül Lángné -, nem lehet hagyni, hogy akármilyen jötmént hímmel összeadja magát!

Ebben aztán mindnyájan megegyeztek. Korompay is belenyugodott. Lángné most felszeletelte az ananászt és közben megérkezett Gordon is. Korompay a megcsalt férjek régi törvénye szerint ellenállhatatlan rokonszenvet érzett Gordon iránt és most is lelkesen üdvözölte. De Lángné barátságtalanul nyújtotta a kezét. Nem azért barátságtalan, mert tudja, hogy Viki folytatni fogja vele ezután is a viszonyt, - isten tudja, hogy mit eszik rajta... Bár, - az ilyesmit úgysem lehet megakadályozni, - sóhajtott, mint aki ismeri az asszonyi természetet. - Itt van ez az Albert is... ez sem volt valami nagy dicsőség. Ez a Gordon most hozott két szál szegfűt a születésnapjára és azt hiszi, minden rendben van. Inkább a százötven pengőt adná vissza, amit másfél éve kicsalt a frigidaire-re és aztán elsikkasztott. Ezért nem vett máig sem jégsezkrényt.

Ez az ananász is azért olyan ízetlen, élvezhetetlen...

Vége.